

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти**

«МОЛОДЬ – АГРАРНИЙ НАУЦІ ВИРОБНИЦТВУ»

**Інноваційні пріоритети
у розвитку економіки та менеджменту**

24 квітня 2024 року

Біла Церква
2024

УДК 330.341.1:33:005

Молодь – аграрній науці і виробництву: Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (Біла Церква, 24 квітня 2024 р.). – Біла Церква: БНАУ, 2024. – 267 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шуст О.А., д-р. екон. наук, професор.

Варченко О.М., д-р. екон. наук, професор.

Димань Т.М., д-р. с.-г. наук, професор.

Зубченко В.В., канд. екон. наук.

Паска І.М., д-р екон. наук, професор.

Хомяк Н.В., канд. екон. наук, доцент.

Куманська Ю.О., канд. с.-г. наук, доцент.

Відповідальна за випуск – **Олешко О.Г.,** канд. с.-г. наук.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти «Молодь – аграрній науці і виробництву» (24 квітня 2024 року, Білоцерківський національний аграрний університет) до Організаційного комітету.

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори.

Ел. адреса: <https://science.btsau.edu.ua/taxonomy/term/34>

©БНАУ

УДК: 368.03:351.825

АЛЄЙНИКОВА Л.К., студентка 3 курсу спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Науковий керівник – **ДРАГАН О.О.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Досліджено функціонування страхового ринку України після введення воєнного стану, визначено основні тенденції та проблеми. Окреслено першочергові завдання, які потребують негайного вирішення.

Ключові слова: страховий ринок, воєнний стан, державна політика, фінансові послуги.

Страховий ринок є однією з важливих складових економічної структури та фінансової системи країни. Страхування є найпоширенішим засобом зменшення можливих збитків у разі непередбачуваних подій, які можуть призвести до фінансових втрат. З розвитком науки і техніки, екологічними умовами та політичною інтеграцією зростають соціальні ризики. Забезпечити ефективне та безперебійне функціонування страхового ринку, створити надійну систему безпеки країни, підприємств і суспільства, сприяти збереженню соціальної стабільності.

Відповідно до Закону України "Про страхування" страхування - це цивільно-правові відносини, що забезпечують захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування (страхових випадків). Або чинним законодавством за рахунок грошових фондів, утворених за рахунок сплати фізичними та юридичними особами страхових внесків (страхових внесків, премій) та доходів від розміщення цих коштів у основний капітал [9].

Російська агресія, що почалася 24 лютого 2022 року, стала важким випробуванням для сучасної України. На цьому тлі необхідно сформулювати та реалізувати національну політику на випадок російської агресії та визначити пріоритетні напрямки трансформації економіки та економічних процесів країни. Страхові компанії в Україні стикаються з новими викликами, пов'язаними з цією ситуацією. Окупація території, знищення нерухомості та переміщення підприємств призвели до скорочення кількості центрів обслуговування клієнтів. Премії та ліміти діяльності компаній, що спеціалізуються на страхуванні життя, знизилися через труднощі з доступом до офісів та оригіналів документів. Усе це ускладнює процес виплати страховки, особливо у разі смерті застрахованого на окупованій території.

На початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну страхові компанії зіткнулися з низкою проблем, серед яких були такі питання, як переведення персоналу та організація дистанційної роботи, розірвання контрактів або затримки виплат. особливе занепокоєння. Ці фактори негативно вплинули на

загальний стан страхового ринку, що призвело до зменшення обсягів отриманих премій, пошкодження нерухомого майна та труднощів з поїздками до місць настання страхових випадків, особливо під час активних бойових дій. Проте досвід, отриманий під час пандемії COVID-19, дозволив нам швидко перейти в онлайн-режим і скористатися порадами Національного банку України для спрощення вирішення страхових випадків. Це дало змогу здійснювати діяльність та продовжувати працювати в надзвичайно складних умовах воєнного стану.

Станом на 31 січня 2023 року кількість учасників небанківського фінансового ринку зросла з 1058 до 1060 у лютому (станом на 01.03.2024 кількість банків залишилася незмінною – 63. Одну фінансову компанію виключено примусово) Реєстрація Заявник добровільно виключив зі списку страхову компанію. При цьому до реєстру внесено також страхового брокера та три колекторські компанії [10].

У лютому було добровільно (на підставі заяв) призупинено всі ліцензії двох установ – фінансової компанії та страхової компанії. Ще двом фінансовим компаніям прийнято рішення затвердити зміни до обсягу ліцензій. Зокрема, одній фінансовій компанії дозволено розширити обсяг ліцензії на надання фінансових послуг, а іншій фінансовій компанії дозволено розширити обсяг ліцензії своєї ліцензії. Погодження звуження обсягу ліцензій на надання фінансових послуг.

1 січня 2024 року набув чинності Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», а постанова Правління Національного банку України від 29 грудня 2023 року № 199 «Про затвердження Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови здійснення ними діяльності з надання фінансових послуг». У лютому Нацбанк переоформив ліцензії 59 лізингодавцям (отримали статус фінансової компанії), 49 ломбардам і 12 фінансовим компаніям відповідно до нових вимог законодавства. Крім того, за результатами перереєстрації анульовано ліцензії 36 кредитних спілок на провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг та видано 19 ліцензій на діяльність кредитних спілок (17 стандартних ліцензій та 2 спрощених).

Станом на 1 березня 2024 року на небанківському ринку працювало 586 фінансових компаній (528 у січні), 125 страхові компанії та ломбарди зі спеціальним статусом (кількість без змін), 129 кредитних спілок (кількість без змін), 10 лізингових компаній (69), 37 страхових брокерів (36), 74 колекторські компанії (так, 71)[11].

Згідно зі статистичними даними Національної комісії з нагляду за ринком фінансових послуг України (НКРФП), у 2023 році загальні премії страхового ринку України досягнуть 45 мільярдів гривень, що на 10% менше, ніж у попередньому році. рік[12].

Автострахування залишається найпопулярнішою категорією страхових послуг, але премії в цьому сегменті впали на 8% порівняно з попереднім роком, повідомляє НКЦПФР. Медичне страхування залишається другим за популярністю покриттям, але премії також знизилися. Страхування майна та відповідальності, натомість, працювало стабільно. Дані НКЦПФР свідчать, що лідерами за обсягом премії є великі національні страхові компанії, такі як «УкрАЗН», «Інгосстрах», «ПСК», які разом покривають більше половини страхових операцій на ринку.

Проте зростає конкуренція з боку менших місцевих страхових компаній, які зосереджуються на регіональних ринках і мають більш гнучкі тарифи[12].

Однією з ключових особливостей сучасного страхового ринку є його здатність адаптуватися до сучасних соціальних викликів і змін. Це включає усунення нових ризиків, таких як кібербезпека, і запуск страхових продуктів, розроблених для підтримки сталого розвитку та екологічної відповідальності.

Сьогодні суспільство стикається з різноманітними викликами та тенденціями, які впливають на страховий ринок. По-перше, це цифрова трансформація, яка включає все більше використання штучного інтелекту, Аналітика даних і мобільні додатки, які впливають на продажі страхових продуктів і процеси обслуговування. Зміна клімату також викликає занепокоєння, що призводить до збільшення ризиків для страховиків, особливо в сферах, пов'язаних з нерухомістю та стихійними лихами. Медичні технології та демографічні зміни також впливають на страхові ринки. Поява нових медичних технологій і демографічні зміни вплинуть на страхові продукти, пов'язані з охороною здоров'я та довгостроковим страхуванням. Крім того, важливим є управління кризами та стихійними лихами. Такі глобальні події, як епідемії, конфлікти чи стихійні лиха, можуть становити непередбачені ризики для страхового ринку. Щоб адаптуватися до цих викликів, страховий ринок впроваджує нові продукти та технології та розробляє більш гнучкі методи управління ризиками відповідно до потреб сучасного суспільства. Крім того, страховики можуть співпрацювати з державними та місцевими органами влади над розробкою програм, спрямованих на захист громадян і бізнесу від сучасних викликів.

Активність страхового ринку в останні роки знизилася, що може бути пов'язано із загальною економічною нестабільністю та впливом війни на довгострокові прогнози та демографічний і страховий попит. Отже, на основі аналізу даних можна зробити висновок про загальне зниження активності на страховому ринку України та зміни структури та конкурентного середовища в умовах воєнного стану [13]. Порівняно з європейськими країнами український страховий ринок знаходиться на дуже низькому рівні і динаміка його розвитку є нестабільною через низьку платоспроможність населення та несприятливий соціально-економічний клімат, спричинений російською агресією.

В умовах воєнного стану в Україні страховий ринок стикається з багатьма викликами та можливостями. З одного боку, зростання ризиків для бізнесу та особистого майна призвело до збільшення попиту на страхові послуги, зокрема страхування майна та відповідальності. З іншого боку, зміни в політичному та правовому середовищі можуть призвести до нестабільності ринку та вимагати від страхових компаній швидкої адаптації. Але ми віримо, що ці виклики також створюють нові можливості розвитку. Страховики, які бажають активно адаптуватися до змін, можуть розробляти нові продукти та стратегії для мінімізації ризиків, що дозволить їм успішно працювати в умовах воєнного стану та гарантувати захист інтересів своїх клієнтів. Тому український страховий ринок в умовах воєнного стану потребує не лише ретельного аналізу внутрішніх і

зовнішніх факторів, а й гнучкості та інноваційності для забезпечення стабільності та зростання в складних умовах.

Список літератури

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. No 85/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Фінансовий портал. URL: <https://www.fin.org.ua/news/1519076>
4. Національна комісія що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.drs.gov.ua/publisher/natsionalna-komisiya-shho-zdijsnyuye-derzhavne-regulyuvannya-u-sferi-rynkivfinansovyh-poslug/>
5. Житар М. О. Оцінка функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. Інфраструктура ринку. 2020. № 41. С. 261–266.

УДК 331.56

БАБЕНКО К. Р., БОРЩ М. П., студенти 1 курсу спеціальності 071 Облік і оподаткування

Науковий керівник – **БОНДАР О.С.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

МОДЕЛІ ВИМІРУ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ

Метою даної праці є огляд та аналіз існуючих моделей виміру гендерної нерівності. Систематизовано знання про моделі виміру гендерної нерівності. Визначено найефективніші моделі для вимірювання гендерної нерівності в різних сферах діяльності.

Ключові слова: гендер, індекс гендерної нерівності, індекс гендерного розриву, гендерні вимірювання

Гендерна нерівність - це складне явище, яке має багато аспектів. Її вимір необхідний для того, щоб оцінити масштаби проблеми, відстежувати прогрес у часі та розробити ефективні політики для її подолання.

Існують різні моделі виміру гендерної нерівності, кожна з яких має свої переваги та недоліки.

1. Індекс гендерної нерівності (ІГН) - це композитний показник, який розраховується Організацією Об'єднаних Націй (ООН) на основі трьох компонентів:

- Репродуктивне здоров'я: материнська смертність, рівень народжуваності серед підлітків та рівень охоплення пологами.
- Освіта: рівень грамотності та шкільної освіти серед чоловіків і жінок.
- Економічна участь та можливості: частка жінок у парламенті, на керівних посадах та у сфері оплачуваної праці.

ІГН є корисним інструментом для порівняння гендерної нерівності в різних країнах, але він не дає детальної картини ситуації.

2. Індекс гендерного розриву (ІГР) - це ще один композитний показник, який розраховується Світовим економічним форумом. Він враховує 14 показників, поділених на чотири підіндекси:

- 1.) Економічна участь та можливості:
- 2.) Освіта:
- 3.) Здоров'я та виживання:
- 4.) Політичне вповноваження:

ІГР дає більш детальну картину гендерної нерівності, ніж ІГН, але він також не позбавлений недоліків.

3. Інші моделі

Існують також інші моделі виміру гендерної нерівності, які фокусуються на певних аспектах проблеми, таких як:

- 1.) Гендерний розрив в оплаті праці
- 2.) Гендерне насильство
- 3.) Представленість жінок у політиці

Вибір моделі виміру гендерної нерівності залежить від цілей дослідження.

Важливо використовувати кілька моделей, щоб отримати більш повну картину ситуації.

Використання моделей виміру гендерної нерівності

Моделі виміру гендерної нерівності можуть використовуватися для:

- оцінки масштабів проблеми гендерної нерівності;
- відстеження прогресу у часі;
- розробки ефективних політик для подолання гендерної нерівності;
- підвищення обізнаності про проблему гендерної нерівності.

Вимір гендерної нерівності - це важливий крок на шляху до досягнення гендерної рівності.

Існують різні моделі виміру гендерної нерівності, кожна з яких має свої переваги та недоліки.

Важливо використовувати кілька моделей, щоб отримати більш повну картину ситуації.

Моделі виміру гендерної нерівності можуть використовуватися для оцінки масштабів проблеми, відстеження прогресу у часі, розробки ефективних політик для подолання гендерної нерівності та підвищення обізнаності про проблему.

Список літератури

1. The World Bank In Gender. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/gender>
2. We are the global champion for gender equality. URL: <https://www.unwomen.org/>
3. Проведено глобальну оцінку гендерної (не)рівності 2022. Світовий економічний форум. Індекс гендерного розриву. URL: <https://hromady.org/provedeno-globalnu-ocinku-genderno%D1%97-nerivnosti-2022/>

БАРИШПОЛЬ Н. В., студент 4 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – **БАТАЖОК С. Г.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК УМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Сучасна економіка набула характеру економіки, в якій людська праця у формі інтелектуального капіталу стає пріоритетним чинником розвитку.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, людський потенціал, креативність та інновації, розвиток інтелектуальних ресурсів, технологічні зміни.

В інноваційній економіці, на відміну від індустріальної, пріоритетним чинником зростання прибутку є інтелект, інформаційний ресурс. Інноваційна економіка – це економіка знань, економіка людських ресурсів (HR-економіка), де технологічне вдосконалення виробництва стає метою, якщо забезпечує задоволення потреб вдосконалення самої людини, що постійно зростають.

На відміну від виробничого капіталу, інтелектуальний капітал є не минулою, уречевленою працею, суспільний характер якої має бути підтверджений у процесі обміну, а майбутнім соціально (суспільно) необхідним, що створює умови життєдіяльності всього суспільства [1].

Інтелектуальний капітал формується і накопичується у вигляді інформації, розроблених технологій «ноу-хау», формах організації своєї діяльності, оптимізації умов існування людини та соціуму. Саме інтелектуальний капітал визначає виникнення нових технологічних укладів, у яких головне не обладнання, а спосіб його використання, організація взаємодії з іншими факторами виробництва на основі програмованих технологічних ланцюжків. У цьому відношенні інтелектуальний капітал зумовлює трансформацію економіки в економіку знань, а сам стає основою та умовою забезпечення оптимального поєднання факторів виробництва.

Методами формування інтелектуального капіталу за цих умов стає підвищення рівня освіти, зміна мотивації праці, вдосконалення міжособистісних відносин у колективі, оптимізація форм взаємодії, формування психології взаємовідносин. Водночас це становить особливість та специфічну рису інтелектуального капіталу. Методи формування інтелектуального капіталу виступають як методи реалізації інноваційного розвитку економіки. Розвиток методів реалізації інтелектуального капіталу стає умовою інноваційного розвитку економіки, тому що забезпечує розвиток чинників виробництва, породжуючи потребу в подальшому розвитку економіки для задоволення потреб людини, що постійно зростають.

Другим елементом інтелектуального капіталу є те, що він виступає як форма реалізації потреб та економічних інтересів людини. Реалізація інтелектуального

капіталу не тільки забезпечує людині можливість задоволення її постійно зростаючих потреб, а й забезпечує нову якість життя. Соціальна складова в процесі функціонування інтелектуального капіталу набуває певної самостійності та форми, що зміцнює і посилює форму структурного капіталу. Структурний капітал як сукупність елементів, що забезпечують ефективне функціонування організації, є результатом нагромадження інтелектуального капіталу і містить у собі систему реалізації потенціалу суб'єкта господарювання (внутрішні умови, потреби, форму взаємодії працівників тощо). Другою складовою структурного капіталу виступає спосіб взаємодії підприємства з партнерами, постачальниками, споживачами, клієнтами, тобто система реалізації взаємодії із зовнішніми факторами суспільного виробництва [2].

Розгляд інноваційного розвитку економіки зумовлює необхідність застосування принципових підходів. Стратегічною метою управління інноваційним розвитком має стати не орієнтація на модернізацію виробництва на підприємствах до максимально можливих технологічних укладів, а забезпечення зростання інтелектуального капіталу економіки загалом і кожного суб'єкта господарювання. Технологічний рівень має бути зумовлений і забезпечений інтелектуальними потребами людини, суспільства і стати результатом його діяльності. Крім цього, оптимізація інноваційного розвитку та підвищення ефективності виробництва можуть бути забезпечені використанням «старого обладнання і технологій, але таких, що функціонують у нових організаційних формах. Зниження темпів зростання продуктивності праці, приросту ВВП свідчить про зменшення ролі матеріальних чинників виробництва, а прискорення темпів науково-технічного прогресу є результатом нагромадження інтелектуального капіталу та його реалізацією у структурному перетворенні економіки [3].

Внутрішнім стимулом інноваційного розвитку є потреби людини в поліпшенні умов праці, виробництві якіснішої продукції, яка покликана задовольняти потреби людини. Усвідомлення кожним особистих інтересів і їхньої залежності від реалізації суспільних потреб формує вихідний елемент механізму інноваційного розвитку економіки. У системі виробничої взаємодії: людина - засоби праці, саме перший є рушійною силою, джерелом саморозвитку. Рівень розвитку засобів праці формує кваліфікаційні вимоги до працівника, але тільки його потреби (особисті, соціально-громадські) і необхідність їх задоволення створюють стимул до розвитку виробництва [4].

Саме потреба в задоволенні своїх економічних інтересів може стимулювати активне розроблення та впровадження у виробництво інновацій. Будь-яка модернізація, переведення на новий технологічний рівень виробничого процесу стануть можливими, якщо безпосередній виробник отримає переваги в задоволенні своїх потреб – починаючи від підвищення прибутку, доходів до поліпшення умов праці, скорочення робочого часу тощо.

Основним у процесі формування інноваційної економіки є заміщення в національному багатстві матеріального (фізичного та природного) капіталу - людським, інтелектуальним. Відповідно пріоритетним у розвитку інфраструктури інноваційної економіки має стати модернізація та підвищення ефективності

інтелектуального капіталу, за рахунок якого як створюються нові технології та забезпечується їх ефективне використання [5].

Список літератури:

1. А.І. Яковлев, М.І. Ларка, С.П. Сударкіна Економіка підприємства: магістерський курс: підручник. Харків: Університетська книга, 2018. 516 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161786167.pdf>
2. Тернопільський національний економічний університет. Економічна теорія: підручник. Тернопіль: Університетська книга, 2013-2014. 370 с. URL: <http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/7612/1/11.%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>
3. Юринець З. В. Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України: дис. д-ра екон. наук: 08.00.03. Львів, 2016. С. 519. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/dis_yurynets.pdf
4. Єрешко Ю. О. Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій: підручник. Київ: Університетська книга, 2020. 545 с. URL: https://ecocyber.fmm.kpi.ua/wp-content/uploads/2022/06/global_2020.pdf
5. Прокопенко О. В. Соціально-економічна мотивація інноваційного розвитку регіону: підручник. Суми : Університетська книга, 2012. 578 с. URL: http://lib.znau.edu.ua/jirbis2/images/phocagallery/2017/Pryklady_DSTU_8302_2015.pdf

УДК: 330.34:623.454.8

БАЦАЙ Я.О., студентка 4 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ ЯДЕРНОЇ ТА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

З'ясований стан ядерної та радіаційної безпеки її вплив на економіку та екологію, досліджена економічна доцільність превентивних дій. Запропоновані шляхи покращення екологічного стану довкілля.

Ключові слова: радіаційна та ядерна безпека, економічна доцільність та вплив на навколишнє середовище, конкурентоздатність економіки, відновлення економічної інфраструктури, капітальні інвестиції.

Ядерна безпека та радіаційна – це два різних аспекти, які пов'язані з ядерною енергією та використанням радіації. Ядерна безпека охоплює заходи, спрямовані на запобігання аваріям та негативним наслідкам у ядерних енергетичних установках, таких як атомні електростанції. Вона включає в себе проєкцію, будівництво, експлуатацію та відключення ядерних реакторів, а також управління радіоактивними відходами. Радіаційна безпека - уже ширший термін, який охоплює заходи для захисту людей та навколишнього середовища від радіаційного випромінювання в будь-якому контексті, включаючи не тільки ядерну енергетику, але і медичні процедури, промислові джерела радіації, радіаційні аварії та інші джерела.

Ядерна та радіаційна діяльність і зараз має широкий спектр негативних наслідків для екології: Забруднення ґрунтів та водойм: Радіоактивні речовини, які випускаються під час ядерних аварій або випробувань, можуть потрапити в ґрунт і водні джерела. Це призводить до забруднення ґрунтів, води та морських екосистем. Високий рівень радіації може спричинити мутації в ДНК рослин та тварин, що може призвести до зменшення біорізноманіття. Радіоактивні речовини потрапляючи у воду та ґрунт, можуть накопичуватися в рослинах та тваринах, а потім і у продуктах харчування. Це створює ризик для здоров'я тих, хто споживає ці продукти. Ядерні вибухи можуть мати серйозний вплив на клімат, створюючи області зі зниженою сонячною радіацією та підвищеним рівнем атмосферних часток, що може призвести до змін в кліматі на глобальному рівні [1].

Наслідки радіаційної та ядерної діяльності суттєво впливають на економіку та екологію. З одного боку, ці технології забезпечують енергію для промисловості та побуту, а з іншого — можуть призводити до серйозних наслідків, що сильно обтяжують економіку та природне середовище. Спершу, великі аварії на атомних електростанціях, такі як Чорнобиль та Фукусіма, мають катастрофічний вплив на економіку. Витрати на відшкодування збитків для постраждалих територій та людей, відновлення економічних та соціальних інфраструктур перевищують десятки мільярдів доларів. Крім того, аварії призводять до зниження інвестиційного клімату, забруднені території більше не можуть брати участі у виробництві. Радіаційна та ядерна діяльність викликають певні економічні витрати на впровадження технологій захисту, контролю та моніторингу радіаційної безпеки. Однак ці витрати вважаються необхідними для забезпечення безпеки населення та збереження екологічної стійкості. Витрати на ліквідації майже завжди перевищують витрати на запобігання таких випадків.

Актуальний радіаційний стан на території України представлено в щорічних звітах та карті радіаційного стану в реальному часі [2],[3].

Зважаючи на складність та потенційні наслідки радіаційних аварій, які можуть статися на ядерних електростанціях або внаслідок інших радіаційних подій, економічні аспекти безпеки в цьому контексті стають важливими. Перш за все, є величезні витрати на побудову, утримання та експлуатацію ядерних електростанцій. Ці витрати включають в себе не лише витрати на саму інфраструктуру, але й на розробку та впровадження технологій безпеки, які можуть зменшити ризик виникнення радіаційних аварій. Крім того, значні кошти потрібні на підготовку персоналу, який працює на ядерних електростанціях, а також на проведення тренувань та симуляцій радіаційних аварій, щоб забезпечити готовність до ефективної реакції у разі потенційної кризової ситуації. Додаткові витрати включають в себе компенсаційні виплати за можливі втрати, що можуть виникнути внаслідок радіаційних аварій, такі як шкоди для здоров'я людей, економічні втрати для місцевих громад та екологічні наслідки.

Проте, в іншому вимірі, інвестування в ядерну та радіаційну безпеку може призвести до зменшення загрози радіаційних аварій та їхніх наслідків. Зменшення ризику може забезпечити стабільність енергетичного сектора, що в свою чергу сприятиме економічному зростанню та забезпечить безпеку для населення та

екології. Такі інвестиції можуть також сприяти розвитку нових технологій та інновацій, що можуть мати потенціал у різних галузях економіки.

Вплив ядерно-енергетичної галузі на економічну та енергетичну безпеку важко переоцінити, адже протягом останніх шести років понад 50 % усієї електроенергії України забезпечують атомні електростанції. За часткою атомної генерації у загальному обсязі виробництва електроенергії наша країна посідає друге місце у світі, поступаючись лише Франції, де частка АЕС перевищує 70 %. Тож екологічно чиста та найбільш дешева атомна енергетика є одним із ключових елементів енергетичної безпеки держави і потужним чинником підвищення конкурентоздатності української економіки.

Таким чином, ядерна галузь у 2019 році отримала понад 161 млрд грн чистого прибутку, сплатила 40 млрд грн заробітної плати та відрахувала понад 64 млрд грн податків. При цьому загальний обсяг капітальних інвестицій галузі становив 69 млрд грн. [4].

Поліпшення радіаційного стану в світі вимагає комплексного підходу та спільних зусиль різних країн та міжнародних організацій. Ось деякі можливі шляхи для поліпшення радіаційного стану: зменшення використання ядерної енергії. Перехід до альтернативних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова та гідроенергетика, може зменшити потенційний ризик виникнення ядерних аварій та радіаційного забруднення; покращення безпеки ядерних установок. Запровадження стандартів безпеки для ядерних електростанцій та інших ядерних установок, а також вдосконалення систем контролю та нагляду. Зменшення випробувань ядерної зброї. Міжнародні зусилля для зменшення або припинення ядерних випробувань можуть допомогти зменшити радіаційний стан та збільшити безпеку в світі. Міжнародна співпраця. Співпраця між країнами для обміну інформацією, технологіями та кращими практиками в галузі радіаційної безпеки. Ефективне управління радіаційними відходами. Розробка та впровадження ефективних стратегій збору, обробки та зберігання радіоактивних відходів. Освіта та свідомість громадськості. Підвищення обізнаності громадськості щодо радіаційних ризиків, засобів їх уникнення та захисту. Ці заходи можуть сприяти поліпшенню радіаційного стану та зменшенню його негативного впливу на навколишнє середовище.

Список використаної літератури

1. Наслідки ядерної та радіаційної діяльності для екології: веб-сайт. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOW_NLOAD=1&Image_file_name=PDF/Ttpdu_2017_1_16.pdf (дата звернення: 10.04.2024).
2. Щорічні доповіді про стан ядерної та радіаційної безпеки в Україні: веб-сайт. URL: <https://snriu.gov.ua/dlya-gromadskosti/shchorichna-dopovid-pro-stan-yadernoyi-ta-radiacijnoyi-bezpeki-v-ukrayini> (дата звернення: 10.04.2024).
3. Карта радіаційного стану в реальному часі : веб-сайт. URL: <https://www.saveecobot.com/radiation-maps> (дата звернення: 10.04.2024).
4. Економічний вплив ядерно-енергетичної галузі на розвиток України: веб-сайт. URL: <https://ukrns.org/wp-content/uploads/2023/02/analitichnij-zvit-ukryat-2020.pdf> (дата звернення: 10.04.2024).

БЕЛОЗЬОРОВА О.О., студентка 3 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – **НИКОНЕНКО О.А.**
Білоцерківський національний аграрний університет

ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Повоєнне відновлення країни має складатися з чітких планів, пріоритетних реформ, стратегічних ініціатив, реформ реалізація яких буде ефективними для країни в період розвитку. Очевидним є те, що відновлення української економіки має відбуватися за підтримки міжнародних фінансових інституцій та фондів — як державних, так і приватних.

Ключові слова: відновлення економіки, повоєнний період, стратегічні підходи, стратегія, розвиток, зростання економіки.

Економічне відновлення країн у повоєнний період були різними, пріоритети визначалися потребами та особливостями конкретних територій з урахуванням наявного ресурсного забезпечення та можливостей. Експерти публікують різні ідеї та думки, як відновити зруйновану інфраструктуру та економіку України. Економісти та представники влади обговорюють і шукають варіант плану розвитку для України. Формуючи план відбудови України, важливо враховувати економічні, геополітичні, соціальні, культурні особливості держави.

Тривале протистояння російській агресії перевело економіку України в режим воєнного функціонування з великою кількістю обмежень, що наразі уже відчуються та будуть нести вагомий негативний вплив на подальший розвиток держави. Очевидним є те, що повоєнне відновлення української економіки має та буде відбуватися за підтримки міжнародних фінансових інституцій та фондів — як державних, так і приватних. Колосальні збитки, які нанесені економіці України військовою агресією, мають кількісний вимір, а ВВП України на даний час повністю залежить від лінії фронту.

Всесвітня історія має багато прикладів повоєнного відновлення країн. Після закінчення Другої світової війни у світі сталося значна кількість війн та світових воєнних конфліктів. Кожен приклад є унікальним і залежить від багатьох факторів: природні та трудові ресурси, політичні, економічні, правові, соціальні, екологічні. Важливий крок для побудови нового простору є запровадження стратегічного підходу та вміння якісно освоїти інвестиції. Актуальність використання стратегічного підходу визначається також активізацією європейської інтеграції та міжрегіональним співробітництвом на рівні регіонів України та регіонів ЄС як спосіб виявлення конкурентних переваг економічних агентів і національної економіки у цілому.

Керівництвом нашої держави було сформовано такі пріоритети розвитку:
комфортне та вільне середовище з точки зору податків та адміністративних умов для малого та середнього бізнесу;
цифровізація, безпека, судова, антикорупційна та інші реформи.

Вже сьогодні має формуватися державна стратегія повоєнного економічного розвитку України, обов'язково потрібно зберегти та розвинути започаткований курс на мінімізацію регуляторного впливу владних інституцій та мінімізація бюджетного сектору економіки. Зменшення бюджетних видатків у контексті реалізації пропонованих заходів з мінімізації фіскального навантаження на економіку – реформування системи фінансово-бюджетного забезпечення науково-освітньої сфери, зміна цілей структурної економічної політики держави (стимулювати розвиток малого бізнесу, одночасно заохочуючи самозайнятих осіб і підприємців інвестувати у стартапи та реалізацію інноваційних проєктів Налаштування логістичних маршрутів у західному напрямку. Перехід від експорту сировини до переробки у галузях, що дають найбільшу експортну виручку. Розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу.

Відновлення нового виробничого потенціалу економіки, як і формування сприятливого ділового клімату, дозволять залучати інвестиції та підтримувати економічне зростання в майбутньому в умовах скорочення офіційної міжнародної допомоги. Маючи у своєму розпорядженні всі інструменти зростання економіки, важливо ефективно їх використовувати. Від цього залежить, чи досягне країна успіху.

Список використаної літератури

1. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 2. С. 101–117.
2. Зверяков М. І. Формування моделі економічного розвитку в нових історичних реаліях. Економіка України. 2022. № 8. С. 03–19.
3. Шапран О. Маркетингове обґрунтування заходів щодо стабілізації економічної системи України у післявоєнний період на основі шерінгової економіки. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). 2022. № 1. С. 3–7.
4. Шаров О. М. Уроки та перспективи «плану Маршалла» для України. Економіка України. 2015. № 4. С. 12–18. URL: http://economyukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=553
5. Гуменюк В. В. Зарубіжний досвід повоєнної трансформації державного управління і уроки для України. Економіка України. 2022. № 8. С. 34–54.
6. Проект Плану відновлення України / Національна рада з відновлення України від наслідків війни, Київ. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>
7. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

БЕЦА М. В., студент 3 курсу спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Науковий керівник – **АНДРЮЩЕНКО О. В.**, викладач

ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету»

ЗНАЧЕННЯ ТА СУТЬ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Актуальність цієї роботи полягає в тому, що непрямі податки, які стягуються з підприємств, є важливими засобами фінансування державних програм та інфраструктурних проєктів. Крім цих податків, здійснюються виплати постачальникам товарів і послуг, а платниками податків є виробники, продавці та імпортери. Збільшення непрямих відрахувань є свідченням прискорення економічного розвитку та зростання, а також запровадження нових податкових інструментів, що відповідають поточним потребам.

Однак, незважаючи на позитивні тенденції, система непрямих оподаткування в Україні стикається з низкою проблем, які ускладнюють її ефективне управління. Недосконалість нормативно-правової бази, недостатній рівень автоматизації та нескоординованість дій державних органів - ось лише деякі з них.

Непрямі податки є найбільшим податковим внеском до українського бюджету. У 2023 році їхня частка становить 52,5%. У 2023 році непрямі внески збільшилися на 33,9% порівняно з 2022 роком і змінилися на 12,9% порівняно з 2021 роком. Ці зміни відбулися через підвищення мінімального рівня податку на споживання та податків на міжнародну торгівлю і зовнішні операції.

Об'єктом дослідження стало товариство з обмеженою відповідальністю "НОВОПАК СВ". Товариство створено з метою задоволення попиту на всі види послуг, товарів народного споживання, продукції науково-дослідного, промислового, сільськогосподарського, технологічного та іншого призначення, а також для розвитку мови зовнішньоекономічної системи України з метою її насичення. Стабільні ринки приносять товари та послуги, розвиток інфраструктури та отримують прибутки.

ТОВ "НОВАПАК СВ" є платником податків загальної системи оподаткування та сплачує непрямі податки, такі як податок на додану вартість, який нараховується та сплачується відповідно до Податкового кодексу [1].

Основні недоліки української податкової системи пов'язані зі сплатою акцизів та податків на споживання:

– Нестабільність податкового законодавства. Часткові зміни податкового законодавства ускладнюють його розуміння та заводять у глухий кут, водночас створюючи можливості для зменшення податкового навантаження.

– Велика кількість податкових преференцій та пільг. Велика кількість податкових преференцій та пільг ускладнює адміністрування податків і робить податкову систему менш справедливою.

– Низький рівень податкової культури населення. Низький рівень податкової культури населення призводить до зниження рівня сплати податків, а також до зниження ефективності податкової системи.

Напрями реформування непрямого оподаткування підприємств:

- Подальший ретельний перегляд законодавства у сфері ПДВ з метою приведення його у відповідність до законодавства ЄС. Це одна з найважливіших і найкритичніших сфер трансформації ПДВ. Ймовірно, він включатиме повноваження уряду, спрямовані на усунення прогалин у цьому законодавстві та забезпечення стабільності правової бази.

- Відмова від неефективних пільг. За умови економічної та соціальної стабільності, потік продуктів харчування в Україні буде повністю ефективним та раціональним у забезпеченні харчуванням. Очевидно, що настав час прийняти підхід більшості європейських країн.

- Забезпечити своєчасне відшкодування ПДВ та створення ідей для запобігання створенню нових боргів. На сьогоднішній день повне відшкодування ПДВ важливе не лише для загального оновлення активів бізнесу, але й для покращення міжнародного іміджу України. Тому Наказ може створити спеціальний фонд і включити його в бюджетний процес.

- Спрощення адміністративних процедур. ЄС запровадив автоматизовану систему обміну інформацією про податок на додану вартість (VIES), спрямовану на моніторинг потоків коштів між кордонами ЄС. Майбутня українська Автоматизована система автоматизованого управління, адміністрування ПДВ та електронної звітності буде безперешкодно інтегрована з європейською системою обміну інформацією про ПДВ.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 8 груд. 2023 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Кузь В.І. Податкова система: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 240 с.
3. Доходи держбюджету України (2023) [Електронний ресурс] // Ставки, індекси, тарифи. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2023/>
4. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.

БЄЛАШОВ О. О., студент 2 курсу спеціальності 051 Економіка Науковий керівник – **БАТАЖОК С. Г.**, канд. екон. наук, доцент *Білоцерківський національний аграрний університет*

ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

У сучасному динамічному світі інновації стають ключовим фактором успішного розвитку економіки та менеджменту. Ця робота досліджує п'ять пріоритетних напрямів інновацій: цифровізація, зелена економіка, персоналізація, гнучкість та адаптивність, співпраця та партнерство. Аналізується вплив інновацій на економіку та менеджмент, а також виклики та можливості, з якими стикаються компанії в інноваційному середовищі.

Ключові слова: інновації, економіка, менеджмент, цифровізація, конкурентно-спроможність.

У сучасному світі інновації відіграють ключову роль у розвитку економіки та менеджменту. Вони дозволяють компаніям отримувати конкурентні переваги, підвищувати ефективність роботи та задовольняти мінливі потреби споживачів.

Дослідження інноваційних пріоритетів у розвитку економіки та менеджменту ґрунтується на аналізі актуальних трендів, викликів та можливостей, з якими стикаються компанії в динамічному середовищі.

- **Цифровізація:** впровадження нових цифрових технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання, Інтернет речей, та блокчейн, для автоматизації процесів, покращення комунікації та прийняття кращих управлінських рішень [1,2,3].

- **Зелена економіка:** перехід до стійких та екологічно чистих практик ведення бізнесу, що включає використання відновлюваних джерел енергії, скорочення викидів парникових газів та розробку екологічно чистих продуктів та послуг [2,3,4].

- **Персоналізація:** створення продуктів та послуг, які відповідають індивідуальним потребам та вподобанням кожного споживача.

- **Гнучкість та адаптивність:** здатність швидко реагувати на зміни ринку та нові виклики, а також впроваджувати нові ідеї та технології [1,2,3].

- **Співпраця та партнерство:** співпраця з іншими компаніями, дослідницькими інститутами та університетами для розробки інноваційних рішень та спільного використання ресурсів [2,3,5].

Вплив інновацій на економіку та менеджмент:

- **Зростання економіки:** інновації стимулюють економічне зростання за рахунок створення нових продуктів та послуг, нових робочих місць та нових ринків.

- **Підвищення продуктивності:** інноваційні технології та практики можуть допомогти компаніям підвищити продуктивність праці, економити ресурси та знизити витрати.

- Покращення конкурентоспроможності: інновації дозволяють компаніям отримувати конкурентні переваги на ринку та випереджати своїх конкурентів.
- Зміни в структурі економіки: інновації можуть призвести до змін у структурі економіки, з появою нових галузей та зникненням старих [1,2,3].
- Нові вимоги до менеджменту: інновації ставлять нові вимоги до менеджменту, який повинен бути гнучким, адаптивним та орієнтованим на прийняття ризиків [2,3,5].

Інновації є ключовим фактором розвитку економіки та менеджменту в сучасному світі. Компаніям, які прагнуть до успіху, необхідно постійно впроваджувати нові ідеї та технології, а також адаптуватися до мінливих потреб ринку та споживачів.

Список літератури:

1. Про інновації: веб-сайт OECD, URL: <https://www.oecd.org/innovation/>
2. Про інновації і цифровізацію: веб-сайт McKinsey & Company. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights/the-eight-essentials-of-innovation>
3. Бізнес школа про інновації та економіку: веб-сайт Intelligence Weforum. URL: <https://intelligence.weforum.org/topics/a1Gb0000000LrSOEAO>
4. Маркетинг та про інновації в маркетингу: веб-сайт European Commission. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/innovation_en
5. Співпраця та партнерство в менеджменті: веб-сайт Harvard Business Review. URL: <https://hbr.org/2006/02/the-why-what-and-how-of-management-innovation>

УДК 658.14/.18

БОЙКО І.Ф., студент 3 курсу спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.О.**, доктор філософії
Білоцерківський національний аграрний університет

ВОЄННІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Визначено найбільші джерела фінансування державного бюджету під час війни (гривнева емісія, дотації з уряду США, військові облігації та допомога ЄС). Узагальнено сутність військових зобов'язань, їх призначення, механізм набуття та отримання доходу. Доведено, що основним покупцем військових облігацій у 2022 р. був НБУ та проведено аналіз інвесторів у військові облігації, розміщення облігацій, вид валюти, термін погашення та тип фондового ринку. Встановлено, що найбільший обсяг військових облігацій зосереджено серед юридичних осіб, водночас юридичні та фізичні особи надавали перевагу інвестуванню в облігації, випущених у доларах США. Встановлено, що найбільша кількість операцій з продажу військових облігацій відбувалася на первинному ринку. Встановлено, що юридичні, фізичні особи та нерезиденти віддають перевагу короткостроковим інвестиціям в облігації.

Ключові слова: інвестиції, державний бюджет; фінансування; військові облігації; НБУ.

Актуальність пошуку альтернативних способів наповнення державного бюджету посилюється в умовах воєнного часу, оскільки існує необхідність щодо безперервного забезпечення потреб Збройних Сил України, підтримки економіки та створення умов до протистояння агресору. Одним із таких методів фінансової мобілізації ресурсів є випуск військових облігацій внутрішньої державної позики. Так, Закон України «Про ринок капіталу та організовані товарні ринки» визначає облігації внутрішніх державних позик (ОВДП) як цінні папери, розміщені виключно на внутрішніх ринках капіталу та підтверджують зобов'язання України щодо компенсації пред'явникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій [1]. Номінальна вартість облігацій внутрішньої державної позики України може бути визначені в іноземній валюті. Іншими словами, держава позичає кошти в інвестора на певний термін, після закінчення якого вони повертаються з оплатою встановленої дохідності.

Тому військовими ОВДП слід вважати вид облігацій внутрішньої державної позики, кошти від реалізації яких спрямовуються на фінансове забезпечення соціальних та оборонних потреб держави в умовах воєнного стану. Постановою №156 КМУ передбачено здійснити державні внутрішні запозичення в обсязі до 400 млрд грн. шляхом поетапного випуску облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації» з такими основними умовами: номінальна вартість однієї облігації – 1000,00 грн.; купонний період – один рік; ставка доходу – плаваюча ставка, яка розраховується на основі середнього значення облікової ставки Національного банку за річний період, що закінчується в перший день місяця, що передує місяцю наступних купонних платежів і починається з першого числа того ж місяця попереднього року; термін обігу – до 30 років [2].

Відповідно до постанови КМУ від 31.01.2001 р. № 80 емітент ОВДП – Міністерство фінансів України, тому воно визначає час і обсяги випуску ОВДП, термін їх обігу, відсоткову ставку та інші умови випуску. Водночас Мінфін України від імені держави є гарантом своєчасного погашення та виплати доходу за облігаціями.

Міністерство фінансів з березня 2022 р. щовівторка проводить аукціони з продажу військових ОВДП з оприлюдненням результатів. Кошти, залучені від розміщення облігацій, зараховуються до державного бюджету [3]. Зазначимо, що первинне розміщення облігацій (їх перший продаж) здійснюється серед первинних дилерів, які брали участь в аукціонах з розміщення військових облігацій на первинному ринку

Відомо, що облігації розповсюджуються наступними шляхами: первинне розміщення – розподілення нових облігацій, які за умовами випуску та обсягом права, надані їх власниками, ще не були в обігу; дорозміщення – розподіляються облігації, що відповідають умовам випуску облігацій, які вже знаходяться в обігу.

Військові облігації мають ряд переваг порівняно з іншими видами інвестицій, зокрема, як і інші облігації внутрішньої державної позики, військові облігації – це цінні папери, які підтверджують зобов'язання держави України щодо повернення коштів, позичених у інвесторів з виплатою відповідного доходу за період користування.

Повернення інвестицій і виплата доходу здійснюється за рахунок Національного банку, котрий отримав кошти з державного бюджету. На відміну від банківських вкладів, які є гарантованими державою лише в межах 400 тис. грн., інвестиції в військові облигації гарантується державою повністю.

Важливою перевагою військових облигацій є те, що доходи фізичних осіб від інвестування в державні облигації не входять до складу загальної місячної (річної) суми оподаткованого доходу фізичної особи. Крім того, прибутки від військових облигацій звільняються від військового збору, розмір якого становить 1,5%.

Вважаємо, що пропозиції щодо закупівлі військових облигацій громадянами України сприяють усвідомленню їх участі у військових діях, демонструють їх патріотизм у боротьбі за незалежність та територіальну цілісність України. Саме це інструмент дозволяє кожного українцю долучитися до протистояння російському ворогу та сприяти переможному завершенню війни.

Зазначимо, що за офіційними даними Національного банку України під час повномасштабної війни сума коштів, сплачених урядом України за погашення внутрішніх боргових інструментів на 54,7 млрд грн перевищує суму залучених коштів до державного бюджету на аукціонах з продажу облигацій внутрішньої державної позики.

За офіційними даними у період з 24 лютого по 25 вересня 2022 р.: сума, спрямована на погашення внутрішніх державних облигацій, становила 149,2 млрд грн., 1,5 мільярда доларів. США та 0,2 млрд євро; сума, що надходить до державного бюджету від розміщення нових боргових інструментів на внутрішньому ринку, – 99,8 млрд грн, 1 млрд дол США і 0,5 млрд євро.

Якщо розглянути частку військових облигацій у інвестиційних портфелях, то найбільший портфель за обсягом цінних паперів знаходяться у банків – первинних дилерів. На другому місці – портфель військових облигацій, складений громадянами та підприємствами України, який складається із: 14,1 млрд грн. (15,8% від загального обсягу придбаних військових ОВДП, номінованих в гривні); 0,2 млрд дол. США (22,7% від загальної суми облигацій військової державної позики, номінованих в дол. США); 0,2 млрд євро (52,6% від загального обсягу ОВДП, номінованих в євро).

Водночас, у власності нерезидентів перебуває військових облигацій на 1,2 млрд грн та 2 млн дол. США [4].

За результатами розміщень облигацій внутрішньої державної позики від 27 вересня 2022 р. до державного бюджету залучено 574 992 830,83 грн (за курсом НБУ) [5].

Військові облигації внутрішньої державної позики є різновидом облигацій внутрішньої державної позики, надходження від реалізації яких спрямовані на безперебійне фінансове забезпечення соціальних і оборонних потреб в умовах воєнного стану. Тільки ефективно управління ними як інструментом фінансування видатків державного бюджету України забезпечуватиме безперебійне фінансування держави в умовах війни.

Список використаної літератури

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-100 IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення 29.09.2022).
2. Про випуск облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2022 р. № 156. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2022-%D0%BF#Text>
3. Військові ОВДП. Офіційний сайт Міністерства фінансів України : веб-сайт. URL : https://mof.gov.ua/uk/local_bonds_issued_during_the_war_time-572
4. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП – депозитарій НБУ. Національний банк. URL : https://t.me/nbu_ua/1104 (дата звернення 01.09.2022).
5. Оголошення та результати аукціонів. Міністерство фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/ogoloshennja-ta-rezultatiaukcioniv> (дата звернення 01.10.2022).

УДК 339.194

БОНДАРЕНКО Д.М., магістрант, спеціальність 051 Економіка
Науковий керівник – **ПОНЕДІЛЬЧУК Т.В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КОНТРАБАНДИ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ

Проблема контрабанди та порушення митних правил є актуальною для економіки та безпеки країни. Дослідження вказують на великі збитки бюджету від цих явищ. Рекомендації включають удосконалення електронного документообігу та зміни у законодавстві для боротьби з контрабандою.

Ключові слова: контрабанда, митні правила, економічна безпека, бюджет, законодавство.

Сьогодні боротьба з порушенням митних правил та контрабандою^[1] є однією з найбільш актуальних проблем, що вивчається світовою економічною спільнотою. Швидкий розвиток міжнародної торгівлі та виклики глобалізації створюють потребу у нових підходах до контролю за дотриманням правил переміщення товарів через митний кордон. Незважаючи на спільні зусилля та ініціативи урядів країн та міжнародних організацій, проблеми контрабанди та порушення митних правил залишаються актуальними. Це явище загрожує національній безпеці держави, впливає на її імідж, має негативний вплив на розвиток вітчизняної економіки та стимулює корупційні дії у місцевих та державних органах влади.

Приблизні обсяги прямих збитків бюджету України від контрабанди товарів на 2021 рік складає 68-120 млрд. грн. [2], що робить цей механізм ухиляння від оподаткування одним із лідерів. Вплив від порушень митних правил сильно впливає на економічну безпеку, що збільшує і так великий дефіцит бюджету після повномасштабного вторгнення на територію України, який сягнув 914,7 млрд. грн.^[3] в 2022 році і 1 333,1 млрд. грн. [4] в 2023 році, що є 17,62% від ВВП [3] в 2022 році і 20,39% від ВВП [4] у 2023 році відповідно.

Грунтуючись на дослідженнях Інституту соціально-економічної трансформації та Центру соціально-економічних досліджень CASE, які надали приблизний річний обсяг контрабанди в Україні на 2021 рік на рівні 226-380 млрд. грн. частина від яких повинна була потрапити у бюджет у виді податків, які б склали приблизно 68-120 млрд. грн. [2]. За допомогою цих даних можливо вирахувати такі відсоткові закономірності, як обсяг контрабанди в Україні відносно обсягу зовнішньої торгівлі, що становить приблизно 5,89% – 9,91% від всього об'єму зовнішньоторговельного балансу України, а також приблизні відсотки неоплачених податків, що балансують в районі 30,1-31,6%. Таким чином можливо змоделювати тенденцію, щодо збільшення контрабанди відносно збільшенню зовнішньої торгівлі України.

Таблиця 1 – Відношення контрабанди до зовнішньої торгівлі товарами України та неотримані податкові надходження до бюджету України

Рік	Обсяг зовнішньої торгівлі (експорт та імпорт), млрд. грн. ^[5]	Приблизний обсяг контрабанди, млрд. грн.	Приблизний обсяг неотриманих податків від контрабанди, млрд. грн.
2014	1708,21	101-169	30-54
2015	1815,49	107-180	32-57
2016	2055,94	121-204	36-64
2017	2606,66	154-258	46-82
2018	2894,05	171-287	51-91
2019	2582,13	152-256	46-81
2020	2925,75	172-290	52-92
2021	3833,98	226-380	68-120
2022	3636,06	214-360	65-114
2023	3788,69	223-376	67-119
Усього за період 2014-2023:		1641-2760	494-872

Джерело: складено автором на основі даних ДССУ

Одним із головних осередків контрабанди є її пряма залежність від корупційних схем, близько 58,2%^[6] від всього обсягу контрабанди, пов'язані саме з прямим контактом із Державною митною службою України на митному пункті. Одним із шляхів протидії цим механізмам є удосконалення електронної подачі митних декларацій і запровадження обов'язкового електронного документообігу товаросупровідним документам. Тип таких заходів забезпечить прозорість у класифікації товарів та визначенні їх митної вартості, зменшить обсяг

дискреційних повноважень у працівників митниці та зможе забезпечити безперешкодний доступ Бюро економічної безпеки України до повної інформації щодо транспортування та оподаткування товару згідно чинного законодавства, а також надасть можливість ефективного порівняльно-аналітичного процесу із інформацією яка надається іноземними митними органами та/або міжнародними організаціями по боротьбі із контрабандою.

Другим по обсягу незаконного переміщення товарів на територію України та за її межі, є фактичне пересікання кордону повз митних пунктів, близько 20,6%^[6] від всього обсягу контрабанди. Заходи щодо боротьби з цим видом ухилення від оподаткування є комплексними і насамперед пов'язані саме з технічно-матеріальною складовою (цілодобове відеоспостереження «проблемних» зон, посилення силових структур, матеріальне забезпечення прикордонників). Також слід підкреслити що 1 липня 2024 року набирає чинності Закон України № 3513-ІХ від 09.12.2023 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів»^[7], що передбачають розширення товарів та підакцизних товарів кримінальну відповідальність стосовно контрабанди товарів.

Останнім стимулом транспортування контрабандних товарів є саме неточність у законодавстві, близько 21,2%^[6] від всього обсягу контрабанди. Передбачити всі неточності в законодавстві неможливо, але оперативно прибирати ці прогалини потрібно, що дозволить вчасно відслідковувати такі схеми ухилення від митного оподаткування і зменшити збитки які несе держава.

Також слід висвітлити непрямі збитки України від контрабанди, які впливають на економічну безпеку країни не меншою мірою ніж прямі. Насамперед, це зниження конкурентоспроможності чесних підприємців, які ведуть свій бізнес у відкрити, сплачуючи мито, ПДВ та акцизи, які можуть доходити до 32%^[2] для безакцизних і додатково для підакцизних ставки податку та переліку товарів, з яких справляється податок, встановлених окремо в Податковому Кодексі України.

Отже можна констатувати, що заходи на спрямовані на різке скорочення контрабанди товару через державний кордон можна поділити на такі які потребують бюджетної підтримки та виділення значних коштів, що майже неможливо забезпечити в умовах тотального дефіциту коштів в Україні, а також заходи щодо вдосконалення законодавчої бази, як то Митного кодексу України, Податкового кодексу України та Кримінального кодексу України, зміни в якому вже відбулися^[1], що не потребують великих капіталовкладень, а тільки ефективної роботи законодавчого органу України, тобто Верховної Ради України.

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України: ред. від 28.03.2024 року, підстава – 3342-ІХ
2. Дубровський В., Черкашин В., Гетман О., Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: 2021: Центр соціально-економічних досліджень CASE Україна, Інститут соціально-економічної трансформації: Київ, 2021.
3. Валовий внутрішній продукт України в 2022 р.. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2022/> (дата звернення: 19.04.2024).

4. Валовий внутрішній продукт України в 2023 р.. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2023/> (дата звернення: 19.04.2024).
5. Економічна статистика / Зовнішньоекономічна діяльність. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.04.2024).
6. Кукуруза Г., Ніколаєнко С., Лесик М., Аналіз обсягів контрабанди в Україні: масштаби, прямі / непрямі втрати бюджету та економіки: стаття. URL: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/uk/post/smuggling-analysis-2019> (дата звернення: 19.04.2024).
7. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів: Закон України від 09.12.2023 р. №3513-IX.

УДК 005.936.43:339.35

БОРОДІНА Є. А., студентка 5 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н. В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ НА ПРОДУКЦІЮ ВЛАСНИХ ТОРГОВИХ МАРОК ПІДПРИЄМСТВ РИТЕЙЛЮ

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти формування комплексу маркетингу на продукцію власних торгових марок підприємств роздрібною торгівлі України. Надано рекомендації щодо оптимізації їх маркетинг-міксу.

Ключові слова: маркетинг-мікс, власна торгова марка, приватна марка, ритейл, конкурентоспроможність.

Власні торгові марки (ВТМ) відіграють дедалі важливішу роль у формуванні конкурентних переваг підприємств роздрібною торгівлі України. Наприклад, Fozzy Group запустила свою першу ВТМ «Премія» у 2006 р., нині вона пропонує асортимент з понад 2570 найменувань у 435 категоріях продовольчих та непродовольчих товарів. Наразі компанія має понад 30 ВТМ [1].

ВТМ, також відомі як приватні марки (private label), – це торгові марки, зареєстровані за торговельною мережею та ексклюзивно представлені в ній. Саме торговельна мережа розробляє вимоги до якості продукції, що виробляється на її замовлення, контролює її виробництво, встановлює ціни та використовує необхідні засоби просування [2, с. 88]. Слід наголосити, що ВТМ нині є дієвим інструментом диференціації товарної пропозиції ритейлерів, підвищення лояльності покупців та рентабельності бізнесу. При цьому ефективність розвитку приватної марки суттєво залежить від здатності роздрібних мереж сформувати оптимальний комплекс маркетингу на продукцію ВТМ.

У теорії маркетингового менеджменту під комплексом маркетингу 4Р, або маркетинг-міксом, розуміють інтеграцію ключових елементів маркетингової діяльності компанії – товару, ціни, збуту та просування – в єдину програму дій на ринку [3, с. 35]. Застосування цієї концепції дозволяє підвищити загальну результативність маркетингових зусиль.

Проблематика маркетингової діяльності роздрібних мереж з розвитку ВТМ знайшла відображення у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, Д. М. Одарченко, К. В. Сподар, Т. В. Карбівнича та Є. Б. Соколова [2] дослідили особливості функціонування та розвитку роздрібних мереж в Україні; Н. Л. Писаренко [4] систематизувала стратегії позиціонування ВТМ на основі матриці «ціна-цінність»; В. Г. Щербак, Г. О. Холодний, О. В. Птащенко та О. М. Бихова [5] розглянули проблему комплексного управління торговою маркою, основні стратегії використання торгових марок, підходи до діагностування життєвого циклу торгової марки. Водночас потребують поглиблення наукові розробки щодо оптимізації маркетинг-міксу ВТМ вітчизняних ритейлерів з урахуванням специфіки цільового ринку.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних положень та надання практичних рекомендацій з формування комплексу маркетингу на продукцію власних торгових марок підприємств роздрібною торгівлі України для зміцнення їх конкурентних позицій.

Проведений аналіз дозволив встановити, що при формуванні комплексу маркетингу ВТМ, українські ритейлери фокусуються на таких складових:

- товарна політика – забезпечення широкого і глибокого асортименту ВТМ в різних категоріях (бакалія, молочні продукти, м'ясо, риба, непродовольчі товари); контроль якості та безпечності продукції; розробка привабливої упаковки та бренду;

- цінова політика – встановлення цін на ВТМ в середньому на 15-30 % нижче брендів за аналогічну якість; реалізація стратегій щоденних низьких цін та промо-активностей;

- збутова політика – пріоритетна викладка ВТМ на кращих полицях; збільшення представленості ВТМ в онлайн-каналах продажів (сайт, мобільний додаток); оптимізація логістики і управління запасами ВТМ;

- комунікаційна політика – донесення до споживачів цінностей і переваг ВТМ через різні канали: рекламу, програми лояльності, POS-матеріали, дегустації та семплінг, спеціальні заходи [1; 5].

У таблиці 1 систематизовано ключові інструменти комплексу маркетингу ВТМ, які застосовують українські ритейлери.

Водночас на шляху успішного розвитку ВТМ в Україні існують певні бар'єри: недостатній масштаб представленості в асортименті; сприйняття споживачами ВТМ як менш якісної альтернативи брендам; слабка маркетингова підтримка. Для їх подолання запропоновано:

- розширювати асортимент ВТМ в категоріях fresh (свіжа випічка, готова кулінарія, фрукти та овочі) та non-food (побутова хімія, товари для дому);

- інвестувати у дослідження й підвищення якості ВТМ, проводити сертифікацію виробників;

- забезпечувати цінові переваги ВТМ над брендами при збалансованому співвідношенні "ціна-якість";

- нарощувати представленість ВТМ в усіх каналах продажів мережі, впроваджувати технології управління полицею і мерчандайзингу;
- посилювати маркетингову підтримку ВТМ, фокусуватись на їх перевагах в комунікаціях та стимулювати пробні покупки [1; 4; 5].

Таблиця 1 – Інструменти маркетинг-міксу ВТМ в українському ритейлі

Елементи маркетинг-міксу	Інструменти
Товар (Product)	Розширення и поглиблення асортименту ВТМ Контроль якості та безпечності ВТМ Покращення упаковки, дизайну ВТМ
Ціна (Price)	Підтримка цінового індексу ВТМ на рівні 70-85% до брендів Постійні та промо ціни на ВТМ
Збут (Place)	Пріоритетна викладка ВТМ (полиці, дисплеї) Розвиток онлайн-продажів ВТМ Управління запасами і логістикою ВТМ
Promotion (Просування)	Реклама ВТМ в ЗМІ, інтернеті, магазині Програми лояльності та інші переваги для покупців ВТМ Дегустації, семплінг ВТМ

Джерело: складено автором на основі [1; 4; 5].

Таким чином, результати дослідження засвідчили, що власні торгові марки є важливим елементом формування конкурентних переваг підприємств роздрібною торгівлі. Успішність їх ринкового розвитку визначальною мірою залежить від здатності ритейлерів сформувавши та реалізувати ефективний комплекс маркетингу. Запровадження наданих науково-практичних рекомендації з оптимізації маркетинг-міксу ВТМ дозволить українським торговельним мережам досягти синергетичного ефекту у посиленні лояльності споживачів та зростанні прибутковості.

Список літератури

1. Байда В. Вигідно та якісно: як українські ритейлери розвивають власні торгові марки. URL: <https://rau.ua/dosvid/vigidno-ta-jakisno/> (Дата звернення: 01.04.2024 р.)
2. Одарченко Д. М., Сподар К. В., Карбівнича Т. В., Соколова Є. Б. Торговельні мережі: навч. посібник. Харків: ХДУХТ, 2019. 113 с.
3. Борисенко О. С., Шевченко А. В., Фісун Ю. В., Крапко О. М. Маркетинговий менеджмент: навч. посібник. Київ: НАУ, 2022. 204 с.
4. Писаренко Н. Л. Стратегії розвитку приватних торгових марок. Світовий досвід. Економічний вісник НТУУ "КПІ". 2015. №12. С. 318-323.
5. Управління торговою маркою в механізмі товарної інноваційної політики підприємства : монографія / В. Г. Щербак, Г. О. Холодний, О. В. Птащенко та ін. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 252 с.

БУЧОК О. С., студентка 4 курсу спеціальності 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник – **СВИНОУС І. В.**, д-р. екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Розглядається роль і місце оцінки в системі бухгалтерського обліку. Встановлено, що облікова оцінка, завжди суб'єктивна, яка визначається в рамках нормативного поля, нівелюється встановленими правилами системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку. Суб'єктивність оцінки, яка визначається поза рамками нормативного поля, має бути теоретично обґрунтована та доведено її корисність для прийняття виважених управлінських рішень.

Ключові слова: бухгалтерський облік, диджиталізація, облікова оцінка, нефінансова звітність.

Бухгалтерський облік як інформаційна система має багато ознак двоїстості, таких як подвійний запис, дебет-кредит, актив-пасив, тощо. Враховуючи ту обставину, що бухгалтерський облік повинен інформаційно забезпечувати прийняття управлінських рішень в умовах мінливості зовнішнього середовища, відповідно до цього процес його удосконалення можна охарактеризувати як паралельний і взаємопов'язаний розвиток з динамічно економікою.

Нині велика увага приділяється розв'язанні проблеми цифровізації економічних відносин. Необхідно відзначити, що саме бухгалтерський облік один із перших став автоматизований. Диджиталізація окремих ланок облікового процесу трансформувалася у створенні глобальних комплексних інформаційних систем для управління діяльністю суб'єктів господарювання та продовжує інтегруватися з даними про стан навколишнього середовища, що забезпечить формування інформаційного масиву. Система бухгалтерського обліку набуває нового розвитку своєї двоїстості. По-перше, вона продовжує розвиватися у межах суб'єкта господарювання. По-друге, вона будується з урахуванням розвитку як внутрішніх управлінських систем, а й зовнішніх інформаційних систем (податковий моніторинг, блокчейн тощо.) [1]. Взаємодія внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємств є драйвером розвитку теорії та практики обліку.

Інформація про діяльність суб'єктів господарювання формується в основному на основі системних даних бухгалтерського обліку. Отже, достовірність та прозорість цих даних багато в чому визначає якість облікової інформації та звітності, а якість інформації є індикатором доцільності прийняття управлінських рішень. Якість інформації в обліку забезпечується дотриманням принципів та критеріїв визнання. Критерії визнання можна поділити на дві групи.

До першої групи слід віднести ознаки «ідентифікація» та «класифікація», а другу групу становитимуть оцінки фактів господарського життя. Оцінка фактів виробничо-господарської діяльності підприємства є основним елементом

бухгалтерського обліку, що дозволяє провести уніфікацію всіх облікових об'єктів з метою застосування до них універсального вимірника – грошових коштів.

Облік розпочинався з оцінки за фактичною вартістю (собівартість, первісна вартість, історична вартість), але дуже скоро теоретики та практики усвідомили, що минуле не дорівнює сьогоденню та майбутньому [2]. Було створено систему оцінок бухгалтерського обліку, що продовжує активно розвиватись. Вона включає такі елементи, як справедлива вартість, вартість, що амортизується, поточна вартість, відновна вартість, ринкова вартість, чиста вартість реалізації, дисконтована вартість, ліквідаційна вартість, відшкодована вартість і т.п.

Слід зазначити, що облікова оцінка, завжди суб'єктивна, яка визначається рамках нормативного поля, нівелюється встановленими правилами системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку. Суб'єктивність оцінки, яка визначається поза рамками нормативного поля, має бути теоретично обґрунтована та доведено її корисність для прийняття виважених управлінських рішень.

Отже, дослідження облікових оцінок доцільно охарактеризувати як різновекторні, але загальна їх мета полягає у пошуку механізмів та видів оцінки, що дозволяють формувати з використанням методів бухгалтерського обліку інформаційний масив даних для певних груп користувачів.

Розвиток форм нефінансової звітності призводить до необхідності розвитку управлінського обліку, створення нових звітних показників, методики їх ідентифікації та оцінки, системи внутрішнього та зовнішнього контролю якості підготовки форм нефінансової звітності, що створить додаткові умови для розвитку теорії облікових оцінок як фінансової, так і нефінансової інформації.

Мінливі економічні відносини, диктують необхідність модифікації інформаційного забезпечення для прийняття виважених управлінських рішень щодо діяльності суб'єктів господарювання в умовах мінливості зовнішнього середовища.

Отже, сучасна система обліку може бути визначена як обліково-інформаційна система взаємодії суб'єкта підприємницької діяльності з мінливим внутрішнім та зовнішнім середовищем функціонування, а оцінка є кількісний та якісний вимір економічних вигод, що формуються в процесі управління виробничо-господарською діяльністю.

Список літератури

1. Маренич Т. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2014. Вип. 150. С. 19-25.
2. Левицька С., Осадча О. Економічна вигода як оцінка доходу в бухгалтерському обліку: методичні та організаційні підходи визнання. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. №5. С. 20-27.

ВИХОР В. М., аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ІНСТРУМЕНТАРІЮ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджені особливості розвитку зовнішнього середовища аграрних підприємств. Охарактеризовані його основні етапи. Обґрунтований методологічний інструментарій стратегічного управління відповідно до кожного етапу розвитку зовнішнього середовища.

Ключові слова: аграрні підприємства, зовнішнє середовище стратегічне управління, інструменти.

Сучасні вітчизняні аграрні підприємства функціонують в умовах складного і динамічного зовнішнього середовища, що змушує їх забезпечувати постійний процес адаптації до зовнішніх впливів з метою підтримки власної довготривалої конкурентоспроможності. При чому, з часу переходу економіки України на ринкові умови господарювання зовнішнє середовище аграрних підприємств постійно ускладнювалося. Це дає підстави виділяти певні етапи його розвитку і ускладнення, що, у свою чергу вплинуло на ускладнення інструментарію стратегічного управління аграрних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1 – Етапи розвитку зовнішнього середовища та інструментарію стратегічного менеджменту аграрних підприємств

№ з/п	Роки	Зміст етапу	Основні характеристики	Інструменти стратегічного менеджменту
1.	1991 - 1999	Початок формування та розвитку ринкових механізмів господарювання.	1. Початок приватизаційних процесів. 2. Законодавче закріплення оренди землі. 3. Горизонталізація зв'язків із партнерами. 4. Сповільненість і не послідовність ринкових реформ.	1. Стратегічне планування. 2. Вибір стратегічних позицій
2.	2000 - 2007	Прискорення аграрної реформи через роздержавлення та приватизацію	1. Активне роздержавлення та приватизація аграрних підприємств. 2. Розпаювання земель сільсько-господарського призначення. 3. Перехід на орендні відносини. 4. Багатоукладність власності та форм господарювання.	1. Вибір стратегічних позицій. 2. Ранжирування стратегічних завдань
3.	2008 - 2014	Функціонування аграрних підприємств в умовах вступу до СОТ	1. Прийняття нових правил доступу до ринку. 2. Зміна пріоритетів державної підтримки аграрного виробництва. 3. Нові вимоги щодо експортних	1. Ранжирування стратегічних завдань. 2. Управління за слабими

			субсидій. 4. Нові вимоги до фіто санітарних заходів.	сигналами
4.	2014 - 2022	Функціонування аграрних підприємств в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС	1. Формування зони вільної торгівлі з ЄС. 2. Розширені можливості для експорту аграрної продукції до ЄС. 3. Жорсткі вимоги до гармонізації законодавства та стандартів. 4. Загострення конкуренції на внутрішньому аграрному ринку.	1. Ранжирування стратегічних завдань. 2. Управління за слабкими сигналами
5.	2022 - н. ч.	Функціонування аграрних підприємств в умовах війни.	1. Окупація частини сільськогосподарських угідь та знищення багатьох підприємств. 2. Засмічення чи пошкодження значної частини земель сільськогосподарського призначення. 3. Ускладнення експорту продукції на імпорту необхідних ресурсів. 4. Значні логістичні та фінансові проблеми у багатьох виробників.	1. Управління в умовах стратегічних несподіванок

Джерело: [1, с. 66].

Перший етап розвитку зовнішнього середовища аграрних підприємств хронологічно охоплює період 1991-1999 років, коли розпочалися процеси реформування аграрного сектору економіки, через реорганізацію колишніх колгоспів і радгоспів та перетворення їх у підприємства ринкового типу, впровадження орендних відносин та інше. Для цього етапу найбільш прийнятними інструментами стратегічного управління стали стратегічне планування та вибір стратегічних позицій.

Стратегічне планування, як зазначають науковці, передбачає розроблення плану дій підприємства для забезпечення досягнення поставлених цілей на основі прогнозів та передбачень змін у зовнішньому середовищі [2, с. 73]. Такий інструмент стратегічного управління доречно застосовувати тоді, коли тенденції змін факторів зовнішнього середовища підприємств достатньо стійкі і піддаються прогнозуванню, що було характерно для аналізованого етапу.

Вибір стратегічних позицій передбачає доповнення стратегічного планування детальним аналізом внутрішнього середовища підприємства та надання йому властивостей, необхідних для досягнення поставлених цілей шляхом здійснення необхідних змін [3, с. 77].

Відмінною рисою другого етапу розвитку та ускладнення зовнішнього середовища аграрних підприємств (2000-2007 р. р.) є прискорення аграрної реформи, що проявилось у активному роздержавленні та приватизації аграрних підприємств, розпаюванні землі, переході на орендні відносини. Для цього етапу, окрім уже згаданих інструментів, доречним є застосування ранжирування стратегічних завдань. Ць передбачає поділ усіх проблем, що виникають перед підприємствами, за пріоритетністю, на чотири групи: важливі і невідкладні,

важливі середньо термінові, важливі не термінові і фальшиві, що не потребують подальшого розгляду. У такому ж порядку пріоритетності їх і рекомендується вирішувати.

Третім етапом розвитку і ускладнення зовнішнього середовища аграрних підприємств можна вважати період їх функціонування між часом вступу України в СОТ у 2008 році і підписанням угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році. Виконання вимог СОТ, які були розписані по різних часових періодах, вимагало застосування більш складних інструментів стратегічного управління, зокрема, управління за слабкими сигналами.

Як зазначає І. П. Милько, модель управління за слабкими сигналами базується на припущенні про те, що будь які несприятливі, несподівані явища або несподівана перспектива появи можливостей для компанії не виникають раптово, а такі події можна спрогнозувати за сигналами-провісниками [4]. Мова йде про слабку, мало визначену інформацію про можливість їх появи. Відповідно, підготовку до появи загроз чи можливостей потрібно розпочинати вже тоді, коли із зовнішнього середовища надходять такі сигнали.

Четвертий етап розвитку і ускладнення зовнішнього середовища аграрних підприємств охоплює часовий період з 2014 року і до повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році. В цей час відбувалася адаптація вітчизняного законодавства до вимог ЄС, посилювалися вимоги до якості аграрної продукції, що суттєво ускладнювало середовище функціонування підприємств. У системі інструментарію стратегічного управління також доречно використовувати ранжирування стратегічних завдань та управління за слабкими сигналами.

Функціонування аграрних підприємств в умовах війни можна вважати наступним етапом розвитку та ускладнення зовнішнього середовища. Характерними рисами цього етапу значні пошкодження матеріальної бази та сільськогосподарських угідь, які продовжуються, ускладнення логістики, експорту, доступу до необхідних ресурсів. У цьому випадку, на нашу думку, ефективним інструментом стратегічного управління, окрім згаданих, є управління в умовах стратегічних несподіванок. Це означає, що проблеми можуть виникнути перед підприємствами несподівано і наперекір очікуванням. Відповідно, керівництво підприємства повинне зайнятися підготовкою системи надзвичайних заходів, які потрібно буде реалізувати у разі виникнення стратегічної несподіванки [5, с. 88].

Поєднуючи і комбінуючи зазначені інструменти стратегічного управління, залежно від конкретної ситуації, менеджмент підприємств може забезпечити високий рівень їх стійкості і конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Вихор М. В., Вихор В. М. Тенденції та передумови формування сучасної парадигми стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*, 2024. № 7. С. 63-71.
2. Петрук Ю. В., Артеменко Л. П. Особливості стратегічного планування підприємства в умовах кризи. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*, 2022. № 22. С. 72-78.
3. Жукова Д. А. Методичний підхід щодо формування системи стратегічного вибору підприємства. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*, 2020. № 4. С. 76-82.

4. Милько І. П. Особливості застосування моделі управління за слабкими сигналами. Економіка та суспільство, 2021. Вип. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/407/394>.

5. Оболенцева Л. В., Писарева І. В. Менеджмент і адміністрування (Стратегічне управління) : конс. лекцій. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 130 с.

УДК: 005.936.3.057.177

ВАКУЛЮК В.А., ЛПОВСЬКИЙ М.В., здобувачі
Науковий керівник – **ХАХУЛА Б.В.**, доктор філософії в галузі економіки, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА ПІДПРИЄМСТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті розглянуто питання формування моделі сучасного менеджера підприємства. Визначено, що воєнний стан економіки та функціонування підприємств в у кризових умовах функціонування вимагають від менеджера реалізації різних ролей в його професійній діяльності.

Ключові слова: управління, менеджер, лідерство, компетенції менеджера, криза.

Сьогодні від ефективності діяльності керівника, від успішності реалізація прийнятих ним управлінських рішень залежить як результативність здійснення загального керівництва організацією, так і її функціонування й подальший розвиток в цілому. Незалежно від виду діяльності, форми власності, розміру підприємства чи організації менеджерську діяльність вважають однією із основних в системі забезпечення ефективного функціонування останніх.

Слід зазначити, що ключовим елементом системи менеджменту організації є менеджер. Він є керівником (директором, управляючим, адміністратором, керуючим тощо), що має спеціальну освіту в сфері управління, наділений певною владою і несе повну відповідальність за виконання своїх функціональних обов'язків на певній посаді, в певному структурному підрозділі організації. Одночасно він вважається професійним керівником, бо є представником відповідної професії. Основною метою діяльності керівника є реалізація всіх управлінських завдань та здійснення загального керівництва в цілому [1].

Зауважимо, що воєнний стан економіки та функціонування підприємств в кризових умовах вимагають від менеджера реалізації різних ролей в його професійній діяльності. Реалізуючи дані ролі та функції, а саме: лідера-адміністратора, соціального лідера, лідера-інтелектуала, лідера-дипломата, лідера-консультанта, лідера-інноватора і наставника, лідера-психолога і виконавця, менеджери поділяються на активних та пасивних [2]. Щодо активних менеджерів, то вони швидко реагують на всі зміни та виклики зовнішнього середовища, використовуючи творчий та креативний підходи до прийняття різного роду управлінських рішень, в тому числі стратегічних. Вони не бояться відповідальності та ризику в будь-якій ситуації, навіть в конфліктній та кризовій. Такі менеджери – це явні лідери, які завжди в центрі подій; ведуть за собою колектив; правильно

мотивують себе та своїх підлеглих; займаються саморозвитком власним та кожного працівника зокрема. А члени колективу, в свою чергу, покладаються на такого керівника та наслідують його.

Натомість, пасивні менеджери ніколи першими не відреагують на негативні чинники та кризові ситуації, а будуть «пасти задніх», використовуючи запозичений та апробований управлінський досвід інших, не проявляючи жодних лідерських здібностей. Таким менеджерам під силу вирішувати тільки поточні та прості завдання й проблеми. Це, в першу чергу, пов'язано із відсутністю теоретичних знань та практичних навиків в сфері управління та менеджменту, тобто їх низьким кваліфікаційним рівнем.

Професіоналізм в кар'єрі менеджера відіграє домінуючу роль і проявляється у вмінні втілювати теоретичні знання в практичну діяльність. Враховуючи мінливість зовнішнього середовища, менеджер повинен чітко і своєчасно виконувати всі покладені на нього обов'язки і бути готовим нести повну відповідальність за їх виконання. Поряд з цим, виділяють, не менш важливі, професійні якості менеджера, до яких відносять: наявність теоретичних знань та практичних навиків у сфері організації виробництва, менеджменту та маркетингу; здатність працювати в команді; спроможність приймати одноосібні та колективні рішення; вміння працювати в кризових умовах [3].

Варто зазначити, що комунікативні здібності є об'єднуючими і дозволяють менеджеру налагодити тісні ділові взаємовідносини як в середині колективу, так і зовнішні, постійно себе удосконалюючи. Це, у свою чергу, сприяє самовдосконаленню, забезпечує успішну колективну діяльність та сприяє розвитку партнерських відносин. Саме тому передумовою формування успішного менеджера є об'єднання його комунікативної здібності із здібністю до лідерства.

Нерідко сучасним керівникам приходиться демонструвати самостійність у роботі та роботі підлеглих, не втручаючись, створювати умови для успішного виконання їх безпосередніх обов'язків та функцій. При такому підході чітко прослідковується ініціювання керівника до практичної реалізації нових методів та підходів; креативності та творчості. Самостійність та ініціативність менеджера повинна підтримуватися вищим керівництвом, бо тільки самостійним працівникам під силу здолати усякі труднощі та вийти з будь-яких непередбачуваних ситуацій, які постійно виникають сьогодні [4].

Використання навичок, здібностей та практичних вмінь менеджера дозволяють йому ефективно та результативно справлятися з великою кількістю різнопланових завдань:

1. Мислити далекоглядно, різносторонньо, багатовимірно та креативно.
2. Справлятися із поставленими завданнями та вирішувати проблеми різної складності.
3. Здійснювати якісне діагностування виробничо-господарської системи, робити правильні та об'єктивні висновки.
4. Вносити конструктивні пропозиції щодо коректування планів та шляхів подальшого розвитку організації.
5. Своєчасно реагувати на кризову ситуацію, оперативно приймаючи та

реалізуючи нестандартні рішення.

6. Вміти працювати з людьми в колективі, правильно мотивуючи їх з метою збільшення продуктивності праці та досягнення поставлених цілей організації.

7. Вміти створити сприятливу робочу атмосферу, раціонально організовуючи власну працю та працю підлеглих.

8. Розвивати лідерські здібності та служити прикладом для своїх підлеглих.

9. Створити умови сприяння високій трудовій дисципліні.

10. Ефективно здійснювати роботу з кадрами.

11. Забезпечити саморозвиток, самоорганізацію, самонавчання власний та кожного члена трудового колективу.

12. Дотримуватися норм етичної поведінки, згідно Етичного кодексу організації.

13. Вміти знайти взаєморозуміння із персоналом організації, так і зовнішніми взаємопов'язаними контактними групами.

14. Здійснювати ефективні внутрішні та зовнішні комунікації.

15. Знаходити оптимальний вихід із конфліктних ситуацій.

16. Впроваджувати нові форми та методи контролю та самоконтролю[5].

Отже, ефективність роботи будь-якого підприємства у значній мірі визначається рівнем компетентності та кваліфікації менеджера, тобто наявністю професійних знань, практичних навиків та чітким виконанням, покладених на нього функціональних обов'язків. Тобто, основне завдання менеджера полягає у створенні ефективної системи управління підприємством, що дозволить останньому не тільки успішно функціонувати, але й здійснювати подальший його розвиток як в стабільних умовах, так і в умовах кризи.

Аналізуючи основні елементи моделі сучасного менеджера, варто зазначити, що вона не описує його як ідеального, а містить ті його характеристики, які повинні бути притаманні реальному менеджеру, враховуючи реалії сьогодення та особливості діяльності в даних умовах. Поєднання високого рівня освіти і культури з успішною професійною підготовкою може визначати реальний успіх як управління, так і успішність самого менеджера. Саме до цього повинен прагнути сучасний менеджер. Це також є одним з основних аспектів, що визначають його особистість і індивідуальність.

Список літератури

1. Артеменко А.К., Антощенкова В.В., Пономарьова М.С. Мотивація та стимулювання праці в ефективному управлінні та інноваційній діяльності підприємства. Вісник ХНАУ. 2020. № 1. С. 152-163.

2. Галюк І.Б. Комунікаційні аспекти управлінської праці на засадах лідерства. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2021. Вип. 17. С. 75-83.

3. Гарматюк О., Антонів Є. Модель сучасного менеджера. Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання» Тернопіль: ТНТУ, 2015. С. 22-23.

4. Новікова М.М., Швед А.Б. Вступ до менеджменту: конспект лекцій. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2019. 70 с.

5. Перець Г.Ф. Менеджмент соціально-культурної сфери: Фактори успішності менеджера. 2020. 19 с.

ШИДЛЮХ В., доцент

ВДОВИЧЕНКО О., ОРЛЕНКО Р., магістранти

Національний університет оборони України

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В МІНІСТЕРСТВІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Розглянуто методичні підходи до дослідження проблем оцінювання інформаційного простору в Міністерстві оборони України і Збройних Силах України на різних етапах: оцінювання інформаційного простору, моніторинг та оцінювання ефективності виконання завдань з дослідження інформаційного простору.

Ключові слова: інформаційні загрози, інформаційний простір, моніторинг, оборонне планування, оцінювання ефективності, стратегічні комунікації.

Vdovychenko O., Orlenko R., master's students

Shydlyuh V., associate professor

National University of Defense of Ukraine

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ASSESMENT OF THE I NFORMATION SPACE IN THE MINISTRY OF DEFENCE OF UKRAINE AND THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Methodical approaches to the study of information space evaluation problems in the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine at various stages are considered: information space evaluation, monitoring and evaluation of the effectiveness of information space research tasks.

Key words: information threats, information space, monitoring, defense planning, performance evaluation, strategic communications.

Стратегія інформаційної безпеки констатує, що в Україні триває процес становлення системи стратегічних комунікацій. Органами державної влади України здійснено низку організаційних та практичних заходів зі зміцнення власної інституційної спроможності у сфері стратегічних комунікацій, однак не створено дієвого механізму координації і взаємодії між усіма органами державної влади, залученими до здійснення заходів із протидії загрозам в інформаційній сфері [1].

Зазначене послаблює можливості до розбудови комплексного стратегічного планування інформаційного потоку, здійснення системної комунікативної діяльності Кабінету Міністрів України, об'єднання всіх ключових суб'єктів у сфері інформаційних відносин, суб'єктів формування і реалізації державної політики щодо ефективного захисту національного інформаційного простору, утвердження позитивного іміджу України, реалізації цілей захисту національної безпеки України в інформаційній сфері [1].

Методичні підходи до оцінювання інформаційного простору в Міністерстві оборони України (МОУ) і Збройних Силах України (ЗСУ) залежать від наявності величезного обсягу вихідних даних з джерел інформаційних загроз і спроможностей всіх ключових суб'єктів у сфері інформаційних відносин, зокрема стратегічних комунікацій МОУ і ЗСУ, якісно їх обробити та здійснити оцінку інформаційного середовища. На якість оцінки впливає модель організації

стратегічних комунікацій, національні інтереси, ситуаційний контекст, рівень командування, цінності сфери дослідження.

Відповідно до матеріалів джерела [2] першим етапом циклу оборонного планування на основі спроможностей, до якого Україна перейшла у 2017 р., є оцінювання інформаційного середовища, виходами якого є "сценарії" і "оцінка середовища", а результатом – розроблена комунікаційна стратегія, визначення аудиторій і наративів. В стратегічних комунікаціях результати можуть бути сформовані у вигляді ефектів (змін в середовищі, яких потрібно досягнути). При цьому оцінюється спроможність підрозділів, окремих засобів і систем.

Концептуально важливо, щоб методичні підходи до оцінювання інформаційного простору, що досліджується, узгоджувалися з очікуваними результатами системи стратегічних комунікацій [3]:

- створення комунікаційних спроможностей на різних рівнях управління (стратегічному, оперативному, тактичному), що забезпечують інтеграцію й підтримку політики у сфері оборони і безпеки;

- підтримка системної міжнародної комунікації з питань протидії загрозам інформаційної сфери;

- організація інтегрованого обміну та узгодженої діяльності між усіма суб'єктами системи стратегічних комунікацій МОУ і ЗСУ;

- формування загальнодержавної системи моніторингу та оцінки інформаційного простору;

- побудова системи дій під час кризових комунікацій.

Принципове значення також має інформаційне середовище тих, хто виконує місію. Тому методичні підходи до оцінювання інформаційного середовища мають враховувати внутрішні комунікації та модель їх формування, типологія якого детально розглянута у працях [4-5]: між підрозділами (комунікації для координації дій), за рівнями управління (передача інформації з нижчих рівнів на вищі), міжособистісні (обмін невербальною інформацією та зворотного зв'язку), неформальні комунікації (канал розповсюдження чуток).

Процес моніторингу інформаційного простору включає аналіз медіа-ресурсів, дослідження соціальних мереж і вивчення громадської думки. Функцію оцінювання інформаційного середовища у стратегічних комунікаціях ми розглядаємо як процес вивчення відкритих даних і заповнення проміжку (активної взаємодії) між розвідувальними та комунікативними спільнотами.

За напрямом стратегічних комунікацій оцінюються власні комунікації, ворожі комунікації і отримані (зароблені) комунікації (конкуруючі комунікації провідних засобів масової інформації, які поширили наші чи ворожі наративи).

У своєму дослідженні ми виходили з того, що методологія – це філософське вчення про наукові методи пізнання навколишнього світу; область науки, яка вивчає загальні та спеціальні методи наукових досліджень; сукупність методів, які використовуються у будь-якій науці; принципи підходу до різних типів об'єктів дійсності і різних класів наукових задач. Змістовний підхід до методології спрямований на виявлення структури наукового знання взагалі і наукових теорій зокрема, на вивчення умов та закономірностей розгортання наукових теорій, на

визначення критеріїв науковості, на дослідження понятійного каркасу сучасної науки. Формальні аспекти методології пов'язані з аналізом формальних і неформалізованих методів дослідження. [6]

Стандартизованих методик для оцінювання ефективності стратегічних комунікацій не встановлено, проте деякі з аналогічних виокремимо [7-8]: методика Бухмана А. (для оборонно-безпекового сектору, створення довіри, репутації, бренду); метод Бахман А. і Лайклі Ф. (для оцінювання ефективності проведених комунікаційних кампаній). Сучасний процес моніторингу і аудиту інформаційного простору здійснюється з використанням різних автоматизованих програмних засобів [9-11]: Semantrum (AI-платформа медіа аналітики та репутаційного менеджменту в режимі реального часу, що дозволяє визначати кількість згадок інформації в Інтернеті та соціальних мережах), Meltwater (програмний засіб для кількісного аналізу даних за різними факторами), Dataminr (Платформа штучного інтелекту (ШІ)).

Варто відмітити методику оцінювання ефективності системи забезпечення інформаційної безпеки МОУ і ЗСУ, що запропонована Петренко К.М. в джерелах [12-13] – це удосконалений варіант «моделі безпеки забезпечення цілісності, конфіденційності і доступності інформації» від Богданович В.Ю., Левченко О.В., Гришук Р.В. [14], організована на основі функціонування ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки і передбачає розрахунок за чотирма групами критеріїв: функціональної ефективності, організаційно-технічної ефективності СЗІБ, цільової ефективності, безпеки інформації.

Особливістю методичних підходів до оцінювання інформаційного простору вважаємо те, що основною науковою проблемою стратегічних комунікацій є збереження авторитету, усунення розриву словами і діями та пошук більш тісної інтеграції кінетичної та некінетичної діяльності для досягнення мети та завдань, залишається потужним викликом для України.

На нашу думку, мета стратегічних комунікацій має полягати в координації комунікаційних функцій на всіх рівнях як по горизонталі, так і по вертикалі між органами військового управління та родами військ та їх синхронізації з динамікою бойових дій для забезпечення чітких, гідних довіри та своєчасних ефектів у відповідності до наративу місії Збройних Сил України та Міністерства оборони України.

Процес оцінювання інформаційного простору має вивчати ефекти, досвід, моделювати розвиток подій, а також оцінювати ефективність стратегічних комунікацій для покращення ситуаційної обізнаності, координації діяльності та своєчасної імплементації продуктів стратегічних комунікацій з метою ефективної інтеграції кінетичних та некінетичних дій.

Виходячи з природи інформаційного середовища основними методами оцінювання інформаційного простору, на нашу думку, будуть:

1. Емпіричні методи:
 - кореляційний аналіз;
 - факторний аналіз;
 - регресивний аналіз;

моделювання.

2. Теоретичні методи:

аксіоматичний;

гіпотетичний;

експертного оцінювання;

формалізації;

узагальнення.

3. Загальнологічні методи:

аналіз;

синтез;

індукція;

дедукція;

аналогія.

Методологія відіграє надзвичайно важливу роль у вирішенні наукових проблем стратегічних комунікацій (теоретичних або практичних) і передбачає пошук нових методів, засобів навчання або створення (побудови) ефективних структур стратегічних комунікацій.

Вивчення і застосування методами оцінювання інформаційного простору має на меті отримання якісних переваг стратегічних комунікацій Збройних Сил України та Міністерства оборони України над комунікаціями противника завдяки науковим підходам до вивчення й осмислення як інформаційного середовища, так і процесу стратегічних комунікацій в цілому.

Список літератури

1. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

2. Полевий В.І. Оборонне планування у сфері стратегічних комунікацій сил оборони України на основі пріоритетних завдань та на основі спроможностей. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. 2023. № 2 (78). С.68 – 73.

3. Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних сил України. Наказ Міністерства оборони України від 22.11.2017 № 612. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0612322-17#Text>

4. Семененко В.М., Іващенко А.М., Шидлюх В.В. Організація внутрішніх комунікацій у штабах і підрозділах Збройних Сил України під час виконання завдань в районі операції Об'єднаних сил. Воєнна стратегія. 2020. № 1 (68). С. 6 – 12.

5. Шидлюх В. Модель формування культури внутрішніх комунікацій у процесі професійної підготовки офіцерів оперативно-тактичного рівня. Knowledge, Law, Manegement. 2021. No 3 (39). Vol. 2. P. 42 – 47.

6. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. – Київ: КВІЦ, 2020. – 274 с.

7. Войтко О. Оцінювання ефективності функціонування системи стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил України. Системи управління, навігації та зв'язку. 2018. № 3. С.97 – 99.

8. Buhmann, A., & Likely, F. (2018). Evaluation and measurement in strategic communication. In R. L. Heath, W. Johansen (eds). The International Encyclopedia of Strategic Communication. Malden, MA: Wiley-Blackwell. 231

https://www.researchgate.net/publication/322959272_Evaluation_and_Measurement_in_Strategic_Communication

9. Офіційний веб-сайт Semantrum. URL: <https://www.promo.semantrum.net>

10. Офіційний веб-сайт Meltwater. URL: <https://www.meltwater.com/en>

11. Dataminr. LinkedIn. URL: https://ua.linkedin.com/company/dataminr?trk=similar-pages_result-card_full-click

12. Петренко К.М. Удосконалена методика оцінювання ефективності системи забезпечення інформаційної безпеки Міністерства оборони та Збройних Сил України. Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. 2022. № 3 (45). С. 97 – 100.

13. Петренко К.М. Удосконалена система критеріїв та показників оцінювання ефективності функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки Міністерства оборони та Збройних Сил України. Труді університету. 2022. № 5 (174). С. 180 – 186.

14. Богданович В.Ю., Гришук Р.В., Левченко О.В. Система критеріїв та показників оцінювання ефективності функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. 2017. № 4 (74). С. 6 – 23.

УДК 005.35:330.33(043.2)

ВЛАСЕНКО С. С., ХАВРУЦЬКИЙ А. Ю., студенти

Науковий керівник – **ГРИНЧУК Ю.С.,** д-р екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Одним з пріоритетних напрямків соціально-економічної політики держави є покращення і розвиток соціальної відповідальності бізнесу. Збільшення доходів населення, джерел зайнятості, створення задовільних умов праці і життя передбачає забезпечення сталого розвитку сучасних сільських територій.

Ключові слова: підприємництво, соціальні результати, суспільні потреби, кадровий потенціал, соціальні програми, соціальний клімат.

Створення системи заходів із підвищення рівня соціальної відповідальності аграрних підприємств необхідно розглядати на трьох рівнях: державному, місцевому, на рівні підприємства. На перших рівнях соціальна відповідальність сприяє підвищенню рівня життя в суспільстві, розвитку державної економіки. Саме за таких умов, підприємництво здатне досягати соціальних і економічних результатів.

Соціальна відповідальність підприємництва – це деяка домовленість між підприємництвом і суспільством, в якому воно функціонує. Цей тандем реалізується через стратегію, спрямовану на реалізацію своїх інтересів з урахуванням суспільних потреб. Тобто, відповідальність виступає як правова, так і як соціально-етична норма [1].

В цілому, підприємство отримує певну вигоду від підвищення рівня соціальної відповідальності: збільшення довіри місцевої територіальної громади,

контролюючих, податкових, інших органів до своєї діяльності, формує добре знану торгову марку і позитивний імідж; стабільну позицію на ринку через покращення кадрового потенціалу; набуття конкурентних переваг завдяки зростанню професіоналізму, творчої активності, відповідальності, лояльності працівників.

Соціальні програми розробляються на різні терміни (коротко, середньо, довгострокові). Передбачені в них заходи формуються залежно від впливу на складові діяльності підприємства. Наприклад, в аграрному підприємстві раціональним вважається групування заходів за напрямками їх впливу на економічні результати, технології товаропостачання і збуту, підвищення мотивації працівників, обслуговування споживачів тощо. Кожен напрям визначає чіткі та конкретні заходи; строки виконання; особи, відповідальні за їх здійснення; механізми контролю та оцінки результатів. Реалізація зазначених заходів сприяє покращенню соціально-психологічного клімату на підприємстві: зміцненню дружніх відносин між учасниками трудового колективу, комунікації.

Впровадження соціальної відповідальності для аграрних підприємств є інструментом їх сталого розвитку. За допомогою реалізації екологічної складової соціальної відповідальності, компанії змінюють довіру покупців і наміри купувати. Впровадження природоохоронних заходів веде не тільки до захисту навколишнього середовища, але й до зниження витрат і підвищення фінансових показників [2].

Основні елементи соціального захисту робітників містяться в соціальному пакеті, який створює сприятливі і безпечні умови праці, гарантує участь в управлінні підприємством, стимулює розвиток творчої ініціативи всіх категорій працівників, їх зростання по кар'єрній драбині, покращує освітньо-кваліфікаційний рівень, культурно-побутові та житлові умови, створює сприятливий мікроклімат в колективі. Розроблення соціального пакету на перспективу сприяє збільшенню соціального капіталу.

Управлінський персонал повинен розглядати витрати на соціально-економічні програми як одну з основних форм довгострокових інвестицій. Наприклад, надання соціальних пільг покликане формувати мотивацію до ефективної діяльності працівників.

Активна комунікація і співпраця керівництва з працівниками дає конкретні результати: висококваліфіковані, професійні робітники докладають максимум зусиль для досягнення стратегічної мети, усвідомлюючи, що їхня праця буде справедливо оцінена.

Сьогодні підприємство має змогу обрати один з двох видів соціальної відповідальності: реагуючий (усунення існуючих проблем, зменшення негативних наслідків підприємницької діяльності) або стратегічний (інтегрування механізму соціальної відповідальності в стратегію розвитку підприємства; орієнтація на створення довгострокових конкурентних переваг). Інтегрування у стратегію управління відбувається шляхом розробки підприємством своєї місії, цілей та принципів роботи. Також визначаються методи інтегрування (фінансова підтримка заходів з соціальної відповідальності; управлінські удосконалення) та оцінки підприємства (кількісна та якісна оцінка економічних, соціальних, екологічних

показників; соціальний аудит та підготовка соціальної звітності; врахування пропозицій стейкхолдерів).

Таким чином, аграрні підприємства, які демонструють свою діяльність як з економічної, так і з екологічної та соціальної точки зору, перебувають в значно вигіднішому становищі в усіх сферах.

Список літератури

1. Деліні М.М. Напрями підвищення корпоративної соціальної відповідальності українського бізнесу. *Науковий вісник ХДУ. Серія Економічні науки*. Випуск 15. Частина 1. 2015. С. 118-122.
URL: <https://www.researchgate.net/publication/343548092>
2. Копішинська К.О., Грабина А.Ю. Управління соціальною відповідальністю аграрних підприємств в умовах міжнародної трансформації бізнесу. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. № 24. 2022. С. 85-92.
URL: <https://ev.fmm.kpi.ua>
3. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua>

УДК 331.56

ВОЛОХАТЮК А. О., ВОЛОВИК К. М., студентки 1 курсу спеціальності
075 Маркетинг
Науковий керівник – **БОНДАР О.С.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет
annavolohatuk@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДОРОЖНИМИ ПРИГОДАМИ В УКРАЇНІ

Мета створення інформаційної системи спостереження за дорожніми пригодами в Україні полягає в забезпеченні безпеки учасників дорожнього руху шляхом ефективного збору, аналізу та використання інформації про дорожні пригоди для попередження аварій, мінімізації їх наслідків та постійного вдосконалення стратегій безпеки на дорогах країни.

Ключові слова: дорожні пригоди, аварії, безпеки дорожнього руху, система реєстрації, збір даних, аналіз інцидентів, смертність та травматизм, дорожня інфраструктура, підвищення безпеки.

В Україні кожен день тисячі людей вирушають у дорогу, на роботу чи на відпочинок. І кожен день ця дорога може стати місцем драматичних подій - дорожні пригоди, які залишають свої сліди у житті та пам'яті людей.

В Україні впроваджена і розвивається система спостереження за дорожніми пригодами, яка стала своєрідним стражем безпеки на наших дорогах. Її історія - це історія людей, які розуміють важливість кожного життя, кожної сім'ї, яка сідає за кермо.

Ця система не просто збирає дані. Вона - це сполучний ланцюг, де кожна ланка відповідає за свою частину роботи. Камери, датчики, оператори, аналітики - всі вони разом створюють невидиму мережу, яка пильно стежить за кожним рухом на дорогах.

Найважливіше - це не лише реагувати на трагедії, але й їх уникати. Інформація, зібрана системою, допомагає виявляти патерни та тенденції, що призводять до пригод. А потім - розробляти заходи та стратегії, щоб їх уникнути у майбутньому.

Це модель інформаційної системи, яка кожного дня працює для того, щоб кожна поїздка стала безпечною, кожна дорога - безпечним маршрутом додому. І кожна пригода, яку вдається уникнути, - це перемога цієї системи. Бо кожне життя - найвища цінність, яку варто захищати.

Характерними ознаками системи спостереження за дорожніми пригодами в Україні є:

- Комплексність: Система включає в себе різноманітні складові, такі як збір даних, аналіз, візуалізація інформації, реагування на аварійні ситуації та впровадження заходів для попередження подібних випадків у майбутньому.

- Інтеграція технологій: Використання сучасних технологій, таких як камери спостереження, датчики, системи штучного інтелекту та аналізу даних, для ефективного функціонування системи.

- Реалізація стратегічних завдань: Система спрямована на досягнення стратегічних цілей в сфері безпеки дорожнього руху, таких як зменшення кількості та наслідків дорожніх пригод.

- Співпраця з владними та недержавними структурами: Взаємодія і координація з різними установами та службами, включаючи правоохоронні органи, медичні установи та громадські організації, для ефективного реагування на дорожні пригоди.

- Публічна інформація та освіта: Активна робота з громадськістю, щодо поширення інформації про правила безпеки на дорозі, попередження ризиків та вплив на усвідомлення водіями важливості дотримання правил.

- Постійне вдосконалення: Система постійно удосконалюється за рахунок аналізу даних та впровадження новітніх технологій, що дозволяє підвищувати ефективність та результативність її функціонування.

Ця характеристика відображає складність та значущість системи спостереження за дорожніми пригодами в Україні як ключового інструменту для забезпечення безпеки на дорогах та зменшення кількості та тяжкості дорожніх пригод.

У країні, де кожен день тисячі автомобілів рухаються по дорогах, система спостереження за дорожніми пригодами стала необхідністю. Одним із прикладів такої системи є встановлення камер спостереження на небезпечних ділянках доріг.

Уявімо, що на одній з автошляхів в Україні, де часто виникають аварійні ситуації через порушення правил дорожнього руху, встановили камеру спостереження. Ця камера обладнана високоякісним обладнанням, яке може фіксувати не лише порушення швидкісного режиму, а й інші види небезпечних дій водіїв.

Один із водіїв, ігноруючи обмеження швидкості та безпечну відстань, різко гальмує перед переїздом іншого транспортного засобу, що призводить до

зіткнення. Камера миттєво реєструє цю ситуацію, а відеозапис потрапляє до центру керування дорожньою безпекою.

Оператори центру, отримавши сигнал про аварію, негайно викликають екстрені служби на місце події та повідомляють про неї медичний персонал. Громадськість також отримує повідомлення про те, що на даному відрізку дороги трапилася аварія, тож інші водії можуть уникнути цієї ділянки або бути додатково обережними.

Після розслідування аварії за допомогою записів з камери спостереження, поліція може встановити винуватця і вжити відповідних заходів, наприклад, накласти штраф чи позбавити права керування. Така система спостереження є важливим елементом підвищення безпеки дорожнього руху в Україні.

Система спостереження за дорожніми пригодами в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки дорожнього руху та попередженні аварій. Впровадження сучасних технологій, таких як камери спостереження та системи аналізу даних, дозволяє ефективно виявляти, реєструвати та аналізувати дорожні пригоди.

Список літератури

1. Державне підприємство «Національний інститут розвитку інфраструктури». URL: <https://dorndi.org.ua/doslidghennya-ta-realizaciya-sistemi-monitoringu-stanu-avtoshlyahiv>
2. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: https://mtu.gov.ua/files/Dok_PROEKT/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97_2024.docx
3. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1360-2020-%D1%80>

УДК 005.936.3:005.1/.2

ГАСВА В. С., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **ВИХОР М.В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ В ОРГАНІЗАЦІЯХ

В результаті дослідження було виявлено суть поняття «конкурентоспроможність», методи управління конкурентоспроможністю в організаціях, види та причини.

Конкурентоспроможність є невід'ємною частиною успіху для будь-якого бізнесу або економічної системи. Це можна розглядати як здатність компанії або країни ефективно конкурувати на ринку, забезпечуючи споживачам високу якість товарів або послуг за конкурентоспроможними цінами. Ключовими складовими конкурентоспроможності можуть бути інновації, якість продукту, ефективність виробництва, маркетингові стратегії, доступ до ресурсів та багато іншого [1, с. 56].

Як зазначають науковці, конкурентоспроможність – це здатність суб'єкта господарювання (як компанії, країни або регіону) ефективно конкурувати на ринку, забезпечуючи споживачам товари або послуги, які відповідають їхнім потребам і очікуванням. Це означає, що суб'єкт готовий змагатися з іншими учасниками ринку, пропонуючи якісні продукти чи послуги за конкурентоспроможними цінами або іншими перевагами [2, с. 63].

У науковій літературі розглядають наступні види конкурентоспроможності, які можуть бути характерні для організацій:

1. Продуктова конкурентоспроможність: зосереджена на якості продуктів або послуг, їхній унікальності та відповідності потребам і очікуванням споживачів;

2. Цінова конкурентоспроможність: визначається здатністю пропонувати продукти або послуги за нижчі ціни порівняно з конкурентами, при цьому зберігаючи або підвищуючи якість;

3. Технологічна конкурентоспроможність: пов'язана зі здатністю використовувати передові технології у виробництві, маркетингу та управлінні для підвищення ефективності та якості продуктів.

4. Інноваційна конкурентоспроможність: орієнтована на розвиток нових ідей, продуктів або процесів, які дозволяють суб'єкту виграти конкурентну перевагу на ринку;

5. Ринкова конкурентоспроможність: визначається здатністю ефективно проникнути на нові ринки або успішно протистояти конкуренції на наявних;

6. Кадрова конкурентоспроможність: пов'язана з наявністю висококваліфікованого та мотивованого персоналу, здатного досягати стратегічних цілей організації [3 с. 7-8].

Відповідно, можливими суб'єктивними факторами, які впливають на зниження конкурентоспроможності організації, з нашої точки зору, є наступні:

1. Розбіжності в цілях та обов'язках: коли працівники відмінні від своїх колег в своїх цілях та обов'язках;

2. Ресурсна конкуренція: коли працівники конкурують за ресурси, такі як бюджет, час, приміщення або матеріали;

3. Різниця у стилях роботи та комунікації: коли працівники мають різні стилі роботи та комунікації;

4. Різні культурні, етнічні та соціальні фактори: коли працівники мають різні культурні, етнічні та соціальні погляди;

5. Недостатнє керівництво та невизначеність ролей: коли ролі та обов'язки працівників не визначені чітко;

6. Несправедливість: коли працівники вважають, що їх несправедливо оцінюють.

Отже, здійснивши аналіз викладеного матеріалу, зробимо наступний висновок: управління конкурентоспроможністю є невід'ємною складовою успішної діяльності будь-якої організації. Для успішного управління конкурентоспроможністю необхідно встановити відкрите та довірче середовище для співпраці, постійно моніторити ситуації.

Список використаних джерел:

1. Соколова Ю. О., Чорна Н. О., Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств за рахунок брендингу. *Управління змінами та інновації*, 2021. № 2. С. 55-62.
2. Копитко М. І., Заверуха Д. А. Конкурентоспроможність промислових підприємств України, та їх адаптивність до викликів у процесі управління змінами під впливом індустрії 4.0. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2022. № 3(79). С. 62-67.
3. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: моногр. / за заг. ред. О. Г. Янкового. Одеса: Атлант, 2013. 470 с.

УДК: 005.95:005.342

ГИРЕНКО Я. М., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **ШЕМИГОН О. І.**, канд. с.-г. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Управління персоналом є важливою складовою успішної діяльності будь-якої організації. Сучасне динамічне бізнес-середовище ставить перед керівництвом нові виклики, зумовлюючи потребу у пошуку інноваційних методів управління персоналом.

Ключові слова: інновації, штучний інтелект, управління персоналом, віддалена робота, гейміфікація, персонал.

У сучасному бізнес-середовищі інновації в управлінні персоналом стають не просто модою, а й стратегічним інструментом, необхідним для успіху та забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Швидкі зміни у технологіях, динаміка ринків та зростання очікувань співробітників, ставлять останні перед необхідністю адаптовуватися та вдосконалювати свої методи управління персоналом.

Для забезпечення зростання цінності людських ресурсів у майбутньому, варто вже сьогодні розпочинати вводити на підприємства інноваційні методи управління персоналом. Одним із таких методів, який в сучасному світі набирає великої популярності, є використання штучного інтелекту та автоматизації для оптимізації процесів управління персоналом. Алгоритми штучного інтелекту можуть допомогти в аналізі великих обсягів даних про співробітників, що дозволить приймати більш об'єктивні рішення щодо підбору, розвитку та утримання персоналу. Автоматизація багатьох рутинних завдань також звільнить час менеджерів для більш стратегічних завдань та розвитку співробітників. [1]

Одним із ключових моментів використання штучного інтелекту в управлінні персоналом є можливість аналізувати дані про продуктивність працівників та розробляти рекомендації щодо їхнього розвитку, враховуючи індивідуальні сильні і слабкі сторони останніх. Він також може надавати персоналізовані програми навчання та розвитку для працівників. Штучний інтелект може допомогти виявити причину плинності кадрів на підприємстві тим, що проаналізує дані, щоб виявити причини та чинники, які впливають на звільнення працівників, та прогнозувати

його. Дозволить забезпечення управління персоналом для збереження ключових кадрів.

На сьогоднішній день в умовах війни та пандемії COVID-19 все більше підприємств впроваджують у процес віддалену форму роботи. Це є інноваційним підходом до організації робочого часу, що дозволяє підприємствам привабити талановитих співробітників, зберегти їхню продуктивність та підвищити рівень задоволеності роботою. Віддалена робота стає не просто додатковою можливістю, а й стратегічним елементом управління персоналом, що дозволяє привертати та утримувати кваліфікованих працівників незалежно від їхнього місця проживання. Деякі дослідження показали, що віддалена робота може підвищити продуктивність працівників завдяки зручності та гнучкості, яку вона надає. Професійне середовище в комфортних умовах дому часто стимулює працівників до більшої самодисципліни та концентрації. Вона стала ключовою інноваційною стратегією управління персоналом, особливо в контексті сучасних технологій та розвитку інформаційного суспільства. [2]

Ще одним ефективним методом в управлінні персоналом є гейміфікація - це інноваційний підхід, який використовує принципи та елементи гри для стимулювання та мотивації працівників до досягнення цілей організації. Цей метод базується на ідеї перетворення рутинних або складних завдань у цікаві та захопливі ігри, які стимулюють участь та конкуренцію серед працівників. Вона надає можливість використовувати різноманітні механізми заохочення: бонуси, віртуальні нагороди, рейтинги тощо, щоб стимулювати працівників до досягнення поставлених цілей. Крім того, гейміфікація сприяє розвитку спільноти та командного духу серед працівників, оскільки багато ігрових елементів, таких як лідерборди та групові завдання, спрямовані на спільне досягнення цілей. Це сприяє покращенню комунікації та співпраці в колективі, а також формує відчуття причетності до компанії та її цілей. [3]

Інноваційні методи управління персоналом є рушійною силою успіху в динамічному світі. Компанії, які впроваджують ці методи, мають більше шансів залучити та утримати кращих кадрів, підвищити свою конкурентоспроможність та досягти успіху.

Інноваційні методи управління персоналом – це не просто модний тренд, а життєва необхідність для будь-якої компанії, яка хоче бути успішною в XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Вплив штучного інтелекту на ефективність та конкурентоспроможність бізнесу. URL: <http://surl.li/rvcyk>
2. Таранова Н. Соціальна ізоляція VS підвищена продуктивність? Як віддалена робота впливає на фахівців. URL: <http://surl.li/shmzs>
3. Гейміфікація в HR: ідеї мотивації та залучення в роботу. URL: <http://surl.li/shnai>

УДК: 349.3

ГДА О.О., здобувач 4-го курсу, ОП «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник – СОКОЛЬСЬКА Т.В., д-р екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНО ПОЛІЦІЇ І ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Досліджено теоретико-методологічні засади публічного адміністрування у сфері громадської безпеки. Вивчено стан нормативно-правового забезпечення громадської безпеки в Україні. Визначено такі форми взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування як: залучення громадян і громадських об'єднань до реалізації державної політики в охороні громадського порядку, забезпечення загальнодержавної безпеки і боротьби зі злочинністю; участь у розробці та розгляді концепцій, програм, ініціатив громадян і громадських об'єднань з актуальних питань діяльності поліції та здійснення громадського контролю за її діяльністю.

Ключові слова: публічне адміністрування, громадська безпека, муніципальна варта, цивільний захист, особистісно-професійні якості, компетенції, безпечна громада, Центр безпеки громадян.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну окрім захисту нашого суверенітету та цілісності територій надзвичайно актуалізувало проблему забезпечення громадської безпеки та публічного адміністрування у цій сфері. Адже громадська безпека передбачає не тільки забезпечення громадського порядку та його захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз, а й захищеність від джерел небезпеки природного або штучного характеру. При цьому, якість забезпечення громадської безпеки чітко пов'язана зі станом правоохоронних органів як особливого соціально-правового інституту, функціонування якого за умови відсутності комплексного й системного реформування, недостатнього матеріально-технічного забезпечення може спровокувати суттєві загрози життю людей.

Узагальнення доступних нам джерела вітчизняної і зарубіжної літератури дало підстави стверджувати, що питання гарантування громадської безпеки органічно пов'язані з політичними, економічними, соціальними, інформаційними й іншими сферами функціонування держави, громадянського суспільства і демократії [1-3]. Держава і суспільство не завжди здатні ефективно протистояти новим сучасним викликам та загрозам, як зовнішнім, так і внутрішнім, які стають, на жаль, стійким дестабілізуючим чинником сталого розвитку України. В умовах військового стану, нестабільності сучасного суспільного життя всередині держави, що характеризується послабленням дієвого впливу дотримання правопорядку, поширенням кримінальної злочинності, проявом різного роду корупційних діянь, питання гарантування громадської безпеки за цими напрямками включаються в число одних із пріоритетних, оскільки стосуються діяльності органів публічної влади, суб'єктів господарювання, громадськості, насамперед кожної особи.

У Міжнародній поліцейській енциклопедії громадська безпека трактується як багаторівневий, різноспрямований, динамічний феномен, який відображає функціонально спроможні параметри діяльності системи спеціалізованих суб'єктів захисту населення від загроз техногенного, криміногенного, іншого антропогенного й природничо детермінованого характеру, а також стан суспільного та особистого спокою, що ґрунтується на рівновазі між існуючими і потенційними загрозами та наявним і можливим станом захисту від них, за якого забезпечується нормальний прогресивний розвиток соціальних груп і населення держави в цілому і реалізація людського потенціалу [4].

Варто зазначити, що вихідною, управляючою, правовою інформацією для функціонування системи громадської безпеки є Конституція України [5], а також закони та підзаконні нормативні акти, що визначають функції та завдання державних і недержавних суб'єктів сил забезпечення громадської безпеки як в цілому, так і по конкретних напрямках їх діяльності, підсистемах і рівнях управління.

Основними нормативно-правовими актами України стосовно громадського порядку є закони: «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про громадські об'єднання», «Про політичні партії», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про свободу совісті та релігійні організації про молодіжні та дитячі громадські організації».

Зауважимо, що у ході реформи місцевого самоврядування, важливі для безпеки населення повноваження передаються на найближчий до населення рівень влади – в територіальні громади. Саме на рівні міських, селищних та сільських громад організуються та реалізуються основні заходи захисту населення і територій. Тому кожна громада нині планує та організовує свою безпеку, захист мешканців від ймовірних надзвичайних ситуацій.

Адміністративні та соціальні послуги, розміщення різних служб, пожежних частин та рятувальних підрозділів здійснюватимуться у кожній громаді шляхом створення відповідних органів управління та сил цивільного захисту (місцевих пожежних частин, комунальних та добровільних рятувальних формувань) та їх належного забезпечення.

Безпека в громаді, тобто в конкретному місті, селищі чи селі не стосується виключно компетенції поліції, як це часто можна почути. Це комплексне поняття, воно набагато ширше, ніж забезпечення правопорядку, і включає безпеку дорожнього руху, громадське здоров'я, екологічну безпеку, безпечну інфраструктуру та інші чинники, які дозволяють жителям відчувати себе в безпеці. Досягнути такого результату можна лише спільною участю та відповідальністю поліції та інших місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування та мешканців громади,

З метою забезпечення громадської безпеки в системі місцевого самоврядування функціонують муніципальні варти – орган, який утримується коштом відповідного місцевого бюджету. Основні завдання муніципальної варти полягають у забезпеченні охорони порядку, профілактиці правопорушень,

інформуванні органів та підрозділів внутрішніх справ про вчинені злочини або ті, що готуються, охороні майна, що перебуває в комунальній власності. Також муніципальній варті довіряють контроль за дотриманням земельного та природоохоронного законодавства, благоустроєм території, дотриманням чистоти вулиць, парків, скверів та прибудинкових територій, паркуванням автотранспорту, охороною пам'яток, організацією торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування.

Нашими дослідженнями встановлено, що філософія поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду розвивається у напрямі професійної поліцейської служби та відповідальної громади із зосередженням уваги на потребах громад, а також забезпечуючи для них охорону правопорядку як послугу у відповідальний спосіб і з повагою до права людини. Поліцейські в громаді є джерелом безпеки для населення, оскільки реагують на локальні загрози та надзвичайні ситуації, допомагають утримати злочинців від вулиць і працюють, щоб захистити громадян та їхні спільноти від шкоди, то вони відповідно повинні володіти багатьма здібностями – окрім сили та хоробрості, щоб бути професіоналами своєї справи.

Ми вважаємо, що для подальшого розвитку взаємодії національної поліції з громадськістю на засадах партнерства, є створення безпечного середовища; постійна поліцейська присутність; надання якісних поліцейських послуг; впровадження спільних проєктів; попередження правопорушень; підзвітність громаді.

Список літератури

1. Ярмиш Н. О. Поняття громадської безпеки. Вісник кримінологічної асоціації України. 2015. № 3 (11).С. 236- 243.
2. Чишко К.О. Поняття громадської безпеки та її зв'язок з категорією громадського порядку в адміністративно-деліктному законодавстві. Журнал східноєвропейського права. 2015. № 21.С.137-143.
3. Павлютін Ю. М. Публічна безпека як об'єкт адміністрування у сфері забезпечення національної безпеки. Південноукраїнський правничий часопис. 2021.№4.С.112-118
4. Міжнародна поліцейська енциклопедія. URL: <http://surl.li/hnqdb>.
5. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. . Ст. 141.
6. Взаємодія органів національної поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/af711bb7-5869-47cc-93ad-4277d0e910f3/content>.

УДК: 35.07/.08(477):005.2'06

ГОДОВАННИК А.М., студентка 3 курсу спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Науковий керівник – **ГНЄДІЧ В.І.**, викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету»

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОПОЗИЦІЇ МОЛОКОПРОДУКТІВ – ПРІОРИТЕТНІ СКЛАДОВІ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»

В статті описані теоретичні основи формування маркетингової політики молокопродукції в системі агропідприємств України.

Ключові слова: молочна промисловість, товарна політика, потужне підприємство, молочна продукція, обсяги виробництва.

Молочна промисловість є однією з провідних галузей харчової та переробної промисловості та може виробляти досить багато найкращих секторів з точки зору кількісних прикладів. Молочна промисловість є провідною галуззю виробництва продуктів харчування та напоїв. Молочна промисловість відіграє важливу роль в економіці будь-якої країни та є основним постачальником продуктів харчування.

Сьогодні розвиток молочної галузі має свої особливості, як позитивні, так і негативні. З одного боку, асортимент молочних продуктів продовжує розширюватися, а ступінь інтегрованості молочних компаній продовжує збільшуватися. З іншого боку, натуральне виробництво молочних продуктів демонструє поступову тенденцію до зниження. Падіння виробництва впливає не тільки на стан самої галузі, а й на економічні показники загального розвитку України. Світове виробництво молока з кожним роком зростає, але кількість дійних корів зменшується. Такий стан справ у галузі можна пояснити збільшенням надоїв молочних корів, яке було досягнуто за рахунок генетичного вдосконалення молочних порід та покращення рівня догляду. Проте в Україні спостерігаються негативні тенденції у виробництві та споживанні молока та молочних продуктів, що пов'язано переважно з низькою платоспроможністю населення.

Термін «товарна політика» має широкий характер і охоплює всі аспекти товарної стратегії компанії. Крім формування товарних ліній, це також включає модифікацію існуючої продукції, зняття продукції з виробництва на фазі спаду життєвого циклу, впровадження у виробництво нових товарів або послуг, забезпечення належного рівня їх якості. і конкурентоспроможність, яка може виходити на нові ринки та розвивати їх, перемагати конкурентів, утримувати та збільшувати частку ринку та досягати значно вищих прибутків. Важливим аспектом цього процесу є забезпечення стабільності основних характеристик

продукції, контроль якості продукції та забезпечення належного рівня конкурентоспроможності продукції.

Загалом, товарна політика — це маркетингова діяльність, яка передбачає планування та реалізацію ряду заходів і стратегій для формування конкурентної переваги, створення цінних для споживачів характеристик продукту, задоволення потреб і забезпечення прибутку споживачам. підприємства.

Економічний зміст поняття «асортиментна політика підприємства» з точки зору ринкових відносин займає особливе місце в корпоративній маркетинговій діяльності. Варто зазначити, що саме категорійна політика, як системне бачення майбутнього розвитку категорій, визначає формулювання категорійної політики та формування на цій основі якісних і кількісних орієнтирів для товарних категорій. Асортиментна політика - це низка заходів, спрямованих на те, щоб спрямовувати виробництво на задоволення запитів і потреб споживачів і отримувати на цій основі прибуток. При розробці породної політики необхідно використовувати методи досягнення цілей бізнесу. Одним із таких методів є аналіз АВС.

Сучасний АВС-аналіз — це метод, який дозволяє класифікувати всі продукти у вашому асортименті за рівнем важливості з точки зору прибутку від продажів або продажів (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація методів за рівнем важливості з точки зору доходів від реалізації або обсягів збуту (створено автором за даними [4]).

Суть цього підходу полягає у формуванні трьох категорій товарів, що відрізняються за значимістю та внеском у дохід компанії. Аналіз базується на законі Парето, згідно з яким 20% зусиль забезпечують 80% результату, а решта 80% – лише 20%. Цей метод широко використовується підприємствами для формулювання різноманітних стратегій з точки зору максимізації прибутку. Це дозволяє виключити такі ресурсомісткі продакт-плейсменти зі свого асортименту, але не дає відповідного прибутку.[1. ст.109]

ПрАТ «Тернопільський маслозавод» є одним із найпотужніших підприємств молочної галузі України. Щодня переробляється понад 400 тонн молока, а кількість працівників зросла до 1500 осіб. Компанія представляє відому торгову марку - ТМ «Молокія». Станом на 2024 рік ПАТ «Тернопільський молокозавод» має 11 філій,

які є самостійними структурними підрозділами підприємства. Ці філії є в Тернополі (1 філія), Києві (1), Житомирі (1), Вінниці (1), Хмельницькому (1), Рівному (1), Волині (1), Львові та інших місцях, які займаються реалізацією молока та молочної продукції (2), Івано-Франківська (1), Закарпатська (1), Чернівецька (1), Чернігівська (1), Черкаська (1) та Одеська (1) обл.[3]

За останні десять років роботи ПрАТ «Тернопільський молокозавод» стало одним із лідерів Тернопільської області за рівнем та асортиментом продукції, що випускається.

У сучасних умовах актуальною є проблема розробки ефективних інструментів, методів і підходів до формування нових бізнес-моделей та управління бізнесом. Сучасне бізнес-середовище відоме як «швидке», і саме в такому середовищі зміни відбуваються дуже швидко та постійно. Щоб бізнес-структура була успішною, вона повинна бути в змозі негайно реагувати на зміни у швидкоплинному бізнес-середовищі. Саме такий метод використовує ПрАТ «Тернопільський молокозавод», тому різноманітна молочна продукція компанії користується беззаперечним успіхом.

Асортимент готової продукції наразі включає повножирні молочні продукти та вершки понад 50 найменувань. Як автентичну продукцію, молочну продукцію ПрАТ «Тернопільський маслозавод» представляє торгова марка «Молокія».[3]

ПрАТ «Тернопільський молокозавод» займає особливе місце серед інших підприємств, оскільки оснащене найсучаснішим обладнанням та використовує новітні технології у виробництві молочної продукції. Ми використовуємо сировину, яка проходить суворий контроль і відповідає стандартним вимогам, а якість продукції, яку ми виробляємо, не нижче, ніж у відомих брендів.[2. ст.163]

На сучасному етапі економічного розвитку України перед більшістю підприємств стоїть проблема формування сортової політики. Лідерство на ринку молочної продукції України серед конкурентів і споживачів досягають ті, хто найбільше вміє формувати методи і засоби сортової політики підприємства.

Джерела інформації

1. Пашенко О. П., Царук І. М. Теоретичні засади стратегічного управління асортиментною політикою підприємства. Бізнес-навігатор. 2020. Вип. 3. С. 109-114. <https://doi.org/10.32847/business-navigator.59-18>
2. Костромін А. О. Основні аспекти управління товарним асортиментом бізнес-організації. Молодий вчений. 2021. № 1(2). С. 163-166.
3. Офіційний сайт <https://molokija.com>
4. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/85790/1/Podhornyi_bac_rob.pdf

УДК: 355.1-057.36:37:338.2

ГОЛЕГА В. В., студентка 5 курсу спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т. В.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ЯК ДІЄВИЙ СПОСІБ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ТА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ЦИВІЛЬНЕ ЖИТТЯ

Розглянуто зміст та форми державної освітньої підтримки ветеранів та військовослужбовців у цивільне життя. Обґрунтовано необхідність залучення приватного сектору та громадського простору для задоволення освітніх інтересів захисників країни.

Ключові слова: державна освітня підтримка, ветерани, реінтеграція, освітні послуги, освітні пільги, цивільне життя.

Ветерани війни – це особи, які захищали Батьківщину чи брали участь у бойових діях на території інших держав (учасники бойових дій, учасники війни, особи з інвалідністю внаслідок війни) [1]. Реінтеграція ветеранів та військовослужбовців у мирне життя є процесом подальшої адаптації та повернення зі служби на війні чи у зоні конфлікту до життя в мирному суспільстві. Цей процес включає в себе широкий спектр державних заходів та підтримки, спрямованих на те, щоб допомогти захисникам успішно знайти своє місце в цивільному житті, відновити соціальну інтеграцію та забезпечити їхнє психологічне та фізичне благополуччя. Процес реінтеграції ветеранів може включати психологічну, соціальну, освітню та професійну підтримки, легалізацію статусу тощо. Йдеться про оцінку, індивідуалізацію та адміністрування потреб усіх ветеранів-отримувачів державної підтримки. Послуги та пільги держави у сфері зайнятості для ветеранів як-то освіта, професійна адаптація, відкриття власної справи є важливою складовою реінтеграції ветеранів у цивільне життя, зокрема, в таких країнах як США, Нідерланди, Боснія та Герцеговина, Хорватія [2; 13].

Якісна сучасна освіта є дієвим способом реінтеграції ветеранів та військовослужбовців після закінчення служби, їх професійної адаптації. Для української держави одним із пріоритетів стало створення умов для навчання ветеранів, членів їх родин та сімей загиблих захисників, отримання нових знань, підвищення кваліфікації чи взагалі опанування нових професій [3].

Освітня пільга – переваги, які надаються певним категоріям громадян з метою полегшення доступу до освітніх послуг або покращення їхнього освітнього становища. Метою освітніх пільг може є стимулювання саморозвитку та самосприйняття особистості, підвищення доступності освіти для окремих категорій населення, сприяння підвищенню загальної освітньої культури суспільства та покращення якості освіти в цілому.

У багатьох країнах існують програми та пільги для учасників бойових дій, спрямовані на підтримку та покращення їх життя після закінчення військової

служби. Однією з таких пільг є освітня підтримка, яка за загальним правилом включає: фінансова підтримка ветеранам для отримання освіти (це може бути виплата стипендій, покриття витрат на навчання або повернення ветеранам частини витрат на навчання); підтримка у виборі навчальних програм (надання консультативної підтримки ветеранам у виборі навчальних програм та курсів, враховуючи їхні інтереси та професійні цілі); спрощена процедура прийняття до вищих навчальних закладів за наявності відповідних документів (може бути наданий пріоритет у прийомі або спеціальні умови вступу для ветеранів); психологічна та соціальна підтримка ветеранів для полегшення їхньої адаптації до умов навчання (забезпечення доступу до психологічної допомоги та соціальних служб); можливість отримання додаткової освітньої підготовки (деякі програми можуть включати можливість проходження додаткових курсів або підвищення кваліфікації для підвищення шансів на успішне працевлаштування). Ці освітні пільги і програми важливі для того, щоб підтримати ветеранів у їхньому професійному та особистісному розвитку після військової служби. Їхня успішна реінтеграція в цивільне життя залежить від можливостей отримання якісної освіти та професійного зростання.

Українське законодавство надає ветеранам державну цільову підтримку для здобуття освіти (повна або часткова оплата навчання за рахунок коштів державного чи регіонального бюджету, переведення на бюджет за наявності вакантного місця, соціальні стипендії у разі навчання на бюджеті за денною формою, безоплатне проживання в гуртожитку, пільгові довгострокові кредити на навчання, безоплатне забезпечення підручниками, доступу до Інтернету т. і.).

Для ветеранів та військовослужбовців в Україні законодавчими та нормативними документами передбачені так звані спеціальні умови участі у вступній кампанії [4] – це конкретні умови, які можуть бути надані певним категоріям абітурієнтів для вступу до закладів вищої освіти (ЗВО), пов'язані зі статусом особи (наприклад, учасник бойових дій, учасник АТО, особа з інвалідністю внаслідок війни), особливими умовами навчання (наприклад, підготовчі курси) або іншими обставинами, які можуть вплинути на процес вступу. Загалом спеціальні умови участі в вступній кампанії можуть включати такі аспекти: додаткові бали (абітурієнтам, які мають певний статус або успішно склали підготовчі курси, можуть надаватися додаткові бали при розрахунку конкурсного балу); пріоритетний вступ до вищих навчальних закладів, що дозволяє їм мати перевагу при конкурсному відборі; звільнення від окремих вступних випробувань або тестів; індивідуальні умови навчання для абітурієнтів з особливими потребами чи обставинами. Такі спеціальні умови мають на меті забезпечити рівні можливості для різних категорій абітурієнтів у процесі вступу до ЗВО та сприяти їх успішній інтеграції в освітню систему.

До прикладу, відповідно до норм чинного законодавства умовами вступу до Білоцерківського національного аграрного університету передбачені категорії осіб, на кого поширюються спеціальні умови участі у конкурсному відборі на здобуття вищої освіти, в тому числі й ветерани війни, у вигляді участі у відборі за результатами позитивної оцінки творчого конкурсу, співбесіди, фахового іспиту на

основі свідоцтва про здобуття повної загальної середньої освіти чи відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій. Передбачена можливість зарахування на навчання за державним / регіональним замовленням чи за наявності місць обов'язкове переведення на вакантні бюджетні місця [5].

Треба відзначити, що підтримка ветеранів та військовослужбовців здійснюється не лише державою, а й приватним сектором. Прикладом цього слугують стипендійні програми провідних українських приватних університетів. Зокрема, варто відзначити Український католицький університет, який у 2021 році надавав стипендії для учасників АТО/ООС на покриття витрат на навчання в магістратурі за програмою від British-Ukrainian Aid, а також на покриття 50 % вартості контракту на магістерській освітній програмі від Школи публічного управління зазначеного університету. В тому ж році для учасників АТО/ООС або їх дітей Київська школа економіки (КШЕ) надавала знижку 20 % вартості контракту за освітньою програмою «Економіка бізнесу та фінансів». Також КШЕ, починаючи з 2018 року здійснювала безоплатне навчання з підприємництва для вище зазначених категорій здобувачів освіти [2; 17].

Поширеними є також освітні послуги у громадському просторі, ініційовані ГО та волонтерами для поліпшення поінформованості, спрощенні доступу та зменшенні бюрократизованості для ветеранів. Для пошуку грантових програм, навчальних семінарів в громадському просторі створено такі інформаційні майданчики, зокрема, як «Prometheus», «EdEra», «Без броні», «Unistady international education», «МСБ», «Студвей-можливості», «Mladiinfo» тощо.

Таким чином, державна підтримка здобуття освіти покликана стати дієвим способом реінтеграції ветеранів у мирне життя, зниження соціальної та психологічної напруги у суспільстві в зв'язку з поверненням бійців з фронту, свідченням високого рівня вдячності країни колишнім військовослужбовцям, що взяли участь у захисті Батьківщини. Така підтримка має поширюватися на ЗВО всіх форм власності та громадський простір, аби охопити всі сфери, що можуть опинитися в колі освітнього інтересу ветеранів для покращення їхнього соціального та професійного становища після повернення з військової служби.

Список літератури

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 16.03.2024).
2. Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців. Національний фонд на підтримку демократії (NED). Юридична сотня. 2022. 142 с. URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-Bila-kniga.pdf>.
3. Вступна кампанія – 2023. Міністерство у справах ветеранів війни України. URL: <https://mva.gov.ua/ua/veteranam/socialna-ta-profesijna-adaptaciya/pamyatka-vstupna-kampaniya-2022> (дата звернення: 15.03.2024).

4. Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2023 році : Наказ Міністерства освіти і науки України. 15.03.2023 № 276. Дата оновлення 15.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0519-23#Text> (дата звернення: 19.03.2024).

5. Вступна кампанія – 2023. Вступ для здобуття вищої, фахової передвищої освіти. Білоцерківський національний аграрний університет. URL: <https://vstup.edbo.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2024).

УДК 338.245:658.15

ГОНЧАРУК О.В., магістрант I року навчання спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.М.**, д-р. екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Узагальнено методичні підходи до проведення аналізу фінансового стану підприємства та виокремлено напрями його проведення: аналіз фінансових результатів, формування та використання прибутку, аналізу руху грошових коштів, аналізу інвестиційної діяльності, аналіз фінансового стану та стійкості, аналіз ефективності та інтенсивності використання капіталу, прогнозування фінансового стану підприємства. Виділено особливості проведення фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану, виділено напрями його удосконалення.

Ключові слова: фінансовий стан, ліквідність, платоспроможність, фінансовий результат, прибуток.

Фінансовий аналіз передбачає систему аналізу показників фінансово-господарської діяльності, що базується на виявленні результативних коефіцієнтів ефективності діяльності підприємства. У науковій літературі представлено цілий ряд методичних підходів до оцінювання фінансової стабільності підприємства. Водночас, в умовах воєнного стану діють підвищені ризики, які відповідно змінюють значимість напрямів фінансового аналізу, оскільки різні аспекти надають менеджменту організації можливість об'єктивно приймати управлінські рішення. Вважаємо, що для підприємств в умовах війни актуально проводити фінансовий аналіз для оцінки здатності підприємства володіти фінансовими ресурсами та бути незалежним від умов зовнішнього середовища на внутрішню фінансову стабільність.

В економічній літературі виділяють численну кількість показників на основі яких проводиться та оцінка ефективності господарської діяльності. Так, дослідники виділяють декілька напрямів фінансового аналізу, які дозволяють оцінити та проаналізувати фінансовий стан підприємства за допомогою різних інструментів та методик.

Очевидно, що в умовах воєнного стану важливим напрямом фінансового аналізу є аналіз фінансових результатів, складові якого детально висвітлені вітчизняними науковцями [1-3]. Цей напрям є основним з точки зору проведення

комплексного аналізу фінансової діяльності будь-якого підприємства. Показники результативності діяльності підприємства свідчать про ефективність управлінських рішень з точки зору одержання фінансового результату. Вважаємо, що в умовах воєнного стану важливо окрім аналізу фінансових результатів доцільно вивчити особливості використання прибутку та його розподілу, що дозволить визначити ефективність підприємства окрім безпосереднього аналізу фактичних значень показників дохідності підприємства.

В умовах воєнного стану важливо аналіз фінансових результатів доповнити вивченням руху грошових коштів підприємства, що пояснюється необхідністю регулярного відстеження та моніторингу руху грошових коштів, оскільки менеджменту необхідно одержувати своєчасну інформацію про фінансовий стан та перспективах розвитку підприємства. Без перебільшення можна сказати, що забезпечення достатнього грошового потоку, збалансованості вхідних та вихідних грошових потоків, забезпечення позитивної величини чистого грошового потоку підприємство залежить стабільність його фінансового стану та фінансової стійкості.

Важливим напрямом фінансового аналізу в економічній літературі виділяється аналіз інвестиційної діяльності [4]. Очевидно, аналіз інвестиційної діяльності дозволяє встановити доцільність здійснення інвестицій та визначити порівняльну ефективність інвестиційних проєктів. Проведення аналізу інвестиційної діяльності підприємства дозволяє встановити перспективи розвитку підприємства, однак в умовах воєнного стану реалізувати в поній мірі даний напрям аналізу є складним. Основним завданням аналізу інвестиційної діяльності є оцінка динаміки, а також рівня виконання та пошуку резервів збільшення обсягів інвестицій і підвищення їх ефективності.

Наступним узагальненим розділом фінансового аналізу можна виділити аналіз фінансового стану та стійкості підприємства. Аналіз фінансового стану та стійкості розглядається як за змістом, так й за місцем у фінансовму аналізі по-різному. У наукових працях представлено умовний поділ категорії фінансового аналізу на декілька окремих напрямів. У першу чергу, виділяють аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства як індикатора поточного фінансового стану підприємства в короткостроковій перспективі [5]. Безперечно, даний напрям фінансового стану в умовах війни необхідно проводити на ситуативній основі, оскільки дозволить приймати раціональні управлінські рішення менеджментом підприємства. Зазначимо, що платоспроможність розглядається як зовнішній прояв фінансового стану підприємства, тоді як фінансова стійкість – це внутрішня характеристика фінансового стану, яка забезпечує стабільну платоспроможність на тривалу перспективу.

У рамках аналізу фінансової стійкості виділяється аналіз ліквідності балансу, розрахунок показників платоспроможності підприємства, аналіз грошових потоків. Зазначимо, що розуміння аналізу фінансової стійкості та аналіз фінансового стану підприємства розглядається в аспекті здатності підприємства фінансувати свою діяльність та забезпечувати її фінансовими ресурсами, необхідними для його нормального функціонування. Аналіз фінансового стану розглядається як

сукупність декількох видів аналізів, при цьому формується комплексна оцінка стану підприємства для забезпечення менеджменту підприємства інформацією для прийняття управлінських рішень. Серед основних напрямів аналізу фінансового стану виділяють вивчення фінансової стійкості, аналіз руху грошових коштів, аналізу оборотності виробничо-фінансового циклу та аналіз структури джерел формування майна підприємства.

Важливим напрямом фінансового аналізу є аналіз ефективності та інтенсивності використання капіталу підприємства. Поділяємо думку науковців про необхідність визначення структури майна підприємства повинен та проведення ефективності використання капіталу підприємства як невід'ємна складова процесу фінансового аналізу [6]. Показники результативності підприємства в цілому виділяють два поняття аналізу, пов'язаних із майном підприємства: оцінка майнового стану підприємства та аналіз ефективності використання капіталу.

Зазначимо, що динаміку та ефективність використання капіталу доцільно визначати із урахуванням найбільш значимих точок відліку оцінки ефективності підприємства в цілому. Вважаємо, що ефективність використання капіталу підприємства доцільно проводити на рівні власного та позикового капіталу, а також розраховувати вплив ефекту фінансового леверіджу на рентабельність власного капіталу та фінансовий ризик.

Очевидно, що проведення фінансового аналізу на рівні корпоративної структури необхідно завершити аналізом прогнозування фінансового стану підприємства, під яким розуміють комплексний фінансовий аналіз. Зазначимо, що комплексний аналіз розглядається як сукупність методичних підходів щодо використання певної ситсеми показників з метою одержання агрегованої характеристики підприємства. До складу даного аналізу входять такі аспекти проведення комплексної оцінки як аналіз прогнозування банкрутства, аналіз кредитоспроможності підприємства, узагальнену оцінку успішності бізнесу, прогнозу оцінку розвитку бізнесу. Отже, використання численних показників в аналізі забезпечує для корпоративної структури вичерпної інформації про фінансову ситуацію як всередині підприємства, так й про стан на ринку. Вважаємо, що включення до комплексного аналізу фінансової діяльності підприємства окрім узагальнених показників аналіз прогнозування фінансового стану дозволить сформуванню інформаційну базу для розробки фінансової стратегії щодо забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами, а також оцінки можливостей компанії в стратегічній перспективі. За сформованою інформацією у підприємства є можливість розробити фінансовий бюджет на перспективу, що є одним із головних завдань як комплексного аналізу, так й прогнозування фінансового стану підприємства.

Список використаної літератури

1. Проскуріна, Н., & Гнідкова, А. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*, 2022. (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74>
2. Петришина Н.С., Кнець Ю.О. Методичні основи аналізу фінансових результатів діяльності промислового підприємства // *Наука й економіка*. 2014. № 2 (34). С. 52-54.

3. Брик С.В., Мадус Е.А. Особливості організації обліку, аудиту та аналізу доходів та витрат підприємства з метою формування його фінансового результату (прибутку) / Брик С.В., Мадус Е.А. // Журнал Київського університету ринкових відносин Економіка. Бізнес-адміністрування. Право. – № 2. – 2017. – С. 279-290.

4. Спільник І.В. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства за даними фінансової звітності / І.В. Спільник, О.М. Загород на // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики — Тернопіль: ТНЕУ. 2013. Том. 14; № 2. С. 78-88.

5. Шуміло О. С., Курочка А. С. Ліквідність і платоспроможність підприємства та методи їх аналізу. Бізнес-інформ. 2023. № 4. DOI: [10.32983/2222-4459-2023-4-105-111](https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-4-105-111)

6. Варченко О.М. Оптимізація структури капіталу як інструмент управління вартістю молокопереробних підприємств / О.М. Варченко, І.В. Артимонова, Н.І. Холоденко // Економіка та управління АПК. 2021. № 1. С. 111–124.

УДК: 005.95/96-044.337

ГОРБУНЕНКО Д.В., БОГДАН О.О., здобувачі

Науковий керівник – **ХАХУЛА Л.П.**, канд. пед. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ РУХУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто питання інструментарію удосконалення управління процесами руху персоналу підприємства, який забезпечить реалізацію конкурентної стратегії підприємства. Визначено, що для успішного впровадження стратегічного планування руху персоналу необхідно встановити ефективну систему моніторингу та оцінки результатів.

Ключові слова: управління, рух персоналу, стратегічне планування, методи управління, конкурентоспроможність.

У сучасних умовах динамічного розвитку бізнесу та ринкового середовища, яке постійно розвивається, ефективне управління процесами руху персоналу стає все більш актуальним завданням. Сьогодні управління процесами руху персоналу на підприємствах є важливим аспектом ефективної організації роботи та досягнення стратегічних цілей. Дослідження процесів руху персоналу може допомогти виявити ефективні способи організації руху працівників на підприємстві. Це може включати оптимальний розподіл робочих місць, шляхів переміщення, планування кадрових резервів та інших аспектів. Оптимізація руху персоналу може допомогти знизити час та зусилля, витрачені на переміщення працівників, підвищити продуктивність та ефективність роботи персоналу. Аналіз руху персоналу може також допомогти виявити фактори, які можуть впливати на комфорт та безпеку працівників під час переміщення між різними робочими місцями. [1].

Дослідження показують, що детальний аналіз руху працівників може допомогти виявити кадрові резерви, тобто працівників з потенціалом для зайняття вищих посад або важливих ролей в організації. Це може включати виявлення працівників зі спеціалізованою експертизою, лідерськими

властивостями або потенціалом для розвитку в майбутньому. На основі аналізу руху персоналу можуть бути прийняті рішення щодо розвитку та збереження кадрових резервів організації [1].

Управління рухом персоналу є також важливим аспектом організації робочих процесів на підприємстві. Відповідне управління може допомогти забезпечити ефективний рух працівників на робочих майданчиках, покращити безпеку та здоров'я працівників, забезпечити оптимальний баланс між роботою та особистим життям, а також підвищити продуктивність та якість роботи.

Теоретичні підходи до управління процесами руху персоналу базуються на різних концепціях та теоріях, таких як теорія організації, управління персоналом, ергономіка та інші. Одним з основних підходів є системний підхід до управління рухом персоналу, який передбачає розгляд цього процесу як складової системи організації. Застосування системного підходу дозволяє враховувати взаємодію різних елементів системи руху персоналу, таких як працівники, робочі майданчики, транспортні засоби, правила руху, організаційні процедури та інші, та впливати на цю взаємодію для досягнення кращих результатів [2].

Розвиток стратегічного планування руху персоналу передбачає визначення довгострокових цілей та стратегій управління персоналом, які відповідають потребам і цілям організації. Цей напрямок орієнтований на забезпечення належного збалансування між поточними і майбутніми кадровими потребами підприємства. Одним із ключових елементів розвитку стратегічного планування руху персоналу є аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища організації. Це включає оцінку економічних, соціокультурних та технологічних факторів, які можуть вплинути на потреби в персоналі та його рух. Також проводиться аналіз внутрішніх ресурсів, які включають кадровий потенціал, компетенції та навички працівників, а також їхню мотивацію та задоволення роботою. На основі проведеного аналізу розробляються стратегії залучення та утримання персоналу. Це може включати розробку ефективних методів рекрутингу, оцінку та відбір працівників, а також створення системи мотивації та компенсації, що задовольняє потреби працівників та стимулює їх до досягнення високих результатів. Крім того, розробляються стратегії розвитку та кар'єрного зростання працівників, що сприяють їхній професійній самореалізації та забезпечують надійну кадрову базу для підприємства [3].

Слід зазначити, що для успішного впровадження стратегічного планування руху персоналу необхідно встановити ефективну систему моніторингу та оцінки результатів. Це дозволяє відстежувати виконання стратегічних цілей, виявляти потенційні проблеми та коригувати стратегії управління персоналом вчасно. Крім того, важливо забезпечити зв'язок між стратегічним плануванням руху персоналу та загальною стратегією підприємства, щоб забезпечити їхню взаємодію та взаємовплив. Розвиток стратегічного планування руху персоналу допомагає підприємству ефективно прогнозувати кадрові потреби, планувати рекрутинг та утримання персоналу, а також прогнозувати втрати та розвиток кар'єри працівників. Цей підхід сприяє створенню стабільного та ефективного кадрового потенціалу, що сприяє досягненню стратегічних цілей організації та підвищенню її

конкурентоспроможності. Розвиток стратегічного планування руху персоналу включає такий напрямок, як "Розвиток системи оцінки та прогнозування кадрових потреб". Цей елемент направлений на визначення необхідного кількісного та якісного складу персоналу для забезпечення виконання стратегічних завдань організації. Для розробки цього напрямку можна використовувати різні методи та інструменти оцінки кадрових потреб. Один із них - аналіз даних про втрати та звільнення працівників, який дозволяє виявити тенденції та прогнозувати можливі ризики щодо кадрового складу. Також важливо провести аналіз теперішнього складу персоналу, його навичок, компетенцій та можливостей розвитку, щоб визначити прогнозовані потреби організації у спеціалістах різного рівня та напрямку. Крім того, для розвитку стратегічного планування руху персоналу необхідно враховувати майбутні тенденції та виклики, що впливатимуть на робочу силу організації. Наприклад, зростання технологій, демографічні зміни, зміни вимог ринку тощо. Важливо аналізувати ці фактори та прогнозувати їхні наслідки для кадрового потенціалу організації [4].

Отже, оптимізація трудових процесів, врахування сучасних тенденцій та викликів, а також впровадження стратегічних заходів дозволять підвищити продуктивність, ефективність та конкурентоспроможність організації, що підкреслює важливість ефективного управління процесами руху персоналу для успішної діяльності підприємства.

Список літератури

1. Борецька Н. П., Якимчук І. Ю. Оцінка ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2017. Вип. 26(2). С. 32-35.
2. Єремєєва О. І., Корнеєва Т. С. Організація трудових процесів і робочих місць на підприємстві : 2016. С. 2-4.
3. Кальєніна Н. В. Сутність категорії «управління персоналом». Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2018. № 3. С. 111-115.
4. Макаренко С.О., Ліканова А.С., Плешівцева А.Г. Впровадження інноваційних технологій управління персоналом. Економіка та суспільство. 2021. № 33.С.17-21.
5. Чуднова О. К. Організація аналізу основних складових системи управління персоналом в Україні. Формування ринкової економіки: Збірник наукових праць. Вип. 15. К.: КНЕУ, 2016. С.146-154.

УДК: 351.733

ГРУЗИНСЬКА Є.О., здобувачка 2-го курсу, ОП «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р. екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

ПУБЛІЧНЕ АМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Досліджено теоретико-методологічні засади публічного адміністрування в сфері охорони здоров'я України, проблеми, та шляхи їх вирішення; узагальнено класифікацію суб'єктів публічного адміністрування в сфері охорони здоров'я, проведено аналіз загальних норм законодавства щодо адміністративних послуг та спеціальних норм, що стосуються їх надання, досліджено зарубіжний досвід публічного адміністрування системою охорони здоров'я, як приклад для України.

Ключові слова: публічне адміністрування, сфера охорони здоров'я, адміністративні послуги, місцеві державні адміністрації, нормативно-правове забезпечення.

На сучасному етапі розвитку, система охорони здоров'я в Україні характеризується наступними основними проблемами: відсутність чіткого розмежування рівнів надання медичної допомоги; деформованість структури медичних послуг; надмірна спеціалізація закладів охорони здоров'я; існування паралельних (відомчих) систем забезпечення населення медичною допомогою; невідповідність державних гарантій на безоплатну медичну допомогу обсягам їх фінансового забезпечення та ін.

У процесі становлення України як вільної, демократичної держави у аспекті наближення громадян до публічної адміністрації та практичної реалізації європейських принципів і стандартів, публічно-сервісна діяльність відіграє одну із провідну ролей [1]. Досить важливим при цьому є створення державою сприятливих умов для реалізації права людини на охорону здоров'я в т.ч. через прозорі механізми надання адміністративних послуг в цій сфері.

Узагальнення вивчених нами джерел, щодо порушеної проблеми, дало змогу нам виокремити наступну класифікацію суб'єктів публічного адміністрування в сфері охорони здоров'я, яка включає рис. 1:

При цьому, Парламент безпосередньо не здійснює публічне адміністрування сферою охорони здоров'я, а лише впливає на неї через реалізацію функцій держави в цілому, приймає закони (у тому числі з питань охорони здоров'я), а саме: закони України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про лікарські засоби», «Про подолання туберкульозу», «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів», «Про охорону дитинства», «Про курорти» [2-7]; затверджує Державний бюджет України та зміни до нього; затверджує загальнодержавні програми щодо охорони здоров'я.

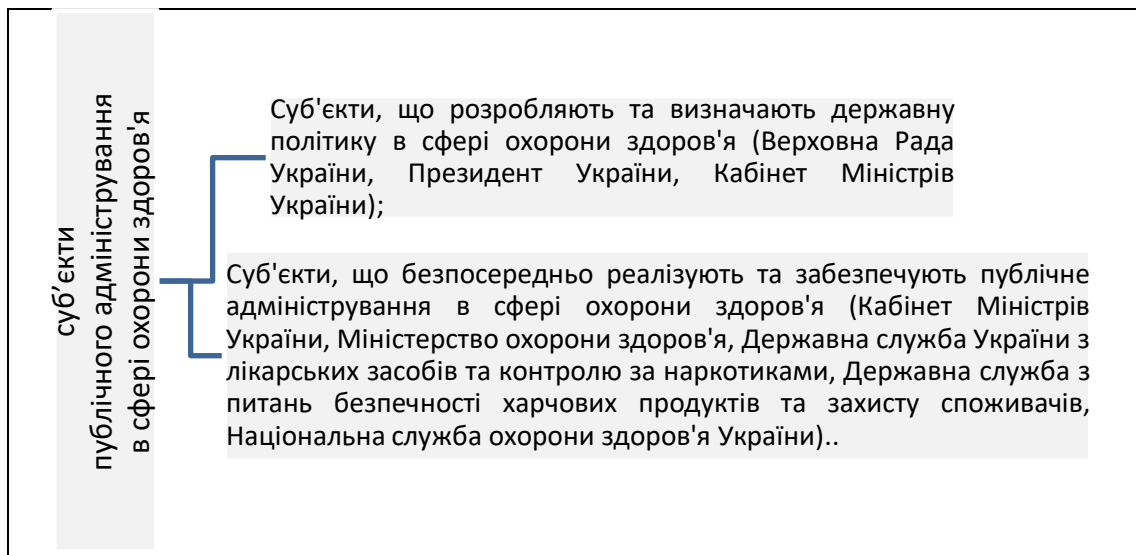

Рис. 1. Суб'єкти публічного адміністрування в сфері охорони здоров'я.

Головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади у сфері охорони здоров'я є Міністерство охорони здоров'я України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у цій сфері, захисту населення від інфекційних хвороб, протидії ВІЛінфекції/СНІДу та іншим соціально небезпечним захворюванням, забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері епідеміологічного нагляду (спостереження), забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері створення, виробництва, контролю якості та реалізації лікарських засобів, медичних імунобіологічних препаратів і медичних виробів, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів протидії їх незаконному обігу, а також забезпечує формування державної політики у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

В ході розпочатої медичної реформи в Україні 27 грудня 2017 року з'явився і новий суб'єкт публічного адміністрування в сфері охорони здоров'я. Це Національна служба здоров'я України (НСЗУ), яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони здоров'я, який реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення.

Місцеві державні адміністрації, через департаменти (управління) охорони здоров'я, здійснюють загальне керівництво закладами охорони здоров'я, які перебувають у сфері їх управління, їх матеріально-фінансовим забезпеченням, організують роботу медичних закладів щодо надання медичної допомоги населенню, здійснюють заходи щодо попередження інфекційних захворювань, епідемій, епізоотій та їх ліквідації тощо.

Отже, функції публічного адміністрування медичною галуззю зводяться до конкретних напрямів управлінської діяльності органів та установ охорони здоров'я громадян.

При цьому, проведений аналіз загальних норм законодавства про адміністративні послуги та спеціальних норм, що стосуються надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я свідчить про належний стан правового регулювання у цій сфері.

Належність послуг до адміністративних в т.ч. у сфері охорони здоров'я, визначається за такими критеріями: повноваження адміністративного органу щодо надання певного виду послуг визначається законом; послуги надаються адміністративними органами шляхом реалізації владних повноважень; послуги надаються за зверненням фізичних та юридичних осіб; результатом розгляду звернення є адміністративний акт, що має індивідуальний характер (паспорт, свідоцтво, ліцензія, дозвіл тощо); надання послуг пов'язане із забезпеченням створення умов для реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів [8].

Досліджуючи зарубіжний досвід публічного адміністрування системою охорони здоров'я, нами виявлено три основні підходи до створення програми медичної допомоги: соціальне медичне страхування, державне фінансування і приватне медичне страхування. На практиці, у всіх досліджених країнах поєднуються всі ці елементи. У кожній країні базові програми в кожній категорії доповнюються програмами з інших категорій.

Зокрема, у США домінує приватне страхування, яке доповнюється програмою «Медікейр» для пенсіонерів [9]. У Фінляндії існують обидва види програм – державна програма охорони здоров'я та соціальне медичне страхування, які потребують лише незначного доповнення [10].

Ми вважаємо, що в Україні вибір стратегії державної політики стосовно перебудови системи охорони здоров'я має відбуватись із урахуванням необхідності належної побудови публічного адміністрування галуззю яке має будуватись на засадах сприйняття медицини як соціального обов'язку держави, а пріоритетними напрямками подальших дій мають бути: подальша децентралізація повноважень з надання таких послуг; розвиток мережі «єдиного вікна»; впровадження сучасних е-технологій у діяльність всіх складових публічного управління; залучення громадян-споживачів послуг до контролю та внесення пропозицій щодо якості надання адміністративних послуг, постійне вдосконалення методики моніторингу та оцінювання якості надання адміністративних послуг. Найбільш ефективними організаційними механізмами надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я в Україні мають стати різні інструменти налагодження електронної взаємодії, засоби реінжинірингу державно-управлінських процесів.

Список літератури

1. Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей. Спільний зі світовим банком проект МОЗ України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://wb.moz.gov.ua>.
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19. Редакція від 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
3. Закон України «Про лікарські засоби». Прийняття від 28.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text>

4. Закон України «Про подолання туберкульозу в Україні». Прийнятий від 14.07.2023. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3269-20#Text>.
5. Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів». Редакція від 31.12.2023. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Закон України «Про охорону дитинства». Редакція від 05.10.2023. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
7. Закон України «Про курорти». Редакція від 01.10.2023. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>.
8. Інституційна трансформація державного управління охороною здоров'я: Україна та іноземний досвід: Колективна монографія [Сазонець І.Л., Саричев В.І. та ін.]: За наук. ред. д.е.н., проф. Сазонця І.Л. Рівне : Волин. береги, 2019. 396 с.
9. Муляр Г. Зарубіжний досвід функціонування системи охорони здоров'я в контексті забезпечення реалізації права на охорону здоров'я. URL.: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_1-2_2020-43-52.pdf.
10. Система охорони здоров'я Фінляндії. Медицина світу. URL.: <http://msvitu.com/archive/2014/october/article-11.php>.

УДК 005.934:351.446.1:004

ДЕКАЛЬЧУК С. В., ПАВЧУК М. Б., студенти
Науковий керівник – **ГРИНЧУК Ю.С.,** д-р. екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Світ стоїть перед рядом викликів у галузі забезпечення інфобезпеки, котра в умовах інтеграції та глобалізації виступає ключовим чинником забезпечення здатності країни долати різні кризові явища зовнішньої агресії. Своєчасне виконання заходів з управління інформаційною безпекою з боку держави допоможе подолати загрози соціально-економічного та політичного характеру.

Ключові слова: інформаційний простір, кібероборона, конфіденційність, цілісність, безпека, національні інтереси.

Країни із розвинутим інформаційним середовищем використовують власне домінуюче становище в інформаційному просторі задля досягнення військово-політичних та економічних цілей. Традиційні методи ведення війни є вкрай витратними, у той час як інформаційні засоби впливу є чудовою альтернативою.

У липні 2016 року на черговій сесії НАТО у Варшаві кіберпростір було віднесено до переліку майданчиків ведення військових дій. Окрім цього на сесії прийняли «Зобов'язання щодо забезпечення кібероборони» [1], які передбачають фінансування профільних програм, розвиток співпраці між національними структурами, активізацію обміну даними про численні кіберзагрози, підвищення кваліфікованості робітників національних структур у галузі кібербезпеки,

визначення та відпрацювання питань кібероборони в процесі проведення заходів бойової підготовки.

Інформаційну безпеку можна розглядати як стан захищеності даних, за якого забезпечується їх доступність, конфіденційність, цілісність, а також як комплекс визначених заходів, що пов'язані з досягненням такого стану. На сьогодні існує три основні підходи, що визначають сутність поняття «інфобезпека»: стан системи, здатний забезпечити цільові параметри безпеки; стан захищеності інфосередовища та національних інтересів від майбутніх загроз; складова національної безпеки [2].

Також, під інформаційною безпекою варто розуміти стан захищеності від протиправної інформації, котра являє собою перешкоду сталому розвитку держави.

Забезпечення інфобезпеки ґрунтується на наступних принципах: принцип системності, міцності, багаторівневості, неперервності, розсудливості [2].

Впродовж останніх років Україна зробила вкрай важливі кроки що регулюють інфобезпеку на нормативно-правовому рівні. Відтак, 28 грудня 2021 р. була затверджена Стратегія інформаційної безпеки, головною метою якої стало посилення [3]: спроможностей у питанні забезпечення інфобезпеки держави та її інфопростору; підтримки інформаційними заходами та засобами соціально-політичної стабільності, оборони, захисту суверенітету, територіальної цілісності України, демократичного конституційного ладу, а також забезпечення громадянських прав і свобод.

Ключовими кроками до забезпечення ефективності у галузі державного управління інфобезпекою є: розробка показників оцінки ефективності систем захисту інформаційної безпеки держави; моніторинг та ідентифікація появи дестабілізуючих факторів; організація проведення прикладних наукових досліджень в галузі забезпечення інфобезпеки держави; розробка відповідного нормативно-правового базису; протистояння реальній загрозі інформаційної війни.

Національна безпека України, її соціальне благополуччя та економічне процвітання все більше і більше залежать від конфіденційності, цілісності, доступності інформаційних ресурсів, котрі забезпечуються інформаційно-комунікаційними технологіями, або в більш широкому значенні – кіберпростором.

В умовах війни, коли країна перетворилась на об'єкт агресії і, як наслідок, підпадає під низку інформаційних загроз, їх ліквідація вимагає вжиття конкретних організаційно-правових заходів. Стратегічна ціль забезпечення інформаційною (національною) безпекою обумовлюється національними інтересами України у внутрішньополітичній сфері, до яких відноситься збереження конституційного устрою, підтримка національної єдності правового простору та злагоди.

Головними напрямками вдосконалення системи забезпечення інфобезпеки виступають наступні: стратегічне (оперативне) стримування та ліквідація військових конфліктів, що виникають в результаті застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій; удосконалення забезпечення інформаційної безпеки збройних сил, військових підрозділів, враховуючи сили та засоби інформаційної протидії; виявлення, прогнозування та оцінка інфозагроз.

Сьогодні інформаційна зброя є досить вагомим засобом ведення війни, тому що її технічна непомітність, інноваційність і потужність є надзвичайно небезпечними. Ось чому інформаційна безпека нашої країни має ґрунтуватися перш за все на скоординованих діях держустанов і відповідних структур громадянського суспільства. Під час повномасштабної війни значною мірою посилюється значення інформаційної культури як визначального фактору, який протидіє інформаційній пропаганді та забезпечує суверенітет держави.

Забезпечення кібербезпеки вимагає узгодженого, практичного, комплексного підходу до захисту та несанкціонованого доступу до важливих даних, у тісній співпраці з державою, з приватними компаніями і громадянським суспільством.

Список літератури

1. Заява за результатами саміту у Варшаві. *North Atlantic Treaty Organization*: веб-сайт. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm?selectedLocale=uk (дата звернення: 15.04.2024).
2. Бурячок В. Л., Киричок Р. В., Складанний П. М. Основи інформаційної та кібернетичної безпеки: навч. посібник: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. 320 с.
3. Про рішення ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки": Указ Президента України від 28 груд. 2021 р. № 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069> (дата звернення: 16.04.2024).

УДК: 351.84:314.151.3-054.73

ДОМАНСЬКА А.М., КУДРИЦЬКА В.М., магістрантки 1-го року навчання спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т. В.,** канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ВИКЛИКИ ТА ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Розглянуто зміст та ефекти соціально-економічної інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Обґрунтовано необхідність проведення комплексної державної політики підтримки цієї категорії громадян з метою їх адаптації та включення у всі сфери місцевого життя.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, державна політика, соціально-економічна інтеграція, підтримка, приймаюча громада.

Україна стикається з надзвичайно актуальним питанням соціально-економічної інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Починаючи з 2014 року, коли розпочався збройний конфлікт на Сході країни, мільйони людей були змушені залишити свої домівки та шукати притулку в інших регіонах. З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України ситуація стала ще більш гострою. За даними Міністерства соціальної політики України на серпень 2023 р.

було офіційно зареєстровано майже 5 млн ВПО [1]. Дана проблема ставить перед урядом нашої країни серйозні виклики щодо їх соціально-економічної інтеграції.

З початку конфлікту на Сході України та проведення антитерористичної операції урядом нашої країни розроблено низку законів і нормативно-правових актів, які регулюють соціальну політику держави щодо внутрішньо переміщених осіб. Основним документом, що гарантує дотримання прав, свобод і законних інтересів ВПО, є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який визначає, що внутрішньо переміщена особа є громадянином України, іноземцем або особою без громадянства, яка на законних підставах проживає на території України та має право на постійне проживання в Україні, вимушена залишити місце проживання внаслідок або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, масових проявів насильства, порушення прав людини та надзвичайної ситуації природного чи техногенного характеру [2].

Інтеграція ВПО є гармонізацією спільного використання ресурсів між внутрішньо переміщеними особами та громадою, що їх приймає. За визначенням Б. Харрелл-Бонд, інтеграція – це ситуація, коли приймаюча громада та біженці здатні співіснувати та ділити ті ж самі ресурси (як економічні, так і соціальні) без великих конфліктів, що можуть виникнути у звичайних громадах [3].

Отже, інтеграція ВПО передбачає включення їх у всі сфери місцевого життя: соціально-психологічного, культурно-комунікаційного, соціально-економічного, суспільно-політичного [4, с. 10]. Крім того, ВПО стають активом для приймаючих спільнот, оскільки їхні інтелектуальні, інноваційні та інвестиційні можливості сприяють розвитку цих громад [5]. У контексті інтеграції ВПО подібні до мігрантів у своїй власній країні, примушені жити в умовах, коли вони втратили майно та не мають необхідної підтримки.

Найважливішими умовами для успішної інтеграції внутрішньо переміщених осіб є забезпечення їхніх прав на вільне пересування та вибір нового місця проживання. Дослідження показали, що коли ВПО мають можливість самостійно приймати рішення без стороннього втручання, їхня мотивація до інтеграції та волевиявлення залишається високою. Більшість осіб, які використали своє право на працевлаштування та знайшли житло, вже не мають наміру повертатися на попереднє місце проживання. Чим більше ВПО ідентифікують себе з місцевим населенням і активно беруть участь у житті громади без допомоги держави, тим вищий рівень їхньої інтеграції. Проте, залишається частина ВПО, яка має проблеми з житлом та зайнятістю і потребує урядової підтримки. Ці люди мають менший рівень інтеграції.

Сучасні виклики для нашої державної політики спонукають до розробки та впровадження стратегічного плану розвитку, який допоможе раціонально використовувати обмежені ресурси та мобілізувати природний, фінансовий, людський та соціальний потенціал країни. Такий план сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та створенню умов для економічного зростання й благополуччя населення. У контексті інтеграції стратегія передбачає адаптацію ВПО до основних цінностей приймаючого суспільства, а також готовність

приймаючої спільноти до трансформації своїх соціальних інститутів для забезпечення рівних умов для всіх членів громади.

7 квітня 2023 року уряд України затвердив Стратегію державної політики стосовно внутрішнього переміщення на період до 2025 року та визначив відповідний операційний план на 2023–2025 роки. Цей документ, розроблений Мініреінтеграції спільно з експертами міжнародних і громадських організацій, визначає п'ять стратегічних цілей, спрямованих на підтримку ВПО на різних етапах їхнього переселення та інтеграції, зокрема: реагування держави на виклики внутрішнього переміщення; безпечна евакуація громадян із небезпечних районів і задоволення їхніх гуманітарних потреб; адаптація ВПО на новому місці проживання; інтеграція та розвиток ВПО у приймаючих спільнотах; підтримка безпечного повернення до покинутого місця проживання та реінтеграції [6].

Для стабілізації внутрішнього ринку праці в умовах війни регіональним органам влади необхідно здійснювати ряд заходів, серед яких: забезпечення зростання мобільності робочої сили, включаючи підтримку програм переселення та працевлаштування внутрішньо переміщених осіб; навчання ВПО конкурентоспроможним професіям, що відповідають потребам ринку праці; надання житла в сільських поселеннях та малих містах для зменшення навантаження на мегаполіси та підтримки розвитку регіонів; використання потенціалу релокованого бізнесу для створення нових індустріальних парків та підтримки малого бізнесу; забезпечення психологічної та соціальної підтримки для допомоги ВПО в подоланні травм та стресу, пов'язаних з конфліктом, катастрофою чи війною та переміщенням тощо [7, с. 47]. Ці заходи спрямовані на підвищення конкурентоспроможності ВПО та створення умов для їхньої успішної інтеграції. Також це відкриває нові можливості для державної політики щодо соціально-економічної інтеграції внутрішньо переміщених осіб і можливість використання соціального підприємництва як інструменту їх інтеграції. Наприклад, Платформа соціальних змін українського інноваційного центру розвитку соціального підприємництва успішно втілює бізнес-ідеї, що сприяють розвитку громад через інтеграцію ВПО [8].

Державна політика щодо внутрішньо переміщених осіб має формуватися комплексно. Важливим є проведення подальших досліджень для розробки системи заходів із забезпечення соціального статусу і захисту цієї категорії громадян. Політика держави повинна спрямовуватися на підтримку тих мігрантів, які залишаються на нижчому рівні інтеграції, забезпечуючи їм необхідну допомогу та опору для успішного включення в нове суспільство.

Список літератури

1. Кабмін заборонив виселяти з тимчасового житла переселенців із вразливих груп на час війни : Радіо Свобода. 01.04.2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kabmin-pereselentsi-tymchasove-zhytlo/32886606.html> (дата звернення: 12.04.2024).
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Дата оновлення 30.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

3. Тітар І. О. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб і умови зняття статусу переселенця. *Український соціум*. 2016. № 4. С. 57-68. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/57-68_no-4_vol-59_2016_UKR.pdf
4. Chuiko O., Fedorenko O. Levels of Social Integration of Internally Displaced Persons in the Host Community. *Regional Formation and Development Studies*. Volume 31, Issue 2 (2020): pp. 7-16. DOI: [10.15181/rfds.v31i2.2093](https://doi.org/10.15181/rfds.v31i2.2093). URL: <http://surl.li/sssfiw>
5. Сутність інтеграції. Практичні аспекти : Громадська організація «Чайка». URL: <http://chaika.org.ua/sutnist-intehratsii-praktychni-aspekty> (дата звернення: 11.04.2024).
6. Уряд схвалив Стратегію державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. 07.07.2023. URL: <https://minre.gov.ua/2023/04/07/uryad-shvalyv-strategiyu-derzhavnoyi-polityky-shhodo-vnutrishnogo-peremishhennya-na-perioddo-2025-roku/> (дата звернення: 25.03.2024).
7. Васильців Т.Г., Мульська О.П., Лупак Р.Л., Бідак В.Я. Збереження людського капіталу України в умовах війни (чинник соціальної вразливості населення): постановка проблеми. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 67. С. 43-48. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1146/1081> (дата звернення: 25.03.2024).
8. Як соціальні проєкти розвивають громади та сприяють інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Портал «Децентралізація». 16.01.2023. URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/16001> (дата звернення: 02.04.2024).

УДК 339.562/.564:342.78

ЗАХАРОВА А. О., студентка 3 курсу

Науковий керівник – **КОКОША В. М.**, викладач економічних дисциплін

ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж» Білоцерківського національного аграрного університету

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Експортно-імпортна політика України в період воєнного стану має бути спрямована на адаптацію до нових реалій та стимулювання зовнішньої торгівлі. Впровадження заходів, спрямованих на диверсифікацію ринків, розвиток альтернативних логістичних маршрутів, підтримка малого та середнього бізнесу, зменшення бюрократичних бар'єрів, стимулювання інвестицій, просування українського експорту, підтримка експортно орієнтованих галузей, розвиток експортної інфраструктури, підвищення кваліфікації кадрів та забезпечення інформаційної підтримки, дозволить Україні значно збільшити свій експортно-імпортний потенціал, навіть в умовах воєнного стану.

Ключові слова: імпорт, експорт, категорії товарного експорту, проблеми експортно-імпортного потенціалу, шляхи поліпшення експортно-імпортного потенціалу.

Імпорт та експорт відіграють важливу роль у відновленні та розвитку економіки України в умовах воєнного стану.

Збереження експортного потенціалу та забезпечення доступу до критичного імпорту є ключовими завданнями для уряду на даний період, адже реалізація

ефективної експортно-імпоротної політики сприяє стабілізації економічної ситуації, зростанню ВВП та створенню нових робочих місць.

Динаміку українського експорту та імпорту відображено в таблиці 1.

Таблиця 1 – **Найбільші категорії товарного експорту та імпорту України у 2023, млрд дол.**

Експорт	Загальний обсяг млрд дол. \$, рік			Імпорт	Загальний обсяг млрд дол. \$, рік		
	2021	2022	2023		2021	2022	2023
	68,2	44,2	36		72,82	54,53	63,5
Категорії товарного експорту	млрд дол. \$, рік			Категорії товарного імпорту	млрд дол. \$, рік		
	2023				2023		
Продовольство	21,8			Машини, устаткування та транспорт	19,8		
Метали та вироби з них	3,9			Продукція хімічної промисловості	11,0		
Машини, устаткування та транспорт	2,9			Паливо- енергетичні матеріали	10,3		
Інший експорт	7,4			Інший імпорт	22,4		

Джерело: складено автором на основі даних Державної митної служби України [1].

Отже, відповідно до табличних даних, основними товарними категоріями українського експорту є продукти, зернові культури та метали, які залежать від зручності логістики.

У 2023 році, після того як Росія припинила виконання своїх зобов'язань за Зерновою угодою, Україна створила власний Український морський коридор до чорноморських портів в Одеській області. Це дає змогу не лише поступово нарощувати експорт зерна, а й відновити морський експорт інших товарів та частково відновити морський імпорт.

Однак у 2023 році Україна також почала відчувати наслідки блокади Польщею її сухопутних кордонів, що вдарило по українському експорту та податковим надходженням до бюджету від імпорту товарів.

На квітень місяць 2024 року неможливо з абсолютною впевненістю сказати, які країни будуть лідерами серед експортерів та імпортерів України в 2024 році. Ситуація в українській економіці динамічно змінюється через війну, що триває, і вплив цих змін на експортно-імпортні потоки до кінця року може бути непередбачуваним.

Проте, можна виділити декілька країн, які ймовірно збережуть лідируючі позиції серед експортерів та імпортерів у 2024 році, дані про них відображено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Основні експортери та імпортери України за 2023 рік

№ з/п	Країна-експортер	Перелік товарів	Річний обсяг, млрд дол. \$
1	Польща	Продукти харчування: зернові культури (пшениця, кукурудза, ячмінь, ріпак), олія, насіння соняшнику, макуха, корми для тварин, молочна продукція, м'ясо, яйця, мед, фрукти та овочі, соки, інші товари. Інші товари: мінеральні продукти. Деревина та вироби з деревини, меблі. Metали та вироби з них. Хімічні продукти. Текстиль, одяг, взуття. Машини та обладнання. Електроніка.	4,7
2	Румунія	Продукти харчування: зернові культури (пшениця, кукурудза, ячмінь), олія, макуха, корми для тварин, насіння, молочна продукція, м'ясо, консерви, льодяники, соки, дріжджі, морозиво, інші товари. Мінеральні продукти. Деревина та вироби з деревини. Metали та вироби з них. Хімічні продукти. Текстиль, одяг, взуття. Машини та обладнання.	3,7
3	Китай	Продукти харчування: зернові (кукурудза, пшениця, ячмінь); олійні (соняшникова олія, ріпакова олія); бобові (горох, сочевиця, квасоля); шрот (соняшниковий, соєвий); м'ясо (свинина, курятина); молочна продукція (масло, сир, молоко); яйця; мед; горіхи; фрукти (яблука, груші). Інші товари: залізна руда; чорні метали (сталь, чавун) та вироби з них; хімічні продукти (мінеральні добрива, аміак); деревина та вироби з деревини (дошки, пиломатеріали); машини та обладнання (електротехніка, транспортні засоби)	2,4
№ п/п	Країна-імпортер	Перелік товарів	Річний обсяг, млрд дол. \$
1	Китай	Електроніка: телефони, комп'ютерна та побутова техніка; електронні компоненти. Машини та обладнання: верстати, промислове обладнання, автомобілі, мотоцикли, сільсько-господарська техніка Текстиль: одяг, взуття, іграшки, текстильні вироби. Хімічні продукти: пластмаси, каучук, добрива, хімічні речовини. Інші товари: меблі іграшки, інструменти, будівельні матеріали, медичні вироби	10,4
2	Польща	Продукти харчування: м'ясо та м'ясні продукти; молочна продукція, яйця, фрукти та овочі, кондитерські вироби, хлібобулочні вироби, борошно, напої. Інші товари: паливо та енергоносії; ліки; косметичні засоби; засоби побутової хімії; будівельні матеріали; поштові послуги, транспортні послуги.	6,6

3	Німеччина	Машина та обладнання: верстати; промислове обладнання; автомобілі, автозапчастини, сільськогосподарська техніка. Хімічні продукти: ліки, косметичні засоби, засоби побутової хімії, пластмаси, каучук. Інші товари: електроніка, чорні метали, меблі, іграшки, інструменти	4,9
---	-----------	--	-----

Джерело: складено автором на основі даних Державної митної служби України [1].

Згідно даних Державної митної служби України за перші місяці 2024 року товарообіг склав \$8,5 млрд, а це на 7% більше за аналогічний період 2023 року. До найбільш експортованих з України товарів увійшли: продовольчі товари — \$2,2 млрд. метали та вироби з них — \$362 млн, мінеральні продукти — \$312 млн.

За попередніми даними НБУ, у лютому 2024 року сальдо товарів і послуг було від'ємним: \$-1,9 млрд. Зокрема імпорт товарів (\$4,8 млрд) у лютому перевищив експорт товарів (\$3,3 млрд) та імпорт послуг (\$1,8 млрд). Імпорт товарів і послуг продовжував падати в лютому, скоротивши дефіцит зовнішньої торгівлі до одного з найменших рівнів з часів повномасштабного вторгнення [3].

Наразі, в зв'язку з атаками на енергосистему, Україна у березні збільшила експорт електроенергії у 2,4 раза. У березні порівняно з лютим Україна збільшила експорт електроенергії у 2,4 раза - до 154,1 тис. МВт-год, імпорт у 2 рази - до 168,3 тис. МВт-год.

Управління експортно-імпортним потенціалом України в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу та пошуку можливих шляхів його поліпшення, а саме орієнтація на:

1. Диверсифікацію ринків збуту та постачальників через розширення кола торговельних партнерів - це допоможе зменшити ризики залежності від певних ринків чи країн, а також збільшить можливості експорту й імпорту.

2. Стимулювання збільшення обсягів експорту високотехнологічних товарів через підтримку інноваційних компаній, розвитку науково-дослідницької бази та створення сприятливого середовища для розвитку технологій.

3. Розвиток логістичної інфраструктури через покращення інфраструктури та логістичних послуг – сприятиме збільшенню швидкості та ефективності зовнішньої торгівлі. Це може включати розвиток морських портів, залізничних та автомобільних шляхів сполучення, а також послуги зберігання та перевезення товарів.

4. Фінансова підтримка експортерів у вигляді кредитів, грантів або страхування ризиків – може зменшити фінансові обмеження та ризики, пов'язані з експортом, і сприяти збільшенню його обсягів.

5. Привертання іноземних інвестицій у виробництво та експортно-орієнтовані проекти може допомогти розвивати нову секторальну економіку та збільшувати конкурентоспроможність українських товарів на світових ринках.

6. Захист вітчизняного виробника від недобросовісної конкуренції з боку імпорту, шляхом впровадження антидемпінгових заходів та митних тарифів.

7. Заохочення розвитку електронної комерції - дозволить українським компаніям легше проникати на зовнішні ринки та встановлювати прямий контакт з іноземними споживачами.

8. Зменшення залежності від імпорту шляхом розвитку внутрішнього виробництва допоможе зберегти стійкість економіки в умовах воєнного стану.

Ці шляхи можуть сприяти збереженню і підвищенню експортно-імпортного потенціалу України в умовах воєнного стану, але вимагають швидкого та ефективного впровадження заходів з боку уряду та бізнес-спільноти [4].

Список використаних джерел

1. Державна митна служба України: <https://customs.gov.ua/>
2. Міністерство економіки України: <https://www.me.gov.ua/?lang=en-GB>
3. Національний банк України: <https://bank.gov.ua/>
4. Експорт.gov.ua: <https://export.gov.ua/>

УДК: 658.15:336.13 63

ЗІНЧЕНКО А. І., студент 3 курсу спеціальності 072 Економіка та менеджмент Науковий керівник – **АНДРІЮЩЕНКО О. В.**, канд. екон. наук, доцент *Білоцерківський національний аграрний університет*

НЕДОЛІКИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ КП КОР «КИЇВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМ. П.К. САКСАГАНСЬКОГО»)

Складовою частиною місцевого господарства є комунальне підприємство, функція якого зводиться до забезпечення функціонування місцевої інфраструктури та побутової сфери та фінансування органів місцевого самоврядування.

Суть діяльності комунального підприємства полягає у використанні комунальної власності, тобто власності громади, та наданні послуг мешканцям за фіксованою ціною.

Фінансові ресурси комунального підприємства – це сума коштів, резервів і цільових надходжень, гарантованих керівництвом або складними фінансовими зобов'язаннями та наданих комунальному підприємству відповідно до законодавства. Вони можуть включати власні кошти та пожертви зацікавлених сторін. До перших належать законні кошти, амортизаційні відрахування, прибуток тощо, а до других — бюджетні асигнування, благодійні пожертвування, банківські кредити тощо.

Фінанси комунального підприємства складаються переважно з бюджетних коштів.

Існує потреба у вдосконаленні процесів планування фінансових ресурсів та управління цими підприємствами, що залежатиме від їх фінансової стабільності,

продуктивності чи надання послуг. Для цього необхідно забезпечити функціонування ефективної системи поточного, оперативного та стратегічного планування, організації, контролю та аналізу його діяльності.

Реформування комунального сектору української економіки потребує низки заходів щодо активізації місцевої влади та пошуку інноваційних методів роботи, які відповідають існуючим ресурсним обмеженням і викликам часу.

Для цього варто запозичити закордонний досвід управління розвитком державних економічних підприємств.

Польський досвід управління державним сектором економіки особливо цінний для України через подібні організаційні традиції та географічне розташування в економічній та соціальній сферах.

З метою виходу з кризи було проведено жорстку монетарну політику, ліквідовано дефіцит бюджету (зменшено субсидії), скасовано податкові пільги, пом'якшено цінову політику, а також ціни на енергоносії, фармацевтику та споживчі товари. товарів. merchandise товар

Об'єктом дослідження є комунальне підприємство «Київський академічний обласний музично-драматичний театр «Саксаганського» Київського обласного комітету.

КП «КОР КАОМДТ ім. П.К.Саксаганського» — заклад культури спільної власності сіл та міст Київської області, діяльність якого спрямована на створення, публічне виконання та публічний показ творів театрального мистецтва. бюро.

Головною метою театральної діяльності є розвиток театрального мистецтва і драматичної творчості, формування і задоволення потреб людей у драматичному мистецтві. Діяльність театру спрямована на отримання прибутку.

Останніми роками ми бачили, як театри стали збитковими з різних причин, зокрема через COVID-19 і війну.

В Україні близько 14 тисяч комунальних підприємств. Комунальні підприємства характеризуються від'ємними показниками капіталу та активів. Зокрема, це стосується суб'єктів господарювання, які надають послуги загальногосподарського значення (водо-, тепло- та газопостачання, управління будівлями, поводження з побутовими відходами) та громадського транспорту. Капітал комунальних підприємств складається з державних коштів. Поширеними проблемами підприємств є: нечітка політика власності, надмірний політичний вплив і неефективне управління активами

Існує дві причини, чому реформи управління комунальними підприємствами не були справді реалізовані: по-перше, небажання зменшити корупційні можливості, пов'язані з діяльністю комунальних підприємств, і, по-друге, ризик втрати урядом контролю над діяльністю комунальних підприємств.

Щоб перейти до нового багатоканального фінансування культури, Україні слід запозичити багатий досвід зарубіжних країн, тобто підтримувати достатній рівень національних культурних витрат і розвивати співпрацю між культурою, підприємствами, людьми та суспільством.

Основною ідеєю фонду є надання довгострокової фінансової підтримки неприбутковим організаціям. Такі інвестиції забезпечують некомерційну

організацію щорічним доходом у вигляді дивідендів, відсотків по вкладах та інших платежів, які можуть становити значну частину бюджету організації.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.11.2023).
2. Про театри і театральну справу: Закон України від 31.05.2005 № 2605-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15#doc_info (дата звернення: 17.11.2023).
3. Кучин С. П. Шляхи забезпечення фінансової стійкості закладів сфери театрального мистецтва. *Креативний простір*. 2022. № 9. С. 67-69.

УДК: 355.215120

ІВАНОВ Б.В., студент 3 курсу спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Науковий керівник – **АНДРІЮЩЕНКО О.В.**, викладач

ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету»

МЕТА ВВЕДЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ

Військовий збір необхідний для підтримання обороноздатності держави, шляхом забезпечення і підтримки всім необхідним Збройних Сил України. Окрім військової і гуманітарної допомоги від країн-союзниць, армією повинна опікуватись власна держава. Саме з цією метою було запроваджено військовий податок з доходів підприємств.

У теперішній важкий період актуальність військового збору важко переоцінити. Народ країни, яка воює зобов'язаний допомагати армії. Попри те, що фіскальна роль військового збору не є високою, цей податок є нагадуванням людям, що війна триває і вона стосується кожного.

Наразі в Україні зростає бюджетний дефіцит, країна потерпає від кризової економіки та перебуває в залежності від іноземної допомоги партнерів. В таких умовах військовий податок є практичним і хорошим варіантом залучення додаткових ресурсів для фінансування військових видатків.

Об'єктом дослідження є Товариство з обмеженою відповідальністю «Світозар ЛТД». Воно створене для здійснення підприємницької діяльності з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками.

Товариство здійснює господарську діяльність відповідно до Статуту та чинного законодавства України. Товариство реалізує продукцію, майно, надає послуги за цінами, що встановлюються самостійно або на договірній основі, а у випадках, передбачених законодавчими актами - за державними цінами і тарифами.

Дохід є одним із ключових складових розвитку будь-якого підприємства. Станом на 31.12.2021 року, порівняно з 31.12.2020 роком, він збільшився на 2506,4 тисяч грн або 46,70%; витрати збільшились на 1630,5 тисяч грн або 29,91%; чистий прибуток збільшився на 273,5 тисяч грн або 27,58%.

ТОВ «Світозар ЛТД» є платником загальної системи оподаткування. Воно нараховує і сплачує військових збір та подає фінансову звітність згідно з Податковим кодексом.

Обговорюючи недоліки, можна виділити таке коло зауважень до діючого механізму нарахування та сплати військового збору:

- військовий збір не знайшов свого відображення в переліку загальнодержавних податків та зборів, що закріплений в статті 9 Податкового кодексу України;

- законом України № 1621-VII базу оподаткування військовим збором визначено таким чином, що фактично виникає подвійне оподаткування доходів фізичної особи;

- положення Закону України № 1621-VII не враховують специфіки оподаткування доходів отриманих само зайнятими особами за цивільно-правовими договорами.

Отже, Закон України № 1621-VII не дає чіткої відповіді на ряд запитань, містить окремі неузгодженості та прогалини, які потребують негайного вдосконалення.

Удосконалення військового податку може включати в себе різні методи. Основними з них є:

1. Оптимізація структури військового збору (розгляд того, як зменшити чи усунути непотрібні адміністративні та фінансові бар'єри).

2. Підвищення ефективності збору (посилення контролю за використанням податкових коштів та запобігання ухиленню від сплати податків).

3. Стимулювання економічного росту (впровадження податкових заохочень для підприємств, які сприяють економічному розвитку).

Ці заходи спрямовані на раціональне вдосконалення військового збору, підвищення його ефективності та забезпечення справедливого розподілу фінансів.

Військовий збір можна певним чином модернізувати:

- запровадивши прогресивні ставки (це дозволить збирати більше коштів з людей з вищим рівнем доходу);

- підвищивши обізнаність громадськості (означає проведення кампаній з підвищення обізнаності громадськості про необхідність військового збору);

- ввівши аудиторський контроль (його посилення за використанням військового збору для забезпечення ефективного використання).

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 8 груд. 2023 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

2. Бюджетна система України в схемах і таблицях [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [С. В. Качула та ін.] ; Дніпров. держ. аграр.-екон. ун-т. - Дніпро : Моноліт, 2021. - 331 с.
3. Військовий збір держави, яка воює [Електронний ресурс] // VoxUkraine | «Вокс Україна» – більше ніж найкраща аналітика про Україну. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/vijskovyj-zbir-derzhavy-yaka-voyuje>
4. Онищенко В. Військовий збір [Електронний ресурс] / Віктор Онищенко // Головбух. – Режим доступу: <https://buhplatforma.com.ua/article/7401-vyskoviy-zbr>

УДК: 316.46:352/354

ЛЬІНА А.Г., магістрантка 1-го року навчання спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

РОЛЬ ЛІДЕРСТВА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Розглянуто зміст, роль та типи політичного лідерства у публічному управлінні. Обґрунтовано важливість ефективного лідерства для досягнення успіху роботи команди.

Ключові слова: лідерство, лідер, публічне управління, типологія, ефективність.

Дієва і результативна система публічного управління є вагомою конкурентною перевагою країни, запорукою її сталого розвитку. Ефективність функціонування цієї системи суттєвою мірою залежить від професійних здібностей, наявності відповідних компетентностей та навичок керівників-лідерів у органах публічної влади різних рівнів.

Дослідження літератури з питань лідерства вказує на широке використання терміну «лідер» у сучасній політології, державному, муніципальному, комерційному менеджменті, але загальноприйнятого визначення немає. Наука виділяє різні підходи до трактування цієї категорії: лідерство як форма влади – вплив здійснюється зверху вниз, носієм влади є особа (група осіб), а не більшість; лідерство як управлінський статус – прийняття важливих рішень та обіймання керівної посади; лідерство як вплив на інших, що характеризується постійністю, охопленням всієї групи та базується на авторитеті чи визнанні легітимності керівництва. Лідер може обіймати посаду глави держави, громади, державної установи, партії, громадської організації, руху. Важливо, щоб він здійснював вплив на ключові складові підпорядкованої системи, інакше його просування до вершин влади може ускладнитися. Однак керована система не повинна залежати від особистісних якостей лідера, його сильних або слабких сторін [1].

До питань лідерства виявляли великий інтерес мислителі різних історичних періодів, серед яких Н. Макіавеллі, Т. Карлейль, Р. Емерсон, Ф. Ніцше, Г. Тард та інші. Н. Макіавеллі вважав лідером володаря, який для збереження свого панування та підтримки суспільного порядку використовує будь-які, навіть аморальні, засоби. Т. Карлейль і Р. Емерсон вбачали у видатних особистостях

прояв божественного провидіння та творчого начала. Ф. Ніцше висунув оригінальну теорію створення найвищого біологічного типу людини-лідера, відомого як «надлюдини».

Усвідомленню змісту лідерства сприяє розуміння типології цього феномена, що охоплює численні критерії класифікації. М. Вебер з урахування типів владарювання виділяє три типи лідерства: традиційне (передача влади у формі традиції), раціонально-легальне / бюрократичне – ґрунтується на визнаних законом правилах та процедурах, як-от сучасні державні службовці та всі носії влади, які діють в рамках правових норм), харизматичне (виникає за рахунок особистої харизми та лідерських якостей особи, які надають їй авторитет). М. Герман за функцією і роллю лідера у системі владних відносин (за іміджем) презентує лідера як «прапорноносця», «служителя / комівояжера», «пожежника» та «торговця / маріонетки» [2]. Р. Такер поділяє лідерів на реальних (герої, революціонери, реформатори) і менеджерів (фактично не чинять впливу на хід подій) [1]. За стилем керівництва Р. М. Стогділл зазначає, що лідери бувають авторитарні, переконувальні, демократичні, інтелектуальні, виконавчі. Найбільшого поширення набув поділ на авторитарних і демократичних лідерів. За характером діяльності лідери бувають універсальні й ситуативні, за критерієм визнання – формальні і неформальні тощо [3]. У контексті гетерогенної політичної культури та ідеологічної поляризації виділяють такі типи лідерів: «державник» – орієнтований на національно-державні цінності, активно виступає за інтереси своєї країни на міжнародній арені та сприяє розвитку внутрішнього громадянського суспільства; «інтегратор» – антипод «державника», пропонує ідею створення на зразок «мусульманського», «слов'янського», «східноазійського» союзу, хоча його підхід не спрямований на національно-суверенне будівництво; «миротворець» прагне досягти макроконсенсусу внутрішньої політики, хоча обмежений у ресурсах і можливостях впливати на великі соціальні групи; «жорсткий адміністратор», рішення якого не обговорюються, але він не сприймається як диктатор, оскільки володіє ефективною адміністративною технологією й діє в межах закону; «молодий радикал» відображає настрої молоді та частини дорослого населення, спрямований на рішучі зміни в політико-економічному механізмі країни; «обережний прагматик» є ефективним лідером, який послідовно впроваджує збалансовану політику та готує ґрунт для наступних реформ; «реформатор» синтезує в собі позитивні якості різних типів лідерів і представляє собою вищий рівень лідерства в «проблемній» країні; «апологет соціалізму» володіє стабільним електоратом та синтезує соціал-демократичні ідеали, але його діяльність обмежена партійними та виборчими обов'язками [4]. Теорія лідерських рис виділяє чотири типи лідерів: технічний – володіє вищим інтелектом і ефективно розв'язує конкретні завдання; видатний – має найбільший вплив на своє оточення; соціометричний – найбільш симпатичний для своїх прихильників; виборний – проявляє стійку емоційну стійкість [5].

А. Бентлі досліджував взаємовідносини між лідером і групою, а також на вплив характеру групи на тип лідерства: 1) лідируюча група (лідер має найвищий статус у групі та значний вплив на неї, приймає стратегічні рішення, спрямовані на

досягнення цілей групи, його авторитет визнається всіма членами групи); 2) бос (лідерство характеризується авторитарним стилем керівництва, де влада концентрується в руках однієї особи, яка виконує командні функції та контролює роботу групи); 3) демагог (базується на здатності лідера маніпулювати емоціями та переконаннями членів групи. Він зазвичай використовує чарівність та маніпуляції, щоб здобути підтримку групи для своїх цілей); 4) посередник / правитель (лідер у ролі посередника між членами групи або між групами) [6].

Роль лідерства у публічному управлінні визначається рядом чинників, зокрема, щодо: 1) визначення візії та стратегії: лідер у публічному управлінні повинен встановлювати чітку візію та стратегію для розвитку, він має визначити мету й завдання організації, формувати стратегічні плани й керувати їх виконанням; 2) встановлення цілей і стимулювання досягнення результатів: лідерство полягає у встановленні чітких цілей, завдань та очікувань від співробітників, лідер має мотивувати команду до досягнення відмінних результатів та надихати на продуктивну роботу; 3) керування змінами: лідер у публічному управлінні відповідає за впровадження змін та інновацій у системі, він повинен адаптувати організацію до викликів часу та впроваджувати стратегії, спрямовані на покращення ефективності та якості надання послуг; 4) комунікація: лідер у публічному управлінні повинен володіти високими навичками комунікації, він має забезпечувати взаєморозуміння, відкритість та прозорість у взаємодії з підлеглими, стейкхолдерами та громадськістю; 5) розвиток співробітників: лідер у публічному управлінні має сприяти розвитку та підвищенню кваліфікації своєї команди, він повинен надавати можливості для навчання, стимулювати професійний розвиток та підтримувати колективний дух; 6) етичність та інтегритет: лідерство в публічному управлінні передбачає відданість високим стандартам етики та інтегритету, лідер повинен бути об'єктивним, справедливим та відповідальним у своїх рішеннях та діях.

Усі ці аспекти демонструють важливість лідерства у публічному управлінні для досягнення успіху, ефективності та відповідності вимогам суспільства. Лідер у цій сфері має бути активним, відповідальним та здатним до прийняття важливих стратегічних рішень для досягнення мети, що визначена візією організації. Від ефективного лідера залежить злагоджена та успішна робота команди у публічному управлінні, її здатність досягати будь-яких цілей.

Список літератури

1. Політичне лідерство : навч. посібник / В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк, Н. М. Довганик та ін. Київ : КНЕУ, 2021. 324 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/341ffef6-c4c0-4c5b-b83e-197abac62b16/content> (дата звернення 29.03.2024).
2. Маргарет Герман «Стилі політичного лідерства». Політологія: хрестоматія для лінивих : Webnode. 27.03.2020. URL: <https://anthologyforthelazy.webnode.com.ua/l/margaret-german-stili-politichnogo-liderstva/> (дата звернення 28.03.2024).
3. Сергеева Л. М., Кондратьева В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. Івано-Франківськ : «Лілея-НВ». 2015. 296 с. URL: https://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/liderstvo.pdf (дата звернення 01.04.2024).

4. Смелянова Г. І. Функціональне призначення політичного лідера. *Політичне життя*. 2018. № 2. С. 30-35. URL: <http://surl.li/sncfc> (дата звернення 04.04.2024).
5. Вегеш М., Остапець Ю. Політичні еліти та лідерство. На допомогу викладачу політології. 2018. С. 186-196. URL: <http://surl.li/dhbzn> (дата звернення 03.04.2024).
6. Морарь М.В. Політичне лідерство: проблеми теорії та методології. ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. Наукові записки. 2018. Випуск 45. С. 177-190 URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/morar_politychne.pdf (дата звернення 03.04.2024).

УДК 339.727.24

ЛЬІНА А.Г., магістрантка, ОП «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р. екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ ОФШОРНИХ ЗОН НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Досліджено сутність, проблеми та роль офшорних зон у формуванні глобальної фінансової системи а також вивчено їх вплив на економічну стабільність і економічну безпеку країн. Проаналізовано внутрішні, зовнішні економічні виклики та наслідки діяльності офшорних зон для економічної безпеки нашої держави. Зокрема, порушення фіскальної дисципліни, уникання оподаткування, відмивання грошей, тощо. Обґрунтовано пріоритетні напрями деофшоризації вітчизняної економіки.

Ключові слова: офшор; економічна безпека; офшорна юрисдикція; офшоризація; офшорна зона; офшорна компанія.

Економічна безпека, що є важливою складовою національної безпеки, визначає стан захищеності держави, її суверенітету, територіальної цілісності та обороноздатності, а також забезпечує спокій громадян. Для кожної держави важливо мати ефективні механізми забезпечення економічної безпеки. На сьогодні в Україні актуальним стає питання ліквідації або мінімізації впливу загроз, які становлять найбільшу небезпеку для економічної безпеки. Серед них особливої уваги потребують корупція, тіньова економіка, економічна злочинність та порушення цілісності економічної системи, спричинені незаконною анексією Криму та війною [1].

Основними складовими для аналізу економічної безпеки є визначення основних цілей економічного розвитку країни та системи національних інтересів, зміцнення державного суверенітету, оцінка міжнародного становища України та її роль у світовій економіці, а також вивчення економічного суверенітету та територіальної цілісності держави [2].

Глобалізація світових фінансових відносин сприяла об'єднанню національних фінансових ринків, створивши інтегровану міжнародну фінансову систему. У світовій практиці термін "офшорна зона" майже не використовується. Згідно класифікації відомих міжнародних організацій, таких як FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) та FSF (Financial Stability Forum), вживається термін "офшорний фінансовий центр". Під офшорною зоною розуміється країна або окрема її частина з особливими правилами реєстрації та податковими пільгами

для іноземних суб'єктів господарювання, які не здійснюють господарські операції на території цієї країни. Відповідно до Податкового кодексу України, офшорні зони визначаються як території, до складу яких входять держави або їх частини, де можуть діяти суб'єкти господарювання з офшорним статусом. Привабливість офшорних зон полягає в сприятливому валютно-фінансовому режимі, мінімальних або ж відсутніх податкових ставках, високому рівні захисту комерційної і банківської таємниці та лояльному державному регулюванні [3].

На деяких територіях колишньої Британської Імперії, зокрема в країнах Карибського басейну, були введені спеціальні податкові режими, які сприяли залученню капіталу. На сьогодні існує близько 100 таких територій. Приблизно 10% всього світового капіталу зосереджено в офшорах, і понад 50% світової торгівлі проходить через них. Загальна сума активів, розміщених у офшорах, становить від 21 до 32 трільйонів дол. США. Згідно з даними Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), близько третини капіталу у вигляді депозитів знаходиться у офшорних зонах, що становить близько 11,5 трільйонів \$. Така офшоризація приносить із собою низку загроз, як для бізнесу, так і для економіки держави в цілому [4].

Офшорні токсичні фінанси - це фінансові ресурси, виведені (законно або незаконно) їхніми власниками в офшорні зони з метою мінімізації оподаткування своїх доходів та інвестовані у прибуткові проекти на батьківщині. Інвестиції з офшорів шкодять економічній безпеці країни, особливо у випадку країн з великою зовнішньою заборгованістю та нестабільною політико-економічною ситуацією [5].

Згідно з даними Міжнародної інституції Global Financial Integrity, за період з 2006 по 2015 роки з України було виведено близько 116 мільярдів дол. США у офшорні юрисдикції. З 2015 по вересень 2018 року Україна експортувала продукцію п'яти найбільших товарних груп на суму 112 мільярдів дол. З цієї суми 42 мільярди дол. були спрямовані в офшорні зони. Це свідчить про потенційний обсяг "схемного експорту" з метою ухилення від сплати податків. З урахуванням великих сум капіталу, який виводяться за межі держави в офшорні зони для уникнення оподаткування, та недбалості частини політичних діячів у припиненні "офшоризації" доходів, можна вважати загрозою економічній безпеці держави [6]. Виведення прибутку, отриманого в Україні великим бізнесом, що використовує офшори, призводить до втрати великих сум податків у бюджеті [7]. Причому, Україна, на сьогодні, лідирує за кількістю створених офшорних компаній, а підвищена популярність офшорів пояснюється тривалою економічною кризою та потребою в оптимізації податків та бізнес-процесів [8].

У глобальному масштабі офшорна діяльність суперечить принципам сталого економічного розвитку, не сприяє національному багатству та соціально-економічному прогресу, сприяє тінізації світової економіки та поширенню транснаціональної злочинності. У національному контексті відтік капіталу через офшорні зони є загрозовим для економіки України. Згідно з думкою Л.І. Простебі, [10], пріоритетними напрямками деофшоризації вітчизняної економіки повинні бути: посилення відповідальності за недотримання податкового законодавства за використання офшорної мінімізації оподаткування та трансфертного ціноутворення;

законодавче закріплення амністії капіталу з офшорних юрисдикцій; розробка механізму складання та ведення реєстру бенефіціарів власників організацій та налагодження доступу до відомостей для правоохоронних, податкових та інших компетентних органів; перегляд укладених Україною угод про уникнення подвійного оподаткування з метою гармонізації податкових ставок; законодавче закріплення поняття трасту та холдингових структур.

Список літератури

1. Толуб'як В., Королюк Ю. Політика економічної безпеки України в умовах глобальних загроз. 2019. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/5.pdf.
2. Гріненко А. Удосконалення механізмів забезпечення економічної безпеки України: теорія, методологія, практика. Національний інститут стратегічних досліджень. К.-2021. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-08/avtoreferat_grinenko.pdf.
3. Копитко М., Вінічук М. Використання офшорних зон як спосіб ухилення від оподаткування. Вчені записки Університету «КРОК» 1(61), 2021. С. 79-88. URL: <https://bit.ly/49IJYXN>.
4. Hobela, V. Economy offshoring in the national economic security. Scientific Horizons, 2020. 23(12), 109-120. URL: <https://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3809/1/гобела%202.pdf>.
5. Карлін М.І., Проць Н.В., Борисюк О.В., Токсичні фінанси у фінансовій системі країни та особливості їх регулювання. 2020. С. 191-195. URL: <https://bit.ly/3J8KLAE>.
6. Миськів Г. В., Цапута В., Григоришин Н. О. Ідентифікація загроз монетарної системи економічній безпеці держави. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління» № 2(8), 2020. URL: <https://bit.ly/4aFzO5C>.
7. Васильєва М. Офшори як метод оптимізації оподаткування в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015 URL: <https://bit.ly/3xv5o7B>.
8. З. Луцишин, Н. Южаніна, Т. Фролова, М. Мазур, Д. Перебийніс, 2019. Сучасна офшоризація бізнесу у конструкті національної фіскальної безпеки. URL: <https://bit.ly/4alfhmU>.
9. Мартиненко В., Гордієнко В. Аналіз функціонування офшорних зон та шляхи подолання наслідків їх негативного впливу на економіку України. Мукачівський державний університет. Випуск #15/2018. Економіка і суспільство. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/25.pdf.
10. Леган І. М., Супрунова І. В., 2021. Офшорні юрисдикції як інструмент тінізації економіки та транснаціональної злочинності. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2021/22.pdf.

УДК 005.21/.52:352/354

ЛЬІНА А. Г., магістрантка ОПП «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник – **ПАНАСЮК В. І.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Публічне управління в сучасному світі зазнає постійних змін та викликів, що вимагають від органів влади вдосконалення стратегій та методів управління. Виявлено, що стратегічний аналіз у публічному управлінні є систематичним процесом визначення та оцінки стратегій, що спрямовані на досягнення поставлених цілей та вирішення важливих проблем в управлінні державними справами. Доведено, що в умовах сучасних викликів важливо мати чіткі стратегії та дієві механізми управління, спрямовані на досягнення стабільності, сталого розвитку та задоволення потреб суспільства.

Ключові слова: стратегічний аналіз, публічне управління, стратегічне управління, стратегічне планування.

Стратегічний аналіз є важливим інструментом для обґрунтування стратегічних рішень, оскільки він враховує як внутрішні можливості організації, так і стан зовнішнього середовища для прогнозування можливих змін і ризиків. В основі стратегічного аналізу лежать специфічні методи і прийоми, що дозволяють діагностувати потенційні та наявні загрози підприємства і виявляти можливості для покращення управління ним. Стратегічний аналіз сприяє створенню системи основних індикаторів довгострокового розвитку організації [1].

В баченні ряду авторів подано класифікацію ключових теоретичних підходів до визначення поняття «стратегія». Ця класифікація включає такі категорії, як концептуальний (розглядає стратегію як концепцію розвитку), практичний (визначає стратегію як модель дій та набір правил), системний (описує стратегію через проміжні та зв'язуючі ланки), директивно-інтуїтивний (розглядає стратегію як загальний план роботи та мистецтво управління) та інтегрований (система управлінських рішень - планування, прийняття, принципи, проведення, позиція та перспективи) [2].

Поняття стратегічного аналізу визначає його як безперервний процес дослідження об'єкта, що є системою. Його результатом є формування інформаційно-аналітичної бази для прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей. Цей аналіз передбачає вчасне коригування обраної стратегії з метою швидкого реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Стратегічний аналіз має подвійне спрямування: в майбутнє, що передбачає формування стратегічних цілей, та з майбутнього до сучасного, що визначає, які дії необхідно здійснити сьогодні для досягнення бажаного результату у майбутньому [3].

Одним з методів стратегічного аналізу є SWOT-аналіз. Методику SWOT-аналізу було запропоновано К. Ендрюсом у ході його дослідження економічних складових політики. Сам термін «SWOT» утворюється за першими буквами англійських слів: strength (сила), weakness (слабкість), opportunities (можливості), threats (загрози). Моніторинг конкурентних переваг, можливостей, загроз і недоліків, а також їх обґрунтування надає можливість здійснювати логічні узагальнення, виражені через міжсегментні взаємозалежності. Використання інтерактивної матриці кореляційного SWOT-аналізу в двовимірному просторі (рис. 1) дозволяє здійснити більш глибокий аналіз сегментів як на макро-, так і на мікрорівні конкретної ситуації в межах організації.

Це дозволяє оцінити пропорційні характеристики сектору зі суміжними кутами і визначити вектор протилежної обернено пропорційної характеристики. Зображена матриця формує синергетичні зв'язки з геометрією, що є модельною основою для квантифікації сегментів, тобто присвоєння якісних і кількісних характеристик. Ці характеристики є детермінованими і підпорядковуються певній закономірності, що дозволяє діагностувати емпіричні залежності [4].

слабких сторін) організації; визначення місії і цілей організації; розробка, оцінка і вибір альтернативних стратегій за конкретними підсистемами організації; розробка і розгорнуте визначення корпоративної стратегії як програми конкретних дій; реалізація стратегії; оцінка результатів та зворотний зв'язок [7].

Крім вказаного, стратегічне управління можна розглядати як послідовність етапів, які забезпечують функціонування основних інституційних структур управління. Специфіку реалізації стратегічного управління визначають через: визначення чітких цілей функціонування організації; стратегічний аналіз зовнішніх та внутрішніх умов організації; прогнозування параметрів розвитку та функціонування організації; розроблення й запровадження стратегічних цілей організації; формування та вибору альтернативних стратегій розвитку організації; реалізації стратегій; контролю, коригування та регулювання процесу запровадження стратегій. Інструментарій стратегічного управління є сукупністю технічних і організаційних засобів, інтелекту, досвіду спеціалістів, порядку дій, прийомів і операцій, а також відповідного методичного апарату[8]. Важливо зазначити, що жоден конкретний інструмент стратегічного управління не може гарантувати ефективного функціонування публічної установи сам по собі.

Етапи стратегічного управління виділяють наступні: аналіз середовища; визначення місії і цілей організації; формування і вибір стратегії; реалізація стратегії; оцінка і контроль виконання стратегії [9]. Існують різноманітні моделі стратегічного управління, серед яких найбільш поширеними є моделі Д.Л. Томпсона, Ф.Р. Девіда, О. Віханського та інших авторів. На наш погляд, вартою уваги є модель стратегічного управління, запропонована Д.Л. Томпсоном, яка включає чотири етапи: стратегічний аналіз, стратегічний вибір, реалізація стратегії, моніторинг і оцінка. У цій моделі всі етапи взаємопов'язані і взаємовпливають один на одного. Крім того, модель Томпсона розглядає організацію як систему, що складається з елементів, для кожного з яких застосовується стратегічне управління [10].

Отже, стратегічний аналіз у сфері публічного управління є критичним інструментом для ефективного управління державними ресурсами та досягнення стратегічних цілей. Його впровадження дозволяє органам влади і адміністрації отримати розуміння ситуації, здійснити аналіз інтересів та потреб різних зацікавлених сторін, ідентифікувати ключові проблеми та можливості, а також розробити стратегії для досягнення конкретних цілей з метою розвитку суспільства та задоволення потреб останніх. Впровадження стратегічного аналізу допомагає уникнути ризиків і викликів, забезпечує оптимальне використання ресурсів та створює передумови для сталого розвитку суспільства. Можна стверджувати, що стратегічний аналіз враховує два основних напрямки: він орієнтований на майбутнє, що передбачає розроблення та впровадження стратегічних цілей; по-друге, він враховує перспективу від майбутнього до сучасного, визначаючи конкретні кроки, які потрібно вжити сьогодні для досягнення бажаного результату в майбутньому.

Список літератури

1. Левик І. Суть стратегічного аналізу та його значення для управління підприємством. Регіональна економіка. 2009. №3. С. 108-114. URL: https://vlp.com.ua/files/19_46.pdf (дата звернення: 10.04.2024)
2. Лебідь О. Основні підходи до визначення сутності поняття „стратегія” Педагогіка в системі гуманітарного знання : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (8–9 вересня 2017 р., м. Одеса). Херсон : Вид. дім „Гельветика”Ukraine. URL: https://www.researchgate.net/publication/334233315_Osnovni_pidhodi_do_viznacenna_sutnosti_ponatta_strategia (дата звернення: 10.04.2024)
3. Шурпенкова Р. К. Стратегічний аналіз як складова процесу управління підприємством. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015 Випуск 2 (112). С. 96-99. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20152\(112\)/sep20152\(112\)_096_ShurpenkovaRK.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20152(112)/sep20152(112)_096_ShurpenkovaRK.pdf) (дата звернення: 10.04.2024)
4. Волошенко С. Інтерактивна матриця кореляційного SWOT-аналізу при розробці та аналізі стратегії підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. Вип. 1(2). С. 351-355. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10784/1/ИНТЕРАКТИВНА%20МАТРИЦЯ%20КОРЕЛЯЦІЙНОГО%20SWOT-АНАЛІЗУ%20ПРИ%20РОЗРОБЦІ%20ТА%20АНАЛІЗІ%20СТРАТЕГІЇ%20ПІДПРИЄМСТВА.pdf> (дата звернення: 10.04.2024)
5. Багорка М. Стратегічний аналіз основних факторів макро- і мікросередовища аграрного виробництва на шляху до екологізації. Науковий вісник Ужгородського університету. 2017. Вип. 12(1). С. 14-19. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/5.pdf (дата звернення: 10.04.2024)
6. Білик О., Поліщук С. Стратегічне планування в системі публічного управління. Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту. Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку, підприємництва та торгівлі, публічного управління в Україні та світі. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Білоцерківський НАУ, 30 жовтня 2020. Біла Церква, 2020. С.15-17. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5585/1/strategichne_planuvannya.pdf (дата звернення: 10.04.2024)
7. Савіна Г. Г., Скібіна Т. І. Фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на рівень ефективності управління підприємством комплексу комунальних послуг. Ефективна економіка 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5300> (дата звернення: 10.04.2024)
8. Луциків І., Котовська І. Стратегічне управління як інструмент розвитку суб'єктів публічної сфери в Україні. Економіка та управління національним господарством. 2018. № 5. С. 19-27. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/54/5.pdf> (дата звернення: 10.04.2024)
9. Баркова К. Поняття та етапи стратегічного управління. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21607/1/Тезиси_Баркова.pdf (дата звернення: 10.04.2024)
10. Тесленок І., Павлова К. Розробка моделі стратегічного управління. Розвитком організації в умовах covid-19. Економіка та суспільство. 2021. Випуск 33. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/891-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-854-1-10-20211218.pdf> (дата звернення: 10.04.2024)

ІЛЬІНА А.Г., магістрантка

Науковий керівник – ПАСКА І.М., д-р екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ

Молодіжне лідерство в сучасному українському суспільстві визначається як ключовий фактор для формування майбутнього країни. Молодь є важливим джерелом ідей, енергії та інновацій, які можуть впливати на всі сфери життя суспільства, від політики до культури, від економіки до освіти. Дослідження молодіжного лідерства має велике значення для розвитку України як демократичної, процвітаючої та стабільної країни на міжнародній арені.

Ключові слова: лідерство; молодіжне лідерство, лідерські якості; демократичне управління; молодь.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття "лідер" визначається як "особа, яка займає провідне місце серед інших, подібних". Засновники О. Нестуля, С. Нестуля, Н. Кононець на підставі аналізу та узагальнення стверджують, що "лідер - це член групи, ключова роль якого полягає в цілеспрямованні, інтеграції, контролі та зміні діяльності інших членів групи у процесі вирішення групових завдань, за якими група визнає перевагу у статусі й надає право приймати рішення у значущих для неї ситуаціях". Українська вчена С. Калашнікова визначає лідерські якості особистості як першу умову виявлення лідерства. Після аналізу та узагальнення сучасних проблем у становленні лідерів, О. Романовський виділив структуру з 72 можливих особистісних якостей сучасного харизматичного лідера для досягнення успіху в роботі та об'єднав їх у 4 сфери: когнітивно-емоційну, морально-вольову, соціально-комунікативну та індивідуально-парадоксальну сферу [1]. З. Фрейд характеризував "лідерство як несвідомий потяг індивіда до панування над іншими" [5].

Лідерство є невід'ємною складовою належного демократичного управління (good governance) та сучасною концепцією управління, що визнається як потужний фактор удосконалення управлінської спроможності та ефективності діяльності органів влади. Молодіжне лідерство розглядається як важлива складова процесу розвитку молоді, включаючи розвиток таких аспектів, як аналіз власних сильних та слабких сторін, постановка особистих та професійних цілей, висока мотивація та компетентності для досягнення цілей, а також здатність направляти, впливати на думки та поведінку інших і бути прикладом для наслідування [2].

Вчені дійшли висновку, що для оцінки стану та ефективності формування лідерських якостей молоді доцільно використовувати три взаємопов'язані критерії: пізнавальний, мотиваційний та діяльнісний.

До показників пізнавального критерію належать: усвідомлення природи, механізмів вияву лідерства та особливостей суб'єкта його реалізації - лідера; розуміння сутнісних характеристик, можливих шляхів розвитку лідерських якостей особистості та їх ролі для самореалізації людини в сучасних умовах; самопізнання

своїх індивідуальних рис, властивостей, характеристик, які є необхідними для ефективного лідерства (лідерських якостей) та можливостей їх розвитку.

До показників мотиваційного критерію відносяться: бажання розвивати в собі якості, необхідні для ефективного лідерства; впевненість у собі, у власному розумінні завдань, що постають перед колективом та шляхів їх розв'язання; наявність мотивації успіху, потреби в особистих та групових досягненнях; бажання зайняти роль лідера в процесі досягнення важливих для групи цілей.

До показників діяльнісного критерію відносяться: вміння управляти собою; розвинуті організаторські та комунікативні здібності; вміння та навички організаторської роботи (працювати в команді, розподіляти діяльність, планувати роботу, забезпечувати чіткий контроль тощо); вміння здійснювати вплив на членів групи, переконувати, надихати їх на успіх; здатність генерувати ідеї для розв'язання актуальних завдань групи; вміння презентувати себе та свої ідеї [3].

У працях А. Л. Уманського визначаються загальні і специфічні якості лідера. До специфічних якостей лідера належать: організаторська прозорливість (психологічна вибірковість, здатність зрозуміти іншу людину, проникнути в її внутрішній світ); здібність до активної психологічної дії (різноманітність засобів взаємодії з людьми в залежності від їхніх індивідуальних якостей та ситуації, що склалася); схильність до організаторської роботи (потреба взяти на себе відповідальність за дії та рішення) [4].

Формування лідерських якостей серед молоді сприяє розвитку їх здатності аналізувати власні сильні та слабкі сторони, встановлювати особисті та професійні цілі та досягати їх. Цей процес можуть здійснювати навчальні заклади, органи державної влади та місцевого самоврядування, а також неформальні організації. Для досягнення цієї мети використовуються різноманітні заходи, такі як проведення тренінгів з лідерства, залучення молоді до прийняття рішень, впровадження лідерських освітніх програм, участь у неурядових організаціях та соціальних проектах, волонтерство, а також додаткові стажування. Молодіжні лідери, у свою чергу, мають здатність мотивувати своїх однолітків та надавати їм приклад, що сприяє зміцненню молодіжних груп та підвищенню їх ефективності. Це, у свою чергу, сприятиме формуванню держави з компетентними та активними спеціалістами, здатними приймати ефективні рішення, брати на себе відповідальність, правильно взаємодіяти з іншими людьми та працювати в команді, проявляючи лідерські якості [2].

Отже, молодіжне лідерство в Україні має значний потенціал для розвитку, але для цього необхідно систематично вдосконалювати умови його функціонування та сприяти формуванню активної та компетентної молодіжної лідерської когорти. Необхідно створити сприятливе середовище для активної участі молоді у суспільному житті, забезпечити доступність освітніх та тренінгових програм з розвитку лідерських навичок, а також підтримувати та стимулювати молодіжні ініціативи та проекти. Крім того, важливо забезпечити належну інституційну підтримку та сприяти взаємодії між різними суб'єктами, що діють у сфері молодіжного лідерства.

Список використаної літератури

1. Кошіль О., Спіріна Т. (2023). Особливості формування лідерських якостей у студентів в умовах фахового коледжу. *Ввічливість. Humanitas*, 3, 47–52, URL: https://lib.iitta.gov.ua/738859/1/Koshil_article.pdf
2. Акімова Т. Формування лідерських якостей молоді як необхідна умова розвитку держави. *Publ. upr. reg. rozvit.* 2021, №4:849-867, URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/272-ArticleText-330-1-10-20220220%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/272-ArticleText-330-1-10-20220220%20(1).pdf)
3. Краснощок І. Формування лідерських якостей студентів як завдання виховної діяльності куратора студентської групи. *Наукові записки, Серія: Педагогічні науки, Випуск 194.* 2021. URL: <https://bit.ly/3VIWnSr>
4. Краснощок І. П. Розвиток лідерських якостей студентів / Інна Петрівна Краснощок // *Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. В. В. Радул [та ін.]. - Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. - Вип. 112. - С. 211-219.* URL: <https://bit.ly/49gocos>
5. Фрейд, З., Буліт, У. (1992). Томас Вудро Вільсон. 28 президент США. Психологічне дослідження. Прогрес, 288 с.

УДК 005.95/.96:005.1

ІСАЄВА О. Ю., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н. В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто теоретико-методичні аспекти управління розвитком персоналу підприємства: основні компоненти системи управління розвитком персоналу; напрями, складові, методи та етапи розвитку персоналу; чинники, що впливають на ефективність управління розвитком персоналу; підходи до оцінювання ефективності управління розвитком персоналу.

Ключові слова: управління розвитком персоналу; система управління розвитком персоналу; ефективність управління розвитком персоналу.

У мінливих умовах сьогодення запорукою успіху підприємства на ринку є здатність пристосовуватися до змін та здійснювати інновації. Це можливо за наявності мотивованого персоналу, який швидко засвоює нові знання та навички, адаптується до нових умов, є джерелом високої продуктивності, креативності та інноваційності та головним чинником, що визначає ефективність використання всіх наявних у підприємства ресурсів. Саме тому здатність керівників постійно розвиватися та здійснювати розвиток своїх підлеглих є найважливішим фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємства [1; 2, с. 113].

Під управлінням розвитком персоналу розуміємо «сукупність способів, прийомів та методів впливу, спрямованих на виявлення та розкриття потенційних можливостей працівника на основі розширення компетенцій, підвищення якісних характеристик персоналу з метою досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку організації» [3, с. 196].

До основних компонентів системи управління розвитком персоналу підприємства належать: суб'єкт управління (керівники всіх рівнів управління та працівники кадрових служб), об'єкт управління (персонал підприємства, його якісні характеристики, компетенції, відповідність потребам та стратегії розвитку підприємства), цільова система (цілі, завдання та критерії оцінювання результатів управління розвитком персоналу), система забезпечення (правового, організаційного, методологічного, фінансового, інформаційного, кадрового), функціональна система (планування показників та організація процесу управління розвитком персоналу, мотивації співробітників до розвитку, контроль досягнутих результатів) [2, с. 116; 4, с. 124-126].

Розвиток персоналу необхідно здійснювати в трьох основних напрямках (рис. 1).

Основні складові розвитку персоналу: адаптація на новому робочому місці; консультивання; професійне навчання (первинне навчання відповідно до специфіки виконуваної роботи; навчання з метою ліквідації розриву між вимогами робочого місця чи посади і діловими якостями персоналу; періодичне підвищення кваліфікації; навчання новим суміжним професіям; перепідготовка за необхідності); оцінювання і атестація; планування трудової кар'єри (професійно-кваліфікаційне просування; формування резерву керівників та їх службово-професійне просування); особистісний розвиток працівників [6, с. 419; 7, с. 523].

Рис. 1. Переваги основних напрямів розвитку персоналу.

Джерело: [5, с. 875].

Основні етапи розвитку персоналу: 1) визначення потреби у змінах, яка може виникнути в результаті впровадження нової технології виробництва, реорганізації діяльності підприємства, змін зовнішнього середовища тощо; 2) аналіз поточного рівня трудового потенціалу працівників (особистісних характеристик, рівня підготовки, ставлення до праці, що визначають можливість і межі участі працівників у трудовій діяльності); 3) визначення цілей і напрямків змін; 4) вибір

складових та форм розвитку персоналу; 5) реалізація та контроль складників і форм розвитку персоналу [8, с. 202-203].

До сучасних методів розвитку персоналу належать: коучинг, тренінг, E-learning, кейс-стаді, самонавчання, Secondment, Баскет-метод.

Ефективність управління розвитком персоналу залежить від сукупності зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників належать: ринкові (кон'юнктура ринків: товарного, праці, освітніх послуг); економічні (глобалізаційні процеси, кредитно-грошова та фіскальна політика держави, рівні інфляції, безробіття, доходів населення); політико-правові (політична ситуація в країні, проведення реформ, стабільність законодавства); розвиток науково-технічного прогресу (поява нової техніки та технологій); соціально-культурні (розвиток системи освіти в країні, демографічна ситуація).

До внутрішніх чинників належать: загальні (місія, цілі, стратегія організації, стадія її життєвого циклу, застосовувана технологія, характеристики персоналу); організаційні (матеріально-технічна база, величина потреби в навчанні персоналу, обсяг інвестицій в навчання, партнерські зв'язки з навчальними закладами); процесуальні (напрями, форми, методи навчання, зворотній зв'язок); підтримуючі (сформованість системи управління професійним навчанням, мотивація до розвитку) [9, с. 191].

Ефективне управління розвитком персоналу передбачає врахування інтегрованого впливу названих чинників, що створює синергетичний ефект [3, с. 197].

Оцінка ефективності управління розвитком персоналу може здійснюватися з використанням різних методологічних підходів.

А. Жиленко та А. Бикова пропонують оцінювати економічну ефективність витрат на розвиток персоналу за допомогою таких показників: співставлення загальних витрат на розвиток персоналу та фінансових результатів діяльності підприємства; зростання продуктивності праці за результатами навчання; зниження трудомісткості робіт; зниження витрат, пов'язаних з тимчасовою непрацездатністю та виробничим травматизмом; зниження плинності персоналу. Підсумковий кінцевий ефект управління розвитком персоналу автори пропонують обчислювати як узагальнену величину усіх кінцевих позитивних результатів та як суму часткових ефектів від реалізованих заходів з розвитку персоналу [6, с. 420].

Н. Гавкалова та Т. Власенко виділяють шість можливих підходів до оцінювання ефективності управління розвитком персоналу:

- ефективність як відношення результату до витрат на його одержання;
- ефективність як досягнення цілей та міра виконання завдань;
- ефективність як досягнення певного стану системи;
- ефективність як досягнення балансу інтересів зацікавлених груп;
- Парето-ефективність – як досягнення такого стану системи, за якого неможливо провести будь-яке поліпшення без пов'язаного з ним погіршення інших її параметрів [10, с. 327-328].

Список літератури

1. Бабчинська О. І. Детермінанти управління розвитком персоналу інноваційно-активного підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 10. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/643/650>
2. Бабчинська О., Посвалюк О. Формування структури системи управління розвитком персоналу підприємства. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2023. Vol. 2. No. 2. Pp. 110-123.
3. Гугул О. Я. Теоретичні засади управління розвитком персоналу. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 194-198.
4. Хілуха О. А. Корпоративне навчання в процесі розвитку персоналу. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 4 (74). С. 54-59.
5. Кузьменко А. О., Мирошніченко Г. Б. Удосконалення системи управління розвитком персоналу організації. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 874-880.
6. Жиленко А. Ю., Бикова А. Л. Особливості управління розвитком персоналу на підприємстві. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63). С. 418-421.
7. Кучеренко С. К., Кот І. П. Сучасне управління професійним розвитком персоналу підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 521-525.
8. Вороніна А. В., Ніколаєва К. М. Передумови та особливості розвитку персоналу підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 4 (04). С. 200-204.
9. Партика І. В. Стратегічно орієнтоване управління розвитком персоналу організації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70). № 3(1). С. 190-195.
10. Ушкальов В. В. Особливості оцінки ефективності процесу розвитку персоналу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 326-329.

УДК: 338.432:502.1

КОСІЧКІНА А.Д., студентка 5 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Розглянуто вплив факторів зовнішнього середовища, в тому числі війни, на управління підприємством аграрної сфери. Обґрунтовано необхідність застосування адекватних часу інструментів управління підприємством для підтримання конкурентоспроможності.

Ключові слова: зовнішнє середовище, управління підприємством, аграрна сфера, вплив, ризику, війна.

Зовнішнє середовище організації є сукупністю факторів та сил поза межами організації, які впливають на її діяльність, ефективність та можливості досягнення цілей [1, с. 44]. Ці фактори можуть бути як позитивними, так і негативними, і організація не має прямого контролю над ними, але повинна враховувати їх у своїй стратегії та оперативній діяльності. Аналіз зовнішнього середовища є важливою частиною стратегічного управління, який дозволяє організації: визначити нові

ринкові можливості та потенційні загрози для своєї діяльності; розробити ефективну стратегію, що відповідає поточним умовам та тенденціям; підвищити конкурентоспроможність завдяки адаптації до змін зовнішнього середовища. Таким чином, зовнішнє середовище є динамічним та складним, і організація повинна постійно моніторити його зміни та адаптувати свою діяльність до нових умов.

Управління підприємством аграрної сфери – це комплексна та складна задача, на яку значно впливає зовнішнє середовище. Основними факторами такого впливу є: 1) природно-кліматичні умови: ґрунтово-кліматичні зони (визначають спеціалізацію підприємства, вибір культур для вирощування та технології обробітку); погодні умови (посухи, заморозки, град, зливи можуть значно вплинути на врожайність та фінансові результати); екологічні фактори (забруднення повітря, води та ґрунту можуть негативно впливати на здоров'я рослин та тварин, а також на якість продукції); 2) економічні фактори: ринкова кон'юнктура (ціни на сільськогосподарську продукцію, сировину, техніку та паливо впливають на прибутковість підприємства); державна політика (субсидії, податки, квоти та інші регуляторні механізми); інфляція (зростання цін на ресурси та послуги впливає на собівартість продукції та фінансові результати); 3) соціальні фактори: демографія (зміна чисельності та структури населення впливає на попит на сільськогосподарську продукцію); споживчі вподобання (зміна смаків та переваг споживачів вимагає від підприємств адаптації асортименту та якості продукції); трудові ресурси (наявність кваліфікованих кадрів та рівень заробітної плати впливають на ефективність виробництва); 4) технологічні фактори: інновації в сільському господарстві (нові сорти рослин, породи тварин, технології обробітку та зберігання продукції дозволяють підвищити ефективність виробництва); автоматизація та роботизація (зменшують потребу в ручній праці та підвищують продуктивність); інформаційні технології (дозволяють оптимізувати управління підприємством, контролювати виробничі процеси та збут продукції).

Вплив зовнішнього середовища вимагає від керівників аграрних підприємств: гнучкості та адаптивності – здатності швидко реагувати на його зміни; стратегічного мислення – розробляти довгострокові плани розвитку з урахуванням можливих ризиків; інноваційності – впровадження нових технологій та методів управління; ефективного менеджменту – оптимізації виробничих процесів та управління ресурсами. Таким чином, зовнішнє середовище має значний вплив на управління аграрним підприємством. Успіх залежить від здатності керівників аналізувати його фактори, прогнозувати їх зміни та адаптувати діяльність підприємства до нових умов.

Війна є одним з найсерйозніших чинників зовнішнього середовища, що впливає на компанії аграрної сфери. Вона створює велику кількість ризиків та викликів, які можуть призвести до значних втрат і навіть банкрутства. Основними впливами війни на аграрні підприємства є: 1) прямі збитки [2]: руйнування інфраструктури (зерносховища, ферми, сільськогосподарська техніка, дороги та мости можуть бути пошкоджені або знищені внаслідок бойових дій); мінування полів (значні площі сільгоспугідь можуть бути заміновані, що унеможливує їх

обробіток); втрата врожаю (бойові дії та мінування можуть призвести до втрати врожаю, що значно впливає на доходи аграрних підприємств; 2) проблеми з логістикою: блокада портів, митних пунктів пропуску [3] (ускладнює експорт сільськогосподарської продукції, що призводить до падіння цін на внутрішньому ринку); руйнування транспортної інфраструктури (ускладнює доставку сировини, добрив, палива та готової продукції); зростання транспортних витрат (збільшує собівартість продукції та знижує конкурентоспроможність); 3) дефіцит ресурсів: трудові ресурси (мобілізація, міграція та загибель працівників створюють дефіцит робочої сили); паливо та добрива (зростання цін та перебої з постачанням збільшують витрати на виробництво); техніка та запчастини (ускладнення імпорту та зростання цін ускладнюють оновлення та ремонт техніки); 4) зміна ринкової кон'юнктури: зниження попиту (зниження купівельної спроможності населення та проблеми з експортом призводять до падіння попиту на сільськогосподарську продукцію); зростання конкуренції (на внутрішньому ринку можуть з'явитися нові конкуренти, що також впливає на ціни та збут); 5) психологічний фактор: невпевненість у майбутньому (війна створює атмосферу невизначеності, що ускладнює планування та інвестування в розвиток аграрного бізнесу); стрес та виснаження (війна негативно впливає на психологічний стан працівників, що знижує їх продуктивність).

Хоча війна переважно несе руйнівні наслідки для аграрних компаній, у деяких випадках вона може сприяти виникненню певних переваг, що стимулюють розвиток галузі [4]. Ці переваги часто виникають як реакція на виклики та проблеми, спричинені війною, зокрема, деякі з них: 1) зростання попиту на продовольство: збільшення потреб внутрішнього ринку (війна часто призводить до порушення ланцюгів постачання продовольства, що стимулює попит на місцеву продукцію); гуманітарна допомога (аграрні компанії можуть брати участь у програмах гуманітарної допомоги, постачаючи продовольство для постраждалих регіонів); зростання світових цін на продовольство (війна в Україні, що є одним з найбільших експортерів зернових, призвела до зростання світових цін на продовольство. Це може бути вигідним для аграрних компаній з інших країн, що мають можливість експортувати свою продукцію); 2) державна підтримка: субсидії та пільги (в умовах війни держава може збільшити підтримку аграрного сектору, надаючи субсидії, пільгові кредити та інші форми допомоги); спрощення регулювання (для стимулювання виробництва продовольства держава може спростити регулювання аграрної діяльності); 3) розвиток інновацій: пошук альтернативних ресурсів (війна стимулює пошук альтернативних джерел палива, добрив та інших ресурсів, що можуть бути більш екологічними та економічно вигідними); впровадження нових технологій (як-от точне землеробство, роботизація та штучний інтелект для підвищення ефективності виробництва та зменшення залежності від ручної праці); 4) зміцнення співпраці: створення кооперативів та асоціацій (війна може стимулювати об'єднання аграрних підприємств для спільного вирішення проблем та захисту своїх інтересів); міжнародна співпраця (аграрні компанії можуть отримати доступ до нових ринків збуту та технологій завдяки співпраці з міжнародними партнерами); 5)

переорієнтація ринків збуту: зменшення залежності від окремих ринків (війна може змусити аграрні компанії шукати нові ринки збуту, що диверсифікує їх діяльність та зменшує залежність від окремих країн або регіонів. Ці переваги не є автоматичними і виникають лише за певних умов. Аграрні компанії повинні бути гнучкими та адаптивними, щоб скористатися можливостями, що виникають в умовах війни [3].

Отже, в умовах динамічного зовнішнього середовища управління підприємств аграрної сфери має шукати нові шляхи виживання та розвитку, що може включати: диверсифікацію виробництва – вирощування нових культур, розвиток тваринництва, переробка продукції; пошук нових ринків збуту – орієнтація на внутрішній ринок, пошук нових експортних напрямів; оптимізацію витрат – зменшення витрат на виробництво, скорочення штату, пошук альтернативних джерел ресурсів; впровадження інновацій – використання нових технологій, що дозволяють підвищити ефективність виробництва та зменшити залежність від зовнішніх факторів; співпраця з державою та міжнародними організаціями – отримання державної підтримки, залучення інвестицій, участь у програмах допомоги. Війна як фактор зовнішнього середовища – це складний та багатогранний чинник, що має здебільшого руйнівний вплив на аграрні підприємства. Для виживання та розвитку в таких умовах необхідна гнучкість, адаптивність, інноваційність та ефективний менеджмент.

Список літератури

1. Мазур К.В., Кубай О.Г. Менеджмент аграрного підприємства : навч. посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 284 с. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/25373.pdf> (дата звернення 14.04.2024)
2. Агросектор України: вплив війни та перспективи відновлення : DLF. Attorneys-at-law. 30.05.2023. URL: <http://surl.li/tigku> (дата звернення 24.09.2023).
3. Арбузова Т.В. Сучасна державна аграрна політика в контексті реалізації agile-менеджменту в агропродовольчій сфері. Стратегічний менеджмент агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки: безпека, інновації, лідерство : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 28 вересня 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. 436 с. С. 94-98. URL: <http://surl.li/mizcr> (дата звернення 04.04.2024).
4. Кириченко А. Рік аграрної непереможності: як Україна попри війну годувала себе та світ : Інформаційне агентство УНІАН. 04.01.2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/rik-agrarnoji-nepereвозмоzhnosti-yak-ukrajina-popri-viynu-goduvala-sebe-ta-svit-12099183.html> (дата звернення 11.04.2024).

КРЕЧКІВСЬКИЙ С. І., студент 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н. В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто сутність, етапи та показники оцінювання фінансової стійкості підприємства. Проаналізовано наслідки втрати фінансової стійкості та вплив війни на фінансову стійкість українських підприємств. Наведено модель управління фінансовою стійкістю підприємства та висвітлено заходи для уникнення втрати фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансова стійкість, аналіз та оцінювання фінансової стійкості, управління фінансовою стійкістю.

Фінансова стійкість є важливою умовою стабільного функціонування та розвитку підприємства. В умовах повномасштабного вторгнення суттєво зріс вплив негативних факторів зовнішнього середовища на українські підприємства. Тому підтримка їх фінансової стійкості є одним із пріоритетних завдань системи управління.

Фінансова стійкість підприємства «відображає відповідний стан фінансових ресурсів, їх розподіл та ефективне використання, сприяючи розвитку підприємства на основі підвищення прибутку та капіталізації, забезпечуючи при цьому зберігання платіжної здатності та кредитної спроможності в межах прийняттого рівня ризику» [1, с. 116].

Одним з найважливіших питань управління фінансовою стійкістю є визначення її меж, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності, нестачі засобів для розширеного розвитку та навіть банкрутства, а занадто висока фінансова стійкість може гальмувати розвиток внаслідок підтримки зайвих запасів і резервів підприємства [2, с. 113-115].

У працях вітчизняних науковців управління фінансовою стійкістю переважно зводиться до її оцінки за допомогою традиційного аналітичного інструментарію та розробки рекомендацій щодо її підвищення [3, с. 179].

В наукових джерелах виділяють наступні етапи оцінювання фінансової стійкості:

1) загальна оцінка фінансової стійкості (аналіз структури, динаміки та джерел формування активів; аналіз структури пасиву балансу, динаміки власного капіталу, що впливає на фінансову стійкість підприємства);

2) аналіз фінансових коефіцієнтів (ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності), їх динаміки та порівняння з певним обґрунтованим (оптимальним чи критичним) рівнем;

3) визначення типу фінансової стійкості на основі розрахунку забезпеченості запасів та витрат джерелами їх фінансування;

- абсолютна (підприємство всі свої запаси і витрати покриває власними коштами та не залежить від зовнішніх кредиторів);

- стійкий фінансовий стан (запаси та витрати покриваються не лише власними, але й довгостроковими позиковими коштами);

- нестійкий фінансовий стан (запаси та витрати покриваються не лише власними та довгостроковими позиковими коштами, а й короткостроковими позиками; підприємство має змогу відновити фінансову стійкість, скоротивши дебіторську заборгованість, зменшивши терміни оборотності запасів тощо);

- кризовий фінансовий стан (не достатньо джерел для фінансування запасів та витрат, зростає прострочена заборгованість, підприємство опиняється на межі банкрутства) [1, с. 116-117; 2, с. 118; 4].

Слід зауважити, що найбільш уразливими до втрати фінансової стійкості є малі підприємства, оскільки вони характеризуються підвищеним ризиком для кредитування, а, отже, мають обмежену кількість джерел фінансування [5, с. 119].

Втрата фінансової стійкості призводить до ряду негативних наслідків для підприємства:

- зниження ліквідності (проблеми щодо виконання короткострокових зобов'язань можуть спричинити переривання операційної діяльності);

- зростання фінансових витрат внаслідок збільшення вартості кредитування;

- відтік інвесторів внаслідок втрати довіри до підприємства;

- зменшення конкурентоспроможності та можлива втрата частки ринку внаслідок фінансових проблем та зменшення інвестицій;

- погіршення корпоративного іміджу;

- ризик банкрутства [1, с. 118].

Війна негативно впливає на фінансову стійкість багатьох українських підприємств, що пов'язано зі зниженням попиту на товари та послуги, зменшенням обсягів продажів та прибутку; збільшенням витрат на захист підприємств від терористичних актів, нападів, крадіжок тощо; зміною валютних курсів та збільшенням вартості імпортованих товарів та послуг; зменшенням інвестицій [2, с. 119-120].

Модель управління фінансовою стійкістю підприємства зображена на рис. 1.

Онофрійчук О. П., Антонюк С. І., Підгрушний В. А. пропонують для управління фінансовою стійкістю підприємства застосовувати положення теорії управління за результатами: обрати показники результативності, яких необхідно досягти для забезпечення цільового рівня фінансової стійкості; ідентифікувати, ранжувати та встановити взаємозв'язки між зовнішніми та внутрішніми чинниками, що впливають на фінансову стійкість підприємства; проаналізувати кількісні показники, що характеризують фактори фінансової стійкості підприємства [5, с. 119].

Для уникнення втрати фінансової стійкості науковці рекомендують підприємствам реалізовувати наступні заходи:

- впровадити систему стратегічного планування та бюджетування, що дозволить прогнозувати можливі ризики;

- постійно моніторити фінансові показники підприємства, що дозволить вчасно виявляти проблеми та реалізовувати відповідні заходи;
- створити резервні фонди для покриття несподіваних витрат;

Рис. 1. Модель управління фінансовою стійкістю підприємства.
Джерело: [3, с. 182].

- оптимізувати операційну діяльність: ефективно управляти запасами, робочим капіталом, контролювати витрати;
- диверсифікувати джерела фінансування, щоб знизити ризик залежності від одного кредитора чи інвестора;
- підвищувати кваліфікацію та компетентність персоналу у сферах фінансового та ризик-менеджменту;
- розвивати корпоративну культуру, що характеризується прозорістю, відкритістю та соціальною відповідальністю перед клієнтами, працівниками, акціонерами [1, с. 118; 2, с. 113-115].

По суті, ефективність управління фінансовою стійкістю підприємства значною мірою визначається ефективністю управління позиковим капіталом. Для зростання та розвитку підприємства часто недостатньо власних ресурсів, тому необхідно залучати додаткові позикові кошти, проте, згідно з статистичними даними, лише 24,4% комерційних організацій мають коефіцієнти фінансової стійкості, що відповідають нормативним значенням [5, с. 119].

Основною метою управління фінансовою стійкістю підприємств в умовах війни є забезпечення їх спроможності розвиватися в непередбачуваних обставинах. Чередніченко А. О., Васечко Л. І., Рамський А. Ю. наголошують, що нині для забезпечення фінансової стійкості підприємствам необхідно створювати грошові резерви та збільшувати абсолютну ліквідність. Це дасть можливість підприємствам

відмовитися від товарних кредитів, закупувати більш доступні товари та інвестувати в розвиток [2, с. 119].

Список літератури

1. Вівчар О. Й., Кос Т. Ю. Сучасні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2023. № 4 (116). С. 115-119.
2. Чередніченко А. О., Васечко Л. І., Рамський А. Ю. Стратегічне управління фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання в сучасному економічному середовищі. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 1(11). С. 112-124.
3. Юдіна С. В., Галаганов В. О., Стребіж М. О. Методичний підхід до управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економічний простір*. 2023. № 187. С. 178-183.
4. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
5. Онофрійчук О. П., Антонюк С. І., Підгрушний В. А. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 12(18). С. 112-121.

УДК: 338.245(477)

КОЛЕСНІЧЕНКО Л.М., студентка 5 курсу ЗФН спеціальності 051 Економіка Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд.екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В результаті повномасштабної війни економіка України зазнала змін. Її падіння було найбільшим та найглибшим за всю історію України. Однак, воно було меншим, ніж очікувалося на початку вторгнення, завдяки високій здатності бізнесу та домашніх господарств до адаптації, а також стійкості енергетичної системи.

Ключові слова: воєнна економіка, економічний розвиток, стабільність, фінансова підтримка, воєнний стан.

В результаті повномасштабної війни економіка України зазнала змін. Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується різким зниженням показників продуктивності праці та ефективності підприємницької діяльності і використання природних ресурсів. Зокрема, спустошення земельних ресурсів і погіршення якості ґрунту призвели до зниження експортного потенціалу сільськогосподарської продукції [1]. За оцінками Мінекономіки з урахуванням статистичних даних, падіння ВВП за підсумками 2022 року склало понад 35%. Падіння до нижчого показника не відбулося завдяки допомозі урядів, парламентів та міжнародних партнерів, а також високій адаптивності бізнесу та населення. Проте все ще існують негативні тенденції, які гальмують економічне відновлення. Експерти Мінекономіки відзначають уповільнення споживання домогосподарствами, переважно зосередженими на покупці товарів і послуг першої необхідності. Також однією з сучасних тенденцій є продовження падіння інвестиційної активності під час війни, яке було частково компенсовано вимушеними інвестиціями бізнесу та

держави у придбання та встановлення значної кількості альтернативних джерел електроенергії [2]. Погіршення прогнозу пов'язане насамперед з переглядом ключових припущень щодо наслідків енергетичного тероризму та тривалості ризику безпеки. Останнє призводить до затримки повного розблокування портів, пригнічуючи можливість відновлення експорту. Поступове відновлення виробничих потужностей, покращення логістики та відновлення внутрішнього попиту внаслідок повернення переміщених осіб сприятимуть економічному зростанню у 2024–2025 роках. М'яка фіскальна політика також відіграватиме важливу роль у майбутньому. Завдяки всім цим факторам передбачається, що реальний ВВП України зросте на 4,1% у 2024 році, а економічне зростання прискориться до 6,4% у 2025 році [3]. Воєнна економіка та виробництво комбінованих товарів мають бути пріоритетними у національній економічній політиці. Підтримка економічного зростання та фінансової стабільності має бути пріоритетом грошово-кредитної політики. Цінова стабільність має бути забезпечена засобами, більш відповідними умовам воєнного часу. Необхідно збільшити частку видатків на підтримку створення робочих місць. Цьому має сприяти залучення коштів міжнародних фінансових інституцій та країн-партнерів для національних інвестицій, спрямованих на створення нових інтегрованих виробничих комплексів у пріоритетних видах діяльності, а також широкий спектр інструментів державної підтримки важливих для економіки та безпеки бізнесу [4].

За даними ООН, поза межами України станом на травень 2023 року перебуває близько 9 млн осіб, з них 5 млн мають статус тимчасового захисту в ЄС. За даними МОМ, в Україні наразі близько 5 млн ВПО, серед них переважають мешканці сходу. За опитуванням ООН, частка мігрантів, які працюють за кордоном, зросла з 32% (у серпні-вересні 2022 року) до 40% (у грудні 2022 року–січні 2023 року), частка тих, хто орендує житло, збільшилася з 27% до 45%, а частка безробітних скоротилася з 33% до 19%. Прагнення мігрантів до повернення знижується: у березні 2023 року 45% опитаних мігрантів у Польщі (17% у жовтні 2022 року) не планували повертатися, а серед тих, хто планує, більшість (82%) повернуться лише після війни [5].

Відновленню економіки перешкоджає збереження високих безпекових ризиків, що пригнічують інвестиційні та споживчі настрої. Логістичні обмеження для експорту та слабкі темпи повернення вимушених мігрантів також стримують відновлення [6].

У 2024–2025 роках очікується прискорення темпів економічного зростання до 4-6% насамперед завдяки закладеному в прогноз припущенню зниження безпекових ризиків з початку наступного року та все ще м'якій фіскальній політиці. Завдяки послідовній монетарній політиці та фіксації курсу НБУ вдалося зберегти контроль за інфляційною динамікою, попри повномасштабну війну та високу світову інфляцію. З початку 2023 року зниженню інфляції сприяли зокрема достатня більша пропозиція продовольства та пального, а також стабільна ситуація на валютному ринку та поліпшення інфляційних очікувань завдяки вчасним ефективним заходам НБУ. Інфляція знижуватиметься й надалі–до 14,8% на кінець 2023 року, 9,6% на кінець 2024 року та 6%–2025 року. Цьому сприятиме

здешевлення енергоносіїв на світових ринках, стриманий внутрішній попит, а також заходи монетарної політики НБУ [5].

Таблиця 1 – Вплив війни на сектори економіки України

Реальний сектор	Ринок праці	Інфляція
<ul style="list-style-type: none"> - Окупація територій. - Пошкодження виробничих потужностей. - Порушення логістики. - Збільшення ризиків та виска невизначеність. - Значна підтримка з боку бюджетних видатків. - Вища ніж очікувалось адаптивність бізнесу. - Вища стійкість енергетичної системи. 	<ul style="list-style-type: none"> - Масштабна внутрішня та зовнішня міграція. - Суттєве зростання безробіття. - Посилення диспропорцій на ринку праці. 	<ul style="list-style-type: none"> - Зниження пропозиції товарів та послуг. - Збільшення тиску з боку витрат бізнесу. - Фіксація курсу та інші заходи НБУ. - Нерівномірний вплив попиту: на тлі загального падіння ситуативний підвищений попит на окремі товари та послуги. - Фіксація тарифів та податкові зміни.

Джерело [5].

Список літератури

1. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». [URL:https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi](https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi)
2. Обіход Т.В. Головні засади економіки України в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління № 4. 2022. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-03-02>
3. Костьов'ят Г.І., Куриліна О. В., Гавриленко А.С. Шляхи відновлення національної економіки в умовах воєнного стану. Наукові перспективи. Випуск 4 (22). 2022. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1473/1471>
4. Онешко С.В., Башлай С.В., Короленко О.Б. Особливості збереження та підтримання економічного потенціалу України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1440/1385>
5. Економіка України в умовах війни. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poharska_pr_01-02.06.2023.pdf?v=4
6. Скрипник С., Процевят О., Воронова О. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1308/1262>

КОЛОДНИК Р. В., студент 1 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **БОНДАР О.С.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет
Legenda53755@gmail.com

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СИСТЕМА ДЛЯ БОРотьБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ТЕРОРИЗМОМ

Інтелектуальні системи для боротьби зі злочинністю та тероризмом використовуються для моніторингу, аналізу та виявлення патернів поведінки для ідентифікації потенційних загроз, для автоматичного сповіщення та реагування на виявлені небезпеки з мінімальним втручанням людини.

Ключові слова: інтелектуальна система, аналіз великих даних, прогностичний аналіз, геопросторовий аналіз.

Розробка інтелектуальної системи для боротьби зі злочинністю та тероризмом може бути важливим інструментом для забезпечення безпеки суспільства. Така система може використовувати широкий спектр технологій і методів для аналізу даних, виявлення відхилень від норми та прогнозування можливих загроз.

Розглянемо деякі компоненти, які можуть бути включені до такої системи.

Аналіз великих даних (Big Data Analysis). Величезний обсяг даних може бути зібраний з різних джерел, таких як соціальні медіа, камери відеоспостереження, телефонні дзвінки тощо. Інтелектуальна система може аналізувати ці дані, використовуючи алгоритми машинного навчання для виявлення підозрілих зразків або поведінки.

Розпізнавання образів (Image Recognition). Технології розпізнавання образів можуть бути використані для ідентифікації осіб на відеозаписах з місць подій або зображень, знайдених в інтернеті.

Обробка природної мови (Natural Language Processing). Система може аналізувати текстові дані, включаючи соціальні медіа, електронну пошту, чати тощо, для виявлення ключових слів або фраз, що можуть вказувати на потенційні загрози.

Прогностичний аналіз (Predictive Analysis). З використанням алгоритмів машинного навчання можна прогнозувати майбутні події або ризики на основі аналізу історичних даних та поточних тенденцій.

Системи виявлення вторгнень (Intrusion Detection Systems). Для захисту від кібератак або інших форм кіберзлочинності можуть бути розгорнуті системи виявлення вторгнень, які аналізують мережевий трафік для виявлення аномальної або підозрілої активності.

Системи відеоспостереження та відеоаналітика (Video Surveillance and Analytics). Велика кількість камер відеоспостереження може бути використана для виявлення підозрілих дій або подій в реальному часі, а також для пошуку відомих злочинців.

Геопросторовий аналіз (Geospatial Analysis). Аналіз геоданих може допомогти в ідентифікації географічних зон з підвищеним ризиком тероризму або злочинності, а також у визначенні оптимального розміщення поліцейських чи військових підрозділів.

Автоматизована інформаційна звітність (Automated Reporting). Система може автоматично генерувати звіти про підозрілу або небезпечну активність, що дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози.

Важливо враховувати проблеми конфіденційності та приватності даних при розробці і використанні таких систем, а також забезпечувати відповідність з місцевими законами та міжнародними стандартами прав людини.

Перспективи майбутнього розвитку. З розвитком технологій штучного інтелекту та аналітики даних очікується подальше вдосконалення інтелектуальних систем для боротьби зі злочинністю та тероризмом. Можливості прогнозування та виявлення патернів стануть більш точними, а системи будуть більш гнучкими та ефективними у роботі з реальними часом.

Головні аспекти інтелектуальної системи для боротьби зі злочинністю та тероризмом

- Моніторинг: Система має здатність постійно моніторити різні джерела інформації, такі як відеоспостереження, соціальні медіа, телефонні розмови тощо, для виявлення потенційних загроз.

- Ідентифікація: Вона повинна мати здатність ідентифікувати підозрілі об'єкти або особи, включаючи визначення аномальної поведінки або виявлення образів, що можуть вказувати на ризик.

- Сповіщення про аварійні ситуації: Система має бути здатною надавати аварійні повідомлення та сповіщення операторам або відповідним службам безпеки при виявленні підозрілих або небезпечних ситуацій.

- Реагування: Після виявлення загрози система повинна забезпечити швидке та ефективне реагування, включаючи автоматичне запускання заходів безпеки або сповіщення правоохоронних органів.

- Система попередження: Інтелектуальна система повинна забезпечити можливість передбачення та попередження можливих злочинних або терористичних актів шляхом аналізу потенційних ризиків та трендів.

- Автоматизація процесів: Система повинна максимально автоматизувати процеси виявлення та реагування на загрози, щоб зменшити людський вплив та збільшити ефективність дій.

Забезпечення стійкості: Інтелектуальна система має бути стійкою до впливу зовнішніх факторів, таких як технічні проблеми або кібератаки, щоб забезпечити неперервну роботу в будь-який час.

Розробка і впровадження інтелектуальних систем для боротьби зі злочинністю та тероризмом є важливими для забезпечення безпеки суспільства. Такі системи можуть допомогти в ранньому виявленні потенційних загроз та ефективному реагуванні на них.

Список літератури

1. Madaoui Nadja. The role of artificial intelligence in combating cyber terrorism. URL: <https://editorial.us.es/es/revistas/ius-et-scientia>
2. Анастасова Я. В. Можливості технологій штучного інтелекту у протидії злочинності. Матеріали науково-практичного онлайн-семінару «Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності». Харків, 5 листопада 2020 р.

УДК 005.642.5:159.44

КОЛОСОВА К. К., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н. В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Розглянуто методи діагностики професійного вигорання, проаналізовано їх переваги та недоліки, зроблено висновок про доцільність використання окремих методів в управлінській діяльності.

Ключові слова: професійне вигорання, діагностика, методи діагностики.

Значне інформаційне та психоемоційне навантаження на менеджерів та їх працівників у сучасних умовах провокує появу синдрому професійного вигорання, для якісного діагностування якого керівникові необхідно обрати методіку, яка буде не лише визнаною, а й дасть змогу отримати релевантні результати відповідно до цілей дослідження.

Аналіз найбільш поширених методів діагностики професійного вигорання дає можливість об'єднати їх в 4 групи.

1. Опитувальники:

– MBI (Maslach Burnout Inventory) – один з найбільш використовуваних опитувальників, який дає можливість оцінити три ключові компоненти вигорання: емоційне виснаження, деперсоналізацію та цинізм (редукцію особистих досягнень) [1];

– OPQ32 (Occupational Personality Questionnaire) – опитувальник, за допомогою якого оцінюють 32 риси особистості, пов'язані з ризиком виникнення вигорання [2];

– Copenhagen Burnout Inventory (СВІ) – опитувальник, за допомогою якого оцінюють сім вимірів вигорання: емоційне виснаження, деперсоналізацію, цинізм, психосоматичні симптоми, зменшення особистих досягнень, професійну неефективність та мотиваційні втрати [3];

– Stressors and Resources in Relation to Burnout Questionnaire (SRBQ) – опитувальник, що дає змогу оцінити вплив стресорів та ресурсів на розвиток вигорання [4];

– методика В. В. Бойко – опитувальник, за допомогою якого професійне вигорання оцінюється як динамічний процес, що розвивається поступово під впливом стресу; дає можливість оцінити рівень розвитку вигорання за 12 шкалами та трьома фазами: «Напруга», «Резистенція», «Виснаження» [5];

– методика О. Рукавішнікова – на основі відповідей на питання, що стосуються почуттів, пов'язаних з роботою, здійснюється інтегральна діагностика психічного «вигорання», що включає різні підструктури особистості [6; 7].

2. Інтерв'ю:

– структуровані (використовуються стандартизовані питання та шкали оцінювання для збору інформації про симптоми вигорання, фактори ризику та захисні механізми);

– неструктуровані (дають можливість гнучко досліджувати особистий досвід респондента та більш глибоко зрозуміти його переживання).

3. Проективні методики:

– тест малювання дерева (оцінює рівень стресу, тривожності та емоційного виснаження);

– методика «20 слів» (оцінює асоціації респондента з темою професійної діяльності та виявляє наявність негативних емоцій та переживань) [8].

4. Фізіологічні методи:

– вимірювання рівня кортизолу (гормону стресу), який підвищується при виснаженні та емоційному вигоранні;

– вимірювання частоти серцевих скорочень (ЧСС) та мінливості серцевого ритму (ВСР), зміни яких можуть свідчити про наявність стресу та емоційного виснаження [8].

5. Комбіновані методи (використання кількох методів).

Окрім вищезазначених методів, для діагностики професійного вигорання можуть також використовуватися такі методи:

– спостереження за поведінкою працівника на робочому місці та в неробочих ситуаціях;

– аналіз щоденників;

– групові методи (проведення групових дискусій або фокус-груп).

Важливо зазначити, що жоден з методів діагностики професійного вигорання не є універсальним, кожен має свої переваги та недоліки (табл. 1).

Аналіз таблиці 1 дає можливість зробити висновок, що вибір методів діагностики професійного вигорання залежить від цілей дослідження (скринінгове дослідження; оцінка стійкості до стресу; прагнення отримати детальну картину симптомів та причин професійного вигорання), наявності ресурсів (часу та коштів) та особливостей досліджуваної групи.

**Таблиця 1 - Узагальнення переваг та недоліків методів
діагностики професійного вигорання**

Метод	Переваги	Недоліки
Опитувальники	1. Переважно мають чітку структуру та інтерпретацію результатів. 2. Дають можливість одночасно продіагностувати велику кількість працівників.	1. Переважно є досить громіздкими, потребують часу для проведення та інтерпретації результатів. 2. Часто не дають глибинного розуміння причин професійного вигорання, а також не враховують індивідуальні особливості людини.
Інтерв'ю	1. Дозволяє дослідити рівень стійкості до стресу, здатність до самокерування, мотивацію та залученість до роботи face to face. 2. Дає можливість врахувати індивідуальні особливості людини. 3. Допомогає встановити контакт з працівниками, є засобом підтримки і мотивації.	1. Потребує часу на підготовку та проведення. 2. Потребує від менеджера знань основ психології та досвіду у проведенні інтерв'ю (особливо, неструктурованого). 3. Можна використовувати лише за умови довірливих стосунків між менеджером і підлеглим.
Проективні методики	Дають можливість дослідити симптоми та причини професійного вигорання.	Мають проводитися досвідченими психологами.
Фізіологічні методи	Ефективні при дослідженні фізіологічних реакцій організму на стрес, виснаження та емоційне вигорання.	Неможливо використовувати безпосередньо на робочому місці.
Спостереження	Не потребує додаткових витрат.	Потребує від менеджера постійної уваги, знань основ психології.
Аналіз щоденників	Допомагають зафіксувати події, що призводять до стресу; дають змогу респонденту краще усвідомити свої емоції та переживання, пов'язані з роботою та визначити причини професійного вигорання.	Мають проводитися досвідченими психологами.
Групові методи	Допомагають дослідити колективний досвід вигорання в групі.	Можна не помітити неактивного працівника з найбільшим ступенем професійного вигорання.
Комбіновані методи	Дають можливість отримати більш комплексну та достовірну інформацію про стан респондента.	Потребують часу та зусиль на підготовку та проведення діагностування.

Джерело: складено автором

Вважаємо, що для скринінгового дослідження, яке має на меті швидке виявлення людей з ризиком розвитку професійного вигорання, доречно використовувати різні опитувальники; для більш детального дослідження симптомів та причин професійного вигорання – інтерв'ю з психологом та

проективні методи; для дослідження фізіологічних аспектів професійного вигорання – фізіологічні методи; для комплексного дослідження – комбіновані.

Також слід враховувати особливості робочого середовища. Радимо починати діагностику професійного вигорання працівників із звичайного спостереження, що дає можливість виявити симптоми професійного вигорання у підлеглих. Далі для підтвердження результатів спостереження можна використати опитувальники. Для з'ясування причин вигорання, які можуть бути дуже індивідуальними, доречно використати метод інтерв'ю та, за можливості, проективні методики.

Список літератури

1. Леженіна Л. М. Методи дослідження емоційного вигорання. *Наука і освіта*. 2008. № 8–9. С. 37–49.
2. Furnham, A., Race, M.-C. & Rosen, A. Emotional intelligence and the Occupational Personality Questionnaire (OPQ). URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2014.00935/full> (Дата звернення: 01.04.2024 р.).
3. Fiorilli, C., De Stasio, S., Benevene, P., Iezzi, D. F., Pepe, A., & Albanese, O. Copenhagen burnout Inventory (CBI): a validation study in an Italian teacher group. URL: <http://surl.li/sthss> (Дата звернення: 01.04.2024 р.).
4. Пис, I., Arandjelovic, M., Jovanovic, J. & Nestic, M. Relationships of work-related psychosocial risks, stress, individual factors and burnout - questionnaire survey among emergency physicians and nurses. URL: <http://surl.li/sthtm> (Дата звернення: 01.04.2024 р.).
5. Сургунд Н. Профілактика професійного вигорання у поліцейських в умовах COVID-19. *Психологічні травелогі*. 2022. № 1. С. 152–162.
6. Льошенко О., Кондратьєва В. Діагностика, профілактика, корекція синдрому «емоційного вигорання». *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2021. Випуск 10. С. 105–112
7. Василик А. В., Столярук Х. С., Булуй А. В. Діагностика проблем і заходи подолання професійного вигорання працівників. *Проблеми економіки*. 2021. № 1 (47). С. 64–71.
8. Макаренко О. І. Використання проективних методів для дослідження емоційного вигорання соціальних працівників. *Український психологічний журнал*. 2018. Вип. 60(3). С. 102–114.
9. Каблюк В. В. Комплекс методик для діагностики синдрому «професійного вигорання» педагогів URL: <https://vseosvita.ua/library/kompleks-metodik-dla-diaagnostiki-sindromu-profesijnogo-vigoranna-pedagogiv-492484.html> (Дата звернення: 01.04.2024 р.).

УДК 005.915:005.1

КРЕЧКІВСЬКИЙ С. І., студент 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н. В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто сутність, етапи та показники оцінювання фінансової стійкості підприємства. Проаналізовано наслідки втрати фінансової стійкості та вплив війни на фінансову стійкість українських підприємств. Наведено модель управління фінансовою стійкістю підприємства та висвітлено заходи для уникнення втрати фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансова стійкість, аналіз та оцінювання фінансової стійкості, управління фінансовою стійкістю.

Фінансова стійкість є важливою умовою стабільного функціонування та розвитку підприємства. В умовах повномасштабного вторгнення суттєво зріс вплив негативних факторів зовнішнього середовища на українські підприємства. Тому підтримка їх фінансової стійкості є одним із пріоритетних завдань системи управління.

Фінансова стійкість підприємства «відображає відповідний стан фінансових ресурсів, їх розподіл та ефективне використання, сприяючи розвитку підприємства на основі підвищення прибутку та капіталізації, забезпечуючи при цьому зберігання платіжної здатності та кредитної спроможності в межах прийняттого рівня ризику» [1, с. 116].

Одним з найважливіших питань управління фінансовою стійкістю є визначення її меж, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності, нестачі засобів для розширеного розвитку та навіть банкрутства, а занадто висока фінансова стійкість може гальмувати розвиток внаслідок підтримки зайвих запасів і резервів підприємства [2, с. 113-115].

У працях вітчизняних науковців управління фінансовою стійкістю переважно зводиться до її оцінки за допомогою традиційного аналітичного інструментарію та розробки рекомендацій щодо її підвищення [3, с. 179].

В наукових джерелах виділяють наступні етапи оцінювання фінансової стійкості:

4) загальна оцінка фінансової стійкості (аналіз структури, динаміки та джерел формування активів; аналіз структури пасиву балансу, динаміки власного капіталу, що впливає на фінансову стійкість підприємства);

5) аналіз фінансових коефіцієнтів (ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності), їх динаміки та порівняння з певним обґрунтованим (оптимальним чи критичним) рівнем;

б) визначення типу фінансової стійкості на основі розрахунку забезпеченості запасів та витрат джерелами їх фінансування:

– абсолютна (підприємство всі свої запаси і витрати покриває власними коштами та не залежить від зовнішніх кредиторів);

– стійкий фінансовий стан (запаси та витрати покриваються не лише власними, але й довгостроковими позиковими коштами);

– нестійкий фінансовий стан (запаси та витрати покриваються не лише власними та довгостроковими позиковими коштами, а й короткостроковими позиками; підприємство має змогу відновити фінансову стійкість, скоротивши дебіторську заборгованість, зменшивши терміни оборотності запасів тощо);

– кризовий фінансовий стан (не достатньо джерел для фінансування запасів та витрат, зростає прострочена заборгованість, підприємство опиняється на межі банкрутства) [1, с. 116-117; 2, с. 118; 4].

Слід зауважити, що найбільш уразливими до втрати фінансової стійкості є малі підприємства, оскільки вони характеризуються підвищеним ризиком для кредитування, а, отже, мають обмежену кількість джерел фінансування [5, с. 119].

Втрата фінансової стійкості призводить до ряду негативних наслідків для підприємства:

- зниження ліквідності (проблеми щодо виконання короткострокових зобов'язань можуть спричинити переривання операційної діяльності);
- зростання фінансових витрат внаслідок збільшення вартості кредитування;
- відтік інвесторів внаслідок втрати довіри до підприємства;
- зменшення конкурентоспроможності та можлива втрата частки ринку внаслідок фінансових проблем та зменшення інвестицій;
- погіршення корпоративного іміджу;
- ризик банкрутства [1, с. 118].

Війна негативно впливає на фінансову стійкість багатьох українських підприємств, що пов'язано зі зниженням попиту на товари та послуги, зменшенням обсягів продажів та прибутку; збільшенням витрат на захист підприємств від терористичних актів, нападів, крадіжок тощо; зміною валютних курсів та збільшенням вартості імпортованих товарів та послуг; зменшенням інвестицій [2, с. 119-120].

Модель управління фінансовою стійкістю підприємства зображена на рис. 1.

Онофрійчук О. П., Антонюк С. І., Підгрушний В. А. пропонують для управління фінансовою стійкістю підприємства застосовувати положення теорії управління за результатами: обрати показники результативності, яких необхідно досягти для забезпечення цільового рівня фінансової стійкості; ідентифікувати, ранжувати та встановити взаємозв'язки між зовнішніми та внутрішніми чинниками, що впливають на фінансову стійкість підприємства; проаналізувати кількісні показники, що характеризують фактори фінансової стійкості підприємства [5, с. 119].

Для уникнення втрати фінансової стійкості науковці рекомендують підприємствам реалізовувати наступні заходи:

- впровадити систему стратегічного планування та бюджетування, що дозволить прогнозувати можливі ризики;
- постійно моніторити фінансові показники підприємства, що дозволить вчасно виявляти проблеми та реалізовувати відповідні заходи;
- створити резервні фонди для покриття несподіваних витрат;
- оптимізувати операційну діяльність: ефективно управляти запасами, робочим капіталом, контролювати витрати;
- диверсифікувати джерела фінансування, щоб знизити ризик залежності від одного кредитора чи інвестора;
- підвищувати кваліфікацію та компетентність персоналу у сферах фінансового та ризик-менеджменту;
- розвивати корпоративну культуру, що характеризується прозорістю, відкритістю та соціальною відповідальністю перед клієнтами, працівниками, акціонерами [1, с. 118; 2, с. 113-115].

Рис. 1. Модель управління фінансовою стійкістю підприємства.

Джерело: [3, с. 182].

По суті, ефективність управління фінансовою стійкістю підприємства значною мірою визначається ефективністю управління позиковим капіталом. Для зростання та розвитку підприємства часто недостатньо власних ресурсів, тому необхідно залучати додаткові позикові кошти, проте, згідно з статистичними даними, лише 24,4% комерційних організацій мають коефіцієнти фінансової стійкості, що відповідають нормативним значенням [5, с. 119].

Основною метою управління фінансовою стійкістю підприємств в умовах війни є забезпечення їх спроможності розвиватися в непередбачуваних обставинах. Чередніченко А. О., Васечко Л. І., Рамський А. Ю. наголошують, що нині для забезпечення фінансової стійкості підприємствам необхідно створювати грошові резерви та збільшувати абсолютну ліквідність. Це дасть можливість підприємствам відмовитися від товарних кредитів, закуповувати більш доступні товари та інвестувати в розвиток [2, с. 119].

Список літератури

1. Вівчар О. Й., Кос Т. Ю. Сучасні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2023. № 4 (116). С. 115-119.
2. Чередніченко А. О., Васечко Л. І., Рамський А. Ю. Стратегічне управління фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання в сучасному економічному середовищі. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 1(11). С. 112-124.
3. Юдіна С. В., Галаганов В. О., Стребіж М. О. Методичний підхід до управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економічний простір*. 2023. № 187. С. 178-183.
4. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
5. Онофрійчук О. П., Антонюк С. І., Підгрушний В. А. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 12(18). С. 112-121.

УДК: 338.2:005.591.4

КУДРИЦЬКА В.М., ДОМАНСЬКА А.М., магістрантки 1-го року навчання спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Досліджено вплив інформатизації на трансформацію державної політики, виявлені виклики та перспективи цього процесу. Доведено, що швидкий технологічний прогрес вимагає постійного адаптування державних стратегій до нових реалій інформаційного суспільства.

Ключові слова: інформатизація, державна політика, трансформація, інформаційно-комунікаційні технології, безпека, виклики, перспективи.

Сучасний стан розвитку держави відзначається стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які активно використовуються в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Глобалізація призвела до того, що процес інформатизації охопив практично кожну країну світу. Сучасні ІКТ швидко впроваджуються в системи управління. У контексті інформаційної революції інформація стала ключовим ресурсом, який відкриває нові можливості для управління та розвитку суспільства. Зростаючі вимоги до якості та надійності інформації вимагають поліпшення процесів її обробки та передачі. Прогрес у технологіях, таких як комп'ютеризація та мобільний зв'язок, призвів до значних досягнень у багатьох сферах – від освіти до бізнесу.

Законодавство України визначає інформатизацію як сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних та виробничих процесів. Ці процеси мають за мету створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства [1]. Нині втілення інформаційних технологій в Україні є далеким від задовільного рівня – зазвичай це вимірюється річними витратами на їх впровадження на душу населення. Приміром, в США рівень цього показника має значення 1100 євро, 700 – у Японії, 500 – в країнах Західної Європи. В Україні він менший 10 євро, що робить її позиції на світовій арені особливо скромними. Наша країна перетворилася на споживача застарілих іноземних моделей обчислювальної техніки, що вже спричинило і надалі тільки поглиблюватиме падіння вітчизняного науково-технічного потенціалу інформаційних можливостей держави [2]. Хоча в Україні проводилися певні заходи комплексної автоматизації, електронізації та комп'ютеризації у виробничих і невиробничих сферах, вони не набули ефекту прориву.

Нерівний доступ до ІКТ та домінування одних країн над іншими, відомий як «цифровий розрив», є серйозною перешкодою на шляху до створення гармонійного і стійкого інформаційного суспільства. Це явище викликано відсталістю деяких країн у забезпеченні комунікаційною інфраструктурою, низьким рівнем освіченості

населення та нестачею кваліфікованих фахівців для розвитку і використання інформаційних технологій. Для країн світової економіки та, зокрема, України цей феномен несе певні небезпеки. По-перше, країни з низьким рівнем забезпечення населення доступом до інформації та знань мають меншу динаміку розвитку та обмежені можливості досягнення кращого добробуту. По-друге, відсутність знань і методів для збільшення ефективності виробництва через використання ІКТ гальмує їхній розвиток. По-третє, ці диспропорції сприяють збільшенню конфліктів у світі, корупції, тероризму та інших негативних явищ, що загрожують стабільності й розвитку економіки.

Сучасна Україна стикається з численними викликами у сфері інформатизації, яка вимагає комплексного підходу та впровадження системних рішень на різних рівнях. Серед основних загроз можна виділити: 1) недостатньо розвинута телекомунікаційна інфраструктура зв'язку та доступу до Інтернету в сільських районах через відсутність економічної вигоди для операторів мереж, а відтак недостатнє інвестування. Також географічні особливості і складний рельєф можуть ускладнювати будівництво інфраструктури зв'язку, роблячи її менш ефективною і дорогою в обслуговуванні. Відсутність координації між різними рівнями управління теж гальмують її розвиток в сільських районах; 2) відтік спеціалістів у галузі ІТ за кордон – незважаючи на наявність попиту на кваліфікованих спеціалістів, їм часто важко реалізуватися на ринку праці в Україні через велику конкуренцію, обмежену кількість офіційних вакансій, недостатньо високу заробітну плату; 3) складність у впровадженні сучасних технологій у державному секторі та бюрократичні перешкоди у розвитку інноваційних стартапів ускладнюють процеси прийняття рішень і затримують впровадження новацій. Також, відсутність адекватного фінансування та нестача кваліфікованих кадрів у державних установах уповільнюють цей поступ.

Актуальним і нагальним викликом інформатизації, з яким стикнулася Україна, є повномасштабне вторгнення РФ. Руйнування інфраструктури, зокрема, станцій зв'язку та інших комунікаційних систем, суттєво ускладнило процес інформатизації, що призвело до збільшення вразливості та обмеження доступу до інформації, що негативно вплинуло на здатність українського суспільства та влади ефективно реагувати на інформаційні виклики. Завдяки інформатизаційній революції та зростанню технічних можливостей цифрова та комунікаційна інфраструктура стала більш вразливою до впливу ззовні, що робить Україну більш схильною до інформаційних атак, які можуть бути скеровані на розповсюдження дезінформації та вплив на громадську думку [3]. Після російського вторгнення ситуація стала ще більш критичною, вимагаючи негайних заходів для відновлення та захисту інфраструктури, а також підвищення рівня цифрової безпеки та захисту персональних даних.

Державна політика в галузі інформатизації – це комплекс заходів, спрямованих на встановлення загальнодержавних пріоритетів розвитку інформаційного середовища суспільства та перехід країни до інформаційного суспільства. Інформатизація, ґрунтуючись на розвитку інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж, відкриває нові можливості для організації

економічного життя, розвитку охорони здоров'я та освіти, а також для попередження кризових ситуацій. Головна мета державної політики у цій сфері полягає в підвищенні конкурентоспроможності країни через впровадження сучасних ІКТ у всі сфери життєдіяльності. Державна політика інформатизації повинна спрямовуватися на всебічну демократизацію процесів створення та споживання інформації, загальнодоступність інформаційних ресурсів та послуг, захист прав особи від інформаційного вторгнення тощо. В основу оцінки ефективності інформатизації необхідно покласти комплексний підхід, який ґрунтується на врахуванні не тільки ресурсних показників, а й впливу інформаційних процесів у цілому на всі сфери життєдіяльності суспільства, у тому числі на зростання обсягу виробництва ВВП.

Перспективними заходами держави стало впровадження діджиталізації державних процесів, електронного документообігу, електронної взаємодії з громадянами та електронних послуг, що означає перетворення державних сервісів на цифровий формат, забезпечуючи доступ до них через смартфони, інші електронні пристрої. Це дозволяє громадянам отримувати послуги швидко та зручно, сприяючи покращенню ефективності та доступності державних сервісів.

Державна політика має трансформуватися не за дні, а за години, адже регулярно з'являються актуальні виклики, на які потрібно реагувати швидко та ефективно. Тому держава працює над покращенням сфери кібербезпеки, створюючи нові заходи захисту інформації в цифровому середовищі. Крім того, держава забезпечує мобільний зв'язок та доступ до Інтернету на всій території країни, розвиваючи мережу високошвидкісного Інтернету та розміщуючи вишки та старлінки, що сприяє підвищенню доступності та якості зв'язку для всіх громадян. «Завданнями Національної програми інформатизації на 2022-2024 рр.» визначено стратегічні напрями розвитку інформаційного суспільства та конкретні завдання й заходи для досягнення цілей інформатизації в Україні протягом цього періоду [4].

Сьогодні Україна не має достатніх засобів і виробничих можливостей для самостійного створення і розвитку інформаційно телекомунікаційної інфраструктури і покликана залучати для цього капітали, техніку і технології розвинутих країн. Така ситуація потребує розробки відповідальної державної інформаційної політики, орієнтованої на пріоритетний розвиток і захист ІКТ країни в умовах широкого їх упровадження в усі сфери життя суспільства.

Список літератури

1. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР. Дата оновлення 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 20.03.2024).
2. Стан і розвиток інформатизації в Україні. Вища освіта в Україні. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/9299/ (дата звернення 01.04.2024).
3. Інформаційна політика та безпека. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mcip.gov.ua/informatsiyna-polityka-ta-bezpeka/osnovni-napriamky-diialnosti/> (дата звернення 09.04.2024)
4. Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2022-2024 роки : Постанова Верховної Ради України від 08.07.2022 р. № 2360-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2360-IX#Text> (дата звернення 03.04.2024).

КУДРИЦЬКА В. М., магістрантка ОПП «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В. І.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ НА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ СТАН СУСПІЛЬСТВА

Сучасне суспільство, переживаючи епоху глобалізації, стикається не лише з політичними та економічними змінами, а й зі значними трансформаціями в соціальному житті. На сьогоденному етапі розвитку суспільства глобальні фактори суттєво впливають на його стан, а проблема економічних злочинів є однією із актуальних проблем. Економічна злочинність не лише загрожує економічній стабільності, але й має серйозний вплив на соціально-гуманітарний стан суспільства.

Ключові слова: економічні злочини, соціальні проблеми, державна влада, суспільство.

В епоху глобалізації суспільство переживає не лише трансформації в політичній та економічній сферах, а й значні зміни в соціальному житті. Сучасний етап розвитку нашого суспільства супроводжується впливом глобальних факторів, серед яких особливе значення має проблема економічних злочинів. Це явище не лише загрожує стабільності економіки, але й має серйозний вплив на соціально-гуманітарний стан суспільства.

Зокрема, економічна злочинність сприяє зростанню соціальної нерівності та спричиняє поширення соціального невдоволення серед населення. Це може впливати на рівень довіри громадян до владних структур та загалом на стабільність суспільства. Крім того, економічна злочинність є перешкодою для реалізації можливостей людини та обмежує її свободу життєвого вибору. У зв'язку з цим, питання запобігання та протидії економічній злочинності стає одним із пріоритетів сучасного суспільства.

Якщо розглядати визначення «економічний злочин», то науковці Abubakar Saddiq Sani та Abu Sufian Abu Bakar розглядають його як групу злочинів, які здійснюються разом із законною економічною діяльністю, переважно вчиняються злочинцями, які мають значний авторитет у своїх спільнотах [1]. Водночас, О. Кубецька та В. Лазарєв розкривають сутність економічного злочину, як сукупність корисливих дій, що часто вчиняються особами з певними соціальними позиціями в економіці та виконують повноваження, пов'язані з цими позиціями. Такі дії можуть охоплювати зазіхання на власність та інші злочинні дії, які мають економічний характер [2].

Згідно з класифікацією, запропонованою німецьким професором Г. Кайзером, економічні злочини можна розділити на чотири категорії. Перша категорія включає злочини, що вчиняються проти банківської та акціонерної систем обміну, кредитної системи, а також порушення авторських прав і прав маркування. Друга категорія охоплює ухилення від сплати податків, митні злочини, шахрайство з

субсидіями, вимагання та хабарництво. Третя категорія включає порушення законодавства про охорону праці, злочини проти споживачів та злочини проти навколишнього середовища. Четверта категорія описує інші види шахрайства та спекуляцій [3].

Економічні злочини, такі як хабарництво і корупція, шахрайство у сфері закупівель, привласнення та розтрата майна, мародерство, а також нецільове використання бюджетних коштів, значно впливають на соціально-гуманітарний стан суспільства в Україні. Ці злочини порушують економічну стабільність, ведуть до бідності населення, обмежують доступ до якісної освіти та медичних послуг та підривають довіру до владних структур.

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну злочини стали більш поширеними, оскільки воєнний стан ускладнює контроль за додержанням законів та робить владу менш прозорою й відповідальною перед громадянами. Це призводить до загострення соціально-гуманітарних проблем і погіршує якість життя населення. Крім того, поширення економічних злочинів негативно впливає на імідж країни на міжнародній рівні, порушуючи довіру зовнішніх партнерів. Це може призвести до зменшення фінансової та гуманітарної допомоги для української армії та загальної підтримки країни в умовах конфлікту.

Аналізуючи на стан економіки України у січні 2024 року можемо зробити висновок про негативний вплив на неї такого чинника як загальна недовіра громадян до державних інститутів, політичних партій та Верховної Ради. Показники економічного розвитку свідчать про тривалу нестабільність: рівень безробіття склав 17%, ВВП зросло лише на 3,5% (після тривалого падіння), до держбюджету надійшли 151,4 млрд грн, але при цьому дефіцит склав 15,1 млрд грн. Триває сповільнення інфляційних процесів, досягнуте 0,4% у січні. Окрім того, на рівень оплати праці впливають наслідки активних бойових дій на значній території України, що тривають з попередніх років [4].

Розглядаючи проблему економічної злочинності в Україні, стає очевидним, що нагальним завданням на сьогодні є [5]:

- запровадження механізмів призупинення фінансових операцій, які можуть мати ознаки відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом;
- створення окремого і незалежного органу боротьби з економічною злочинністю та корупцією;
- приватизація державних та комунальних підприємств для зменшення державного втручання у економіку;
- законодавче забезпечення відповідальності народних депутатів за корупційну діяльність та впровадження механізмів їх притягнення до відповідальності;
- реформування державних служб для забезпечення їхньої ефективності та незалежності;
- впровадження електронної системи подання фінансової звітності політичних партій для забезпечення прозорості фінансових потоків;

- створення механізмів захисту викривачів корупції та осіб, що розкривають інформацію про загрози суспільним інтересам.

Зазначимо, що перші кроки у цьому напрямку вже здійснено, зокрема, було створено Бюро економічної безпеки – єдиний орган державної влади, відповідальний за боротьбу з економічними злочинами. Закон «Про Бюро економічної безпеки України» № 1150-IX було підписано Президентом та ухвалено Верховною Радою 28 січня 2021 року [6].

У вересні 2023 року Національне агентство з питань запобігання корупції запустило Єдиний портал повідомлень викривачів, триває процес підключення державних установ до цього ресурсу. Окрім прямих заходів з запобігання корупції, цей портал також має місію формування культури викривання в українському суспільстві й має призвести до зменшення рівня корупції та посилення відповідальності державного сектора [7].

З 12 жовтня 2023 року набрав чинності Закон України № 3384-IX, яким відновлено декларування. Цей закон детально визначає основні положення щодо декларування, терміни подання декларацій, відкриття публічного доступу до Єдиного державного реєстру декларацій [8].

Сучасне суспільство стикається з серйозною проблемою економічної злочинності, яка загрожує не лише економічній стабільності, але й соціальній гармонії. Ефективна боротьба з цим явищем вимагає комплексного підходу та впровадження широкого спектру заходів, включаючи законодавчі реформи, створення спеціалізованих органів, прозорість у фінансовій сфері та забезпечення відповідальності за порушення закону.

Список використаної літератури

1. Abubakar Sadiq Sani, Abu Sufian Abu Bakar Impact of economic and financial crimes on economic growth in emerging and developing countries A systematic review. October 2019. Journal of Financial Crime 26(3):910-920. URL: https://www.researchgate.net/publication/336890112_Impact_of_economic_and_financial_crimes_on_economic_growth_in_emerging_and_developing_countries_A_systematic_review (дата звернення: 13.04.2024)
2. Кубецька О. М., Лазарев В.О. Протидія економічним злочинам: теоретичний аспект. *Матеріали наук.-практ. семінару*. Дніпро : ДДУВС, 2019. – С. 30-33 URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4251/1/3.pdf> (дата звернення: 13.04.2024)
3. Ткаля О.В., Ананьєва О.В. Щодо змістовного розуміння економічної злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 568-572. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/137.pdf (дата звернення: 13.04.2024)
4. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. Моніторинг основних подій в економіці України (січень 2024). URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=6030d322-7ff6-4b65-b196-5fc8ca333aba> (дата звернення: 13.04.2024)
5. Антипова А. Шляхи подолання економічної злочинності в Україні. *Протидія економічній злочинності: теоретичний, методичний та практичний аспекти* : Матеріали науково-практичного семінару (м. Дніпро, 28 листоп. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.. справ. 2019. 232 с. 111-113. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4254/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0>

%B4%D0%B5%D0%B9.%20%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%2028.11.2019%20%D0%A4%D0%95%D0%9F%D0%91.pdf (дата звернення: 13.04.2024)

6. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 13.04.2024)

7. Єдиний портал повідомлень викривачів: веб-сайт URL: <https://whistleblowers.nazk.gov.ua/#/> (дата звернення: 13.04.2024)

8. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану : Закон України від 20.09.2023 р. № 3384-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-20#Text> (дата звернення: 13.04.2024)

УДК 352.07:659.4(4)

КУДРИЦЬКА В.М., магістрантка ОП 281 «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник – **ПОЛЩУК С.П.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ОБРОБКИ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН

Досліджено доцільність впровадження та використання цифрових технологій в роботі органів місцевого самоврядування у країнах Європи та їх вплив на ефективність обробки звернень громадян.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, звернення громадян, європейський досвід, цифрові технології, відкритість, прозорість.

Органи місцевого самоврядування (ОМС) відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування демократії. В сучасному світі, де зростає роль цифрових технологій, ОМС стикаються з новими викликами та можливостями у сфері взаємодії з громадянами. Щоб забезпечити відкритість, прозорість та відповідальність перед громадськістю, органи місцевого самоврядування в Європі активно впроваджують інноваційні підходи у роботі зі зверненнями громадян.

Наукові дослідження світового досвіду вказують на те, що робота із зверненнями громадян у ряді країн є лише однією з адміністративних процедур. Наприклад, в Італії, Іспанії, Німеччині та Австрії існують спеціальні процесуальні закони, які регулюють роботу зі зверненнями громадян у певних галузях управління [1]. У країнах Європейського Союзу, Канаді та США широко використовується механізм "зелених" та "білих книг". "Зелена книга" - це документ уряду, який створений для привернення уваги громадян до актуальних проблем або питань та отримання рішень на їхній основі. З іншого боку, "біла книга" висловлює позицію уряду з урахуванням суспільної думки громадян після проведення відповідного опитування. Це означає, що "зелена книга" розкриває наміри уряду у

сфері політики, тоді як "біла книга" містить конкретні пропозиції щодо вирішення існуючих проблем в державі [2].

Система прийому звернень громадян в країнах Європейського Союзу включає в себе поштові скриньки, електронні звернення, громадські приймальні, де громадяни можуть особисто висловлювати свої зауваження та пропозиції з питань державного управління. Також популярні Internet-чати, де працівники органів влади ведуть діалог з громадянами в реальному часі. Крім того, існують спеціальні громадські комітети, які консультують уряд, висловлюючи свої погляди на різні проблеми за допомогою поштових або телефонних опитувань, інтерв'ю та інших методів.

Досліджуючи європейський досвід, було визначено, що в ряді країн досить ефективно працює інститут адвокатури, який може надати допомогу громадянам у разі незадоволеності діяльністю державного органу чи посадової особи. Наприклад, у США розгляд справи часто включає участь щонайменше трьох сторін: громадянина, який звернувся із заявою, представника державного органу та адвоката, що захищає інтереси громадянина [1].

Європейський досвід функціонування органів місцевого самоврядування у контексті обробки звернень громадян свідчить про значний прогрес у впровадженні сучасних технологій для покращення взаємодії з населенням. Одним із важливих інструментів у цьому процесі є інститут омбудсмена, який допомагає вирішувати спірні питання, що підпадають під змішану компетенцію. Омбудсмен, як правозахисник, розглядає найважливіші, колективні та масові звернення громадян, де масове звернення вважається, наприклад, якщо його подає понад 100 громадян або якщо це повторне колективне звернення з тієї ж проблеми [3; 4].

З наукових досліджень можна зробити висновок, що для уникнення великої кількості стандартних відповідей, саме письмові відповіді громадянам можуть бути замінені особистими зустрічами у муніципальних органах влади. Під час таких зустрічей посадовець, за участю компетентного спостерігача, доступною мовою повідомляє заявника про роботу, яку було проведено щодо його звернення, та про прийняте рішення. Якщо громадянин задоволений відповіддю, він підписує свою згоду під графою "питання по даному зверненню вирішено та додаткових пояснень не потребує" [1].

У деяких країнах діє практика державних служб комунікації уряду з громадськістю, які систематично отримують та обробляють запити населення з різних питань державної політики. Ці служби надають можливість громадянам активно впливати на публічне управління, що сприяє покращенню відносин між державою та громадськістю. Вони також ініціюють невеликі зміни, які можна внести у повсякденне життя, наприклад, розміщують заклики до припинення насильства щодо жінок і дівчат або надають інструкції громадськості щодо реагування на кризові ситуації, такі як землетруси [5].

Аналіз досвіду розвинених західних країн свідчить, що поняття "звернення громадян" наділене статусом адміністративної процедури [1]. Це означає, що такі звернення розглядаються як частина публічно-владних відносин та мають вирішення певних суб'єктивних прав громадян через взаємодію з

адміністративними органами. Цей підхід передбачає чітке регулювання процедур і механізмів розгляду звернень, щоб забезпечити їх ефективність та доступність для громадян [6].

Україні важливо враховувати цей європейський досвід у розвитку механізмів взаємодії з громадянами і забезпеченні відкритості та прозорості у роботі органів місцевого самоврядування. Це передбачає активне впровадження цифрових технологій для забезпечення доступності та ефективності обробки звернень громадян, створення онлайн-платформ та інструментів для подання заяв та скарг, а також забезпечення можливості відстеження статусу їх розгляду.

Список літератури

1. Баклан О.В. Закордонний досвід щодо впровадження за зверненнями громадян до органів виконавчої влади URL: http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2007/statna_n1_2_2007/Baklan_50.pdf
2. Кравцов М.О. Звернення громадян як чинник взаємодії влади і суспільства: світові системи та проблеми застосування URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1268>
3. Чаплай І. В. Державно-громадська комунікація як об'єкт наукового дослідження в Україні, 2018, 386 с.
4. Міжнародний досвід реалізації права громадян на звернення URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29289.pdf>
5. Інституційне забезпечення державної комунікативної політики: досвід країн Європи : аналіт. доп. К. 2014. 40 с.
6. Закон України «Про адміністративну процедуру» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, № 15, ст.50) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

УДК: 502.131.1(477)

КУЧЕР В.В., студентка 4 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цей матеріал презентує унікальне дослідження сучасного стану та перспектив посилення екологічної безпеки України з огляду на сприяння соціально-економічному розвитку країни.

Ключові слова: екологічна безпека, навколишнє природне середовище, національна безпека України, державне управління природоохоронною діяльністю, державна екологічна політика України.

У сучасному світі, де активно відбувається процес глобалізації і постійного розвитку соціально-економічних процесів, збереження екологічної безпеки стає одним з найважливіших завдань у системі управління загальнонаціональною безпекою. Головна стратегічна мета, що визначена в рамках цілей сталого розвитку України, полягає в забезпеченні високого рівня та якості життя громадян. Це досягається шляхом урахування особливостей сучасного стану соціально-

економічного розвитку країни та визначення пріоритетів для збереження загальнонаціональної безпеки. Охорона довкілля є ключовим аспектом стратегії зупинення деградації природних екосистем. Раціональна екологічна політика відіграє важливу роль у створенні сприятливих умов для сучасних та майбутніх поколінь, що безпосередньо впливає на загальний рівень життя громадян та їх інтелектуальний розвиток.

У сучасних умовах швидкого промислового розвитку, безпека залишається невід'ємною цінністю, що гарантується захистом прав громадян на безпечне природне середовище та його якість. Згідно зі статтею 50 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", екологічна безпека держави визначається як стан природного середовища, що забезпечує попередження погіршення екологічної обстановки та небезпеки для здоров'я людей. З точки зору системності, екологічну безпеку держави слід розглядати як здатність системи "довкілля - соціум - економіка" зберігати рівновагу і збалансованість шляхом динамічного відновлення та самовдосконалення, протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, забезпечувати прийнятний рівень ризику для населення і стійкість соціально-економічного розвитку, а також відтворювати природний і соціально-економічний потенціал [2]. Поняття екологічної безпеки розглядається з кількох позицій: насамперед, як якісна характеристика системи, при якій відсутня загроза нанесення шкоди природному середовищу і здоров'ю населення, а також нормальному розвитку соціально-економічних процесів; також, як прийнятний соціально-економічний рівень захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави і світової спільноти від загроз і негативних змін в навколишньому середовищі антропогенного та стихійного характеру [1].

У контексті загострення проблем з навколишнім природним середовищем, напрям безпеки набуває високого пріоритету. Основні причини цього розвитку подій включають:

1. Довготривала практика підпорядкування екологічних аспектів економічним вимогам.
2. Фізичне та моральне зношення основних засобів у більшості галузей економіки України.
3. Зменшення ефективності реалізації екологічної політики через дисбаланс у діях центральних і місцевих органів влади та місцевого самоврядування.
4. Нераціональність системи державного моніторингу та управління охороною природи, недостатній контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та невідповідна система відповідальності за порушення.
5. Пріоритетність ресурсо- та енергоємних галузей, які мають негативний вплив на навколишнє середовище.
6. Низький рівень усвідомлення громадянами та державними органами управління важливості збереження довкілля та переваг сталого соціально-економічного розвитку, а також недостатня система екологічної освіти й просвіти.
7. Недостатнє фінансування природоохоронних заходів з державних та місцевих бюджетів, включаючи фінансування залишкових за принципом ресурсів [5].

Вектори сталого розвитку України в контексті стратегічного бачення:

1. Перший напрямок розвитку полягає в забезпеченні сталого розвитку країни через проведення структурних реформ, таких як економічне зростання, яке не шкодить екології, та створення сприятливих умов для господарської діяльності.

2. Другий напрямок стосується забезпечення загальнонаціональної безпеки, захисту інвестицій і приватної власності, забезпечення миру та захисту кордонів, судової справедливості та боротьби з корупцією. Екологічна безпека включає збереження природного середовища і забезпечення доступу до чистої води та безпечних харчових продуктів.

3. Третій напрямок передбачає забезпечення доступу до якісної освіти, охорони здоров'я та інших послуг як у державному, так і приватному секторах для кожного громадянина.

4. Четвертий напрямок – це підтримка взаємної поваги і толерантності в суспільстві, а також підвищення гордості за власну державу [3].

Для вирішення зазначених проблем потрібно використання сучасних методів управління екологічною політикою та новаторських підходів у виробничих та господарських процесах. Комплексне виконання тактичних завдань сприяє трансформації оточуючого середовища, що викликає появу нових екологічних категорій, таких як екологізація економічних систем, природокористування та загального соціально-економічного розвитку [4]. Цей підхід важливий як для реалізації стратегії, так і для подолання глобальних екологічних загроз.

Отже, в процесі аналізу сучасного стану та майбутніх перспектив у зміцненні екологічної безпеки України було встановлено, що необхідність перетворення інструментів та механізмів державного управління у цій галузі обумовлена рядом факторів. На наш погляд, серед найбільш руйнівних чинників впливу варто виокремити перевагу ресурсо- та енергоємних секторів у структурі вітчизняної економіки, низьку ефективність поточних підходів до реалізації екологічної політики як складової загальнонаціональної безпеки, а також надмірний пріоритет комерційних інтересів перед природоохоронними.

Список використаних джерел

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2697-19> (дата звернення 08.04.2024)
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1264-12/conv> (дата звернення 08.04.2024)
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/722/2019> (дата звернення 08.04.2024)
4. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року (проект). United Nations Development Programme, 2017. 112 с. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення 08.04.2024)
5. Фесянов П.О. Державне регулювання екологічної безпеки на рівні регіону: досвід європейських країн. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Fesyandov.pdf> (дата звернення 08.04.2024)

ЛАГЕ ШЛАПАЦЬКИЙ І., аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

lage.biz@gmail.com

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджені передумови та спонукальні чинники до реалізації аграрними підприємствами концепції корпоративної соціальної відповідальності. Основними із них є дотримання екологічних вимог, сприяння у вирішенні демографічних та кадрових проблем села.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, аграрний бізнес, передумови.

Концепція корпоративної соціальної відповідальності, у наш час, привертає все більшу увагу науковців і практиків через її важливість, актуальність та соціальну чутливість. На початковому етапі свого формування та розвитку вона трактувалась як благодійницька, меценатська діяльність фірм. Далі, у своєму розвитку, концепція розширилася до філантропічної діяльності та профілактики соціальних проблем. Станом на сьогоднішній день, як зазначають науковці, соціальна відповідальність охоплює, також, впровадження стратегії соціальних інвестицій бізнесу, спрямованих на вирішення важливих соціальних проблем [1].

Окрім того, багато науковців підкреслюють, що соціальна відповідальність – це добровільна діяльність суб'єктів бізнесу, спрямована на підтримку розвитку суспільства в тих соціальних, економічних і екологічних сферах, які, певним чином зв'язані із основною діяльністю підприємств [2].

У такому своєму вимірі соціальна відповідальність бізнесу характеризується наступними рисами: це добровільний вибір компанії, в умовах зростання конкуренції й зниження довіри до бізнесу; включає всіх членів місцевого суспільства: бізнес, ЗМІ, владу, населення, інвесторів та інших; це не засіб вирішення проблем суспільства за рахунок бізнесу, а засіб участі в розвитку того середовища, де працює бізнес [3, с. 39].

Загальними спонукальними чинниками зародження соціальної відповідальності бізнесу в розвинених країнах світу, як зазначають науковці, є прагнення до покращення інвестиційної привабливості та іміджу, підвищення репутації організацій. Найпростішою формою соціальної відповідальності, у цьому випадку, є своєчасна оплата праці, податків та створення нових робочих місць. Більш досконала форма передбачає підвищення кваліфікації співробітників, будівництво соціального житла, повноцінний розвиток соціальної сфери [4, с. 211-212].

Що стосується аграрного бізнесу, то для нього можна назвати ряд специфічних чинників, які спонукають аграрні підприємства до діяльності із реалізації концепції соціальної відповідальності. У першу чергу це стосується

дотримання екологічних норм і стандартів при виробництві сільськогосподарської продукції та використання землі, води, інших природних ресурсів. Вимоги щодо цього є складовою частиною Концепції сталого розвитку, угод про членство України у СОТ та про асоціацію із ЄС. Ті сільськогосподарські підприємства, які демонструють свою прихильність до дотримання високих екологічних стандартів, мають позитивний імідж та репутацію, що приваблює як потенційних інвесторів, так і покупців продукції.

Як показують дослідження, за останні роки в Україні суттєвої деградації зазнало 20% земель сільськогосподарського призначення. Під загрозою деградації перебувають і решта земель. Понад 30% гумусу втратили українські ґрунти за останні 30 років, при одному із найвищих рівнів розораності земель у Європі. Така ситуація, за оцінками НААН України, призводить до втрат близько 45 млрд. грн. у рік [5].

Важливим спонукальним чинником реалізації концепції соціальної відповідальності для аграрних підприємств є необхідність протидії негативним демографічним тенденціям у сільській місцевості, що породжує проблему кадрового забезпечення виробництва. Серед причин негативної демографічної ситуації на селі називають високу смертність сільського населення, зниження народжуваності, значно нижчий, ніж в середньому по Україні, рівень доходів, низький рівень розвитку соціальної інфраструктури [6].

Очевидно, що соціальна відповідальність аграрного бізнесу, у цьому випадку, має проявлятися у створенні нових робочих місць у сільській місцевості та підвищенні добробуту сільського населення, спонсорській підтримці освітніх закладів, закладів охорони здоров'я та інше. І, як показує практика, багато сільськогосподарських підприємств діють у цьому напрямку.

Серед болючих проблем, з якими стикається аграрний бізнес і сприяння у вирішенні яких може бути здійснене через інструменти соціальної відповідальності, є кадрова проблема. Вже протягом тривалого часу спостерігається відтік кваліфікованих кадрів з сільської місцевості у великі міста, за кордон у пошуку вищого рівня заробітної плати та кращих умов праці. В умовах повномасштабного вторгнення ця проблема загострилася через мобілізацію значної кількості чоловіків до лав ЗСУ. З нашої точки зору, це є також спонукальним чинником для сільськогосподарських підприємств у спрямуванні зусиль на навчання, підготовку кадрів та створення належних умов проживання у сільській місцевості. У поєднанні із ефективною демографічною та кадровою політикою держави, такі дії аграрного бізнесу могли б дати бажаний ефект та сприяти підвищенню ефективності аграрного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_09_3_61_uk.pdf.
2. Гребеннікова А. А. Соціальна відповідальність аграрного бізнесу в Україні. Ефективна економіка, 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6001>.
3. Рамазанов А. Концепція корпоративної соціальної відповідальності. Проблеми теорії та практики управління, 2007. № 3 С. 38–46.

4. Нагорний В. В., Четвертик О. В. Роль соціальної відповідальності в розвитку аграрного бізнесу. Науковий вісник НУБІП України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». 2018. Вип. 290. С. 209-219.

5. Проблема деградації ґрунтів. Сучасний стан, ризики та способи подолання. URL: <https://superagronom.com/articles/589-problema-degradatsiyi-gruntiv-suchasniy-stan-riziki-ta-sposobi-podolannya>.

6. Дудзяк О. А. Демографічна ситуація на сільських територіях України в період відновлення та розвитку. Ефективна економіка, 2018. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/79.pdf

УДК: 005.32:331.101.3

КУРКОДИМ В.Л., МЯЗКО С.Ю., здобувачі

Науковий керівник – **ХАХУЛА Л.П.,** канд. пед. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

У статті розглянуто питання удосконалення мотиваційної системи стимулювання персоналу організації. Визначено, що мотиваційна система – це сукупність різноманітних заходів і заохочень, котрі є рушійною силою дій, бажань і поведінки індивіда. Ефективна система мотивації персоналу забезпечує узгодження індивідуальних і організаційних цілей, створюючи синергію, яка в кінцевому підсумку сприяє успіху організації.

Ключові слова: мотивація, мотиваційна система, стимулювання персоналу, управління, організація.

У сучасному світі мотиваційна система стимулювання персоналу відіграє ключову роль у досягненні успіху організації, сприяє задоволенню працівників і підвищенні загальної продуктивності. Оскільки динаміка глобальної робочої сили продовжує розвиватися, організації визнають важливість створення ефективних мотиваційних систем для залучення та утримання талановитих людей.

Добре розроблена мотиваційна система стимулювання персоналу діє як каталізатор залучення працівників, створюючи середовище, в якому люди віддані своїй роботі та інвестують у досягнення цілей організації. Мотивовані співробітники, як правило, демонструють вищий рівень продуктивності, креативності та інновацій, сприяючи покращенню діяльності організації та конкурентній перевазі. Узгоджуючи особисті прагнення та цінності співробітників з місією організації, мотиваційна система створює відчуття мети та сприяє розвитку позитивної робочої культури.

Мотиваційна система – це сукупність різноманітних заходів і заохочень, котрі є рушійною силою дій, бажань і поведінки індивіда. Функції мотиваційної системи полягають у підвищенні продуктивності співробітників, їх задоволенні місцем роботи, стимулювання креативного мислення, утримання талантів тощо. Для оцінки мотиваційної системи використовуються методи зворотного зв'язку або дослідження та порівняння показників діяльності організації. Успішні іноземні

зразки мотиваційної системи поєднують у собі елементи самостійності співробітників, кар'єрних перспектив, трудової кооперації та поєднання інтересів працівників з інтересами організації [1].

Організаційно-виробничі складові мотиваційної системи включають такі фактори, як: чіткі посадові інструкції та чітко визначені ролі, різноманітність завдань і автономія, можливості кар'єрного зростання. Соціально-економічні компоненти системи мотивації включають соціальні та економічні фактори, які впливають на мотивацію та задоволеність працівників. Вони включають: компенсації та пільги, винагороди, а також узгодження заробітної плати працівників із кінцевим результатом діяльності організації.

Адміністративні компоненти зосереджені на адміністративній політиці, процедурах і практиках в організації, які впливають на мотивацію працівників. Вони включають: системи управління продуктивністю, а саме встановлення процесів оцінки ефективності, встановлення чітких цілей продуктивності, а також надання регулярного зворотного зв'язку та інструктажу.

Правові компоненти стосуються законодавчої бази та нормативних актів, які регулюють трудові відносини та захищають права працівників. Вони включають: відповідність трудовому законодавству та безпека та здоров'я на робочому місці.

Інформаційно-роз'яснювальні компоненти зосереджені на комунікації та наданні інформації працівникам для підвищення їхнього розуміння та мотивації. Вони включають: чіткість цілей і організаційне бачення, чітке повідомлення про місію, можливості для навчання та розвитку, зворотний зв'язок і оцінку продуктивності.

Ці компоненти працюють разом, щоб створити комплексну систему мотивації, яка стосується різних аспектів мотивації та задоволеності працівників, що в кінцевому підсумку сприяє успіху організації [2].

На висококонкурентному ринку праці організації, які віддають перевагу надійній мотиваційній системі стимулювання персоналу, отримують явну перевагу в залученні та утриманні найкращих талантів. Талановитих людей приваблюють організації, які пропонують не тільки конкурентоспроможну винагороду, але й мотивуюче робоче середовище. Добре структурована система мотивації може включати такі елементи, як можливості кар'єрного зростання, програми визнання та комплексні переваги для працівників. Ці фактори сприяють репутації організації як кращого роботодавця, збільшуючи її здатність залучати й утримувати вискоефективних людей.

Задоволеність і благополуччя працівників є вирішальними для підтримки позитивного організаційного клімату та зниження плинності кадрів. Система мотивації персоналу, яка визнає різноманітні потреби та прагнення працівників, може значно вплинути на їхню задоволеність роботою. Забезпечуючи справедливу та прозору систему винагороди та визнання, можливості для професійного зростання та сприятливе робоче середовище, система мотивації сприяє розвитку у працівників почуття цінності та самореалізації. Це, у свою чергу, сприяє їхньому загальному благополуччю та зменшує ймовірність професійного вигорання [3].

Ефективна система мотивації персоналу забезпечує узгодження індивідуальних і організаційних цілей, створюючи синергію, яка сприяє успіху. Чітко повідомляючи про цілі організації та надаючи працівникам стимули та винагороди, пов'язані з цими цілями, система мотивації сприяє спільному баченню та колективним зусиллям. Таке узгодження не тільки підвищує індивідуальну продуктивність, але й сприяє командній роботі, співпраці та згуртованості між різними відділами та рівнями всередині організації.

Використання ефективних діагностичних методів має важливе значення для організацій для оцінки ефективності та дієвості їх систем мотивації для заохочення працівників. Використовуючи комбінацію кількісних і якісних підходів, таких як опитування, інтерв'ю та оцінювання ефективності, організації можуть отримати цінну інформацію про сильні та слабкі сторони своїх існуючих систем. Це дає їм змогу приймати обґрунтовані рішення щодо вдосконалення та адаптувати програми заохочення відповідно до конкретних потреб і переваг їхньої робочої сили [4].

Вивчення систем мотивації та методів, які застосовуються провідними організаціями в усьому світі, дає цінну інформацію для організацій, які прагнуть покращити свої програми заохочення працівників. Від фінансових винагород і визнання до можливостей для кар'єрного зростання та балансу між роботою та особистим життям успішні організації віддають перевагу мотивації співробітників як ключовому рушію продуктивності та конкурентоспроможності. Застосовуючи найкращі практики та адаптуючи їх до власного організаційного контексту, організації можуть створювати мотиваційне робоче середовище, яке залучає та утримує найкращі таланти, одночасно підвищуючи продуктивність і досягаючи сталого зростання.

Список літератури

1. Ковальчук В. Г., Лаврошина В.Г. Мотивація як фундаментальна складова управління підприємством. Економіка та право. 2018. № 3. С. 80–85.
2. Климчук А.О. Мотивація та стимулювання персоналу в ефективному управлінні підприємством та підвищенні інноваційної діяльності. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2018. № 1. С. 218–234.
3. Азьмук Н. А. Зайнятість і мотивація праці в інформаційній економіці: трансформація і взаємозв'язок. Проблеми економіки. 2017. № 4. С. 376–383.
4. Урманов Ф. Ш., Касімова А.А. Мотивація – основний чинник ефективності управлінської праці. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2017. № 4. С 98–102.

ЛЕВАНДОВСЬКИЙ В. Р., студент 5 курсу спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т. В.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПУБЛІЧНА ВЛАДА І ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН

Розглянуто структуру, повноваження, завдання органів публічної влади й управління у лісовій галузі України. Зроблено висновок, що публічне управління лісовим господарством держави є динамічною системою, що має відповідати актуальним запитам суспільства.

Ключові слова: лісове господарство, лісові відносини, публічна влада, публічне управління, державна політика, охорона лісів.

Публічне управління у лісовій галузі – це владна діяльність, яка здійснюється державними органами та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян та іншими підприємствами й організаціями, спрямована на охорону лісів і раціональне використання лісових ресурсів. Державне регулювання та управління здійснюються шляхом: формування та визначення основних напрямів державної політики у сфері лісових відносин; закріплення законом повноважень виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів [2].

Стратегічні цілі держави щодо забезпечення сталого ведення та управління лісовим і мисливським господарством, шляхи їхньої реалізації відображені у Державній стратегії управління лісами України до 2035 року. Необхідність підготовки Стратегії викликана розумінням важливої ролі лісів для екологічної, економічної та соціальної стабільності держави, особливо в умовах зміни клімату; необхідності системного удосконалення ведення лісового господарства в Україні для забезпечення довгострокових інтересів держави на основі поєднання принципів державного регулювання з механізмами ринкових відносин; мінімізації корупційних ризиків та вчинення правопорушень; утвердження відкритих, прозорих механізмів прийняття управлінських та кадрових рішень [1].

Відповідно до положень Лісового кодексу України суб'єктами права власності на ліси є держава, територіальні громади, громадяни та юридичні особи [3]. Право державної власності на ліси реалізується державою в особі Кабінету Міністрів України, Ради міністрів АРК, місцевих державних адміністрацій. У комунальній власності перебувають ліси в межах населених пунктів.

Структуру суб'єктів публічної влади, що наділені повноваженнями у сфері лісових відносин представлено на рис. 1. Публічна влада представлена передусім Верховною Радою України як законодавчим органом, що визначає засади державної політики у сфері лісових відносин, приймає закони щодо їх регулювання. Реалізацію державної політики у лісовій галузі забезпечує Кабінет Міністрів України.

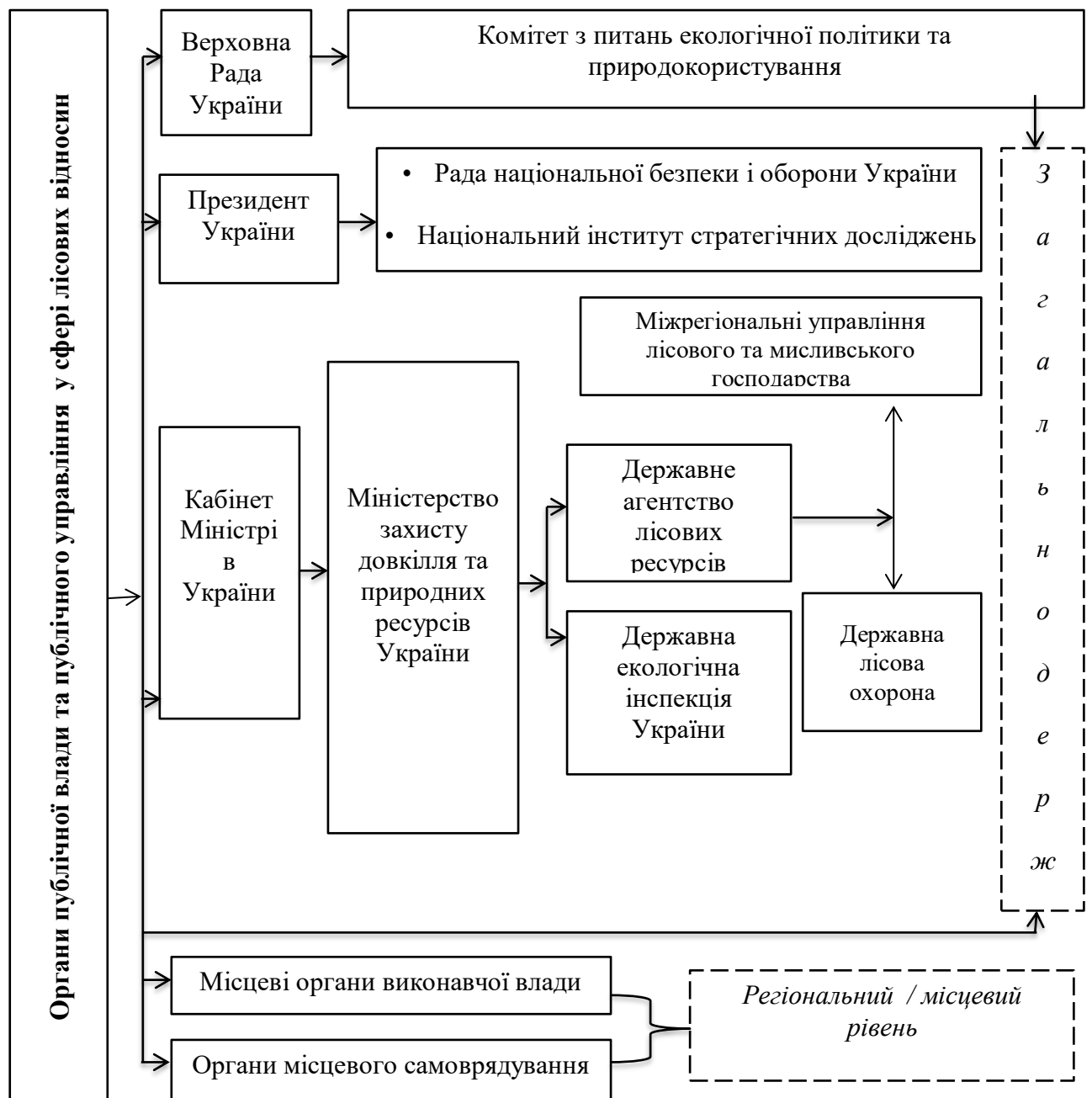

Рис. 1. Органи публічної влади та публічного управління у сфері лісових відносин.

З 25 червня 2020 р. головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізацію державної політики у галузі лісового й мисливського господарства, у сфері охорони навколишнього природного середовища та сфері лісових відносин є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України [7]. Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства є Державне агентство лісових ресурсів України, яке здійснює державне управління в галузі ведення лісового і мисливського господарства, державний контроль за дотриманням вимог нормативно-правових актів щодо ведення лісового господарства; здійснює державне управління територіями та об'єктами природно-

заповідного фонду; організовує ведення лісовпорядкування та впорядкування мисливських угідь; веде державний лісовий кадастр та облік лісів; здійснює моніторинг лісів тощо [4].

У складі Держлісагентства України діє державна лісова охорона, здійснює охорону і захист лісів на території України, основними завданнями якої є забезпечення державного контролю за додержанням вимог лісового та мисливського законодавства; охорона лісів від пожеж, незаконних рубок, пошкодження внаслідок впливу антропогенного і біотичного факторів; запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням у сфері лісового та мисливського господарства; організація та координація заходів з охорони державного мисливського фонду [6]. Має статус правоохоронного органу.

Центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів є **Державна екологічна інспекція України**. Одним із основних завдань цього органу є здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства щодо охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду; охорони, захисту, використання і відтворення лісів; збереження, відтворення і невиснажливого використання біологічного та ландшафтної різноманіття; раціонального використання, відтворення і охорони об'єктів тваринного та рослинного світу; ведення мисливського господарства та здійснення полювання [5].

Верховна Рада АРК, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні ради, державні адміністрації у сфері лісових відносин у межах своїх повноважень на відповідній території: забезпечують виконання загальнодержавних і державних програм з охорони, захисту, використання й відтворення лісів і затверджують регіональні (місцеві) програми із цих питань; передають у власність, надають у постійне користування земельні лісові ділянки на землях спільної власності відповідних територіальних громад, власності територіальних громад міст Києва й Севастополя і припиняють права користування ними; приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісових ділянок на землях спільної власності відповідних територіальних громад, власності територіальних громад міст Києва й Севастополя і припиняють права користування ними; погоджують ліміт використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійсненні побічних лісових користувань; вирішують інші питання у сфері лісових відносин [3]. Внаслідок реформування управління лісової галузі з 07.09.2022 р. утворено 9 міжрегіональних управлінь лісового та мисливського господарства, основними завданнями яких є реалізація повноважень Держлісагентства України у сфері лісового та мисливського господарства на території декількох адміністративно-територіальних одиниць [8].

Регіональний та місцевий рівні публічного управління у сфері лісових відносин представлений територіальними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування у

сфері лісових відносин полягають у праві приймати рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок, що перебувають у комунальній власності; брати участь у здійсненні заходів щодо охорони і захисту лісів, ліквідації наслідків стихійних явищ, лісових пожеж, залучати до цих робіт населення, транспортні й інші технічні засоби та обладнання; організовувати благоустрій лісових ділянок і культурно-побутове обслуговування відпочиваючих у лісах; встановлювати порядок використання коштів, що виділяються з місцевого бюджету на ведення лісового господарства [3].

Таким чином, організаційна та функціональна структура публічного управління у сфері лісових відносин характеризуються багаточисельністю суб'єктів, неоднорідністю їхніх повноважень, відрізняється територіальними масштабами своєї діяльності. Ця система не є сталою, а такою, що динамічно розвивається, реагуючи на актуальний політичний, соціально-економічний стан та запити суспільства.

Список літератури

1. Державна стратегія управління лісами України до 2035 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1777-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.03.2024).
2. Дробко Е. В., Левківський В. М. Державне управління та державна політика у сфері лісових відносин: теоретичний аспект. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія «Управління». 2013. № 2. С. 147–153.
3. Лісовий кодекс України: введено в дію Постановою Верховної Ради від 21 січ. 1994 р., № 3852-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 20.03.2024).
4. Положення про Державне агентство лісових ресурсів України: затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2014 р. № 521. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/521-2014-%D0%BF> (дата звернення: 20.03.2024).
5. Положення про Державну екологічну інспекцію України: затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2017 р. № 275. URL: <https://www.dei.gov.ua/post/269> (дата звернення: 20.03.2024).
6. Положення про державну лісову охорону, лісову охорону інших постійних лісокористувачів та власників лісів: затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. № 976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2024).
7. Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 614. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2024).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування управління лісової галузі» від 7 вересня 2022 р. № 1003. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp221003?an=4&scop=40&fcop=68> (дата звернення: 20.03.2024).

УДК: 336.7

ЛИТВИН О.І., здобувач 4 курсу, ОП «Менеджмент»
Науковий керівник – СОКОЛЬСЬКА Т.В., д-р. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ

Досліджено сутність та інструментарій контролінгу з акцентом на трансфертному ціноутворенні в об'єднаннях підприємств.

Ключові слова: контролінг, стратегічний контролінг, оперативний контролінг, інструменти контролінгу, трансфертне ціноутворення.

Управління підприємством, особливо в сучасних реаліях, часто є непростим завданням, адже потребує вміння оперативно вирішувати проблемні ситуації, які виникають внаслідок дії несприятливих зовнішніх та внутрішніх чинників. Ефективність управлінської системи залежить від того, наскільки вдало менеджер уміє аналізувати та прогнозувати як внутрішньоорганізаційну, так і ринкову кон'юнктуру, запобігати негативному впливу зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства, запроваджувати заходи щодо мінімізації витрат тощо, однак найголовніше – попри все, забезпечувати отримання підприємством позитивного фінансового результату, тобто прибутку. Інструментом, який може значно допомогти менеджеру з виконанням цих та інших управлінських завдань є контролінг.

Дослідники по-різному підходять до визначення поняття «контролінг». Одні вважають, що це певна філософія, інші, що це один з інструментів досягнення цілей підприємства, тому єдиного визначення досліджуваного поняття не має. Ми схилиємося до трактування К. О. Бужимської та І. М. Царук, згідно з яким контролінг являє собою функціонально відокремлену сферу економічної роботи на підприємстві, яка пов'язана з реалізацією фінансово-економічної коментуючої функції в управлінні для прийняття оперативних та стратегічних рішень [1].

На нашу думку, контролінг являє собою певну «надбудову» над менеджментом, яка знаходиться на перетині економічного аналізу, планування, управлінського обліку та безпосередньо менеджменту, і покликана здійснювати інформаційне забезпечення управління.

Існує багато різних інструментів контролінгу, більшість з яких можна віднести до одного з видів контролінгу – стратегічного або ж оперативного.

Стратегічний контролінг, орієнтований на передбачення та уникнення негативних обставин у майбутньому, має на меті створення системи управління, яка сприяє стійкому розвитку підприємства та формуванню конкурентних переваг на тривалий період шляхом утворення внутрішніх резервів [2]. І. Є. Давидович вважає, що інструментарій даного виду контролінгу складається з: матричних аналітичних інструментів (SWOT-аналіз, матриця БКГ, матриця Маккінсі тощо); сценарного аналізу; функціонально-вартісного аналізу; стратегічного управління

витратами; керування попитом та пропозицією; фінансової оцінки стратегічних планів тощо [3].

На відміну від стратегічного, оперативний контролінг спрямований, перш за все, на розробку і впровадження системи методів та інструментів, які дозволяють ефективно управляти поточними цілями компанії, а також на оперативне реагування й прийняття рішень, які направлені на досягнення балансу між витратами та результатами діяльності підприємства [1]. На думку О. В. Прокопенко та М. О. Прокопенко, до інструментів оперативного аналізу варто відносити: аналіз відхилень фактичних результатів від планових; маржинальний аналіз (метод сум покриття); АВС-аналіз; управління запасами; аналіз об'єму замовлень; аналіз точки беззбитковості; визначення доцільності реалізації інвестиційних проєктів; функціонально-вартісний аналіз [4].

Як бачимо, дослідники можуть відносити один і той самий інструмент (наприклад, функціонально-вартісний аналіз) до обох видів контролінгу, що, ймовірно, свідчить про можливість універсального застосування деяких інструментів.

Окрім вищезазначених інструментів контролінгу, на великих та, як правило, децентралізованих підприємствах часто застосовують внутрішнє, або ж трансфертне ціноутворення.

Трансфертне ціноутворення – це процес формування спеціальних цін на товари, продукцію, роботи, послуги при їх передаванні між взаємопов'язаними підрозділами й організаціями в процесі виробництва кінцевого продукту, які утворюють систему взаємопов'язаних облікових показників, для досягнення стратегічних цілей [5]. Взагалі, раніше даний вид ціноутворення, в більшості випадків, застосовувався між структурними підрозділами транснаціональних компаній, які знаходилися в різних країнах світу, як спосіб зменшення суми податкових платежів. Однак, з плином часу, трансфертні ціни почали застосовуватися також, як один з інструментів контролінгу.

Головною передумовою запровадження трансфертного ціноутворення на підприємстві є його децентралізована організаційна структура, де керівники відповідних підрозділів чи підприємств несуть відповідальність за результати своєї діяльності та прийняті управлінські рішення.

Використання трансфертних цін усередині підприємства чи об'єднання підприємств (концерн, корпорація, консорціум тощо) дає можливість здійснити чітку оцінку вкладу кожного структурного підрозділу або ж господарської одиниці підприємства, визначивши її фінансовий результат. Крім того, не варто забувати й про те, що на великих підприємствах функціонує кілька центрів витрат (наприклад, відділ закупівель, транспортний відділ, планово-економічний відділ, бухгалтерія тощо) і зазвичай тільки один центр доходів (відділ збуту). Дана ситуація може спричинити конфлікти між керівниками відповідних підрозділів щодо того, який з них зробив найбільший внесок у прибуток підприємства, або, який підрозділ потребує додаткового фінансування, і т. ін., що, звісно ж, негативно впливає на ефективність господарської діяльності [5].

Умовний приклад застосування трансфертного ціноутворення наведено на рисунку нижче.

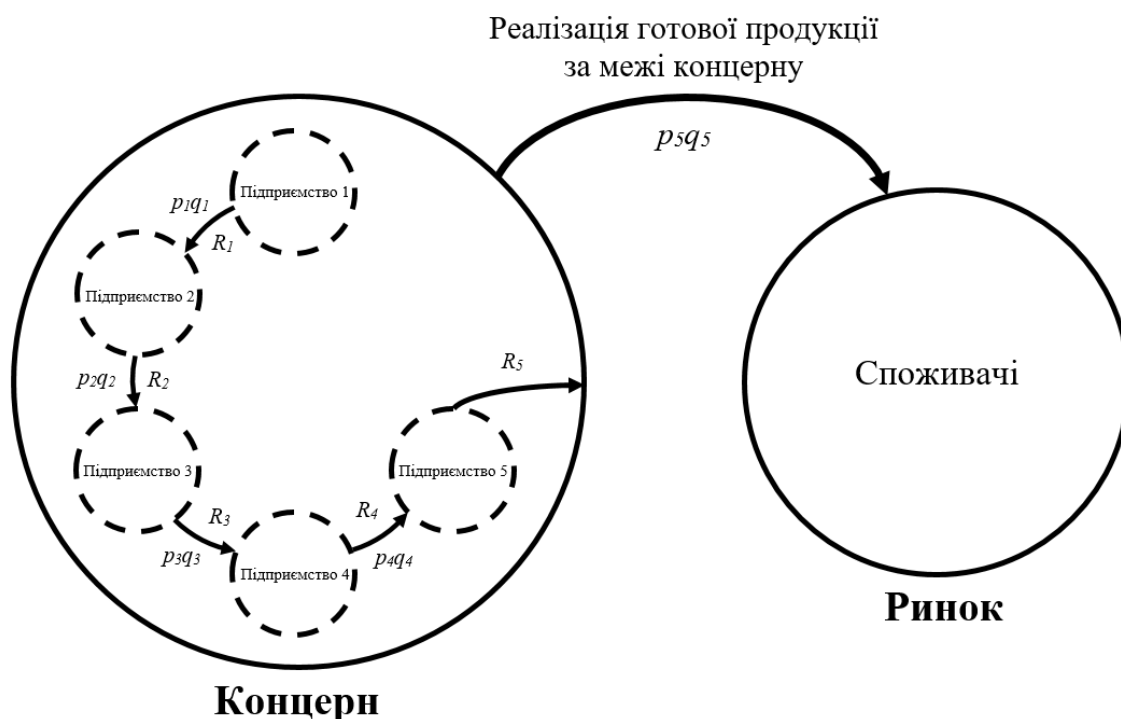

Рис. Один із варіантів застосування трансфертного ціноутворення на прикладі концерну.

Джерело: складено за [5].

На рисунку вище: R_1, R_2, R_3, R_4, R_5 – витрати на виробництво та реалізацію; p_1, p_2, p_3, p_4 – трансфертні ціни; p_5 – ціна реалізації продукції; q_1, q_2, q_3, q_4 – обсяги ресурсів для внутрішнього виробництва; q_5 – обсяг реалізації продукції.

В процесі виробництва певного виду продукції, в концерні задіяно декілька підприємств, кожне з яких здійснює окремий вид робіт. Предметом праці цих підприємств здебільшого є елементи майбутнього товару, однак це залежить від того, яка саме продукція виготовляється концерном. Після проведення необхідних виробничих операцій, підприємство передає (фактично продає) елемент товару наступному підприємству за погодженою трансфертною ціною. В результаті передачі незавершеної продукції від одного центра до іншого, поступово формується реалізаційна ціна товару, яку й буде представлено споживачам на ринку.

Таким чином, завдяки трансфертному ціноутворенню, яке створює «уявний ринок» в межах концерну, кожне з підприємств-учасників у кінці звітної періоду має той чи інший фінансовий результат, що дає змогу оцінити вклад у загальну діяльність і об'єктивно прийняти необхідні та ефективні управлінські рішення.

Отже, контролінг – це вид економічної діяльності, яка поєднує в собі економічний аналіз, планування, управлінський облік та менеджмент, з метою здійснення інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві. Контролінг має широкий інструментарій, де серед іншого можна

виділити трансфертне ціноутворення. Впровадження трансфертних цін дає змогу забезпечити прозорість у процесі визначення фінансового результату кожного учасника виробництва – чи то підрозділ підприємства, чи підприємство-учасник об'єднання. Крім того, застосовуючи даний інструмент контролінгу, можна поступово в процесі виробництва сформувавши ціну на виготовлені товари.

Список використаних джерел

1. Бужимська К. О., Царук І. М. Формування та розвиток системи контролінгу на промислових підприємствах. Економіка, управління та адміністрування. 2021. № 1(95). С. 3–7. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-1\(95\)-3-7](https://doi.org/10.26642/ema-2021-1(95)-3-7) (дата звернення: 10.04.2024).
2. Капліна А. І. Контролінг у системі ефективного управління підприємством. Ефективна економіка. 2021. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.70> (дата звернення: 10.04.2024).
3. Давидович І. Є. Контролінг : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2008. 552 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/629/1/контролінг.pdf> (дата звернення: 10.04.2024).
4. Прокопенко О. В., Прокопенко О. М. Оцінка сучасних інструментів контролінгу на підприємств. Проблеми економіки. 2016. № 4. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-4_0-pages-157_162.pdf (дата звернення: 10.04.2024).
5. Титенко Л., Богдан С. Трансфертне ціноутворення як інструмент управлінського обліку. Галицький економічний вісник. 2020. № 3. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/64/842.pdf> (дата звернення: 10.04.2024).

УДК 364:355.4

МАКАРУК М. Л., магістрант ОП «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р. екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО І ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Досліджено теоретико-методологічні засади державної соціальної політики захисту військовослужбовців. Проаналізовано стан нормативно-правового забезпечення у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, роль і вплив Департаменту соціального забезпечення МО України на реалізацію соціально-економічних гарантій військовослужбовців; здійснено оцінку пенсійної підтримки військових в Україні.

Ключові слова: соціальна політика, військовослужбовці, соціальне забезпечення, соціально-економічні гарантії, грошовий захист, правовий захист.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на нашу територію обумовило зростання чисельності військовослужбовців, які самовіддано захищають суверенітет нашої держави, і водночас самі потребують соціальних гарантій, а також члени їх сімей, у частині поліпшення фінансово-матеріального стану.

Сучасне забезпечення соціального захисту військовослужбовців – це цілеспрямована системна діяльність держави і громадянського суспільства щодо забезпечення дієвості нормативно-правових актів, якими встановлені відповідні пільги, гарантії та компенсації військовослужбовцям у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби [1].

Нашими дослідженнями встановлено, що на сьогодні в Україні сформовано систему нормативно-правових актів, що регулює права, свободи та обов'язки військовослужбовців. Основу правового статусу цієї категорії, становлять Конституція України, Закони України: «Про військовий обов'язок та військову службу», «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про Національну гвардію України», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про соціальні послуги», «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України», «Про Стройовий статут Збройних Сил України», «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України», «Про відпустки», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [2-14], постанови Верховної Ради України, укази Президента України, ін. нормативні акти.

Завдання щодо забезпечення реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони в мирний час та особливий період в частині здійснення заходів, спрямованих на реалізацію соціально-економічних і правових гарантій військовослужбовців Збройних Сил та Державної спеціальної служби транспорту, членів їх сімей та працівників Збройних Сил, осіб, звільнених з військової служби, стосовно удосконалення законодавства України з питань їх соціального і правового захисту, а також порядку та умов виплати грошового забезпечення військовослужбовців, заробітної плати працівників Збройних Сил, пенсійного забезпечення колишніх військовослужбовців і членів їх сімей, компенсаційних виплат у разі загибелі (смерті), встановлення інвалідності або часткової втрати працездатності виконує Департамент соціального забезпечення МО України [15].

Зазначимо, що сьогодні, для військовослужбовців встановлена єдина система правового та соціального захисту з урахуванням грошового, матеріального та інших видів забезпечення відповідно до їхньої посади, військового звання, кваліфікації, тривалості та умов військової служби.

Держава гарантує військовослужбовцям та членам їхніх сімей соціальний і правовий захист відповідно до законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів [11].

Соціальні послуги членам сімей військовослужбовців надаються в порядку, визначеному чинним законодавством України, що визначає умови та зміст допомоги, належної сім'ям та особам, які потребують сторонньої допомоги для поліпшення якості їхньої життєдіяльності. Такі послуги можуть надаватись як періодично (за зверненням або за необхідності), так і шляхом здійснення соціального супроводу (забезпечення комплексної допомоги у вирішенні проблем). Надаються такі послуги за принципом добровільності вибору отримання чи

відмови від соціальних послуг та з урахуванням терміну, необхідного для вирішення проблем (стаття 3 Закону України «Про соціальні послуги» [9]).

Що стосується грошового забезпечення, то воно визначається залежно від посади, військового звання, тривалості, інтенсивності та умов військової служби, кваліфікації, наукового ступеня і вченого звання військовослужбовця і підлягає індексації відповідно до закону.

Грошове забезпечення виплачується у розмірах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України, та повинно забезпечувати достатні матеріальні умови для комплектування Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів кваліфікованим особовим складом, враховувати характер, умови служби, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності.

Важливим видається те, що під час дії воєнного стану військовослужбовцям щомісячно виплачується додаткова винагорода на умовах, у розмірах та в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Водночас, варто зазначити, що військовослужбовцям, які у зв'язку з пораненням (контузією, травмою або каліцтвом), пов'язаним із захистом Батьківщини, визнані ВЛК обмежено придатними до військової служби або непридатними з переоглядом через 6-12 місяців та зараховані у розпорядження відповідних командирів, впродовж 2-х місяців з дня зарахування у розпорядження (без врахування часу перебування у відпустці та на лікуванні) виплачується грошове забезпечення (без урахування додаткової винагороди) за останньою займаною посадою у повному обсязі [17]. Причому, грошове забезпечення військовослужбовців у 2024 році стало більш диференційованим. Його розмір напряму залежить від участі у виконанні бойових завдань та участі у бойових діях, зокрема, зарплата для тих, хто не виконує бойові завдання і не бере участь у бойових діях – 30 тис. грн; хто виконує спеціальні операції вздовж лінії бойового зіткнення – 50 тис грн.; для тих, хто бере участь у бойових діях на передовій лінії фронту – 100 тис грн [18].

Що стосується пенсійного забезпечення військовослужбовців то воно передбачає особливі умови розрахунку розмірів пенсій, а також вимоги щодо стажу та віку виходу на заслужений відпочинок. Проте, нинішня система пенсійного забезпечення військових виявилась не готовою до масштабних боїв, у яких ті щодня травмуються, отримують інвалідність та гинуть. Через це держава недофінансовує видатки на користь військових та членів їх родин, які мають значні фінансові потреби, пов'язані з лікуванням [19]. Окремою проблемою є забюрократизований процес отримання пенсії за інвалідністю військового чи втрати працездатності. Попри обіцянки урядовців покращити процедуру, вона досі надто обтяжлива та довга.

Що стосується зарубіжного досвіду, то в більшості країн світу реалізується комплекс державних заходів, які спрямовані на забезпечення гідного рівня життя і задовільного самопочуття як самих військовослужбовців, так і членів їх сімей. Найрозвиненіша та відпрацьована система грошового забезпечення військовослужбовців створена в США і країнах НАТО. Вона повністю відкрита для

суспільства, інформація про соціальний захист посідає вагомe місце в рекламі військової служби.

В Україні соціальна політика військовослужбовців нині є суперечливою. Через відсутність чітко визначеної концепції, стратегії та пріоритетів, необхідної економічної бази, чимало соціальних програм носять декларативний характер.

Ми вважаємо, що уряд має терміново переглянути політику соціального забезпечення військовослужбовців і запровадити зміну принципів нарахування розміру грошових виплат. Призначення нових, збільшених грошових виплат в т.ч. пенсій має враховувати участь у боях. Балканський досвід вказує, що уряду необхідно завчасно розробити свою модель яка була б соціально справедливою та виходила з фінансових можливостей держави.

Список літератури

1. Ветлинський С.О. Соціальний захист військовослужбовців в умовах проведення антитерористичної операції. Ефективність державного управління. 2016. Вип. 4 (49). Ч. 1.С. 198-205.
2. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
3. Закон України «Про військовий обов'язок та військову службу». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 27, ст.385. Редакція від 04.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.
4. Закон України «Про оборону України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.106. Редакція від 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.
5. Закон України «Про Збройні Сили України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.108. Редакція від 23.03.2023.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.
6. Закон України «Про Національну гвардію України». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 17, ст.594. Редакція від 16.12.2023.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
7. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 15, ст.190. Редакція від 29.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.
8. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 49-51, ст. 376. Редакція від 01.01.2024.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>.
9. Закон України «Про соціальні послуги». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 18, ст.73.Редакція від 31.12.23 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
10. Закон України «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.196. Редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-14#Text>.
11. Закон України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.194. Редакція від 30.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.
12. Закон України «Про Стройовий статут Збройних Сил України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.195. Редакція від 01.10.2020.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-14#Text>.
13. Закон України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.197. Редакція від 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>.
14. Закон України «Про відпустки». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 2, ст. 4. Редакція від 24.12.2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

15. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 52, ст.561. Редакція від 03.08.2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.

16. Департамент соціального забезпечення Міністерства оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-aparatu-ministerstva/departament-soczialnogo-zabezpechennya-ministerstva-oboroni-ukraini.html>.

17. Виведення військовослужбовця поза штат: все про підстави та виплати. URL: <https://chas.news/current/vivedennya-viiskovosluzhbovtysya-poza-shtat-pidstavi-ta-viplati>.

18. Бачевська А. Скільки отримуватимуть військові в Україні. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/minimalna-zarplata-2024-roku-dlya-viyskovih-skilki-budut-otrimuvati-zahisniki-12502800.html>.

19. Петков С.В., Копотун І.М., Коропаткін І.М. та ін. Пенсійне забезпечення військовослужбовців в умовах воєнного стану. Загальне пенсійне забезпечення в умовах воєнного стану. Видавничий дім «Професіонал». 2023. 692 с.

УДК: 338.3

МАНЗІЙ Д.О., студентка 3 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – **ПОНЕДІЛЬЧУК Т.В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет
e-mail: dmutroleksandrovuch@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Інновації, ґрунтуючись на цифровізації, зеленій економіці та персоналізації, стимулюють економічне зростання, конкурентоспроможність та якість життя, потребуючи інвестицій, співпраці та сприятливого клімату.

Ключові слова: інновації, економічне зростання, інвестиції, цифрова трансформація, конкурентоспроможність.

У сучасному світі інновації відіграють ключову роль у розвитку економіки та менеджменту. Країни та компанії, які здатні генерувати та впроваджувати нові ідеї, мають значну конкурентну перевагу.

Основні інноваційні пріоритети включають цифрову трансформацію, яка передбачає впровадження нових цифрових технологій у всі сфери економіки та менеджменту, таких як штучний інтелект, машинне навчання, Інтернет речей, блокчейн та інші. Також важливим є перехід до зеленої економіки, що означає розвиток відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів парникових газів та захист навколишнього середовища.

Додатково, пріоритетом є створення продуктів та послуг, що відповідають індивідуальним потребам та вподобанням клієнтів, за допомогою аналітики даних та штучного інтелекту. Розширення співпраці з партнерами з інших країн та інвестування в освіту та підготовку кваліфікованих кадрів також є важливими складовими для створення інноваційної екосистеми.

Вплив інновацій на економіку та менеджмент може бути значним і багатогранним. По-перше, інновації можуть сприяти зростанню економіки, збільшуючи продуктивність, створюючи нові робочі місця та підвищуючи рівень життя. По-друге, впровадження інновацій може підвищити конкурентоспроможність компаній на міжнародних ринках. Крім того, інновації допомагають знижувати витрати за рахунок автоматизації процесів, оптимізації ланцюгів постачання та розробки нових продуктів і послуг, а також можуть покращити якість життя через розвиток нових медичних технологій, освітніх програм та інших інноваційних продуктів і послуг.

Проте існують виклики, пов'язані з впровадженням інновацій. По-перше, часто необхідні значні інвестиції в дослідження та розробки, нове обладнання та підготовку кадрів. Крім того, існує ризик невдачі, оскільки не всі інноваційні ідеї можуть стати успішними, що може призвести до фінансових втрат. Опір змінам також може ускладнити впровадження інновацій, оскільки люди можуть неохоче приймати нові ідеї та зміни. Нарешті, успішне впровадження інновацій часто потребує співпраці між різними зацікавленими сторонами, такими як уряди, компанії, наукові установи та громадські організації.

Рекомендації щодо стимулювання інновацій:

- створення сприятливого інвестиційного клімату: Уряди повинні створити сприятливий інвестиційний клімат, який буде стимулювати інвестиції в інновації.
- підтримка наукових досліджень та розробок: Уряди та приватний сектор повинні інвестувати в наукові дослідження та розробки в пріоритетних областях.
- розвиток освіти та підготовки кадрів: Уряди повинні інвестувати в освіту та підготовку кадрів, щоб розвивати навички, необхідні для інновацій.
- створення культури інновацій: Важливо створити культуру інновацій, яка буде сприяти творчому мисленню та ризикуванню. Напрямки розвитку інноваційної діяльності
 - штучний інтелект (ШІ): Розвиток та використання ШІ для автоматизації процесів, аналізу даних, розробки нових продуктів та послуг та прийняття рішень.
 - інтернет речей (IoT): Створення мереж взаємопов'язаних пристроїв, які збирають та обмінюються даними. IoT може бути використаний для моніторингу виробничих процесів, управління ланцюгами постачання, оптимізації енергоспоживання та багато чого іншого.
 - велика data (Big Data): Збір, зберігання, аналіз та використання великих обсягів даних для отримання корисної інформації. Big Data може бути використаний для персоналізації маркетингу, оцінки ризиків, виявлення шахрайства та багато чого іншого.
 - хмарні обчислення: Надання IT-ресурсів, таких як сервери, сховища даних, мережеве обладнання та програмне забезпечення, як послуг через Інтернет. Хмарні обчислення можуть допомогти компаніям бути більш гнучкими та масштабованими.
 - блокчейн: Технологія розподіленого реєстру, яка забезпечує безпечний та прозорий спосіб зберігання та обміну даними. Блокчейн може бути використаний

для управління ланцюгами постачання, проведення транзакцій та забезпечення конфіденційності даних.

При впровадженні інновацій у менеджменті ключовими етапами є наступне. Спочатку, необхідно утворити інноваційну команду, яка складатиметься з різноманітних фахівців із творчим мисленням та навичками вирішення проблем. Далі, встановіть чіткі цілі для інноваційних зусиль та розробіть план їх досягнення. Крім цього, важливо створити робоче середовище, що стимулює творчість та готовність до ризику, щоб підтримати новаторські ідеї.

Також, рекомендується використовувати гнучкі методології управління проектами, такі як Agile, для швидкої адаптації до змін. Нарешті, важливо систематично відстежувати та оцінювати результати інноваційних зусиль, а також вносити необхідні корективи для досягнення успішного результату.

Отже, інновації є двигуном економічного зростання та розвитку. Компанії та країни, які можуть генерувати та впроваджувати нові ідеї, будуть більш конкурентоздатними на світовій арені. Для успішного впровадження інновацій потрібні значні інвестиції, співпраця між різними зацікавленими сторонами та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Список використаних джерел

1. Світовий банк. Інновації та підприємництво: <https://www.worldbank.org/en/topic/innovation-entrepreneurship> (дата звернення: 19.04.2024).
2. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Інноваційне політика: <https://www.oecd.org/innovation/> (дата звернення: 19.04.2024).
3. Фонд Світового банку. Інновації для розвитку: <https://www.worldbank.org/en/topic/innovationsindevelopment/research> (дата звернення: 19.04.2024).
4. Український фонд стартапів: <https://usf.com.ua/> (дата звернення: 19.04.2024).
5. Національна академія наук України. Інститут економіки та прогнозування: <http://ief.org.ua/> (дата звернення: 19.04.2024).

УДК: 657.92-048.34

МАРЧЕНКО Р.А., студентка 4 курсу спеціальності 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник – **ГАВРИК О. Ю.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОЦІНКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Розглядаються проблеми оптимізації оцінки в бухгалтерському обліку. Розглядаються методи оцінки, рекомендовані МСФЗ, мають явну перевагу, оскільки є більш об'єктивними і орієнтуються на реальні умови ринку.

Ключові слова: оптимізація, бухгалтерський облік, дисконтована вартість, МСФЗ, управління вартістю активів.

Однією з важливих характерних рис сучасного стану вітчизняного бухгалтерського обліку є розширення кількості методів оцінки активів і

зобов'язань суб'єкта господарювання. Вартість є найважливішою економічною категорією, а бухгалтерська оцінка об'єктів є основою обліково-аналітичній системі.

Реформування вітчизняної системи обліку та фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності відбувається під впливом усієї сукупності соціально-економічних факторів. Зокрема, для отримання користувачами достовірної інформації щодо вартість активів та зобов'язань, все активніше обговорюється можливість застосування справедливої вартості, основними видами, якою є ринкова, дисконтована вартість.

Під оцінкою як обліково-економічною категорією розуміється елемент методу бухгалтерського обліку, за допомогою якого встановлюється реальна вартість об'єктів бухгалтерського обліку, з метою більш достовірного розкриття інформації у фінансовій звітності та аналізу її фінансового та майнового стану на звітну дату. Як відомо, до об'єктів обліку належать факти господарського життя, активи, зобов'язання, джерела фінансування діяльності суб'єкта господарювання, доходи, витрати, капітал.

У міжнародних стандартах основа для оцінки справедливої вартості, вимоги до розкриття інформації про оцінки справедливої вартості висвітлені у МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості».

Метод справедливої вартості надає більш об'єктивні дані для оцінки майбутніх грошових потоків у порівнянні з методом фактичних витрат та сприяє більш об'єктивній оцінці результатів роботи порівняно з фінансовою звітністю, що формується на основі вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку. Крім того, справедлива вартість оперативно реагує на поточну кон'юнктуру цін, залежить від ринків збуту, що дозволяє достовірно розкривати інформацію про результати діяльності суб'єкта господарювання.

За міжнародними правилами, застосування справедливої вартості тісно пов'язане з урахуванням теперішньої вартості грошових потоків, що генеруються використовуваними активами. Мета застосування дисконтованої вартості у бухгалтерських оцінках полягає у визначенні подій, що відображають зміну вартості грошей у часі, а також оцінці на звітну дату поточної вартості грошових потоків, які виникатимуть у перспективі.

Однак вибір ставки дисконтування ґрунтується на суб'єктивних припущеннях, і за своєю природою є неточним. Її вибір часто включає невизначеності щодо і суми, і термінів очікуваних грошових потоків, внаслідок подій, що мають місце у теперішньому, чи, ймовірно, відбудуться у майбутньому.

Проте, з погляду, застосування дисконтованої вартості у вітчизняному бухгалтерському обліку може сприяти покращенню якості фінансової звітності.

Іншим розрахунковим методом визначення справедливої вартості об'єкта є перерахунок за поточною вартістю активу або зобов'язання. Пункт 35 «а» IAS 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» підтверджує цю позицію, а п.6 згадує про метод обліку за відновлювальною вартістю, яка відображає зміни в ринкових цінах на конкретні активи. Крім того, МСФЗ вимагають обов'язкового тестування як необоротних так і оборотних активів на випадок їхнього знецінення з тих чи

інших причин. Однак в нинішніх умовах оцінка активів на знецінення пов'язані з низкою практичних труднощів. Зокрема, щодо невеликий обсяг публічної інформації про угоди з об'єктами оцінки, через відсутність активного ринку для більшості з них знижують достовірність оцінки та виносять на перший план питання щодо доцільності застосування зарубіжних підходів до обліку та оцінки.

Тим не менш, методи оцінки, рекомендовані МСФЗ, мають явну перевагу, оскільки є більш об'єктивними і орієнтуються на реальні умови ринку. Але їх застосування в нашій країні потребує значних змін як нормативно-правового забезпечення ведення бухгалтерського (фінансового) обліку, так і розробки методики навчання фахівців, що передбачає широке застосування професійних суджень бухгалтера-аналітика.

При визначенні справедливої вартості необхідно враховувати характеристики активів та зобов'язань, а саме стан, місцезнаходження та розмір активу, обмеження на продаж чи використання активу. Важливо при цьому враховувати ризики, з якими пов'язана діяльність підприємств.

Таким чином, що можливості управління вартістю активів, які дають МСФЗ обліку, поки що залишаються не використаними, зважаючи на те, що результати переоцінки та будь-які інші уточнення, зроблені виходячи з економічної доцільності, не відображаються у фінансовій звітності, а також не визнаються з метою оподаткування прибутку організацій. Проте, користувачі фінансової звітності вимагають точності та достовірності оцінки чистих активів організації, причому не тільки на поточний момент, а й на перспективу. Тому методи та прийоми МСФЗ можуть застосовуватися вітчизняними суб'єктами господарювання тільки з метою розкриття інформації додатках до основних форм фінансової звітності.

Список літератури

1. Кафка С. М. Оцінка в бухгалтерському обліку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2017. № 8. С. 120-124.
2. Шинкаренко А. В. Оцінка в бухгалтерському обліку: історичний аспект та сучасність. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2018. Т. 23, Вип. 8. С. 187-191.

УДК 005.953.2/.96'06

МННЯЙЛО А. О., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н. В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДОБОРУ ТА ВІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ

Розглянуто сучасні технології добору та відбору персоналу.

Ключові слова: наймання кадрів; етапи відбору; методи оцінювання кандидатів; валідність; теорія поколінь.

Початковим етапом процесу управління персоналом є наймання кадрів. Метою цього етапу є залучення працівників, які мають особистісні якості та володіють компетентностями, необхідними для досягнення цілей підприємства (організації).

Для пошуку таких кандидатів керівники та працівники HR-підрозділів підприємств використовують різні канали: публікація оголошень про вакансію на корпоративному, спеціалізованих та професійних сайтах та форумах та у соціальних мережах; рекомендації співробітників; взаємодію з Центрами зайнятості та кадровими агентствами; оголошення в навчальних закладах. Слід підкреслити, що нині соціальні мережі є для рекрутерів важливим джерелом інформації про кандидата (рис. 1).

Джерело: [1, с. 121].

Попередній відбір претендентів здійснюється HR-менеджером на основі аналізу представленого претендентом резюме або первинної анкети, яка заповнюється претендентом під час першого відвідування підприємства.

Наступна стадія відбору персоналу – первинна співбесіда (попереднє інтерв'ю, pre-screening), яке проводиться спеціалістом HR-відділу з метою з'ясування зацікавленості претендента у роботі та здатності її виконувати.

Після первинної співбесіди, яка може проводитись у телефонному режимі чи режимі відеоконференції, зазвичай проводиться співбесіда face to face з потенційним майбутнім керівником (hiring manager, Team Lead). Залежно від цілей відбору можуть використовуватися різні типи інтерв'ю: структуроване, поведінкове структуроване, напівструктуроване, неструктуроване, стрес-інтерв'ю, панельне, групове, один на один.

У процесі інтерв'ю здійснюється оцінка претендента – його потенціалу якісно виконувати певну роботу та адаптуватись до роботи в колективі підприємства.

Слід зазначити, що бізнес винайшов понад 30 методів оцінювання кандидатів на вакансію, проте, за даними науковців, 75 % найму відбувається з

помилками [2]. У своєму дослідженні професор Jesús F. Salgado посилається на 9 найбільш валідних методів оцінювання кандидатів (табл.1).

Валідність методів означає, що вони дійсно дають можливість оцінити наявність у кандидатів необхідних якостей та відібрати тих з них, хто забезпечить найкращий результат [3].

Таблиця 1. – Оцінка операційної валідності формульовано-оцінювальних процедур

Критерій	Метод	Валідність (пункти)
Загальна ефективність роботи	1. Поведінкове структуроване інтерв'ю	62
	2. Звичайне структуроване інтерв'ю	37
	3. Неструктурована співбесіда при працевлаштуванні	20
	4. Робочий кейс (приклад)	33
	5. Тести для перевірки професійних знань	45
	6. Тест на ситуаційне судження	26
	7. Асесмент центр	37
	8. Аналіз біографічних даних	33
	9. Перевірка рекомендацій	26

Джерело: [2].

Структуроване поведінкове інтерв'ю має найвищу валідність, тому його використовують 90 % компаній в світі. Воно базується на тезі про те, що поведінка кандидата в майбутньому зумовлена його минулим досвідом. Тому всі питання в поведінковому інтерв'ю починаються словами: «Згадайте ситуацію, коли...». Відповідь претендента зазвичай моделюється методом STARS або PARLA (табл. 2).

Таблиця 2 – Моделі STARS і PARLA

<i>PARLA</i>	<i>Які завдання Вам вдалося вирішити найкраще?</i>	<i>STARS</i>
<i>Problem</i> - проблема	В чому полягала проблема? Яку задачу Вам необхідно було вирішити? Чого Ви хотіли досягти?	<i>Situation</i> – ситуація <i>Target</i> - ціль
<i>Action</i> - дія	Що Ви змушені були робити для вирішення цієї задачі? Які дії здійснювали саме Ви?	<i>Action</i> - дія
<i>Result</i> - результат	Як змінилась ситуація внаслідок Ваших дій?	<i>Result</i> - результат
<i>Learned</i> – нові знання, навички	Чому Ви навчились в цій ситуації? Як оцінюєте себе при досягненні цієї цілі?	<i>Self-assessment</i> - самооцінка
<i>Applied</i> – застосування нових знань, навичок	Як Ви потім використовували отриману інформацію, нові знання та навички?	

Джерело: [4].

До високовалідних методів належать також тест General mental ability (інша назва – General Skills), який використовується для оцінки інтелектуальних

здібностей претендента, та опитувальник Big Five (інші назви – 5BFQ, Big Five Questionnaire-2, BFQ-2) – один із найбільш універсальних інструментів для психологічного оцінювання особистості.

Слід зазначити, що жоден із розглянутих методів не дає вичерпної інформації, на підставі якої можна було б ухвалити абсолютно правильне рішення про прийом на роботу. Тому Jesús F. Salgado у своїй праці [2] наводить комбінації з двох та трьох методів, використання яких в комплексі дає можливість отримати максимально реалістичну оцінку кандидатів за різними критеріями.

Особливу увагу слід також звернути на необхідність застосовувати різні канали, інструменти та методи при бажанні залучити в якості працівників представників різних поколінь (табл. 3).

Таблиця 3 – Інструменти та методи роботи менеджерів, що використовуються в процесі найму представників різних поколінь

Покоління	Інструменти та методи роботи
Покоління X	1. Переважно традиційні джерела набору: внутрішні (працівники підприємства та їх друзі, знайомі і родичі) та зовнішні (оголошення в ЗМІ, в мережі Internet, розповсюдження рекламних матеріалів, послуги служби зайнятості). 2. Обговорення під час співбесіди з претендентом умов праці, кар'єрних перспектив та можливостей додаткового навчання.
Покоління Y	1. Джерела набору: батьки, викладачі, консультанти; рекомендації співробітників; оголошення в мережі Internet. 2. Максимально реалістичний опис вакансії, чесні бесіди з претендентами з чітким описом майбутньої роботи та висвітленням недоліків робочого місця. 3. Обговорення найближчих перспектив під час співбесіди з претендентом.
Покоління Z	1. Активність компанії в Internet (регулярне оновлення сайту, активність в соцмережах), щоб представники покоління Z звернули на неї увагу. 2. Методи рекрутингу мають поєднувати віртуальні та реальні інструменти (Job Snap, LinkedIn). Проведення інтерв'ю за допомогою Skype, Zoom. Відеореюме як додаток до звичайного резюме. Використання інформації соцмереж для більш повного уявлення про персональний бренд претендента. 2. Відкрите конструктивне спілкування без намагання прикрасити дійсність.

Джерело: складено за [5].

Список літератури

1. Сучасний менеджмент у схемах і таблицях. Частина 1: навч. посібник / за ред. Н. С. Іванова. Кривий Ріг: Вид-во ДонНУЕТ, 2021. 282 с.
2. Salgado, Jesus F. (2017) Personnel Selection. Oxford Research Encyclopedia of Psychology. DOI: 10.1093/acrefore/9780190236557.013.8
3. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом: підручник. К.: ЦУЛ, 2019. 468 с.
4. Бузник В. Пам'ятка рекрутеру. Зручна візуалізація для проведення інтерв'ю за моделями STARS і PARLA. URL: <https://www.talent-management.com.ua/2327-pamyatka-rekruteru/>
- Коваль Н. В., Биба В. А. Використання теорії поколінь в менеджменті персоналу. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8262>

НАДАРАСА Є.М., студентка 4 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – АРБУЗОВА Т.В., канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Розглянуто сучасні виклики, з якими стикається ринок праці в Україні. Обґрунтовано необхідність застосування адекватних часу інструментів державного регулювання оплати праці для створення конкурентоспроможного та справедливого ринку праці.

Ключові слова: державне регулювання оплати праці, заробітна плата, ринок праці, виклики, інструменти.

Державне регулювання оплати праці в Україні є важливою складовою економічної політики країни, що впливає на соціальний добробут, динаміку ринку праці та загальний економічний розвиток. Однак цей процес не позбавлений труднощів. Дослідимо основні виклики, з якими стикається Україна в регулюванні оплати праці, та сучасні стратегії, спрямовані на вирішення цих проблем.

Пострадянський перехідний період, який в Україні тривав з початку 1990-х років, мав значний вплив на регулювання оплати праці та формування ринку праці. Процес переходу до ринкової економіки вимагав не лише економічних, але й інституційних змін, оскільки країна переходила від централізованої планово-адміністративної системи до більш децентралізованої та конкурентної. Країна зазнала реформ, спрямованих на приведення у відповідність з міжнародними стандартами, внесення змін у законодавство та практику для створення справедливого та конкурентного ринку праці.

До сучасних викликів і відповідно інструментів державного регулювання оплати праці в Україні належать, зокрема, встановлення та коригування мінімальної заробітної плати, колективні переговори та соціальний діалог, регулювання гендерного розриву в оплаті праці та соціальної нерівності, запобігання неформальної зайнятості та заборгованості із заробітної плати, стимулювання економічних реформ та врахування впливу глобалізації та викликів гіг-економіки, прагнення до європейської інтеграції та регуляторної гармонізації тощо.

Одним із основних інструментів державного втручання в оплату праці є встановлення та коригування мінімальної заробітної плати як державної соціальної гарантії [1]. В Україні політики регулярно переглядають мінімальну заробітну плату з метою відображення змін у вартості життя. Проте забезпечення того, щоб мінімальна заробітна плата була як соціально справедливою, так і економічно життєздатною, залишається актуальною проблемою.

Практика колективних переговорів та соціального діалогу між роботодавцями та працівниками є «наріжним каменем» регулювання праці в Україні. Хоча законодавство підтримує ці процеси, ефективність колективних переговорів може

відрізнятися в різних галузях і регіонах, в умовах нормально функціонуючої економіки та в умовах воєнного стану [2]. Заохочення міцного соціального діалогу має важливе значення для задоволення різноманітних потреб української робочої сили.

Гендерні відмінності в оплаті праці та ширша соціальна нерівність є сферами, які вимагають підвищеної уваги в підході до регулювання з боку держави. Реалізація політики, спрямованої на подолання гендерного розриву в оплаті праці та сприяння рівним можливостям для всіх працівників, сприяє більш інклюзивному та справедливому ринку праці.

Україна стикається з постійними проблемами, пов'язаними з неформальною зайнятістю та заборгованістю із заробітної плати. Неформальний сектор, який характеризується неформальною зайнятістю, створює труднощі для ефективного регулювання оплати праці. Крім того, усунення заборгованості із заробітної плати – затримки або не виплати – має вирішальне значення для забезпечення фінансової стабільності працівників і запобігання соціальним заворушенням [3].

Поточні економічні реформи, спрямовані на залучення іноземних інвестицій та сприяння економічному зростанню, впливають на регулювання оплати праці. Дотримання балансу між потребою у конкурентному бізнес-середовищі та захистом прав працівників є делікатним завданням державного регулювання у контексті прагнень України до глобалізації.

Пов'язані з попередніми є виклики Gig Economy (гіг-економіка, гігономіка) – модерною моделлю економіки, яка передбачає вільну і короткострокову форму «зайнятості» – фріланс [4]. Поява гіг-економіки створює нові виклики для регулювання оплати праці, оскільки все більше українців беруть участь у нетрадиційних формах зайнятості. Адаптація законодавства для забезпечення належного захисту та справедливої компенсації для працівників без використання «конвертів» стає вкрай необхідною [5].

Оскільки Україна прагне тісніших зв'язків з Європейським Союзом, приведення норм оплати праці до європейських стандартів стає пріоритетним завданням. Гармонізація практик сприяє міжнародній співпраці та підвищує конкурентоспроможність української робочої сили.

Отже, державне регулювання оплати праці в Україні є складним і динамічним процесом, який відображає економічний розвиток країни та зміни в суспільстві. Подолання проблем, пов'язаних із неформальною зайнятістю, заборгованістю із заробітної плати, гендерною диспропорцією, необхідністю тісного соціального діалогу, врахування впливу глобалізації та потребою в європейській інтеграції вимагає багатогранного та адаптивного регуляторного підходу. Оскільки Україна продовжує рухатися своїм економічним шляхом, вирішення цих питань буде важливим для побудови справедливого, конкурентоспроможного та інклюзивного ринку праці.

Список літератури

1. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР. Дата оновлення 23.02.2023 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z950108> (дата звернення 20.03.2024).
2. Шубін О., Орловська І., Пилипчук О., Приходько В. Соціальний діалог у сфері колективно договірної регулювання в умовах воєнного стану. Київ : Фонд ім. Фрідріха Еберта в Україні. 2023. 56 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/20502.pdf> (дата звернення 19.03.2024).
3. Duszynski M. Gig Economy: Definition, Statistics & Trends [2024 Update]. URL: <http://surl.li/spmfp> (дата звернення 22.03.2024).
4. Цимбал О. Протидія неформальній зайнятості в Україні: підходи до оцінки та безпекові пріоритети політики : Аналітична доповідь. Київ : 2017. 63 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2018-01/zainiatist-f1000.pdf> (дата звернення 20.03.2024).
5. Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці. Проект ЄС-МОП. Київ, 2018. 89 с. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/projectdocumentation/wcms_630069.pdf (дата звернення 24.03.2024).

УДК: 338.43:502.131.1(043.2)

НАДАРАСА Є.М., студентка 4 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – **ПОНЕДІЛЬЧУК Т.В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ

Сталість сільського господарства може стати одним із способів зберегти землі придатними для використання на довгі роки. Але існують певні перешкоди на шляху реалізації сталих підходів. Розглянемо засади стійкого сільського господарства.

Ключові слова: сталий розвиток, сільське господарство, продовольча безпека.

Сільське господарство відіграє ключову роль у забезпеченні світу продовольством, використовуючи 40% доступних земельних ресурсів. Воно є важливою складовою зростання розвитку промисловості та досягнення сталості багатьох країн світу. Країни, що розвиваються, стикаються з найбільшими викликами через зростання чисельності населення та пов'язані з цим проблеми продовольчої безпеки.

Стале сільське господарство – це ведення сільського господарства таким чином, щоб захистити навколишнє середовище, розширити природні ресурси та оптимально використовувати невідновлювані ресурси, тим самим, зберегти їх для майбутніх поколінь. Сільське господарство може стати стійким за умови ретельного управління його компонентами. Ключовими компонентами сталого сільського господарства є формування здорових ґрунтів, розумне управління водними ресурсами, підвищення поглинання вуглецю, стійкість до екстремальних погодних умов та збереження біорізноманіття (Рис. 1). Особлива увага приділяється питанням, пов'язаним із ґрунтовою екосистемою, оскільки вона має

вирішальний вплив на інші компоненти. Для підтримки родючості ґрунтів у сталому землеробстві застосовуються органічні добрива (компост, сидерати, вермикомпост тощо), покривні культури та ретельна ротація культур. Це сприяє збереженню здорових ґрунтів, збільшенню поглинання вуглецю та підвищенню стійкості до екстремальних погод. Також місцеві органічні відходи можна перетворювати на поживні речовини для рослин, зменшуючи потребу у синтетичних добривах.

Основною проблемою у розвинених країнах є надмірне використання мінеральних добрив, тоді як у країнах, що розвиваються, - низькі норми їх внесення. Обидві ситуації негативно впливають на земельні ресурси та сільськогосподарське виробництво. Доповнення органічними добривами на основі відходів допомагає збалансувати цю проблему. Підвищення вмісту органічної речовини в ґрунтах покращує їх родючість, стійкість до посухи та здатність поглинати вуглець. Це полегшує адаптацію до змін клімату, скорочує викиди парникових газів і сприяє стійкій інтенсифікації врожайності. Надмірне використання мінеральних добрив значно перешкоджає досягненню стійкості в сільському господарстві.

Широке застосування синтетичних добрив і пестицидів у розвинених країнах робить аграрний сектор одним з основних джерел забруднення довкілля. Для збільшення врожайності фермери застосовують величезну кількість хімікатів – добрив, інсектицидів, гербіцидів, що призводить до руйнування ґрунтів, забруднення води й повітря, зниження ефективності використання ресурсів, погіршення якості харчових продуктів та токсичної дії на корисні організми в ґрунті. Особливо шкідливим є надлишкове внесення азотних добрив, що спричиняє викиди парникових газів. Для запобігання руйнування природних ресурсів необхідно зосередитися на вирощуванні якісної, поживної продукції без застосування шкідливих хімікатів у достатніх обсягах.

Рис.1. Складові сталого сільського господарства.

Впровадження новітніх технологій, таких як крапельне зрошення, дуже важливе для дрібних фермерів у країнах, що розвиваються. Саме впровадження таких інноваційних засобів дуже важливе для малих фермерів, які виробляють понад 50% валового випуску всієї сільськогосподарської продукції у світі [1]. Відтак, нестача доступу до передових технологій серед дрібних виробників у країнах, що розвиваються, залишається серйозною перешкодою на шляху до сталого сільського господарства, яку долати необхідно в пріоритетному порядку.

Зміна клімату з нерівномірними опадами, повенями та зростанням температур є найбільшою загрозою для сталого сільського господарства у світі. Країни, що розвиваються, особливо вразливі через низький рівень зрошувальних систем, брак новітніх технологій, відсутність систем раннього попередження та дрібні розпорошені земельні ділянки. Ступінь негативного впливу залежатиме від швидкості змін та здатності фермерів адаптуватися. Ця проблема є найбільш гострою у відсталіх країнах, тому вони мають приділяти їй максимальну увагу для забезпечення стійкого розвитку аграрного сектору та продовольчої безпеки. Порівняння європейських країн здійснюється за рівнем Зведеного інноваційного індексу (Summary Innovation Index, SII), який розраховується на підставі статистичних даних. Найменше зростання Зведеного інноваційного індексу характерне для таких країн: Туреччина (0,3 %), Ірландія (2,1 %), Словенія (2,9 %), Данія (3,5 %), Румунія (4,1 %), Ізраїль (4,1 %), Франція (5,1 %); дві країни мають негативний результат: Боснія і Герцеговина (-1,2 %) та Україна (-5,3 %). [2]. Тобто, це країни повільні інноватори, що формуються, розвиваються (Emerging Inovators).

Для забезпечення зростаючих потреб населення без виснаження земельних ресурсів необхідно застосовувати стратегії сталого розвитку сільського господарства. Ключові можливості включають інтегроване управління поживними речовинами ґрунту, впровадження дрібномасштабного зрошення, використання місцевих органічних добрив – компосту, вермикомпосту, біодобрив. Особливо корисним є застосування компосту – він підвищує родючість ґрунтів, покращує їх структуру та здатність до вологоутримання. Вермикомпост та біодобрива також сприяють підвищенню врожайності екологічно безпечним способом. Інтегроване поєднання цих практик з малим зрошенням дозволить значно поліпшити продовольчу безпеку, адаптацію до змін клімату та добробут дрібних фермерів.

За оцінками Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН, до 2050 року обсяги виробництва продуктів харчування у світовому масштабі повинні зрости на 70% порівняно з сьогоднішніми показниками. Така вимога зумовлена прогнозованим зростанням чисельності населення планети, для забезпечення якого необхідно буде наростити обсяги випуску сільськогосподарської продукції [3].

Отже, сталий розвиток сільського господарства без шкоди для довкілля може забезпечити продовольчу та харчову безпеку для майбутніх поколінь. Проте існують перешкоди для досягнення цієї мети, такі як надмірна залежність від мінеральних добрив, брак інновацій та вплив змін клімату. Ці проблеми торкаються як розвинених країн, так і тих, що розвиваються. Зосередження на використанні місцевих органічних ресурсів, інтегрованому управлінні поживними

речовинами та розвитку зрошення може сприяти підвищенню рівня сталого землеробства. Це дозволить підвищити продуктивність і стійкість екосистем, а також покращить якість ґрунтів.

Список використаних джерел

1. Кореняко Г. І., Мальцев В. С. Інноваційна ефективність країн Європи та України за оцінкою Європейського інноваційного табло. Наука, технології, інновації. 2021. №4. С. 27-28. Дослідження URL: https://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2022/12/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%8F%D0%BA%D0%BE_4-2021.pdf
2. Донченко О. Нів'євський О., Яворський О. Малі фермери та домогосподарства в сільському господарстві та сільській економіці: оцінка їх ролі та заходи з підтримки їх сталого розвитку. Київська школа економіки. С. 5 Дослідження URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Smallholders-KSE.pdf>
3. Світ повинен стабільно виробляти на 70 відсотків більше продовольства до середини століття – звіт ООН. Новини ООН. Глобальна перспектива Людські історії. Дослідження URL: <https://news.un.org/en/story/2013/12/456912>

УДК: 330.16:338.1

ПАДАЛКА К.О., студент 4 курсу спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Науковий керівник – **ЗАДОРЖНА Р.П.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК НАСЛІДОК ЕФЕКТИВНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Досліджено сутність концепції економічної інклюзії як важливого складника корпоративної соціальної відповідальності. Розглянуто теоретичні основи, процес становлення інклюзивності в економіці, а також вітчизняний та зарубіжний досвід реалізації економічно інклюзивних проєктів.

Ключові слова: економічна інклюзивність, корпоративна соціальна відповідальність, сталий розвиток, розширення можливостей, глобальні ініціативи.

Проблема взаємозв'язку між корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ) та економічною інклюзією є надзвичайно актуальною на поточному етапі соціально-економічного розвитку. В умовах зростаючої ролі бізнесу у вирішенні соціально-економічних питань важливим є розуміння того, як практики КСВ можуть сприяти більш справедливому розподілу економічних можливостей та залученню різних верств населення до економічних процесів.

Економічна інклюзивність та соціальна відповідальність бізнесу, особливо в контексті подій, що відбуваються в Україні, набувають все більшого значення впродовж останніх років.

Концепція корпоративної соціальної відповідальності стала ключовою для сучасної бізнес-практики. Нині вона не лише визначає основні принципи та

підходи до розвитку відповідальної підприємницької діяльності, але й сприяє забезпеченню економічної інклюзивності, розширюючи можливості доступу до економічних ресурсів для всіх верств суспільства [1]. Соціальна відповідальність стає необхідною складовою загальної стратегії розвитку підприємства, що сприяє економічній інклюзивності та стійкому економічному зростанню.

Просування бізнесом концепції КСВ та зростання економічної інклюзії в суспільстві тісно взаємопов'язані. Завдяки реалізації різноманітних ініціатив та програм компанії створюють рівні економічні можливості для різних верств населення, сприяючи їх залученню до економічної діяльності. Корпоративна соціальна відповідальність виступає ключовим фактором забезпечення економічної інклюзивності та сталого розвитку.

Концепція корпоративної соціальної відповідальності зазнала значної еволюції з моменту її зародження і на сьогодні розглядається як невід'ємна складова сталого розвитку бізнесу та суспільства [2]. Вона передбачає врахування підприємствами не лише власних економічних інтересів, а й потреб різних зацікавлених сторін та суспільства в цілому. Ключовим напрямком КСВ є сприяння економічній інклюзії – створенню рівних можливостей для доступу різних верств населення до економічних ресурсів і процесів.

Економічна інклюзія тісно пов'язана з концепцією сталого розвитку та її принципами участі, справедливості, стабільності, поступального зростання для всіх. Вона відображає перехід від вузького фокусу на максимізацію прибутків до ширшого розуміння ролі бізнесу як рушія позитивних змін у суспільстві.

На практиці реалізація КСВ втілюється в різноманітних проєктах і програмах, спрямованих на підтримку малого бізнесу, створення робочих місць, навчання та розвиток персоналу, доступ до фінансових послуг, охорону довкілля тощо. Як українські, так і зарубіжні компанії все активніше інтегрують інклюзивність у власні стратегії, демонструючи зростаючу відповідальність перед суспільством.

Економічно інклюзивні ініціативи стали невід'ємною частиною стратегій розвитку багатьох країн. Наприклад, «Money A+E» [3] надає економічну освіту для молоді різних етнічних та соціальних груп. «Money and Mental Health Policy Institute» [4] розробив стандарти доступності фінансових та інших послуг для людей з проблемами психічного здоров'я. Такі проєкти сприяють інклюзії, інноваціям та стійкому економічному зростанню.

Україна також підтримує впровадження економічно інклюзивних рішень, що є особливо важливим під час війни та у післявоєнний період. Прикладами інклюзивних українських проєктів, що були нагороджені на Zero Project Conference у 2023 році, є: «Єдина інформаційна система соціальної сфери» [5] Міністерства соціальної політики для спрощення доступу вразливих груп до соціальних послуг, та «Career Hub Pro: Фріланс» [6] Центру КСВ для навчання молоді з інвалідністю основним професіям фрілансу та допомоги їм у подальшому працевлаштуванні.

Отже, реалізація корпоративної соціальної відповідальності в економічній площині сприяє забезпеченню доступу різних верств населення до економічних

благ і є потужним інструментом забезпечення сталого та впевненого розвитку на усіх рівнях соціально-економічного буття.

Список використаних джерел

1. Березюк К.М. Еволюція концепції корпоративної соціальної відповідальності в контексті зміни пріоритетів ведення бізнесу. *Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр.* К: ІЕП НАНУ, 2017. С. 166-176. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/141379/14-Bereziuk.pdf?sequence=1>
2. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів. *Економічна теорія.* 2013. № 4. С. 5-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2013_4_2
3. Money A+E. Transforming Lives Through Money Advice & Education. URL: <https://www.moneyaande.co.uk/>
4. Money and Mental Health Policy Institute. URL: <https://www.moneyandmentalhealth.org/>
5. Єдина інформаційна система соціальної сфери – основа цифрової трансформації надання соціальної допомоги громадянам. Інформаційно-обчислювальний центр мінсоцполітики України. URL: <https://www.ioc.gov.ua/eisss/>
6. Платформа кар'єрного розвитку CareerHub. CareerHub Pro: фриланс для молоді з інвалідністю. URL: <https://careerhub.in.ua/allprojects/career-hub-pro/>

УДК: 339.138/.371.4:004.738.5

ПАЩЕНКО Є.А., студентка 1 курсу

Науковий керівник – **ГЕРАСИМЕНКО І.О.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

Узагальнено сутність та визначено актуальність інтернет-маркетингу в умовах сучасної цифрової економіки. Представлено зміст та роль ключових стратегій інтернет-маркетингу: оптимізація вебсайтів та пошукових систем, пошуковий маркетинг, маркетинг у соціальних мережах, електронна комерція, email-маркетинг, контент-маркетинг, аналітика та вимірювання результатів.

Ключові слова: інтернет-маркетинг, інструменти та стратегії електронного маркетингу, цифрова економіка.

На сучасному етапі розвитку глобальної економіки інтернет-маркетинг стає не лише ключовим інструментом для успішного бізнесу, але й об'єктом пильного дослідження вчених та маркетологів-практиків. Зростаюча конкуренція, швидкий темп технологічних змін та зміна споживчих уподобань створюють постійну необхідність у вдосконаленні стратегій електронного маркетингу. Дослідження в галузі інтернет-маркетингу в Україні має особливу актуальність через стрімкий розвиток цифрової інфраструктури та постійне зростання онлайн-аудиторії. Адаптація та використання сучасних інструментів та стратегій електронного маркетингу є важливим завданням для українських компаній у забезпеченні їхнього конкурентного пріоритету та успіху на ринку.

У роботах Котлера Ф., Хенсона У., Хартмана А., Еймора Д., Леві Ж., Успенського І. та інших питання інтернет-маркетингу є предметом наукових досліджень. Вони досліджували феномен віртуальної економіки, тенденції її розвитку та віртуальне мікро- і макросередовище маркетингу, можливості ведення бізнесу в мережі, природу формування маркетингу та його функціонування. Вивчали специфічні деталі функціонування комплексу маркетингу в інтернет-просторі [1].

Перші роботи, присвячені корпоративній функції в Інтернеті на пострадянському просторі, з'явилися наприкінці 90-х років 20-го століття і ґрунтувалися на таких рекомендаціях: як створити сайт, як просувати його в Інтернеті та як проводити маркетингові дослідження. Електронний маркетинг – це як нова парадигма для традиційного маркетингу, розглядається як елемент електронної комерції та як новий етап розвитку і вдосконалення маркетингу.

Інтернет-маркетинг – це комплекс стратегій і способів, спрямованих на залучення потенційних клієнтів, підвищення інтересу до бренду і збільшення продажів шляхом просування товарів, послуг і брендів в Інтернеті. Це набір інструментів та підходів, які дозволяють компаніям ефективно взаємодіяти зі своєю аудиторією в онлайн-середовищі [2].

Нині використання інструментів інтернет-маркетингу є базисом будь-якої інтернет-стратегії з просування. Формуючи інтернет-стратегію, необхідно звертати увагу на особливості та цілі кожного з інструментів інтернет-маркетингу.

Електронний маркетинг включає низку стратегій і тактик, такі як:

1. Оптимізація вебсайтів та пошукових систем (SEO): відіграє ключову роль у сучасному інтернет-маркетингу. Це процес створення та налаштування вебсайту з метою покращення його видимості в пошукових системах, таких як Google, Bing та інші, і забезпечення вищих позицій у результатах пошуку. Оптимізація вебсайту спрямована на забезпечення того, щоб ваш сайт відображався в результатах пошуку для релевантних запитів користувачів, що підвищує його відвідуваність та популярність.

2. Пошуковий маркетинг (SEM): є одним з ключових інструментів цифрового маркетингу, спрямований на просування товарів і послуг шляхом платних рекламних кампаній в пошукових системах та інших платформах. Однією з найпопулярніших платформ для пошукового маркетингу є Google Ads (раніше відома як Google AdWords), яка дозволяє розміщувати рекламу на сторінках результатів пошуку Google, на сайтах-партнерах Google та в інших його сервісах.

3. Маркетинг у соціальних мережах (SMM): є ключовим елементом сучасної стратегії маркетингу, оскільки соціальні мережі стали не лише платформою для спілкування, але й потужним інструментом для просування бренду та взаємодії з аудиторією. Створення спільнот навколо бренду в соціальних мережах полягає у відкритті офіційних сторінок та профілів бренду на популярних платформах, таких як Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn та інші. Це дає можливість залучати увагу цільової аудиторії, сприяти взаємодії з клієнтами, отримувати відгуки та реагувати на них.

4. Електронна комерція (E-commerce): є одним з найважливіших аспектів сучасного бізнесу, який полягає в продажу продуктів і послуг через Інтернет. Це охоплює будь-які види комерційних транзакцій, здійснених через Інтернет,

включаючи покупку товарів і послуг, електронні бізнес-транзакції, онлайн-торгівлю та інші форми електронних платежів.

5. Email-маркетинг: є потужним інструментом для залучення уваги клієнтів, збільшення продажів та підтримки відносин з аудиторією. Цей вид маркетингу передбачає використання електронної пошти для надсилання різноманітних комунікативних матеріалів, таких як промоакції, новини, спеціальні пропозиції, рекламні кампанії та інші.

6. Контент-маркетинг: стратегія маркетингу, яка базується на створенні та поширенні цікавого, корисного та інформативного контенту з метою залучення уваги аудиторії, підвищення її зацікавленості та відомості про бренд, а також встановлення позитивних відносин з клієнтами та потенційними споживачами.

7. Аналітика та вимірювання результатів: відіграють важливу роль у процесі розвитку та оптимізації стратегій просування продуктів та послуг. Цей аспект маркетингової діяльності передбачає використання різних аналітичних інструментів для збору, аналізу та інтерпретації даних з метою визначення ефективності маркетингових кампаній та прийняття обґрунтованих рішень щодо їх подальшої оптимізації [2, 3].

Отже, дослідження електронного маркетингу свідчать про необхідність постійного адаптування стратегій маркетингу до змін у технологічному середовищі та уподобань споживачів. Зростаюча конкуренція та швидкість технологічних інновацій ставлять перед бізнесом вимогу постійного вдосконалення інтернет-маркетингових підходів, що допомагає відкрити нові можливості у взаємодії з аудиторією та забезпечує конкурентні переваги компанії на ринку. Подальший розвиток і вдосконалення стратегій інтернет-маркетингу стає стратегічно важливим завданням для бізнесу в сучасну епоху цифровізації.

Список використаних джерел

1. Литовченко І.Л. Інтернет маркетинг: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 332 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147035495.pdf>.
2. Chat GPT. URL: <https://chat.openai.com/>.
3. Яшкіна О.І., Савельєв М.С. Стратегії вибору інструментів інтернет-маркетингу в залежності від бізнес-моделей підприємств. Маркетинг і цифрові технології. 2021. Т. 5. № 2. С. 75–83. URL: <http://mdtopu.com.ua/index.php/mdt/article/view/141/126>.

УДК 621.326.

ПЕРЕСУНЬКО Є.М., студент 4 курсу спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник – **БІЛЧЕНКО А.М.**, канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

КОМУНІКАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У роботі розглянуто особливості поняття «комунікація», визначено її роль у публічному управлінні.

Ключові слова: комунікація, зворотній зв'язок, комунікативна мережа.

Комунікація як засіб передачі інформації від людини до людини розвивалася паралельно з розвитком суспільства. Управління комунікацією як інструментом політичного впливу або ідеологічним засобом давно було об'єктом тривалих дискусій. Так, спроби контролювати інформаційні потоки та спрямовувати комунікацію в певному напрямку здійснювалися за допомогою видання указів і законів інститутами влади.

У широкому значенні комунікація становить собою взаємодію між різними суб'єктами шляхом їхнього обміну конкретними повідомленнями. Цими суб'єктами можуть бути окремі особи, групи людей, організації або соціальні установи, для яких комунікація є важливим елементом їхнього соціального життя.

Найважливіша роль комунікації – зворотний зв'язок. Це дає владі змогу отримувати достовірну й актуальну інформацію щодо реакції суспільства на ухвалені рішення та відповідно коригувати їх, створюючи основу для нових рішень.

Політичні рішення – результат аналізу вхідної інформації. Таким чином, механізм зворотного зв'язку, забезпечує контроль і розвиток політичної системи.

Комунікації поділяються на горизонтальні (забезпечують зв'язки між посадовими особами, структурними підрозділами одного рівня), вертикальні (передусім призначені для забезпечення спілкування, пов'язаного з управлінням організацією) і діагональні (здійснюються між суб'єктами на різних рівнях ієрархії і, як правило, використовуються тимчасово для досягнення конкретної мети чи реалізації програм або проектів).

Комунікативна мережа – це структура, яка забезпечує потоки повідомлень або сигналів між двома чи більше особами.

Ділова бесіда – це спосіб спілкування, під час якого відбувається обмін інформацією, думками та уточнення позицій із метою виявлення, вирішення та оцінки певних проблем, обговорення проектів рішень тощо.

Консультація – спілкування з фахівцем із певного питання з метою отримання необхідних порад. У сфері публічного управління консультації як спосіб внутрішньої комунікації організовані переважно з метою отримання експертної думки щодо проектів у правлінських рішень, певних результатів роботи, прогнозів та інших аспектів. Для консультування можуть запрошуватися як фахівці конкретної організації чи відділу, так і зовнішні спеціалісти.

Діловий обід або вечеря є формою неформальної комунікації, під час якої обговорюються службові питання у невимушеній атмосфері. Зазвичай такий захід спрямований на пошук нетрадиційних рішень, отримання підтримки тощо.

Переговори – це обмін думками та домовленості між сторонами з метою досягнення певних угод або рішень. Зазвичай вони відбуваються між двома особами, але часто практикуються і групові переговори, напри лад зустріч двох делегацій.

Нарада є найпоширенішою формою групової комунікації в публічному управлінні, спрямованою на обговорення різних питань та аспектів. Народи можуть містити такі питання: розгляд і аналіз поточного стану справ або проблеми, узгодження дій (тип інформативної наради), надання інформації про шляхи вирішення проблеми та переконання персоналу у правильності ухваленого рішення (роз'яснювальна нарада, інструктажна нарада); знаходження рішення проблеми та збір ідей (проблемна нарада або "мозковий штурм"), ухвалення конструктивного рішення

(нарада з ухвалення рішення); надання учасникам необхідних знань і підвищення їхньої кваліфікації (конференція або навчальна нарада).

Проведення наради має сенс, якщо існує необхідність обміну інформацією, вираження думок і альтернативних точок зору, аналізу складних або нестандартних ситуацій, ухвалення рішень із комплексних питань.

Варто розглянути й інші можливості, які можуть замінити нараду: ухвалення рішення одноосібно вищим керівником, проведення консультацій в обмеженому колі, вирішення питання за допомогою телефонного зв'язку, перенесення питання на іншу (заплановану) нараду тощо.

Комунікації спрямовані виконувати такі функції: планування, організаційні, дослідницькі, експертні (оцінка ефективності виконаної роботи та знаходження нових проблем, які необхідно буде вирішити).

У сучасних умовах необхідне постійне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій і нових інструментів для збільшення прозорості й відкритості в системі публічного управління. Це сприяє активнішому залученню громадянського суспільства та бізнесу до процесу публічного управління не лише з метою контролю за діяльністю органів державної влади, а й використання інтелектуального потенціалу населення для вирішення соціально важливих проблем.

Отже, комунікаційна стратегія публічної влади – це, перш за все, ефективна взаємодія влади з населенням і всередині організації, спрямована на реалізацію загальної місії влади.

Список використаних джерел

1. <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/9717/1/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>
2. <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3136/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B2%20%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96.pdf>
3. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/90/2276/4908-1?inline=1>

УДК 352/.354:659.4

ПЕРЕСУНЬКО Є.М., студент 4 курсу спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник – **ПОЛЩУК С.П.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Розглянуто зміст і сутність поняття "зв'язки з громадськістю", їх вплив на прийняття рішень на державному рівні та інструменти, які використовуються для спілкування між громадськістю та державними структурами.

Ключові слова: зв'язки з громадськістю, держава, комунікації, публічне управління, інформаційні технології.

Зв'язки з громадськістю (PR) у публічному управлінні є важливим елементом для забезпечення ефективної взаємодії між урядом і суспільством. Це включає в себе розробку стратегій спілкування, публікацію інформації про діяльність уряду, відкрите обговорення питань громадського інтересу, а також взаємодію з громадськими організаціями та громадянськими ініціативами.

“Паблік рилейшнз” - це функція державного управління, яка сприяє встановленню та підтриманню спілкування, встановлення взаєморозуміння й співробітництва, знаходження спільних інтересів та досягнення порозуміння між громадянами та владою. Зародження PR відбулося в США та активно почало розвиватися по всьому світі, у тому числі і в Україні - з кінця 80-х років ХХ століття [1].

Метою зв'язків з громадськістю виступає саме змога встановити зв'язок між різними соціальними групами та державою, побудувати чіткі та прозорі відносини, які будуть досягнуті, шляхом відкритої політики та прозорості і, насамперед, зворотного зв'язку.

Цільова група у роботі з громадськістю в публічному управлінні включає громадян, громадські організації, ЗМІ та інші стейкхолдери. Спілкування з цими групами допомагає уряду зрозуміти потреби та очікування суспільства, відкриває можливості для залучення громадськості до процесу прийняття рішень, а також допомагає уникнути конфліктів та непорозуміння.

Зв'язки з громадськістю у системі державного управління розподіляються на внутрішні та зовнішні комунікації. Зовнішні спрямовані на встановлення взаємодії органів державної влади з громадянами, а внутрішні зв'язки утворюють комунікативну мережу, яка проявляється: 1) у межах діяльності органів виконавчої влади, 2) поза межами діяльності органів виконавчої влади [2, С. 175].

Як зазначає А. Кохан, «у сучасних умовах суспільного розвитку державно-управлінська комунікація є важливим інструментом демократизації процесів реалізації державної політики. У цьому напрямі особливої уваги набуває встановлення зворотного зв'язку з громадськістю, публічного діалогу, партнерських стосунків органів влади та інститутів громадянського суспільства, підвищення ефективності механізму залучення громадськості до розроблення та реалізації державної політики, налагодження системності у здійсненні політичних комунікацій, розробка Закону про державну комунікативну політику – питання першочергової ваги, від яких залежатимуть усі подальші дії влади» [3, С. 3].

Для підвищення авторитету, держава повинна збалансувати комунікативний процес шляхом включення громадян в дискусії щодо прийняття місцевих бюджетів або обговорення суспільно важливих або організаційних рішень.

Ефективна стратегія зв'язків з громадськістю включає в себе регулярне спілкування зі стейкхолдерами, відкритість та прозорість у роботі уряду, активну участь у громадських обговореннях та консультаціях, а також використання різноманітних комунікаційних каналів, включаючи соціальні медіа та інтернет-ресурси.

У сучасному публічному управлінні існує різноманіття комунікаційних інструментів для взаємодії між урядом та суспільством:

1) прес-релізи та офіційні заяви використовуються для поширення важливої інформації, анонсування подій або пояснення офіційної позиції з питань громадського інтересу;

2) конференції та брифінги для зустрічей з журналістами та представниками громадськості дозволяють уряду надавати інформацію про дії та позиції, а також відповідати на запитання;

3) соціальні медіа. Платформи, такі як Facebook, Twitter, Instagram, Telegram та інші, стали важливими каналами для спілкування з громадськістю. Вони дозволяють уряду швидко реагувати на події, ділитися інформацією та взаємодіяти з громадянами безпосередньо;

4) урядові веб-сайти є важливими джерелами інформації для громадян. Вони можуть містити новини, оголошення, звіти та іншу корисну інформацію;

5) публічні слухання та консультації. Уряд може організовувати публічні заходи, такі як слухання, консультації та обговорення, щоб отримати відгуки та пропозиції від громадськості з певних питань або ініціатив;

6) електронна пошта. Розсилка електронних листів може бути ефективним засобом повідомлення громадськості про важливі події, оновлення або можливості для участі.

Інформаційні технології є одним з головних інструментів для зв'язку з громадськістю, які охоплюють велику кількість населення з різних груп та інституцій. Але варто пам'ятати про загрози, які несуть Інтернет-технології, а саме виникають нові інформаційні бар'єри, нерівність та маніпуляції, що в свою чергу порушує ефективне та рівномірне спілкування з громадськістю.

В Україні public relations є відносно новою, але досить розвинутою сферою діяльності. Цей стрімкий ріст популярності PR пояснюється як активним впровадженням західних підходів у бізнесі та політиці, так і розумінням вітчизняною елітою необхідності використання конкуренто-спроможних технологій у різних сферах життя населення.

Отже, для побудови відносин між державою і суспільством необхідно використовувати досвід зарубіжних країн, зокрема Канади, Нідерландів, США, що дозволяє визначити перспективні напрями вдосконалення механізмів комунікативної діяльності місцевих органів влади в Україні: посилення прозорості діяльності владних органів та наближення їх до громадян-споживачів публічних послуг; формування організаційно-правових умов для розвитку діалогу між владою і громадськістю; перехід до партнерського співробітництва; підвищення відповідальності державних службовців за якість надання публічних послуг; запровадження інтегрованих комунікативних технологій і принципів маркетингу в діяльність владних установ; зміцнення зв'язку професійного навчання державних службовців із процесами демократизації управління тощо [4, С. 65].

Україна зробила вагомі кроки у встановленні взаємодії між інститутами громадянського суспільства та державою, а також в інформуванні населення про діяльність уряду. Однак, в умовах воєнного стану, органи державної влади та місцевого самоврядування повинні бути свідомі наслідків своїх рішень. Уряд має

нести відповідальність за забезпечення цивільного захисту, законності, соціальної гармонії та благополуччя [5].

Список літератури

1. Агафонова Н.О. Сутність зв'язків з громадськістю в системі публічного управління. Публічне управління та регіональний розвиток. 2018. № 1. С.10-31. URL: <http://surl.li/sqkoo>
2. Сопіна О.А. Зв'язки з громадськістю як чинник удосконалення комунікаційного механізму державного управління. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2021/28.pdf
3. Кохан А.І. Державна комунікативна політика – механізм ефективної діяльності інституту публічної влади в Україні. Вісник НАДУ «Державне управління: теорія та практика». 2011. № 1. С. 2–8.
4. Шевченко О.М. Особливості комунікацій з громадськістю у публічному управлінні. URL: <https://pa.stu.cn.ua/tmppdf/46.pdf>
5. Комунікативна політика держави в контексті посилення суспільного впливу. Ажажа М., Пеліова Я., Несторенко Т. Scientific journal “MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS “. 2023. С. 79-88

УДК: 336.647/.648

ПЛАХОТНЮК Ю.С., студентка 4 курсу

Науковий керівник – **ЗУБЧЕНКО В.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКІВ

У тезах встановлено, що ефективне управління фінансовим станом підприємства вимагає здатності пристосовуватися до невизначеності та ризиків, які можуть впливати на його фінансовий результат. В умовах нестабільного економічного середовища та ринкових умов, що швидко змінюються, необхідно сформулювати стратегію, яка дозволить ефективно управляти фінансами підприємства та мінімізувати ймовірні ризики з метою забезпечення фінансової стабільності й успішності бізнесу.

Ключові слова: фінансовий стан, невизначеність, ризики, гнучкість, стратегія управління ризиками, стратегічне планування, аналіз ситуації.

Управління фінансовим станом в умовах невизначеності та ризиків є надзвичайно важливим аспектом для будь-якого підприємства. Невизначеність і ризики завжди присутні в бізнес-середовищі, а тому важливо формувати стратегію, що допоможе ефективно управляти ними. На сьогоднішній день ключовими чинниками управління є гнучкість і готовність підприємства до змін, швидкість реагувати на зміни в економічних умовах, політиці, законодавстві та інших сферах, які можуть вплинути на їх фінансовий стан.

Проаналізувавши різні джерела економічної літератури, варто зазначити, що ризики управління фінансами – це потенційні події або обставини, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан підприємства та його діяльність.

Так, за визначенням О.В. Таран, фінансовий ризик – це невід’ємна складова будь-якої фінансової діяльності, яка являє собою неминучі фінансові відносини, що мають різні напрями прояву через виникнення об’єктивно наявної недостатності, неточності або надмірності економічної інформації щодо здійснення певних подій або їхньої випадковості, та обчислюється на підставі оцінки ймовірності втрат унаслідок здійснення під час таких подій деякої господарської діяльності [1].

У свою чергу В. Вітлінський та Г. Великоіваненко вважають, що фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачуваних фінансових втрат (зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу) у ситуації невизначеності умов здійснення підприємницької діяльності [2].

Отже, можна узагальнено стверджувати, що фінансовий ризик – це ризик, який пов’язаний з імовірністю втрати фінансових ресурсів.

Зазначимо, у науковій літературі розрізняють зовнішні та внутрішні ризики підприємства. Зовнішні ризики включають економічні чинники, такі як зміни валютних курсів, інфляція, політична нестабільність, зміни законодавства та регулювання, геополітичні конфлікти тощо. Ці ризики можуть призводити до зменшення прибутків, збитків або навіть банкрутства підприємства. У свою чергу, внутрішні ризики пов’язані з внутрішньою діяльністю підприємства, тобто недостатня ефективність управління фінансами, недостовірна фінансова звітність, шахрайство або недобросовісна поведінка співробітників, недосконалість внутрішнього контролю тощо. Внутрішні ризики можуть спричиняти фінансові втрати, порушення репутації підприємства та інші негативні наслідки.

Для управління ризиками фінансової діяльності підприємства важливо розробити стратегію управління, виявити потенційні ризики, оцінити їх вплив та ймовірність виникнення, прийняти заходи щодо мінімізації ризиків та створити систему моніторингу та контролю. Такий підхід допоможе забезпечити стабільну фінансову позицію підприємства й запобігти ймовірним проблемам у майбутньому.

Загалом процес управління фінансовими ризиками підприємства передбачає основні етапи [3]:

1). ідентифікація фінансових ризиків підприємства (виявлення факторів, що впливають на рівень ризиків, формування портфеля фінансових ризиків, визначення найбільш ризикових видів і напрямів фінансової діяльності підприємства);

2). оцінка та аналіз фінансових ризиків (визначення ймовірності можливого настання ризикової події за кожним видом ідентифікованих фінансових ризиків, вибір методів їх оцінювання, оцінювання рівня ймовірності фінансових ризиків, визначення розміру можливого фінансового збитку при настанні ризикової події, ранжування фінансових операцій за розміром можливих фінансових втрат тощо);

3). вибір і реалізація методів управління фінансовими ризиками, основними з яких є: уникнення, прийняття, перенесення ризику й запобігання збиткам (обґрунтування альтернатив відбувається шляхом застосування обраних методів, розроблення й вжиття підприємством конкретних заходів щодо зменшення ймовірності виникнення окремих видів ризиків і зниження розміру, пов’язаних із ними очікуваних втрат, оцінювання результатів і коригування обраних методів);

4). моніторинг і контроль фінансових ризиків (моніторинг факторів ризику, шляхів нейтралізації можливих негативних наслідків фінансових ризиків, бюджету витрат, пов'язаних з управлінням фінансовими ризиками, результатів реалізації фінансових операцій і видів фінансової діяльності; контроль фінансових ризиків на основі результатів моніторингу та аналізу, за необхідності відбувається коригування управлінських рішень).

Варто зазначити, що для сучасного підприємства важливо сформувавши чітку стратегію управління ризиками, що включає ідентифікацію потенційних ризиків, оцінку їх впливу та ймовірності виникнення, а також систему заходів щодо мінімізації цих ризиків. Диверсифікований портфель інвестицій дозволить зменшити вплив можливих фінансових витрат, а постійний моніторинг фінансових показників і аналіз результатів допоможе оперативно реагувати на будь-які зміни. В умовах невизначеності та ризиків управління фінансовим станом вимагає стратегічного планування, гнучкості, проактивності й постійного аналізу ситуації. Такий підхід допоможе підприємствам успішно чинити опір негативним чинникам і забезпечить стабільну фінансову позицію.

Вважаємо, що важливим аспектом ефективного управління фінансами є ретельне планування і моніторинг фінансових показників підприємства: розробка бюджетів, прогнозування прибутку й витрат, аналіз фінансової звітності, контроль за оборотним капіталом та інші фінансові процеси. Наведені заходи дозволяють оперативно реагувати на зміни щодо фінансового стану підприємства та приймати обґрунтовані рішення для досягнення поставлених цілей. Крім того, важливо також сформувавши ефективну систему контролю за фінансами, щоб уникати можливих фінансових злочинів, шахрайства та недобросовісних дій співробітників. Запровадження внутрішнього контролю, аудиту та використання сучасних фінансових технологій значно покращить ефективність управління фінансами підприємства та забезпечить її стабільний розвиток.

У результаті опрацьованих джерел інформації, можна зробити висновок, що управління фінансовим станом в умовах невизначеності та ризиків є критично важливим елементом успішної стратегії підприємства. Невизначеність і ризики є невід'ємною частиною сучасного бізнесу, і ефективне управління ними є ключовим фактором для досягнення фінансової стабільності та успішності підприємства. Стратегічне планування, ретельний аналіз ризиків, постійний моніторинг фінансових показників, розробка адаптивних стратегій і готовність підприємства до змін забезпечать ефективне управління фінансовим станом підприємства та його конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел

1. Таран О.В. Сучасні питання проблематики ризиків фінансової сфери діяльності підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз. Харків : Константа, 2004. 108 с.
2. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. К.: КНЕУ, 2004. 480 с.
3. Томашук І.В., Томашук І.О. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64>.

ПОБЕРЕЖНА А. Є., студентка 3 курсу спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т. В.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЕФЕКТИВНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПЕРЕШКОДИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Розглянуто перешкоди, з якими стикається державне управління в сфері економіки в Україні в умовах воєнного стану. Обґрунтовано необхідність застосування адекватних часу державних та муніципальних управлінських рішень для зменшення впливу воєнних ризиків.

Ключові слова: ефективне державне управління, сфера економіки, воєнний стан, політика, управлінські рішення.

Ефективність державного управління в сфері економіки в умовах воєнного стану виявляється в забезпеченні її безпеки, стабільності та розвитку. Для ефективного державного управління існують такі, зокрема, перешкоди: загрози економічній та фінансовій безпеці країни, збільшення рівня інфляції. Також для уряду є важливим питання відновлення країни після війни.

Економічна безпека є важливим критерієм оцінки національної економіки та ефективності економічної політики держави в економічній сфері. У перші місяці повномасштабної війни економічну безпеку України вдавалося забезпечувати завдяки наявним резервам, накопиченими у довоєнний період, об'єднання зусиль місцевого та регіонального рівнів, співпраці громадян, міжнародній підтримці. Затяжний період війни виснажує економіку України через цілеспрямовані атаки на критичну інфраструктуру, виснаження фінансових резервів населення та бізнесової ланки, наростання економічних диспропорцій. Це актуалізує потребу здійснення цілеспрямованої політики держави щодо протидії комплексу ризиків на основі оперативного моніторингу загроз економічній безпеці в умовах війни та аналітичного опрацювання результатів такого моніторингу [1].

Загрози фінансовій безпеці країни за часів воєнного стану виявилися у значних втратах митних та податкових надходжень державного та місцевого бюджетів, збільшенні державного боргу і, як наслідок, видатків на його обслуговування, погіршенні фінансового стану пенсійної системи внаслідок фінансової обмеженості держави тощо [2]. Все це є викликами перед державним управлінням в економічній сфері, що покликане дбати про ефективність використання фінансових ресурсів, контроль банківського сектору та залучення міжнародної фінансової підтримки для забезпечення в першу чергу виконання фінансових зобов'язань держави, передбачених бюджетом, збереження банківської стійкості, зміцнення місця держави на міжнародних фінансових ринках.

Рівень інфляції характеризує економічний стан. Індекс інфляції (індекс споживчих цін) в Україні у лютому 2020 р. був 99,7 %, 2021 р. – 101,0 %, 2022 р. –

101,6 %, 2023 р. – 100,7 %, а у лютому 2024 р. склав 100,3 % [3]. Реальний дохід громадян все більше знижується. Для того, щоб зберегти купівельну спроможність громадян держава має здійснювати такі заходи: забезпечувати належною оплатою праці працівників бюджетного сектору, Сил оборони, соціальними виплатами внутрішньо переміщених осіб, фінансувати пенсії та інші соціальні виплати. У боротьбі з інфляцією уряд, проводячи фіскальну політику, має, зокрема, знижувати та стабілізувати ціни на пальне, фіксувати тарифи на комунальні послуги тощо.

На даний час актуальне питання відновлення країни після війни, адже наявним є значне фізичне руйнування промислових, сільськогосподарських, енергетичних об'єктів, доріг, тощо. Через постійні обстріли інфраструктури країни значно страждає виробничий сектор економіки, посилилась залежність від імпорту та з'явилися проблеми з експортом. Для повоєнного відновлення потрібні надійний основний капітал, інвестиції та якісний людський капітал. Розглядаючи проблему пошуку надійного основного капіталу, який забезпечуватиме стале виробництво, варто врахувати, що ЄС є головним торгівельним партнером України, довготривалі економічні зв'язки маємо зі США та Японією. Ці країни підтримують нашу державу в боротьбі з російським агресором і можуть стати активними учасниками повоєнного відновлення. Міжнародна торгівля є заходом проти спустошення ринку споживчих товарів та товарів виробничого призначення, за якої також розвиваються транспортно-логістичні, виробничі можливості. Міжнародна співпраця дозволить закупити обладнання, яке українське виробництво не здатне наразі виготовити, та залучити бізнес-партнерів, які відкриють для вітчизняного виробництва й економіки нові можливості. Інвестиції, в першу чергу, у виробничу сферу економіки країни забезпечать швидку відбудову та розвиток різних галузей. Але тепер перед державним управлінням з'являються нові виклики – інвестори мають бути зацікавлені у реалізації своїх проєктів в Україні, внутрішні та зовнішні інвестиції мають бути ретельно скоординовані, а хід відбудови повинен стати підзвітним і прозорим на всіх етапах аби забезпечити довіру до нашої країни та її державного апарату [4, с. 26].

Якісний людський капітал означає систему дієвих, ефективних характеристик, які визначають спроможність людини створювати товари. На трудовий потенціал країни негативно впливає збільшення частки громадян, які виїхали, небезпека їх неповернення та ймовірність виїзду громадян, які залишились, у разі скасування обмежень на виїзд для військовозобов'язаних. Суттєво погіршилось соціально-економічне становище населення через втрати можливостей зайнятості. Посилилось скорочення наявного населення, передусім працездатного віку. Погіршення соціально-побутових умов, знижений рівень доступності закладів охорони здоров'я, зниження якості освіти через роботу онлайн, постійні повітряні тривоги – все це перешкоджає формуванню людського капіталу. Тому перед державним управлінням виникає завдання розробити таку соціальну політику, яка повинна враховувати сучасні тенденції та можливі наслідки війни. Така політика має включати створення нових робочих місць, які гарантуватимуть високий рівень безпеки праці, розширення можливостей безкоштовного навчання, гідну оплату праці, доступність закладів охорони

здоров'я. Метою соціальної політики має бути покращення умов життя та праці населення, що переконає населення повертатися та залишатися в країні.

Отже, від ефективності державного управління в сфері економіки напряду залежить вирішення її проблем. Наявні і потенційні загрози, з якими влада на державному та муніципальному рівні ще не стикалась, потребує значних зусиль для їх усунення, що викликає непересічних управлінських рішень. Для того, щоб зробити цей процес ефективним, уряд та місцева влада мають здійснювати цілеспрямовану політику щодо протидії комплексу ризиків на основі оперативного моніторингу загроз економічній безпеці, ефективно використовувати фінансові ресурси, проводити фіскальну політику для зниження інфляції та займатись відновленням країни, її соціально-економічного потенціалу, не очікуючи закінчення війни.

Список літератури

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. Експертно-аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. 31.05.2023. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v> (дата звернення: 25.03.2024 р.).

2. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (01-30.06.2022). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voennoho-2> (дата звернення: 20.03.2024 р.)

3. Індекс інфляції в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 22.03.2024 р.)

4. Arbuzova, T. (2023). Organizational and economic mechanism of public management of ukraine economy recovery under the conditions of institutional, managerial and corruption risks. Public Administration and Law Review, (2), 18–27. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2023-2-18-27>

УДК: 341.323.3

ПОБЕРЕЖНІЙ А.М., студент 4 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – **ОДНОРОГ М.А.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

В даній роботі будуть розглянуті включеність населення України у систему економічних послуг, а також її роль в системі інклюзивності. Вона обумовлена особливою увагою міжнародних організацій та появою нових проєктів з вивчення явища економічної інклюзивності.

Ключові слова: фактор, економічна інклюзивність, економічне зростання, інклюзивне зростання, індикатори доступності.

Процес економічної інклюзивності продовжує привертати увагу вчених і політиків протягом останніх десяти років. З огляду на те, що мільйони людей не мають доступу до економічних послуг у всьому світі існує потенційна втрата вкладів, заощаджень, коштів і потенціалу економіки [4].

Вона є невід'ємним елементом будь-якої успішної стратегії зростання. Систематична нерівність можливостей в рамках даної концепції є

«токсичною» для економічного зростання, оскільки вона призведе до уповільнення процесу через політичні канали або інші конфлікти. Тут варто підкреслити ідею рівності можливостей з погляду доступу до ринків, ресурсів і об'єктивного нормативного середовища для як підприємств, так і для приватних осіб.

Концепція інклюзивного зростання вимагає довгострокової перспективи, оскільки основна увага приділяється продуктивній зайнятості, а не перерозподілу прямого доходу як способу збільшення доходів для виключених груп. У короткостроковій перспективі уряди могли б використовувати схеми розподілу доходів, спрямовані на прискорення зростання, щоб пом'якшити негативні наслідки для бідних верств населення.

Складність дефініції економічної інклюзивності, а також важливість її оцінки, зумовила появу багатьох підходів до її визначення. Численні міжнародні організації, такі як Світовий банк – він безпосередньо визначає економічну інклюзивність як той факт, що фізичні та юридичні особи мають доступ до корисних та доступних економічних продуктів та послуг, що задовольняють їхні потреби – транзакції, платежі, заощадження, кредит та страхування – і надаються відповідально [1]. Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку, Базельський комітет з питань банківського нагляду та інші, збирають та розраховують статистичні дані, а також аналізують показники економічної інклюзивності. Окрім цього, зараз вже сформувалися нові структури та інститути, регіонального та міжнародного рівня, робота яких направлена на підтримку та збільшення рівня економічної включеності.

Як вже зазначалося, за методологією Світового банку, кількісно економічна інклюзивність вимірюється у наявності економічного рахунку у офіційній установі. Таким чином, бачимо, що динаміка економічної включеності у світі та в Україні, зображена на рисунку 1., помітно зросла за обстежуваний період.

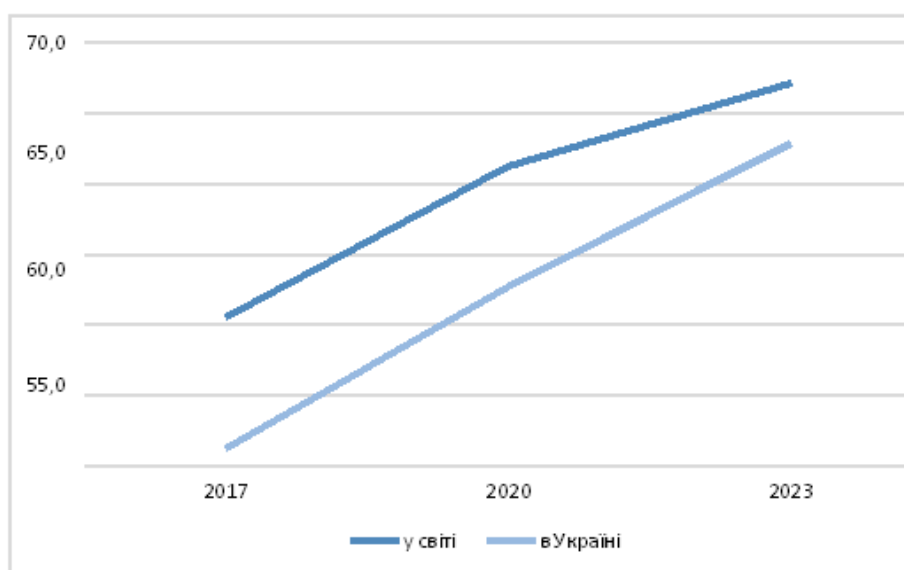

Рис. 1. Наявність рахунку у економічних установах*.

* складено автором за даними Державної служби статистики України.

Відтак, в Україні вона зросла з 41,3% до 62,9% – це є хорошим результатом, особливо зважаючи, що розрив між світовими трендом та вітчизняним зменшується. Проте викликає запитання сам факт існування цього розриву, тому що у світовий результат включено не лише показники розвинених багатих країн, а й найбідніших та найменш розвинених держав Африки, Азії, Латинської Америки тощо.

Наразі українська економіка не має іншого вибору моделі економічного зростання, аніж мобілізація всього нашого потенціалу для ефективної інтеграції у технологічну траєкторію розвитку людської цивілізації. Реалізація цього завдання на практиці потребує значних політичних рішень та економічних заходів для формування в Україні не лише дієвого інституційного середовища, а утворення законодавчо-нормативного базису, які зможуть забезпечити прискорений розвиток існуючих галузей і тих, які лише формуються [2].

Україна може похвалитися позитивним досвідом розвитку інноваційних технологій. Тому, що не лише платіжна інфраструктура стрімко розвивається, зокрема покриття банкоматами та збільшення кількості послуг через платіжні картки, а також розвиток онлайн-банкінгу, мобільних додатків та зручного клієнтського сервісу значно розширює можливості користувачів пришвидшити економічні операції. Оскільки спрощення доступу до економічних та інформаційних ресурсів, як для домогосподарств, так і для малого та середнього бізнесу є одним з ключових факторів, а розвиток економічних технологій – головним інструментом, сфокусуємося на цьому детальніше [3].

Важливо зазначити, що поліпшення економічної включеності населення України має базуватися на покращенні якості економічних послуг для наявних споживачів і розширенні надання основних послуг тим верствам, які поки взагалі не мають доступу до економічної системи. В такому розрізі ефективним інструментом підвищення рівня інклюзивності є використання економічних технологій. За прогнозами спеціалістів в найближчому майбутньому можна очікувати тренд на зростання економічних технологій за підтримки Нацбанку. Це значно розширить можливості для гравців ринку. Тому у подальшому варто зосередити увагу на імплементації економічних технологій в Україні та вивченні перспектив їх використання.

Таким чином, дослідивши особливості економічної інклюзивності як фактору економічного зростання України та напрямки її збільшення можна зробити наступні висновки.

Інклюзивне зростання – це економічне зростання, плоди якого справедливо розподіляються у всьому суспільстві, і яке створює рівні можливості у всіх сферах економічної діяльності для абсолютно всього населення. Створення можливостей по залученню в процес виробництва, в тому числі економічних ресурсів, які раніше не були залучені в економічний оборот, і перш за все – ресурсів домогосподарств.

Саме безпосередньо поліпшення економічної включеності населення України має базуватися на покращенні якості економічних послуг для наявних споживачів і розширенні надання основних послуг тим верствам, які поки взагалі не мають доступу до економічної системи. Ефективним інструментом підвищення рівня

інклюзивності є використання економічних технологій. Тому у подальшому варто зосередити увагу на імплементації економічних технологій в Україні та вивченні перспектив їх використання.

Список використаних джерел

1. Шаповал Ю.І. Використання економічних послуг населенням у світі та Україні. *Український соціум*. 2020. № 4(75). С. 34-56. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/34_56_No-475_2020_ukr.pdf
2. Льчук В.П., Парубець О.М., Сугоняко Д.О. Інноваційні підходи до розвитку ринку кіберстрахування в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6295>
3. Bonoli G., Shinkawa T., Anderson K. Ageing and Pension Reform Around the World: Evidence from Eleven Countries. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA: Glensanda House. 2005. 147 p. URL: https://www.academia.edu/2620205/Pension_reform_in_Sweden_Radical_reform_in_a_mature_pension_system (дата звернення 29.04.2024).
4. Bloom D., McKinnon R. The Design and Implementation of Public Pension Systems in Developing Countries: Issues and Options. IZA Policy Paper. 2013. № 59. P. 26.

УДК: 005.332.4:615.2:339.13

ПОЛОНЧУК Л.Ю., магістрантка 1-го року навчання спеціальності

073 Менеджмент

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ КОМПАНІЇ НА ВНУТРІШНЬОМУ І ЗОВНІШНЬОМУ РИНКАХ

Розглянуто особливості конкуренції на фармацевтичному ринку. Обґрунтовано напрями управління конкурентоспроможністю для забезпечення стабільності розвитку компанії в нормальних умовах та за воєнного часу.

Ключові слова: конкурентоспроможність, управління, фармацевтична компанія, ринок, конкуренція.

Управління конкурентоспроможністю фармацевтичної компанії є ключовим аспектом її стратегічного розвитку на внутрішньому і зовнішньому ринках. Таке управління вимагає постійного моніторингу ситуації на ринку, аналізу конкурентів та споживачів, гнучкості у прийнятті рішень та готовності до змін для того, щоб забезпечити стабільний розвиток компанії в умовах постійної конкуренції у галузі фармацевтики.

Для забезпечення успішності та стабільної позиції фармацевтичній компанії необхідно ретельно працювати передусім за такими напрямками: дослідження та розробки (інвестування в дослідницьку діяльність для створення нових продуктів, покращення існуючих формул та вивчення ринкових тенденцій, адже розробка інноваційних лікарських засобів дозволяє компанії забезпечити конкурентні

переваги); маркетинг та продажі (розробка ефективної стратегії, включаючи аналіз цільової аудиторії, позицію товару на ринку, рекламні кампанії, співпрацю з медичними закладами та фармацевтами); якість та безпека продукції (дотримання високих стандартів якості, безпеки та ефективності продукції, відповідність усім регуляторним вимогам та стандартам галузі); управління ланцюгом постачання (ефективне управління постачанням важливих компонентів та матеріалів для виробництва лікарських засобів, забезпечення стабільності постачання та контроль якості партнерів); інновації та розвиток (стимулювання новацій та постійний пошук можливостей для розвитку нових продуктів, технологій та ринків); глобальна стратегія (розробка стратегії розвитку компанії на міжнародному ринку, включаючи аналіз глобальних тенденцій, конкурентів та регуляторного середовища в різних країнах).

Конкуренція на фармацевтичному ринку має свої особливості, які визначаються специфікою цієї галузі, ключовими з яких є: 1) високі витрати на дослідження та розробку – фармацевтична галузь характеризується величезними витратами на дослідження, розробку та клінічні випробування нових лікарських засобів, що створює високі бар'єри для нових учасників ринку, а також підвищує конкуренцію між великими фармацевтичними компаніями; 2) інтелектуальна власність – одним із ключових факторів конкуренції є захист інтелектуальної власності в галузі фармацевтики. Патенти на нові препарати дозволяють компаніям захищати свої інновації від конкурентів та отримувати вигоду від їх комерціалізації; 3) строгі регуляторні вимоги – фармацевтичні компанії повинні відповідати високим стандартам якості, безпеки та ефективності своїх продуктів, а регулюючі органи встановлюють обов'язкові вимоги до дозволів на виробництво та реалізацію препаратів; 4) маркетинг та реклама – оскільки конкуренція на фармацевтичному ринку також відбувається через маркетингові зусилля компаній, то рекламні кампанії, спонсорство медичних заходів, участь у конференціях та інші заходи спрямовані на просування продукції; 5) глобальний характер – фармацевтична галузь є глобальною та міжнародною за своєю природою. Конкуренція на ринку взаємопов'язана з міжнародними виробниками та ринками, що робить конкуренцію більш складною та мережевою. Ці особливості роблять фармацевтичну галузь однією з найбільш конкурентоспроможних та складних для ведення бізнесу, але також створюють можливості для інновацій та розвитку нових ефективних та безпечних лікарських засобів.

У фармацевтичній галузі України є кілька великих компаній, які відомі своєю діяльністю та обсягами продажів лікарських засобів. До найбільших фармацевтичних компаній в Україні нині належать ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця», що спеціалізується на виробництві медичних препаратів різних груп; «Борщагівській ХФЗ», який виробляє широкий асортимент лікарських засобів та медичних препаратів; Група компаній «Медфарм», що спеціалізуються на виробництві лікарських засобів, біодобавок та інших медичних продуктів; АТ «Фармак» – одне з найбільших фармпідприємств країни, що виробляє широкий асортимент готових лікарських форм і діагностичних продуктів [1]. Ці компанії мають значний вплив на фармацевтичний ринок України, активно співпрацюють з

медичними установами, аптеками та іншими зацікавленими сторонами. Вони здійснюють активну роботу з дослідження та розвитку нових лікарських засобів, що сприяє їхньому розвитку та конкурентоспроможності на ринку.

Війна, що триває на території України, має суттєвий вплив на фармацевтичний ринок країни, а відтак і на конкуренцію. Ключовими її наслідками для вітчизняної фармацевтичної галузі є: обмеження доступу до ліків, адже через війну деякі території є важкодоступними для постачання лікарських засобів, що призводить до дефіциту деяких препаратів та ускладнює доступність медичних засобів для населення; підвищення вартості лікарських засобів, оскільки війна може призвести до скорочення виробництва певних ліків або підвищення витрат на їх транспортування через напружену ситуацію в регіоні, що призводить до підвищення цін на ліки для споживачів; зсуви в ланцюжках постачання медичних препаратів та сировини для їх виробництва, що часто призводить до порушень у постачанні лікарських засобів у регіони, де це найбільше потрібно; зміни в споживчому попиті на певні ліки та медичні засоби через зміну умов і потреб населення, що вимагає адаптації виробників та продавців; загроза фізичного руйнування чи знищення компанії. Загалом, війна має серйозний вплив на фармацевтичний ринок України, створюючи виклики для компаній у галузі та ускладнюючи доступ до лікарських засобів для населення в окремих регіонах. Необхідність координації зусиль уряду, фармацевтичних компаній та міжнародних партнерів для забезпечення доступності ліків у військових конфліктах стає дедалі важливішою.

У фармацевтичній галузі України діють різноманітні державні програми, спрямовані на покращення ситуації в цій сфері та забезпечення доступу населення до якісних та доступних лікарських засобів. Ці держпрограми мають на меті покращення доступності, якості та конкурентоспроможності фармацевтичного ринку України, що сприятиме поліпшенню медичної допомоги населенню та розвитку сфери охорони здоров'я в цілому. Деякі з ключових державних програм, що реалізуються на фармацевтичному ринку України, включають: державну програму розвитку охорони здоров'я «Доступні ліки», що спрямована на забезпечення доступності лікарських засобів населенню. Зокрема, вона передбачає підвищення доступності ліків за допомогою контролю цін та реімбурсації, стимулювання виробництва ліків в Україні, а також розвиток міжнародних закупівельних механізмів [1]; програму «Медичні гарантії», спрямовану на поліпшення доступності та якості медичної допомоги для населення. Серед заходів – забезпечення ліками хворих з серцево-судинними захворюваннями, дітей, пацієнтів з онкологічними захворюваннями тощо [2]; програма підтримки виробництва лікарських засобів в Україні, що має на меті стимулювання виробництва лікарських засобів в Україні, зокрема, шляхом надання пільг та підтримки урядом [3]; програма розвитку фармацевтичної галузі, яка передбачає розвиток фармацевтичної галузі країни, підтримку дослідницької роботи та інновацій, підвищення конкурентоспроможності українських фармацевтичних компаній [4] тощо.

АТ «Фармак» активно бере участь у кількох державних програмах, спрямованих на розвиток фармацевтичної галузі та покращення доступності лікарських засобів для населення, зокрема, у програмі «Доступні ліки», у рамках якої на компанію поширюються процедури реімбурсації (відшкодування вартості) лікарських засобів, бере участь у контролі цін на ліки, а також співпрацює з урядовими структурами для підвищення доступності препаратів. Щодо програми стимулювання виробництва лікарських засобів в Україні, то «Фармак» може отримувати пільги та підтримку з боку держави для розвитку власного виробництва лікарських засобів на території України. Участь у програмі розвитку фармацевтичної галузі може допомогти АТ «Фармак» у збільшенні інвестицій у дослідницьку роботу та розвиток інноваційних продуктів. Залучення до державних програм дозволяє компанії отримати підтримку у розвитку, зменшення ризиків та стимулювання конкурентоспроможності на ринку фармацевтики.

Управління конкурентоспроможністю фармацевтичної компанії на внутрішньому і зовнішньому ринках в нормальних умовах та за воєнного часу є важливим чинником для підтримання успішної діяльності організації у сучасних умовах бізнес-середовища.

Список літератури

1. АТ «Фармак». Офіційний сайт. URL: <https://farmak.ua/about/> (дата звернення 29.03.2024).
2. Державна програма розвитку охорони здоров'я «Доступні ліки» : Еріprosvita. 18.11.2023. URL: <http://surl.li/spmoo> (дата звернення 20.03.2024).
2. 3 1 січня починає діяти Програма медичних гарантій на 2024 рік. [Національна служба здоров'я України](#) : Урядовий портал. 01.01.2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-1-sichnia-pochynaie-diiaty-prohrama-medychnykh-harantii-na-2024-rik> (дата звернення 20.03.2024).
3. Програма EU4Health. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/programa-eu4health> (дата звернення 20.03.2024).
4. Про затвердження Концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011-2020 роки : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.09.2010 № 769. Дата оновлення 30.09.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0769282-10#Text> (дата звернення 20.03.2024)

УДК: 368.1

ПОПКОВА Т.Д., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **БИБА В.А.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Розглянуто сучасний стан ринку страхових послуг України, виокремлено та надано пояснення сучасним проблемам управління фінансами страхових компаній.

Ключові слова: ринок, фінанси, управління, резерви, страхування.

Страхові компанії є потужним сектором небанківських фінансових послуг в Україні. Для успішної роботи на фінансовому ринку страховим компаніям необхідно сформувати ефективну систему управління фінансами для збереження фінансового потенціалу та підвищення конкурентоспроможності компанії.

Фінансовий менеджмент діє до системи управління, встановленої для господарської діяльності, особливо страхування та перестраховування, фінансової та інвестиційної діяльності. Правильно сформована система управління фінансами має вирішальний вплив на розвиток зовнішнього страхового ринку, а 2022 рік вплине на процес управління страховими компаніями. Військовий стан змусив страхові компанії створювати нові системи управління, зокрема системи управління фінансами. Крім того, на страховому ринку пропонуються зміни, пов'язані з реалізацією ідей Білої книги «Майбутнє регулювання ринку страхування» [1], які відповідними заходами забезпечують платоспроможність, стабільність та конкурентоспроможність українського страхового ринку. Захист прав споживачів страхових послуг.

Ці ж ідеї відображені в новому Законі України «Про страхування» [2], який вступив в дію з 1 січня 2024 року та направлений на імплементацію провідних директив Європейського Союзу. Важливо зазначити, що трансформація страхового ринку вже розпочалась до моменту повномасштабного вторгнення РФ. Один з напрямів такої трансформації – це перехід до прозорих структур власності страховиків та фінансової спроможності їхніх власників, що 82 відобразилося на фінансовому управлінні компаній. Для цього Національний банк [3] як регулятор здійснює з 2021 року посилений моніторинг прозорості структур власності страховиків. Цей моніторинг та вжиття наглядових заходів щодо страховиків будуть продовжені, що відповідає положенням Меморандуму про економічну та фінансову політику з Міжнародним валютним фондом від 24 березня 2023 року. Вважаємо за доцільне при дослідженні особливостей управління фінансами страхових компаній України визначити тенденції трансформації галузі.

Комплексний аналіз фінансового менеджменту страхової компанії передбачає вивчення фінансової та інвестиційної діяльності. Будучи невід'ємною частиною системи управління фінансами страхової компанії, фінансова інвестиційна діяльність повинна поєднуватися з капітальними інвестиціями та характеристиками страхової галузі. Адже страхові компанії збирають та накопичують страхові внески у вигляді страхових вкладень, а страхове відшкодування відбувається при фактично настанні страхового випадку, тобто шляхом розпорядження течією певного часу, який їм не належить. Інвестиційна діяльність страхових компаній на фінансовому ринку в основному керується галузевим законодавством, тобто ЗУ «Про страхування» [4] та ЗУ «Про інвестиційну діяльність» [5]. Для здійснення інвестиційної діяльності страхові компанії мають власні та залучені фінансові ресурси. Інвестиційне спрямування власних коштів, таких як статутний капітал, нерозподілених прибутків, додатковий і резервний капітал, вільні резерви, не регулюються законодавством, які страхові компанії можуть розпоряджатися ними самостійно. Це пояснюється тим, що власний капітал страхової компанії формується за рахунок внутрішніх акціонерів з наступними відрахуваннями в

резерви та фонди. Законом України «Про страхування» [4] передбачено, що гарантійний фонд складається з додаткового та резервного капіталу, а також нерозподіленого прибутку. Водночас українське законодавство не регулює масштаби та мету створення та використання фонду. Отже, кошти Фонду гарантування не забезпечують функцію регулювання мінімального порогу капіталу.

Використання залучених коштів у формі страхових резервів для провадження інвестиційної діяльності законодавством регулюється у повному обсязі, на відміну від інвестування власних коштів страхових компаній. Це пояснюється тим, що страхові резерви є коштами страхувальника і мають бути остаточно повернені у вигляді страхового відшкодування, коли стався страховий випадок. До основних нормативно-правових документів, що регулюють порядок вилучення страхового резерву, відзначається: Розпорядження «Про затвердження Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя» (від 17.12.2004) [6], Розпорядження «Про обов'язкові критерії та нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика» (від 07.06.2018) [7].

Важливо проаналізувати тенденції українського страхування з точки зору їх впливу на страхові компанії та системи управління фінансами. SWOT-аналіз можна використовувати при розробці стратегії, плануванні, оцінці проектів та ініціатив. Однак основою поведінки керівництва страхової компанії є певні внутрішні правила, сформовані в нормах корпоративного управління.

У рамках дослідження українського страхового ринку та окремих страхових компаній можна виділити низку складних питань, пов'язаних з фінансовим менеджментом. Систематизація питань фінансового менеджменту в страхових компаніях пов'язана як з внутрішніми так і із зовнішніми факторами впливу, що показано на рис. 1.

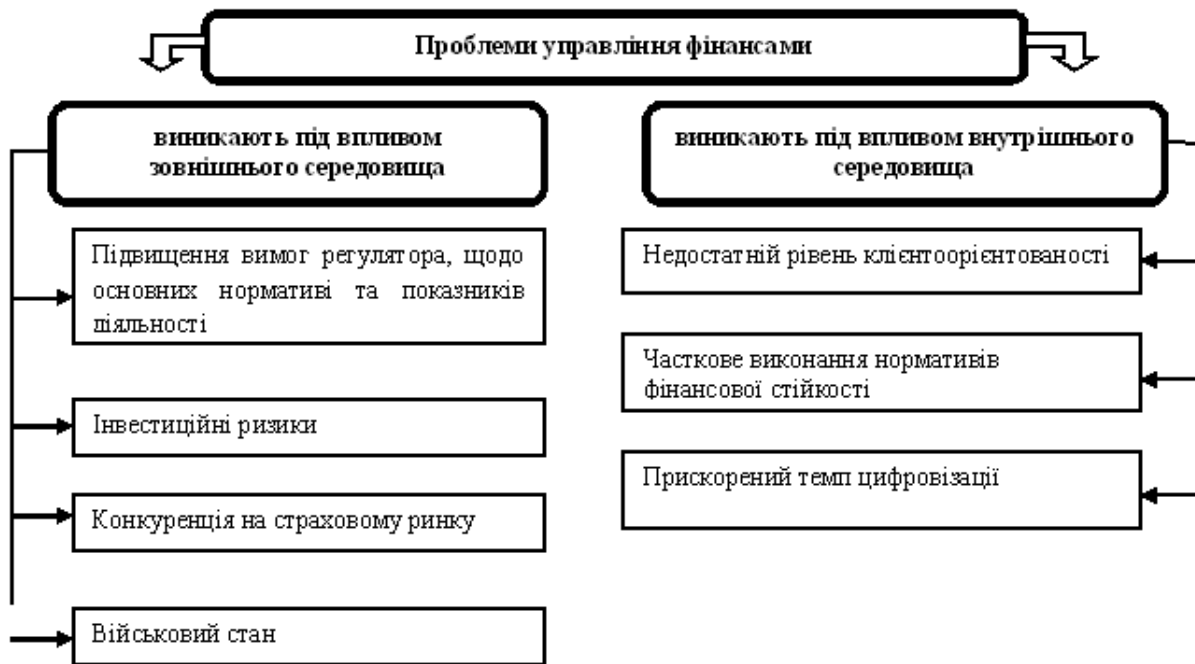

Рис. 1. Систематизація проблем управління фінансами страхових компаній *

*складено автором

Зазначимо, що основні питання фінансового менеджменту стосуються регуляторної, тарифної та інформаційної складових. Згідно з дослідженнями практиків страхової галузі та експертними оцінками, дослідження фінансового менеджменту виділяються такими:

- Нерівномірне зростання чистих премій і чистих премій;
- Дисбаланс у страхових резервах, достатній для задоволення нормативних вимог;
- Наявність великої кількості територіально рознесених структурних одиниць;
- Перевищення нормативу плати за розгляд справи;
- Особливі умови співпраці з фінансово-кредитними установами (банківськими установами, кредитними спілками тощо);
- Відсутність комплексних систем бухгалтерського та страхового обліку;
- Відсутність обміну даними між такими системами: «Клієнт – Банк» – Страхова система, Страхова система – Бухгалтерська система, Страхова система, Бухгалтерська система – Бюджетна система [8].

Таким чином, жорсткість регуляторних вимог Нового органу з огляду на страховий ринок (НБУ) призвела до значного скорочення кількості компаній – з 2018 по 2022 рік було ліквідовано 153 компанії. Нерівномірне зростання чистих премій та коефіцієнта чистих премій про порушення структури управління фінансами страхового ринку України. Підвищення рівня капіталізації та оновлення законодавчих вимог є основою для розробки стратегічних планів управління фінансами страхових компаній.

Отже, на основі проведеного дослідження проведено оцінку сучасних тенденцій фінансового менеджменту страхових компаній, серед яких: нерівномірність зростання чистих премій і чистих премій, великої кількості територіально розосереджених структурних сегментів, що перевищують собівартість; стандарти ведення справ, оновлені вимоги до формування страхових резервів, достатні для виконання стандартів, недостатні комплексні системи бухгалтерського та страхового обліку. Систематизовано питання впливу внутрішнього та зовнішнього середовища на управління фінансами страхових компаній (регулюючі органи посилили вимоги до основних стандартів та показників діяльності, воєнний стан, інвестиційні ризики, конкуренція на страховому ринку, ризик-орієнтоване управління тощо). , темпи цифровізації прискорилися, а фінансова стабільність стала частково впровадження стандартів і системи управління недостатньо орієнтовані на клієнта).

Список літератури

1. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування» НБУ URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4
2. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/>
4. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560- XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

6. Про затвердження методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядження Нацкомфінпослуг України від 17.12.2016 № 3104 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>

7. Про затвердження положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика: Розпорядження Нацкомфінпослуг України від 07.06.2018 р. № 850 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0417-16>

8. Офіційний лист Голові Ради Національного Банку України Дпнилишену Б. М. Голови комісії ГО Страховий захист URL: https://www.ins.com.ua/c%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C/publ_news/letterdanilishin

УДК: 336.645

ПУСТОВІТ Ю.О., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **УТЕЧЕНКО Д.М.**, доктор філософії
Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено основні особливості і підходи до управління фінансовими ресурсами підприємств у сучасних умовах, узагальненню проблем управління фінансовими ресурсами в процесі діяльності підприємства.

Ключові слова: підприємство, управління, фінансові ресурси, фінансові результати.

На сучасному етапі розвитку української економіки управління використанням та участю фінансових ресурсів компаній є складним і досить актуальним аспектом, оскільки наявність відповідних фінансових ресурсів та їх ефективне використання значною мірою впливає на ефективність діяльності компаній. фінансові ресурси. Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання. Особливість функціонування української економічної системи зумовлює необхідність адаптації механізму управління фінансовими ресурсами до сучасних нестабільних умов з метою мінімізації корпоративних ризиків. Формулювання та реалізація стратегії та вдосконалення форм управління фінансовими ресурсами має сприяти зміцненню фінансового стану та прибутковості підприємства.

Під час еволюції ринкових відносин в Україні ми помітили, що багато підприємств зіткнулися з фінансовими обмеженнями, особливо під впливом кризової ситуації в умовах повномасштабної війни з Російською Федерацією. Це явище зумовлене втратою власних коштів через збитковість діяльності, підвищення ризиків у діяльності, погану координацію податкової системи, зростання інфляції та надмірні витрати на залучення ресурсів із зовнішніх джерел. Недостатність

фінансових ресурсів підприємств позначається на їх господарській діяльності, що призводить до низьких фінансових показників.

Важливу роль у забезпеченні діяльності підприємства здійснюють фінансові ресурси, їх походження та структура. Достатні фінансові ресурси можуть підтримувати безперервність господарської діяльності, а ефективна структура розподілу фінансових ресурсів може сприяти підвищенню прибутковості підприємства та ефективності управління, а також підвищити його платоспроможність.

Для ефективності функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємства необхідно мати відповідні методи формування та використання фінансових ресурсів підприємства та дотримуватися принципів фінансового менеджменту, щоб забезпечити принаймні беззбитковість, бажано підвищити прибуткову діяльність підприємства. сучасний етап розвитку, фінансові ресурси підприємства Характер сформованих економічних джерел підвищеною нестабільністю. Відсутність корпоративного капіталу впливає на його економічну діяльність. Розподіл власного капіталу не є оптимальним, що може призвести до збільшення або нестачі резервів. Тому в сучасних умовах велике значення має пошук шляхів формування фінансових ресурсів підприємств (фінансова основа) відбувається у пошуку джерел фінансових ресурсів, необхідних для здійснення діяльності.

Наявність необхідного рівня прибутковості та диференціації на основі вартості залучення (тобто структури капіталу за джерелом). Таку структуру капіталу можна вважати розумною, при якій вона між власними коштами, коштами участі та позиковими витратами може забезпечити мінімізацію витрат участі та максимізацію прибутковості капіталу за певних умов. Прийнятні рівні коефіцієнтів автономії та фінансової стійкості. Структура капіталу, таким чином, керується таким чином, щоб мінімізувати витрати на залучення капіталу з різних джерел, забезпечуючи таким чином, щоб співвласники бізнесу отримували максимально можливий прибуток від капіталу, який вони інвестували, беручи до уваги розвиток бізнесу.

Системність управління фінансовими ресурсами залишається наявністю певного набору інструментів управління, а поведінка кожного інструменту управління впливає на поведінку в усій системі управління. Використовуючи результати наукових досліджень, можна зробити висновок, що інструменти управління фінансовими ресурсами підприємства можна умовно поділити на три основні категорії:

1) інструменти управління формуванням фінансових ресурсів, у тому числі управління розподілом прибутку (доходу), амортизаційна політика, емісійна політика, управління банківськими кредитами. , управління дебіторською заборгованістю, управління фінансовими ризиками;

2) інструменти управління внутрішнім обігом фінансових ресурсів, включаючи аналіз і планування фінансових ресурсів, бюджетування, оцінку активів, інформаційну підтримку, фінансові стандарти та системи регулювання, а також регулювання та стимулювання обігу фінансових ресурсів;

3) Інструменти управління розподілом фінансових ресурсів, включаючи фінансування операційної діяльності, фінансування інвестиційної діяльності, кредити контрагентів, корпоративне безоплатне та благодійне фінансування, а також розміщення тимчасово вільних ресурсів за допомогою фінансових інструментів.

Для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами компанії необхідно вжити заходів з наступних п'яти аспектів: оптимізація структури активів і пасивів, досягнення прийнятної рівня ліквідності та платоспроможності, відновлення фінансової автономності; підвищення ефективності використання активів компанії; Зокрема, можна виділити такі основні заходи:

- оптимізувати структуру активів, особливо оборотних, для досягнення балансу ліквідності, усунення загрози банкрутства підприємства та підвищення ефективності його використання;

- оптимізувати структуру пасивів, особливо збільшивши частку довгострокових джерел фінансування, щоб зменшити фінансові ризики, що виникають через неможливість залучити достатні джерела фінансування в короткостроковій перспективі. Нормальна робота підприємства, а також заходи щодо зменшення розміру поточних зобов'язань з метою зменшення поточних фінансових витрат;

- збільшення розміру власного капіталу з метою відновлення фінансової автономності підприємства, підвищення фактичної ефективності його використання та посилення фінансової стійкості підприємства, зокрема за рахунок формування власних оборотних коштів;

- визначити потребу у фінансових ресурсах на основі принципу збалансованості активів і пасивів підприємства за строками, тобто створити структуру, що забезпечує відповідність груп активів і пасивів при мінімізації витрат на залучення цих ресурсів.

- зобов'язання за строками; поточної дебіторської заборгованості, посилення касової дисципліни в розрахунках з власними дебіторами, з метою оптимізації структури оборотних активів і всіх активів, а також збільшення обсягу доходів від основних видів діяльності підприємства

- подальша оптимізація операцій з власними дебіторами та кредиторами; дебіторів з метою консолідації – скоригувати умови цих розрахунків;

- розробити більш збалансовану стратегію управління фінансовими ресурсами компанії, яка враховуватиме макроекономічну нестабільність країни та мінливість ринку збуту.

Важливим фактором удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства є поєднання стратегії з конкретними планами дій протягом певного періоду часу та впровадження сучасних методів формування та використання фінансових ресурсів. Це дозволить бізнесу досягти позитивних результатів і забезпечити фінансову підтримку в довгостроковій перспективі. на закінчення.

Тому нинішній військовий конфлікт в Україні посилює макроекономічну нестабільність і вимагає від вітчизняних підприємств певної трансформації систем управління фінансовими ресурсами з урахуванням нестабільності джерел

залучення таких ресурсів, зміни їх вартості та інших факторів, час та зміни ефективності використання фінансових ресурсів за результатами діяльності підприємства. Система управління фінансовими ресурсами підприємства описує характеристики та послідовність етапів управління, включаючи інструменти залучення фінансових ресурсів та алгоритми розподілу фінансових ресурсів за різними конкурентними напрямками використання, та потребує адаптації до сучасних умов та врахування особливостей вітчизняного підприємства, та виду господарської діяльності.

Список літератури

1. Гудзь О.Є., Стецюк П. А. Концептуальні засади формування системи управління фінансовими ресурсами підприємств. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2021. Т. 1 № 32. С.330-340. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2892>.
2. Журавльова Т.О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. Економіка та держава. 2020. № 3. С. 42-45. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4535&i=7>.
3. Поліщук Д.С. Напрями оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства у сучасних умовах. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць XII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (16 червня 2023 р.). Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2023. 431с. С. 239-244. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2707/zb_fin.pdf.
4. Швець Ю.О. Мозолевська А.І. Сучасний стан формування фінансової стратегії промислового підприємства та шляхи її реалізації. Інфраструктура ринку. 2019. №34. С. 235-242. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/34_2019_ukr/36.pdf.

УДК 352/354:659.2/4

РОМАНОВСЬКА Е.К., студентка 3 курсу спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник – **БЛИК О.В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Проаналізовано та узагальнено питання теоретичного обґрунтування інформаційного забезпечення в публічному управлінні. Досліджено особливості інформаційного забезпечення під час війни.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, органи публічної влади, державне управління, інформаційне середовище.

На сучасному етапі одним із найпотужніших інструментів для органів державної влади є використання сучасного інформаційного забезпечення, що дозволяє впроваджувати інноваційні інструменти для надання якісних послуг громадянам. Це сприяє підвищенню ефективності роботи та оптимізації поточних процесів, включаючи обробку документації, організаційну автоматизацію,

впровадження та підтримку програмних продуктів. Зростання поширеності інформаційних відносин у публічній сфері спонукало наукове співтовариство до зміни фокусу досліджень у цій сфері, що призвело до розвитку багатьох наукових концепцій та підходів до розуміння терміну «інформаційне забезпечення»[6].

Існують численні тлумачення інформаційного забезпечення у сфері національної та міжнародної наукової думки. Однак я вважаю, що найбільш вдалимими з них є:

1. Система управління охоплює набір ідей, концепцій, даних і заходів, які включають збір, реєстрацію, передачу, зберігання, обробку та представлення інформації [1].

2. Ключовий елемент в інформаційних системах, відповідальний за відображення інформації, що відображає стан керованого об'єкта, і є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [2, с.247].

3. Інформаційне забезпечення управління як дія, що надає інформацію, необхідну для управлінської діяльності, у необхідні місця відповідно до певних процедур в задані терміни, а також операції щодо створення інформаційного середовища управління [3, с.36].

4. Низка прийнятих рішень щодо обсягу інформації, її якісного та кількісного складу, розташування та форми організації. Загальною метою інформаційного забезпечення є поточне представлення інформації, необхідної та доцільної для прийняття загальнодержавних рішень [4, с.20].

5. Ключовий аспект сучасного управління, оскільки воно визначає ефективність їх діяльності та рівень довіри громадян [6].

Таким чином, можна зробити висновок, що вчені розглядають поняття «інформаційне забезпечення» переважно з двох позицій: як діяльність, пов'язану з обробкою різних етапів передачі інформації до кінцевого результату і як систему індикаторів, необхідну для визначення стану системи управління або як основу для визначення найкращих варіантів у процесах прийняття управлінських рішень.

Слід відмітити, що прозорість, відкритість та доступність інформації є важливими принципами, які керують роботою органів публічної влади. Так, шляхом забезпечення прозорості та доступності інформації, органи влади підвищують рівень довіри громадян до своєї діяльності. Зокрема, публікація відкритих даних та звітності дозволяє громадськості ефективно контролювати дії владних структур та забезпечує більшу відкритість у процесі прийняття рішень.

Наразі сучасні інформаційні технології відіграють ключову роль у поліпшенні ефективності діяльності органів влади. Автоматизація процесів, цифрові інструменти для аналізу даних та електронні платформи для взаємодії з громадськістю дозволяють забезпечити швидкий та ефективний обмін інформацією, що сприяє зростанню якості прийнятих рішень та підвищує рівень задоволеності громадян від роботи органів влади [6].

Під час війни зросла кількість кібератак та несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації, що поставило під загрозу ефективність діяльності органів влади. Тому важливо розробляти та впроваджувати ефективні стратегії кібербезпеки, які забезпечують захист інформації та інфраструктури органів влади

від кіберзагроз. Захист інформації від кіберзагроз є невід'ємною складовою інформаційного забезпечення органів влади в умовах сучасного цифрового світу. Недостатня кібербезпека може призвести до серйозних наслідків, включаючи порушення приватності громадян, втрату довіри та фінансові збитки. Тому розвиток ефективних стратегій захисту інформації та інфраструктури є невідкладною задачею для органів влади

Ефективна взаємодія органів влади з громадськістю є важливим фактором успішної діяльності владних структур. Інформаційні кампанії, консультації та звітність допомагають залучати громадян до процесу управління та забезпечують їх активну участь у прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя.

Потребує удосконалення і законодавче регулювання, що буде гарантувати правову платформу для розвитку інформаційного забезпечення органів влади. Важливо створити ефективний законодавчий механізм, який би забезпечував захист прав громадян на доступ до інформації та визначав обов'язки органів влади щодо її надання.

Отже, отримані дані підтверджують, що поняття «інформаційне забезпечення» є різноманітним і не має чіткого пояснення. Безперечно, що інформаційне забезпечення є основою для здійснення управління та містить інформацію, необхідну для ефективного здійснення інформаційної діяльності органами державної влади, що в свою чергу передбачає продуктивну діяльність державних інституцій. Діяльність органів державної влади залежить від повноти та якості інформаційних ресурсів, які вони використовують для вирішення відповідних завдань. Інформатизація державних органів є складним і багатоплановим механізмом, реалізація якого полягає в активізації її ключових функцій: інформаційної логістики, інформаційного забезпечення та інформаційної безпеки. Інформаційне забезпечення органів публічної влади відіграє важливу роль у формуванні ефективної та прозорої системи управління. Забезпечення прозорості, відкритості та доступності інформації сприяє підвищенню рівня довіри громадян до владних структур і сприяє зміцненню демократичних цінностей в суспільстві. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє підвищити ефективність діяльності органів влади та зробити їх більш доступними для громадськості.

Список літератури

1. Черноіваненко А.В., Галуцько В.В. Інформацій- не забезпечення підготовки прийняття та реалізації управлінських рішень: теоретичний підхід до визначення поняття. Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи: зб. тез IV студентської наук.-практ. конф., 23 квіт. 2009 р., м. Харків. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2009. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2009-1/doc/35.pdf>

2. Макушев П. (2013). Персональні дані як елемент системи інформаційного забезпечення державної виконавчої служби України. Форум права. 2. С. 333—339.

3. Набока Л.В., Нікітенко О.Є. (2019). Сутність інформаційного забезпечення діяльності органів публічної влади в умовах розвитку інформаційного суспільства. Регіональне управління та місцеве самоврядування. Актуальні проблеми державного управління. С. 118—125.

4. Галаган Л.М. (2014). Специфіка інформаційного забезпечення органів державної влади в Україні контексті впровадження електронного урядування. Місце і роль бібліотек у формуванні

національного інформаційного простору: міжнар. наук. конф. 2014. № 1. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/29>

5. Лазарева К.В. (2020). Інформаційне забезпечення діяльності органів публічної влади. Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 28 лютого — 2 березня 2020 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. С. 213—216.

6. Клименко А.В. Інформаційне забезпечення органів публічної влади. *Економіка та держава*. Наукове фахове видання України з питань економіки. № 5 2021, С. 80 – 87.

УДК 341.4

РОНСЬКИЙ А. А., ВОЗНИЙ В. Ю., магістранти ОПП Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В. І.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

an.ronskiy@gmail.com

МІЖНАРОДНА ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЗЛОЧИННІСТЬ В КІБЕРПРОСТОРИ

Розглянуто сутність проблеми переформатування міжнародної та транснаціональної злочинності в кіберзлочинність. Виявлено проблеми забезпечення безпеки в кіберпросторі, зокрема, відсутність єдиного міжнародного законодавства щодо кібербезпеки. Наведено приклад транснаціональної злочинності в кіберпросторі. Зроблено висновок, що поширення технологічного прогресу, не дивлячись на свої переваги, призвело до перетікання міжнародної та транснаціональної злочинності в кіберпростір, що ускладнює його виявлення, а міжнародна співпраця потребує удосконалення, в тому числі, у сфері законодавчого регулювання.

Ключові слова: кібербезпека, кіберпростір, транснаціональна злочинність.

Кіберзлочинність - це будь-яка злочинна діяльність, що відбувається в цифровому просторі. Пересічні жителі будь-якої країни мають поняття про кіберзлочинність як «хакерство», тобто несанкціоноване проникнення в цифрове середовище. Однак у цифровому світі існує багато інших видів злочинів, у тому числі, фізичних. Категорія «кіберзлочинність» включає в себе діяльність від торгівлі дитячою порнографією до несанкціонованого зняття коштів з рахунків клієнтів за допомогою банківських інсайдерів та крадіжки вихідного коду. Успішні кіберзлочини часто призводять до порушення права на приватність, до прикладу, якщо компанії не шифрують персональні дані своїх співробітників належним чином і їх викрадають.

Захист від кіберзлочинності нині стає пріоритетом безпеки. Структура кіберзлочинності схожа на корпоративний світ, де злочинні «стартапи» конкурують і співпрацюють зі спритністю та амбіціями, а великі кримінальні гравці пов'язують свої інтереси, створюють командні центри і наймають рекрутерів

по всьому світу. Створюються служби підтримки клієнтів, де жертви можуть дізнатися, як створити біткойн-гаманець для сплати викупу.

Така незаконна діяльність часто відбувається у так званому «даркнеті» - прихованих шарах інтернету. Там можна «влаштуватися» на роботу оператором регіональної мережі ботів-вимагачів, водієм Uber, який відмиває незаконно отримані гроші у фальшивому автомобілі, або «грошовим мулом» (кур'єром, який спустошує банкомати за допомогою фальшивих карток).

Однією з головних характеристик високотехнологічної злочинності є те, що вона є транснаціональною. Ефективна боротьба з кіберзлочинністю неможлива, коли кримінальне розслідування, екстрадиція та судове переслідування правопорушників є складними або неможливими через значні відмінності в національних кримінальних законах та відповідних регіональних угодах. Такі розбіжності дозволяють правопорушникам уникати відповідальності, а їхні дії залишаються безкарними.

Глобальне поширення інформаційно-комунікаційних технологій, поряд з багатьма позитивними змінами, призвело до значної криміналізації кіберпростору. За даними Інтерполу, кіберзлочинність є одним з найбільш швидкозростаючих секторів злочинності [1].

Це підтверджують звіти низки організацій, зокрема Конференції ООН з торгівлі та розвитку, Всесвітнього економічного форуму, ISACA, Міжнародного союзу електрозв'язку, IBGroup, McAfee, Microsoft та CISCO. Зокрема, у звіті Європолу за 2018 рік «Оцінка загрози організованої злочинності в Інтернеті» згідно статистики багатьох країн-членів ЄС, кількість зареєстрованих кіберзлочинів досягає або навіть перевищує кількість традиційних злочинів [2].

Сучасні транснаціональні злочинні групи – це добре законспіровані, матеріально забезпечені кримінальні співтовариства з чітко визначеною внутрішньою структурою, розподілом сфер впливу і функцій, із широко розгалуженими міжрегіональними або міжнародними зв'язками, які забезпечують серйозну протидію правоохоронним органам і фізичне виключення конкурентів. Підтримуємо думку О. Бека, що запобігання злочинам, які вчиняються транснаціональними злочинними угрупованнями, є найскладнішою проблемою сучасності, у вирішенні якої важливу роль відіграє міжнародне співробітництво та міжнародна взаємодія держав [3].

Зокрема, Україна, яка межує з Європейським Союзом, має вільний вихід до Чорного та Азовського морів, розвинену морську та повітряну інфраструктуру (іншими словами, вигідне географічне положення), має до себе посиленій інтерес і популярність у транснаціональних угруповань і тому все частіше використовується як транзитна країна чи як транзитний пункт [3].

Найбільш поширеними сферами діяльності транснаціональної організованої злочинності є нелегальна міграція, торгівля людьми, незаконний обіг наркотиків, кіберзлочинність та торгівля зброєю. Найпоширенішими злочинами, що вчиняються на території України, є торгівля людьми; контрабанда; незаконне виготовлення, зберігання, збут і транспортування товарів з метою збуту; незаконна приватизація державного та комунального майна; злочини у сфері незаконного

обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; злочини у фінансово-банківській сфері; злочини, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Слід також підкреслити, що транснаціональні злочинні організації активно використовують Інтернет як засіб для вчинення практично будь-яких злочинів [3]: у 2020 році фізичний збиток світової економіки від хакерських атак перевищить 1 трильйон доларів США, що еквівалентно приблизно 1% світового ВВП. Це відповідає приблизно 1% світового ВВП. Ця сума збитків зросла на 50% порівняно з 2018 роком. За оцінками експертів, ситуація з кіберзлочинністю у світі з кожним роком погіршується.

Функціонування транснаціональних злочинних угруповань можна проілюструвати на прикладі організованої українцями незаконної торгівлі персональними даними в даркнет-мережах: У 2018 році працівники Департаменту кіберполіції МВС України встановили чотирьох українців, які причетні до створення, організації та адміністрування однієї із найпопулярніших у мережі «Даркнет» онлайн платформи для продажу персональних даних користувачів цієї мережі. До розкриття цієї злочинної групи були залучені правоохоронці Домініканської Республіки, Індонезії, Іспанії, Франції та України [4]. Протягом останніх п'яти років хакери мали безперешкодний доступ до рахунків PayPal, Amazon, eBay, Wells Fargo, SunTrust і Bank of America. Жертвами їхніх дій стали як громадяни України, так і жителі Канади, Великобританії, Іспанії та Франції. Для отримання доступу зловмисники використовували спеціально створене шкідливе програмне забезпечення. Розповсюджувана інформація включала логіни, паролі, персональні дані користувачів, номери телефонів, реквізити банківських карток та інші дані, необхідні для аутентифікації. Наприклад, в результаті злому однієї з соціальних мереж зловмисники отримали дані про майже 500 мільйонів акаунтів. Отримавши список таких акаунтів, хакери за допомогою спеціальних скриптів ідентифікували облікові записи, які надавали доступ до банківських рахунків і сайтів електронної комерції. Орієнтовний загальний річний обіг онлайн-платформи становив майже 22 мільйони доларів США. Співробітники кіберполіції провели санкціоновані обшуки у трьох регіонах України: Одеській та Волинській областях, а також у Києві. У результаті було вилучено комп'ютерну техніку, мобільні телефони та чорнові записи. Відкрито кримінальне провадження за частиною 2 статті 361 («Несанкціоноване втручання в роботу комп'ютерів, автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку») Кримінального кодексу України [4].

Як висновок, можна зазначити, що транснаціональна злочинність перетворюється на кіберзлочинність або ж в своїх справах частково залучає елементи кіберзлочинності, оскільки в кіберпросторі простіше приховувати кримінальну діяльність, завдяки його використанню можна забезпечити анонімність, з'являється змога діяти безконтрольно. Це гарантує підвищення безпеки для кримінальної діяльності транснаціональних організованих злочинних угруповань. Відсутність спільного міжнародного законодавства в сфері кібербезпеки утворює підґрунтя для розвитку злочинних угруповань. Чинні

законодавчі акти, засновані на принципі *nulla poena sine lege*, повинні містити вичерпний перелік протиправних діянь з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, а тому створення відповідних універсальних стандартів є об'єктивною необхідністю.

Список використаної літератури

1. Interpol: Cybercrime is entering a new dimension. URL: <https://money.cnn.com/video/technology/2018/01/24/davos-interpol-cybersecurity.cnnmoney/index.html> (дата звернення: 17.04.2024)
2. Internet organized crime threat assessment 2018. URL: <https://www.europol.europa.eu/iocta/2018> (дата звернення: 17.04.2024)
3. Бех О. В. Сучасний стан та окремі напрями протидії транснаціональній організованій злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 6. с. 198-204. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/6/tom_1/37.pdf (дата звернення: 17.04.2024)
4. Кіберполіція припинила діяльність одного з найвідоміших майданчиків у DarkNet із продажу персональних даних. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/kiberpolicziya-prypnyla-diyalnist-odnogo-z-najvidomishyx-majdanchykyv-u-darknet-iz-prodazhu-personalnyx-danyx-4672/> (дата звернення: 17.04.2024)

УДК: 330 34:005

САГАН Р. О., здобувач 2 курсу спеціальності 051 Економіка
Науковий керівник – **ПРИХОДЬКО Т. В.**, асистент
Білоцерківський національний аграрний університет

ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У процесі невідпинної глобалізації створюються сприятливі умови для вступу та розвитку національних компаній на світовому ринку. Інновації є основою успішної економіки та добробуту громадян, а від їхнього впровадження визначається місце держави на світовому рівні.

Ключові слова: інновації, економіка, менеджмент, пріоритети розвитку, глобалізація.

Сучасні економічні умови характеризуються глобалізаційними та інтеграційними процесами, що створюють сприятливі умови для вступу та розвитку національних компаній на світовому ринку, стрімким розвитком науково-технічного прогресу, що зумовлює зростаючу роль інновацій у розвитку економіки. Інновації стають ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств, галузей та національних економік в цілому. Інновації є основою успішної економіки та добробуту громадян, а від їхнього впровадження визначається місце держави на світовому рівні. Створення та інтеграція інновацій об'єднує зусилля держави, бізнесу і освітнього сектору.

Виникає необхідність визначення пріоритетних напрямів інноваційного розвитку економіки та менеджменту в умовах глобалізації, діджиталізації та стрімкого розвитку нових технологій.

Процес глобалізації стає вирішальним фактором у загальній консолідації економічних, фінансових та політичних, соціально-культурних та науково-технічних, екологічних елементів національних господарств, але величина участі одних країн у процесі глобалізації світового господарства значно відрізняється від масштабів участі інших, що створює кардинальні відмінності у соціально-економічному розвитку національних економік [1]

Більшість суб'єктів підприємництва активізували свою діяльність у сфері впровадження інновацій та технічного оновлення, що зумовлено розвитком нових технологій та впровадженням новітніх досягнень науки і техніки в усіх галузях національної та світової економіки. Розвиток науки, технологій та інновацій, що є вирішальними для розвитку сучасного суспільства і визначальними для прискорення інноваційних процесів задля розвитку країн світу. Упродовж останніх десятиліть відбуваються численні зміни, пов'язані із усіма ключовими параметрами економіки та суспільства. [8]

Економіка України у важкий воєнний період знаходиться у екстримальному становищі, але вона функціонує та намагається не здавати набутих досягнень. В Україні створена стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, у якій визначені ключові завдання та механізми їх реалізації. Стратегія успішного розвитку національних економічних систем держав-лідерів останніми роками тісно пов'язана з лідерством у дослідженнях і розробках, появою нових знань, розвитком високотехнологічного виробництва і створенням масових інноваційних продуктів. Розвиток інноваційного потенціалу – це не тільки шлях динамічного розвитку та успіху, а і засіб забезпечення безпеки та суверенітету держави, її конкурентоспроможності у сучасному світі. [5]

На нашу думку, до пріоритетних напрямів інноваційного розвитку економіки належать:

1. Впровадження цифрових технологій: розвиток штучного інтелекту, Інтернету речей, Big Data, хмарних технологій тощо. [4]
2. Перехід до зеленої економіки: розвиток енергоефективних та екологічно чистих технологій, скорочення викидів парникових газів. [6]
3. Розвиток інноваційної інфраструктури: створення сприятливого середовища для розвитку інновацій, підтримка науково-дослідницької діяльності, розвиток венчурного капіталу. [5]
4. Вдосконалення менеджменту інноваційної діяльності: розробка та впровадження нових методів та інструментів управління інноваціями, підвищення кваліфікації персоналу в сфері інноваційного менеджменту. [7]

Наша країна зробила великі зусилля, за роки своєї незалежності, для створення механізмів впровадження ефективної державної інноваційної політики та створення інноваційної моделі розвитку економіки, яка зробить державу повноправним суб'єктом світового господарства. Основою цих прогресивних процесів є розвиток національної економіки завдяки створенню та реалізації науково-технічних досягнень та програм, тісної взаємодії між наукою, владою і бізнесом та галузями економіки.

Реалізація зазначених пріоритетних напрямів інноваційного розвитку економіки та менеджменту дозволить підвищити конкурентоспроможність підприємств, галузей та національних економік в цілому, а також сприятиме вирішенню актуальних соціально-економічних проблем.

Список використаних джерел:

1. Богун М. Глобалізація та її вплив на розвиток соціально-економічних систем. Стратегія економічного розвитку України. 2021. Вип. 48. С. 5–12
2. Людвік І. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації економічного простору. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/2_2022/8.pdf
3. Яцкевич І. Інноваційна політика України у післявоєнний період. Економіка та суспільство. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-53>
4. Цифрова трансформація економіки України: Стратегія до 2025 року: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-lypen-2023>
5. Національна стратегія розвитку науки, технологій та інновацій на період до 2030 року: <https://nau.edu.ua/site/variables/news/2023/1/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%83.pdf>
6. Зелена стратегія України до 2030 року: <https://zakon.rada.gov.ua/go/373-2023-%D1%80>
7. Національна інноваційна стратегія на 2021-2027 роки: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=0c11221a-37a0-4030-ae44-2abd1bc9a9c9&tag=InnovatsiinaDiialnist>
8. Bolshaia Oksana Інноваційний розвиток економіки України у контексті глобалізації / Oksana Bolshaia // Науковий журнал «Економіка і регіон». – Полтава: ПНТУ, 2022. – Т. (2(85)). – С. 74-80. – doi:[https://doi.org/10.26906/EiR.2022.2\(85\).2635](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.2(85).2635).

УДК: 338

САУХ Г. В., студентка 5 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **ШЕМИГОН О.І.**, канд. с.-г. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ПРО ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ СТРУКТУРИ

Авторка розкрила, на основі проведених досліджень, власне бачення організаційного розвитку та підходи до змін у організаційних структурах.

Ключові слова: організація, організаційних розвиток, організаційна структура.

Ідентифікуючи себе як організацію, кожна з них, на наш погляд, має свою мету, ідентичність, своє бачення розвитку бізнесу, свої цінності, стратегію, послідовність... Якись із цих складових є постійними, якись змінними. До змінних, перш за все, ми відносимо структурування організації.

Сигналом до змін, на наше глибоке переконання, є власна критична оцінка організаційного розвитку. Саме шляхом виявлення власних помилок і хибів ми починаємо реагувати, розробляючи плани реорганізації, моніторячи реакцію як

внутрішнього, так і зовнішнього середовища організації на наші плани та дії, робимо оцінки та висновки.

Аналізуючи напрацювання науковців і практиків з цього питання, приведемо, принаймні, окремі з них.

Так, окремі з них, під організаційним розвитком (ОР) розуміють структурований процес зміцнення сталості організаційних структур в урядовому, неурядовому та бізнес-секторах, а також їхньої готовності протистояти викликам. [1].

Розвиток організації - це досягнення нею гармонійного стану, коли збігаються параметри "формальної" і "неформальної" організації і досягається гармонія цілей (очікувань) співробітників і самої організації як соціального явища. Поняття "розвиток організації" означає, що формальні правила тільки тоді можуть бути прийняті, коли вони не суперечать індивідуальним очікуванням. Важливо мати на увазі, що система цінностей, покладених в основу корпоративної культури, не є чимось абсолютним. Корпоративна культура будується на системі етичних норм і цінностей, а дії окремого співробітника і всього колективу визначаються, насамперед, ранжируванням їхніх цінностей і бажань.

Розвиток організації - це стратегічний шлях зростання ефективності організації, підвищення почуття задоволеності від роботи і поліпшення умов праці. Тому стратегія розвитку організації включає, як правило, такі основні напрямки змін в організації:

- поліпшення міжособистісних відносин;
- переоцінка цінностей співробітників і всієї організації в цілому;
- зменшення напруженості між робочими групами й усередині них;
- удосконалювання управління колективом;
- цілеспрямоване використання професійних здібностей робочих груп;
- розробка більш удосконалених методик врегулювання конфліктів.

Основні фактори, що сприяють роботі з розвитку організації:

- цілеспрямованість діяльності;
 - внутрішня атмосфера, що підтримує зміни;
 - передбачувана можливість розвитку;
 - кризова ситуація, що викликає необхідність розвитку;
- спрямований на реформи керівник;
- позитивний приклад честолюбства [2].

Сучасні проблеми організаційних структур, наголошують Д. Бабич, Т. Проскуріна та Д. Маковій, і ми з ними погоджуємося, що управління часто вирішуються разом з формуванням проблемно орієнтованих команд. Це пов'язане з глобалізацією та об'єднанням діяльності учасників управлінського процесу, корпоративністю їх інтересів. В умовах розвитку цих процесів ієрархічність та лінійність управління звужують організаційні, а головне, інтелектуальні можливості такої організаційної структури. Зв'язки між учасниками управлінського процесу набувають широкої мережевої структури. З'являються принципово нові адекватні інтереси суспільного розвитку, а саме віртуальні організаційні структури управління [3].

Єдиних шляхів досягнення організаційної ефективності та сталості не існує. Основними індикаторами організаційного удосконалення є:

- послаблення чи відсутність діалогу з владою (на різних рівнях). Кращий варіант, на наш погляд, коли остання сприяє розвитку бізнесу, або, принаймні, не забороняє;
- зменшення попиту на наш продукт чи послугу.

Список літератури

1. Про організаційний розвиток простою мовою: Посібник для практиків. Київ, 2017. 84 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/DemystifyingUa.p>
2. М&М (Marketing and Management). Організаційні структури управління. URL: <https://market-ing.cv.ua/page55.html>
3. Бабич Д.В., Проскуріна Т.В., Маковій Д.Д. Удосконалення організаційної структури управління як важливий механізм управління сучасним підприємством. Інфраструктура ринку. 2018. №24. С. 91-95. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/24_2018_ukr/17.pdf

УДК: 005.71:658.114.25

СЄДОКУРОВ М.О., ТІГА К.Т., здобувачі

Науковий керівник – **ХАХУЛА Б.В.,** доктор філософії в галузі економіки, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

У статті розглянуто питання управління комерційною діяльністю підприємства. Визначено, основні шляхи вдосконалення комерційної діяльності в сучасних бізнес-структурах.

Ключові слова: підприємство, стратегічне управління, комерційна діяльність, управління, бізнес-середовище.

У динамічних умовах сьогодення для результативного функціонування підприємств агропродовольчої сфери все більшого значення набуває оптимізація комерційної діяльності, яка є пріоритетною ознакою усіх ринкових відносин й забезпечує максимальну ефективність господарської діяльності.

Сучасні ринкові умови, що характеризуються загостренням конкуренції та нестабільним попитом, висувають жорсткі вимоги не тільки до якості та ціни продукції, але й до інших аспектів виробничо-комерційної діяльності. Брокери, які працюють безпосередньо з виробниками, потребують швидкості, своєчасності та надійності виконання замовлення. Щоб вижити на ринку, виробники повинні активно співпрацювати з представниками всіх рівнів каналу збуту (від великих посередників до роздрібних споживачів) разом із посередниками, щоб знайти план залучення та утримання кінцевих споживачів [1].

Організаційна структура управління комерційною діяльністю є ефективною лише за умови врахування взаємозалежності та взаємозв'язку всіх елементів інтегрованої системи управління сільськогосподарським підприємством, яка

базується на організаційно-економічних механізмах, оснащених комплексом засобів, методів, технологій тощо.

Основними показниками, що відображають економічну ефективність комерційної діяльності, є обсяг продажів, розмір прибутку, економія ресурсів, собівартість, різниця між ціною реалізації та ціною покупки. Ефект комерції означає соціальну зручність, а також економічний прибуток. Роль соціальної ефективності в бізнес-середовищі полягає у скороченні робочого часу, створенні нових робочих місць, покращенні якості зайнятості та торгівлі та впровадженні сучасних методів продажу товарів.

Успішно вести комерційну діяльність у складних умовах можуть лише висококваліфіковані працівники, які пройшли навчання чи підвищення кваліфікації з питань сучасного маркетингу, менеджменту, організації та комерційної діяльності. Підприємства повинні очолювати кваліфіковані фахівці, такі як товаровознавці, економісти-менеджери, фінансисти, які знають особливості комерційної діяльності. Сьогодні виробникам недостатньо виробляти продукцію та виводити її на ринок. Необхідно пропонувати саме той спектр якості та продуктів, які відповідають потребам споживачів. Крім того, продукти не продаються не тому, що вони поганої якості, а тому, що споживчий попит на певних ринках не відповідає, ціни негнучкі або послуги погані [2].

Основними шляхами вдосконалення комерційної діяльності в сучасних бізнес-структурах можна визначити:

1. Зміцнення та управління стратегічними планами, основним змістом яких є розробка та реалізація стратегій, які спрямовують різні аспекти корпоративної діяльності, такі як розробка основних принципів та цілей корпоративного розвитку, політики управління, маркетингу, інвестицій тощо, розподіл ресурсів, структура тощо.

2. Встановлення управління якістю в масштабах всієї організації: менеджери та лідери беруть участь у процесі виконання роботи, заснованої на постійному задоволенні та очікуванні клієнтів. Повна система управління якістю вимагає впровадження складних процесів управління, які призводять до значних змін в організації та фундаментальних змін у системі орієнтації працівників.

3. Впровадження загальної системи управління якістю продукції та послуг, спрямованої на підвищення задоволеності споживачів продуктами та послугами, зміцнення іміджу та репутації організації, збільшення кількості клієнтів, підвищення продуктивності та прибутку.

4. Програму забезпечення підприємства: створення принципово нових можливостей для користувачів інтегрованого характеру, організація автоматизованих документообігів, створення різноманітних механізмів управління, комерційною та іншою соціально-економічною інформацією, можливість вирішення конкретних завдань та знаряддя [3].

Отже, вдосконалення системи управління комерційною діяльністю не може здійснюватися шляхом зміни окремих елементів, а лише за умови докорінної трансформації її складових на всіх рівнях діяльності. Тому необхідно враховувати, що кожен елемент комерційної діяльності у взаємозв'язку з іншими елементами.

Така діяльність можлива лише через запровадження системи управління комерційною діяльністю, заснованої на детальному аналізі та управлінні підприємствами, здатними швидко реагувати на зміни зовнішнього та, відповідно, внутрішнього середовища та ідеально адаптуватися до ситуації.

Список літератури

1. Довбенко В. І. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посібн. / В. І. Довбенко, В. М. Мельник. Вид. 2-ге, [перероб. та дод.]. Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2016. 232 с.
2. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент: підручник. Харків. 2021. 208 с.
3. Литвиненко Я.В. Маркетингова цінова політика: навч. посіб. К.: Знання, 2018. 294 с.

УДК 331.101.38:005.32

СИРОТКІНА Д. Р., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **ВИХОР М.В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНІ МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У ПІДПРИЄМСТВАХ

Досліджені деякі аспекти стимулювання праці як інструменту підвищення ефективності менеджменту. Розглянуто основні складові методів стимулювання праці, які включають матеріальні, нематеріальні стимули, інноваційні методи.

Ключові слова: стимулювання праці, сучасні методи, застосування.

У сучасних умовах, коли бізнес-середовище постійно змінюється та стає все більш конкурентним, ефективне управління персоналом стає однією з ключових стратегічних складових успіху будь-якої організації. Стимулювання праці, тобто систематичне заохочення працівників до досягнення поставлених цілей та максимізації їхнього потенціалу, відіграє важливу роль у цьому процесі. Розглянемо сучасні методи стимулювання праці та їх застосування в організаційній практиці. Умовно їх можна поділити на наступні групи

А) Матеріальні стимули:

1. Премії та бонуси. Одним із найпоширеніших методів стимулювання праці є надання премій та бонусів за досягнення певних цілей або відмінність у виконанні роботи. Це може бути відзначення за високу продуктивність, досягнення стратегічних цілей чи внесок у розвиток компанії.

2. Грошові виплати – це найпоширеніший тип мотивації. Такі виплати здійснюються за відповідністю працівника деяким заздалегідь встановленим критеріям [1].

3. Підвищення зарплати. Ще одним способом стимулювання є підвищення заробітної плати працівникам, які досягли певного рівня результативності або мають цінний навичок чи досвід.

4. Акції та опції на акції: Багато компаній пропонують своїм працівникам можливість придбання акцій або отримання опцій на акції компанії за певними

умовами. Це стимулює їхній інтерес у спільному успіху компанії та може бути вигідним для обох сторін.

Б) Нематеріальні стимули:

1. Розвиток кар'єри: Пропозиція можливостей для професійного росту та кар'єрного зростання є суттєвим мотиватором для багатьох працівників. Це може включати участь у навчальних програмах, тренінгах, менторингових програмах тощо.

2. Похвала та визнання: Визнання успіхів та досягнень працівників важливо для підтримки їхньої мотивації. Похвальні слова від керівництва або колег можуть значно підвищити задоволеність працівника своєю роботою.

3. Гнучкий графік роботи та робоче середовище: Забезпечення гнучкого графіка роботи та комфортного робочого середовища може позитивно впливати на задоволеність працівників та їхню продуктивність.

В) Інноваційні методи стимулювання:

1. Гейміфікація: використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті, таких як конкурси, бейджі та рейтинги, може підвищити мотивацію та залученість працівників [2].

2. Технічні рішення: Використання сучасних технологій, наприклад, програмного забезпечення для відстеження продуктивності або платформ для навчання та розвитку, може сприяти ефективному стимулюванню праці [3].

Сучасні методи стимулювання праці є важливою складовою ефективного управління персоналом в умовах постійних змін та конкурентної діяльності. Вони відображають стратегічний підхід до управління людськими ресурсами, спрямований на досягнення стратегічних цілей організації через максимальне використання потенціалу працівників. Застосування цих методів сприяє підвищенню продуктивності, залученості та мотивації працівників.

Система стимулювання та мотивації праці повинна враховувати розбіжності в інтересах роботодавця і працівника та їхні спільні цілі, підштовхувати персонал до більш ефективної трудової діяльності та підвищувати успішність діяльності підприємства в цілому [4].

Крім того, сучасні методи стимулювання праці враховують не лише фінансові аспекти, але й нефінансові, такі як можливості професійного розвитку, гнучкість у робочому графіку, визнання досягнень тощо. Це дозволяє створювати сприятливу та мотивуючу робочу атмосферу, що позитивно впливає на загальну ефективність та успішність організації.

Застосування інноваційних підходів, таких як гейміфікація та використання технологій, дозволяє розширити можливості стимулювання праці та зробити його більш ефективним та захопливим для працівників.

Таким чином, як зазначає С. Б. Іваницька, стимулювання праці - визначальний чинник ефективності діяльності підприємств; ефективне стимулювання може бути забезпечене тільки поєднанням цілого комплексу інструментів впливу на ефективність праці; матеріальне стимулювання є один з найважливіших стимулів підвищення ефективності праці; виявлення потреб співробітників, класифікація працівників за рівнями потреб - основна передумова

економічності мотивації; нематеріальні стимули - важливий чинник впливу на керуючий персонал; врахування специфіки підприємства - важливий фактор при виборі керівництвом політики стимулювання [4].

Список використаних джерел

1. Кравченко В. Ефективні методи та способи стимулювання персоналу.
URL: <https://livingfo.com/efektyvni-metody-ta-sposoby-stymuliuвання-personalu/> (дата звернення 19.03.2024).
2. Гейміфікація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%B9%D0%BC%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення 19.03.2024).
3. Технічне рішення. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F> (дата звернення 20.03.2024).
4. Іваницька С. Б. Методологічні основи стимулювання праці персоналу підприємства. Ефективна економіка, 2013. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2478> (дата звернення 20.03.2024).

УДК: 005.32:005.22(043.2)

СІДЬКО О.О., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник - **БИБА В.А.**, канд. екон. наук, доцент.
Білоцерківський національний аграрний університет

ЗМІСТ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАЦІ

Досліджено сутність методів організації управлінської праці, інструменти та зміст її.

Ключові слова: методи організації управлінської праці, контроль праці, мотивація праці, управлінські функції, контролінг, управлінська культура, планування.

Динамічний науково-технічний та соціально-економічний розвиток потребує постійного вдосконалення організації праці як одного з ефективних заходів підвищення ефективності діяльності. Удосконалення організації виробництва та праці, впровадження нових технологій створює можливості для активного використання досягнень науково-технічного процесу, формує основу економічного розвитку підприємства, швидкого та якісного задоволення потреб споживачів. задоволення потреб людини у праці.

Тому питання визначення сутності та методів організації управлінської роботи завжди було і залишається актуальною науковою та практичною проблемою, предметом активних досліджень вітчизняних учених.

Так, на думку О. В. Загороднюк, управлінська праця – це переважно розумова праця. Це вид соціальної роботи, основним завданням якої є забезпечення цілеспрямованої, злагодженої діяльності як окремих учасників спільного трудового процесу, і трудових колективів загалом. Під організаційними методами управлінської роботи автор розуміє порядок, правила службової поведінки в

апараті управління, спрямовані на виконання поточних та перспективних завдань керівниками, спеціалістами та іншими працівниками управління відповідно до чинних посадових інструкцій та положень про структурні підрозділи. На вибір методів організації управлінської роботи впливають стиль роботи, форми та методи управління людьми, рівень управління, а також сучасні технічні засоби та інформаційні технології.

Організація роботи в апараті управління заснована на розробці комплексу нормативних актів, що визначають місце та роль кожного структурного підрозділу апарату управління та кожного працівника в системі управління, порядок взаємин між ними, норми взаємин. всередині апарату управління, форми на діяльність об'єкта управління, способи контакту з довкіллям. Такі методи управлінської роботи становлять певну систему, яка є результатом упорядкованої діяльності та невід'ємною частиною управління [1, с. 107].

О.О. Чернушкіна та А.М. Козак розглядають управлінську роботу як планову діяльність управлінського персоналу, спрямовану на організацію, регулювання, мотивацію та контроль праці співробітників організації. Методи управлінської роботи залежать від її об'єкта та визначаються структурою виробничих процесів, методами роботи, її технічною оснащеністю, а також відносинами, що виникають у процесі виконання управлінських функцій.

Принциповою відмінністю методів роботи управлінського персоналу в сучасних умовах бізнесу є наявність розумової активності, висока трудомісткість та інформаційна насиченість робочого процесу, що вимагає значних витрат часу на пошук, аналіз, систематизацію та узагальнення інформації. Це потребує постійного самовдосконалення, систематичного підвищення рівня кваліфікації, формування відповідальності, прояву рішучості, ініціативи, творчої активності в умовах суворої регламентації робочого часу [7, с. 656].

На думку А. Г. Максименка та А. І. Проскурні, управлінська робота є одним з найбільш складних видів людської діяльності, і її оцінку не завжди можна проводити безпосередньо через відсутність формалізованих результатів, кількісної оцінки окремих видів виконуваної роботи, тому для вимірювання Для підвищення ефективності часто використовують непрямі методи. Для визначення ефективності управлінської роботи автори пропонують використовувати такі методи її оцінки, як продуктивність, рентабельність, результативність [4, с. 142].

О.О.Устенко та І.Р. Попадинець стверджують, що основним методом удосконалення організації управлінської роботи має стати її коригування, яке, як і будь-який складний механізм, вимагає контролю та управління через планування та організацію, контроль та регулювання його виконання. У цьому концептуальна модель управління мотивацією управлінського праці будується з урахуванням системного підходу [6].

К. С. Нікітенко досліджує управлінську роботу як діяльність, що не створює безпосередньо певні матеріальні блага, але надає істотний регульований вплив на виробничий процес, забезпечуючи необхідні умови для його розвитку. Продуктом управлінської роботи є управлінські рішення, а не товари. Тому участь у створенні

тих чи інших споживчих цінностей відбувається опосередковано через працю інших людей.

Методами організації управлінської роботи автор вважає широке використання наукових досягнень та передового досвіду, прогресивні форми управління та використання технічних засобів. Впровадження наукової організації управлінської роботи для підприємства передбачає рішення комплексу економічних, соціальних і психофізіологічних завдань. В основі наукової організації управлінської роботи лежать такі принципи, як: комплексність, системність, спеціалізація, регламентованість, стабільність, цілеспрямована творчість та ін., [5, с. 273].

Натомість Є. А. Кузнєцов підкреслює актуальність методу підвищення професіоналізації управлінської праці. Від рівня професійної підготовки залежать результати та показники ефективності інших людей: клієнтів, підлеглих, колег по роботі та інших контактних аудиторій. Якість професійної підготовки менеджера вважатиметься необхідною умовою ефективного реалізації процесу управління, підвищення конкурентоспроможності економічної організації, формування репутації бренду компанії тощо. [3].

Г. О. Зелінська основним змістом та методом підвищення якості організації управлінської роботи вважає управлінську культуру керівника, головною метою якої є мистецтво забезпечення гармонійних відносин між усіма членами колективу. Домінуючим фактором успіху організації є власне управлінська культура керівника, під якою розуміється сукупність його особистісної та професійної культури, а саме: поєднання особистісних якостей, професійних знань та управлінських навичок, що виявляється у стилі лідерство та комунікація [2, с. 159].

Таким чином, враховуючи наведені наукові підходи вітчизняних учених до характеристики змісту та методів організації управлінської роботи, можна запропонувати своє визначення, згідно з яким під управлінською роботою пропонується розуміти відповідний вид діяльності суб'єкта праці. методами планування, організації, координації, аналізу, контролю та мотивації, що володіє інтелектуальними, творчими, професійними, особистісними характеристиками високого рівня розвитку, має відповідні повноваження та впливає на бізнес-процеси у внутрішньому та зовнішньому середовищі організації для забезпечення його сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Загороднюк О. В. Особливості організації управлінської праці у сільськогосподарських підприємствах. *Економіка і організація управління*. 2015. № 1 (17)-2 (18). С. 105-111.
2. Зелінська Г. О. Роль культури управління у діяльності суб'єктів господарювання. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2020. № 1(21). С. 156-163.
3. Кузнєцов Е. А. Методологія професіоналізації управлінської діяльності в Україні: монографія. Херсон: ОЛДІ ПЛЮС, 2017. 382 с.
4. Максименко А. Г., Проскурня А. І. Оцінка ефективності управлінської праці в сільськогосподарських підприємствах Баштанського району. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2018. №12. С. 140-145.

5. Нікітенко К. С. Основні напрями удосконалення організації управлінської праці на аграрному підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 271-277.

6. Чернушкіна О.О., Козак О.М. Особливості управлінської роботи у сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 11. С. 654-658.

УДК: 005.6:005.936.3

СМІРНОВ Є.О., ПОЛТОРАК О.І., здобувачі

Науковий керівник – **ХАХУЛА Л.П.,** канд. пед. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті розглянуто питання формування стратегії розробки та впровадження системи менеджменту якості на підприємстві. Визначено основні кроки для формування мети і стратегії системи менеджменту якості, які будуть сприяти підвищенню ефективності процесів, аналізу даних та систематичності в діяльності. Це дозволить підприємству досягати високих стандартів якості та досягати своїх стратегічних цілей.

Ключові слова: підприємство, стратегічне управління, якість, система менеджменту якості, політика якості.

Формування стратегії розробки та впровадження системи менеджменту якості на підприємстві є досить актуальним в наш час. Так як візія кожного підприємства направлена на визначення, яким чином система менеджменту якості буде сприяти досягненню стратегічних цілей підприємства.

Вивчення потреб та вимог клієнтів, законодавства, які стосуються якості в галузі допоможе визначити ключові фактори успіху та вимоги, що повинні бути враховані в системі менеджменту якості. Тому тема дипломної роботи є актуальною на сьогоднішній час.

Вибір відповідного стандарту як основи для розробки системи менеджменту якості допомагає розробка політики якості, яка відображає зобов'язання підприємства щодо якості та встановлює загальні принципи та цілі системи менеджменту якості.

Впровадження системи менеджменту якості на підприємстві та навчання персоналу щодо її використання, визначає забезпечення постійного вдосконалення системи менеджменту якості на підприємстві, що потребує оцінки результатів, виявлення нових можливостей для покращення та впровадження необхідних змін.

Важливо пам'ятати, що розробка та впровадження системи менеджменту якості є процесом, який вимагає систематичного підходу та постійного залучення всього персоналу підприємства, зокрема керівника підприємства, що приймає рішення щодо якості наданих робіт в виконаних будівельних проектах [1].

Система менеджменту якості підприємства (СМЯ) - це комплексний підхід до управління якістю продукції або послуг, що базується на встановлених принципах міжнародних стандартів якості, таких як стандарти серії ISO 9000. Основною

сутністю СМЯ є систематичний підхід до контролю та управління якістю на всіх етапах бізнес-процесів підприємства з метою досягнення заданих якісних показників і вимог клієнтів.

Розробка політики якості заключається в визначенні стратегії та підходів до забезпечення якості, формулювання мети та цілей, встановлення системних принципів управління якістю [2]. При цьому відбувається управління процесами, які впливають на якість продукції або послуг, що включає в себе планування, контроль та вдосконалення процесів, встановлення стандартів та процедур, аналіз результатів та виявлення можливостей для покращення.

При залученні персоналу відбувається розвиток кваліфікації персоналу, навчання та підтримка знань та навичок, свідоме включення персоналу в процеси забезпечення якості, створення культури якості та відповідальності з використанням стандартів та методик.

Використання міжнародних стандартів якості, таких як ISO 9001, або інших відповідних нормативних документів, розробка внутрішніх методик та стандартів, які відображають специфіку підприємства згідно яких відбувається контроль якості. Проведення систематичного контролю якості продукції або послуг, включаючи випробування, вимірювання, аудити, оцінку відповідності стандартам та вимогам – призводить до постійного вдосконалення. Проте, основними поцінувачами якості продукції або послуг є постачальники та клієнти. Співпраця з ними для забезпечення якості товарів та послуг, розуміння вимог та очікувань клієнтів, врахування їх фідбеку дозволить вирішити можливі питання або проблеми [2].

Всі вищезазначені елементи допомагають підприємству створити ефективну систему забезпечення якості, яка сприяє досягненню високих стандартів якості продукції та послуг та задоволенню потреб клієнтів.

Важливо постійно працювати над покращенням якості, впроваджувати ініціативи та інструменти, аналізувати результати та реагувати на знайдені проблеми. Процес покращення якості повинен бути системним, постійним і впроваджуватись на всіх рівнях організації.

Для успішного покращення якості необхідно враховувати аспект лідерства та зобов'язання керівництва. Висока якість повинна бути пріоритетом для керівництва організації. Лідерство має забезпечити визначення мети і стратегії покращення якості, виділення ресурсів і підтримку всіх заходів, спрямованих на досягнення цієї мети [2].

Визначено основні кроки для формування мети і стратегії системи менеджменту якості. Основні кроки цього етапу включають:

1. Визначення мети системи менеджменту якості – це формулювання заяви про те, які результати або досягнення потрібно отримати через впровадження системи менеджменту якості (наприклад, це може бути покращення загальної якості продукції або послуг, забезпечення відповідності вимогам стандартів якості або досягнення конкурентних переваг через якість).

2. Встановлення стратегії, яку планується прийняти для досягнення цієї мети. Це включає вибір підходів, методів та інструментів, які будуть використовуватись для

покращення якості. Наприклад, це може бути використання принципів Lean або Six Sigma, реалізація програми постійного вдосконалення (PDCA), залучення всіх рівнів персоналу до культури якості тощо. Принцип Lean, також відомий як Lean Manufacturing або Lean Production, є філософією та методологією управління, яка спрямована на покращення продуктивності, ефективності та якості шляхом усунення витрат та зайві функції у бізнес-процесах.

3. Встановлення цілей та показників: після визначення стратегії необхідно встановити конкретні цілі та показники, які допоможуть виміряти прогрес у досягненні мети. Цілі повинні бути SMART (специфічні, досяжні, реалістичні, вимірювані та часово визначені) і пов'язані зі стратегією, яку ви вибрали.

4. Визначення ресурсів: для успішної реалізації системи менеджменту якості потрібні відповідні ресурси. Тому слід визначити необхідні людські, фінансові та матеріальні ресурси, які будуть виділені для впровадження системи менеджменту якості.

5. Залучення персоналу: важливим аспектом визначення стратегії є залучення всього персоналу до процесу – ключові зацікавлені сторони і створення культуру якості, де кожен співробітник розуміє важливість якості та відчуває свою відповідальність у її забезпеченні [3].

Даний алгоритм допоможе визначити підприємству мету і стратегію системи менеджменту якості, що стане основою для подальшого розроблення та впровадження її на підприємстві. Важливо постійно оцінювати та оновлювати ці мету і стратегію залежно від змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

Отже, система менеджменту якості має комплексний вплив на прийняття управлінських рішень підприємства, сприяючи забезпеченню орієнтації на клієнта, підвищенню ефективності процесів, аналізу даних та систематичності в діяльності. Це дозволяє підприємству досягати високих стандартів якості та досягати своїх стратегічних цілей.

Список літератури

1. Лучко М.Р. Контроль якості внутрішнього аудиту підприємств в умовах євроінтеграційних процесів. Бізнес Інформ. 2015. № 7. С. 229-234.

УДК 658.81:346.9

СКИБА Д.В., магістрант

Науковий керівник – **ПАСКА І.М.**, д-р. екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

dimaskyba02@gmail.com

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ ПРИ ЗБУТІ ПРОДУКЦІЇ

Подана класифікація трансакційних витрат. Розглянуто ординалістський підхід оцінки трансакційних витрат та подано переваги та обмеження цього підходу. Досліджено, що зниження трансакційних витрат - це не просто економія коштів, а й інструмент підвищення ефективності.

Ключові слова: трансакційні витрати, класифікація трансакційних витрат, методики, підходи до оцінки.

A classification of transaction costs is presented. The ordinalist approach to assessing transaction costs is considered, and the advantages and limitations of this approach are presented. It is studied that reducing transaction costs is not just saving money, but also a tool for increasing efficiency.

Key words: transaction costs, classification of transaction costs, methodologies, approaches to evaluation.

В умовах динамічного ринкового середовища підприємства стикаються з постійною потребою в оптимізації виробничих та збутових процесів. Одним з ключових напрямків цієї оптимізації є пошук резервів для зниження трансакційних витрат [1].

Трансакційні витрати – це ті витрати, які виникають в процесі здійснення угод з контрагентами, будь то постачальники, покупці, інвестори тощо. Дані витрати є складовою витрат, пов'язаних з операційною діяльністю підприємств [1]. Важливим фактором формування трансакційних витрат є рівень взаємодовіри суб'єктів ринку та довіри до держави. В ідеальній моделі функціонування економічних об'єктів, трансакційні витрати прагнуть до мінімальних рівнів.

Для кращого розуміння та аналізу трансакційних витрат, їх можна класифікувати за різними критеріями:

1. За стадіями здійснення трансакції: передконтрактні, контрактні та післяконтрактні витрати.

2. За способом вираження: явні (експліцитні) витрати, неявні (імпліцитні) витрати.

3. За можливістю вимірювання: вимірні витрати, які можна виміряти в кількісних одиницях, наприклад, витрати на папір, друк, поштові послуги та невимірні витрати, наприклад, ризик втрати репутації, психологічні витрати.

4. За відображенням в бухгалтерському обліку: відображені витрати, які відображаються в бухгалтерській звітності підприємства, наприклад, зарплата юриста, плата за послуги посередника та не відображені витрати, які не відображаються в бухгалтерській звітності підприємства.

5. За рівнем агрегування: абсолютні витрати, тобто загальна сума витрат на здійснення трансакції та середні витрати - здійснення трансакції в розрахунку на одну одиницю товару чи послуги [2].

У сучасних ринкових умовах, де конкуренція постійно зростає, а інформаційні напрямки стають все більш складними, витрати на супровідні послуги (маркетинг, утримання штату управлінців, бухгалтерські та юридичні послуги) можуть перевищувати вартість виробництва самого товару.

Високі трансакційні витрати стимулюють розвиток спеціалізованих фірм та цілих галузей, які зосереджуються на наданні трансакційних послуг: менеджмент, маркетинг, моніторинг, аудит, юридичні послуг. Використання спеціалізованих трансакційних послуг стає все більш вигідним та ефективним рішенням для підприємств. Це дозволяє знизити витрати, підвищити якість роботи, економити час та ресурси, а також отримати доступ до нових знань та технологій [3].

На сьогодні не існує єдиної методики обліку трансакційних витрат, пов'язаних з реалізацією продукції. Це зумовлено низкою факторів. Складність та

багатогранність трансакційних витрат: до цієї категорії належить широкий спектр витрат, пов'язаних з пошуком покупців, веденням переговорів, укладенням договорів, контролем за виконанням угод, маркетингом, рекламою, транспортуванням, зберіганням продукції тощо. Облік та оцінка кожної з цих категорій витрат є складним завданням. Відсутність чітких визначень та класифікацій: не існує єдиного підходу до визначення та класифікації трансакційних витрат, що призводить до неоднозначності в їх обліку та оцінці. Різні дослідники та наукові школи використовують різні підходи, що ускладнює порівняння результатів досліджень. Складність збору та обробки даних: для точного обліку трансакційних витрат необхідно збирати та обробляти значний обсяг даних з різних джерел, що може бути складним та ресурсомістким завданням.

В останні роки в економічній науці з'явився ординалістський підхід до оцінки трансакційних витрат. На відміну від традиційних методів, які намагаються визначити абсолютну величину трансакційних витрат, ординалістський підхід фокусується на порівнянні різних рівнів цих витрат в залежності від різних факторів, таких як: складність трансакції, чим складніша трансакція, тим вищі трансакційні витрати; частота угод: чим рідше укладаються угоди, тим вищі трансакційні витрати; інституційне середовище: чітке законодавство, ефективна судова система та інші фактори, що сприяють захисту прав власності та знижують ризики, знижують трансакційні витрати; рівень конкуренції на ринку: в умовах жорсткої конкуренції сторони договору можуть бути змушені йти на додаткові витрати, щоб укласти угоду.

До переваг ординалістського підходу можна віднести простоту та зрозумілість: цей підхід не потребує складних розрахунків та може бути використаний навіть без доступу до детальної інформації про трансакційні витрати; інформативність: порівняння різних рівнів трансакційних витрат дає цінну інформацію про те, які фактори впливають на їх величину та як можна цю величину знизити; універсальність: цей підхід може бути використаний для оцінки трансакційних витрат в різних галузях та секторах економіки.

Обмеженнями ординалістського підходу є відсутність абсолютної оцінки: цей підхід не дозволяє оцінити трансакційні витрати в абсолютних величинах, що може ускладнити прийняття деяких управлінських рішень; необхідність додаткових досліджень: для використання ординалістського підходу необхідно провести додаткові дослідження для визначення факторів, які впливають на рівень трансакційних витрат; складність порівняння: порівняння трансакційних витрат в різних галузях може бути складним завданням, оскільки на них можуть впливати різні фактори.

Важливо зазначити, що мінімізація трансакційних витрат неможлива повністю. Вони завжди будуть існувати, оскільки будь-яка угода потребує деяких витрат часу та ресурсів.

Однак, завдяки створенню сприятливого інституційного середовища та розвитку інфраструктури, можна значно знизити рівень трансакційних витрат. В свою чергу зниження трансакційних витрат - це не просто економія коштів, а й

потужний інструмент підвищення ефективності як окремих підприємств, так і економіки країни в цілому.

Список літератури

1. Власенко О. П. Управління трансакційними витратами в агробізнесі [Текст] : автореферат дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / О. П. Власенко ; Житомир. нац. агрокол. ун-т . Житомир : [б. в.], 2009. 20 с.
2. Милошик В. І. Проблеми визначення трансакційних витрат / В. І. Милошик // Зб. наук. праць національного університету «Києво-Могилянської академії». 2000. Т. 18. С. 46–50.
3. Павлова, Г., Приходько, І., & Волчанська, Л. (2021). ОБЛІК ВИТРАТ В АГРАРНИХ І ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ. *Економіка та суспільство*, (27). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-9>

УДК 005.342:339.138:614.215

СЛОБОДЯНЮК М. В., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **ШЕМИГОН О.І.**, канд. с.-г. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ

Впровадження новітніх підходів в маркетинговій діяльності є необхідною складовою маркетингу в умовах сучасної ринкової економіки. Дослідження присвячене вивченню можливих маркетингових стратегій та інноваційних трендів, що допоможуть покращити діяльність санаторно-курортних закладів.

Ключові слова: санаторно-курортні заклади, послуги, маркетинг, клієнти, тренди.

Санаторно-курортні заклади є важливою складовою системи соціальної політики та туристичної галузі, оскільки відіграють ключову роль у збереженні, зміцненні та відновленні здоров'я нації, а також у загальному туристично-рекреаційному процесі та в історико-культурному розвитку суспільства в цілому. На сучасному етапі розвитку світової економіки роль і значення таких закладів постійно зростає.

Типовим санаторно-курортним закладом в Україні є санаторій – спеціалізований заклад, створений «для лікування захворювань органів кровообігу, травлення, обміну речовин, хвороб нервової системи, опорно-рухового апарату, органів дихання нетуберкульозного характеру, жіночої статевої сфери, шкіри, нирок, сечовивідних шляхів тощо» [1].

Сервісне управління – пріоритет розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Лікувальний туризм має такий великий потенціал, що у даний час виділяється у самостійний сегмент туристичного ринку з широким колом інвестиційних можливостей [2].

Для вироблення ефективної моделі організації вітчизняного санаторно-курортного комплексу в системі туризму доцільним є розвиток курортів та санаторіїв за функціональним вектором «дестинації оздоровлення» (від англ. Destination - призначення, місце призначення) [2].

Здатність панувати в туристичному просторі за рахунок присвоєння дефіцитних туристичних благ – основа конкуренції дестинацій. Конкуренція між дестинаціями йде за туристичні потоки, для чого необхідні інвестиції, що забезпечують дестинації конкурентну перевагу в зростанні доступності. Великі туристичні компанії вважають доступність дестинацій однією з найважливіших складових боротьби за ринок споживача і її конкурентною перевагою. Вкладення коштів у доступність сьогодні забезпечує серйозну вигоду. Для цього використовують принципи і методи сегментації ринку, що спрямовані на виявлення потенційних груп споживачів конкретного туристичного продукту [2].

У цьому аспекті важливо наголосити на іміджевій складовій конкурентоздатності дестинації. Імідж та конкурентоспроможність дестинації – два поняття, що нерозривно пов'язані один з одним. Привабливий туристичний імідж значно підвищує конкурентоспроможність території, підкреслюючи її унікальні особливості та залучаючи до регіону цільові групи за різними інтересами [2].

Досягнути переваги суб'єкта надання санаторно-курортних послуг у сучасному інформаційному суспільстві можна шляхом впровадження інноваційних трендів:

- розробка на сайті суб'єкта туристичної діяльності лендінгу – окремої рубрики сайту (сторінки), на якій розміщена інформація про надання санаторно-курортних послуг, збір даних про потенційних споживачів даних послуг та перетворення їх на клієнтів;

- цифровий маркетинг (Digital Marketing) – інформаційні технології, що допомагають через основні інструменти (Facebook, Google+, LinkedIn, Twitter, Youtube, Instagram тощо) просувати бренд санаторно-курортного лікування з метою збільшення збуту спеціальних послуг;

- контент-маркетинг – технологія привернення уваги до можливостей і результатів санаторно-курортного лікування та залучення цільової аудиторії; ведення блогу з висвітленням актуальної інформації для споживачів, формування емоційних зв'язки з клієнтами;

- відео-контент – новий спосіб полегшити пошук потенційного продукту санаторно-курортного господарства для людей, які цього потребують. Суб'єктам сфери туризму й курорту потрібно знімати короткі відео та знайомити з туристичним санаторно-курортним продуктом споживачів, які можуть його переглядати, навіть у смартфоні;

- івент-маркетинг – складний комплекс, що об'єднує маркетинг, паблік рилейшнз і рекламу; організація та проведення спеціальних заходів з метою просування бренду санаторно-курортних послуг із залученням яскравих та нестандартних маркетингових інструментів;

- формування бази клієнтів – потенційних та постійних споживачів санаторно-курортних послуг;

— e-mail-маркетинг – збір адреси електронної пошти потенційних і постійних споживачів санаторно-курортних послуг з метою розсилки актуальної інформації про можливості та пропозиції тощо [3].

Таким чином, впровадження новітніх підходів в маркетинговій діяльності санаторно-курортних закладів здатне розширити їх базу клієнтів та позитивно відобразиться на діяльності закладів загалом.

Список літератури

1. Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад: постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2001 р. № 805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF#Text>.

2. Шека О. Глобальні тренди та інноваційні підходи до організації лікувально-оздоровчого туризму на курортах. Актуальні проблеми державного управління. 2018. № 3. С. 85-91

3. Стручок Н., Замрій О. Тренди маркетингової стратегії реалізації туристичних послуг в умовах євроінтеграції. EUROPEAN JOURNAL OF ECONOMICS AND MANAGEMENT. Vol. 4, Is. 6. 2018. С. 13-19

УДК: 005.95/.96:005.2

СТЕПУРА М.С., здобувач

Науковий керівник – **ГРИНЧУК Ю.С.**, д-р. екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Удосконалення системи управління персоналом на підприємстві є актуальною проблемою. Мета дослідження полягає в аналізі та вдосконаленні існуючих підходів до управління персоналом з метою підвищення ефективності та задоволеності працівників.

Ключові слова: управління персоналом, ефективність, мотивація, кадрові ресурси, інновації.

Система управління персоналом є ключовим елементом успішної діяльності будь-якого підприємства. В сучасних умовах зростаючої конкуренції та швидких змін на ринку праці, важливо постійно вдосконалювати підходи до управління персоналом [1].

Однією з актуальних проблем є оцінка працівників. Традиційні методи оцінки, такі як річні оцінки, можуть бути обмеженими та не завжди відображати реальну продуктивність. Для вирішення цієї проблеми можна використовувати інноваційні підходи, такі як 360-градусний зворотній зв'язок або методи, засновані на даних [2].

Ще однією важливою складовою є мотивація працівників. Сучасні підприємства повинні розробляти ефективні системи мотивації, які враховують індивідуальні потреби та цінності працівників [1]. Це може включати фінансові стимули, можливості професійного росту та розвитку.

Планування кадрових ресурсів є ще однією важливою складовою системи управління персоналом. Правильне планування дозволяє підприємствам забезпечити наявність необхідних кадрів у відповідний час [3]. Інструменти, такі як аналіз даних та прогнозування, можуть допомогти в цьому.

Одним із сучасних напрямів управління персоналом є використання технологій, у тому числі програмного забезпечення управління персоналом. Це допомагає авторизувати багато рутинних процесів, зменшує кількість адміністративних завдань і забезпечує кращу взаємодію між різними департаментами та підрозділами компанії.

Розвиток управління персоналом в компанії вимагає розуміння потреб співробітників, використання сучасних технологій, розвитку лідерських якостей, постійного аналізу та адаптації стратегії управління.

Інновації в системі управління персоналом стають все більш важливим елементом сучасного бізнесу, оскільки підприємства шукають способи підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Інновації в цій області можуть забезпечити більш ефективну комунікацію, поліпшене навчання та розвиток персоналу, а також оптимізацію робочих процесів.

У підсумку можу сказати, що удосконалення системи управління персоналом на підприємстві є важливим завданням. Впровадження інноваційних підходів до оцінки працівників, мотивації та планування кадрових ресурсів може сприяти покращенню ефективності та задоволеності працівників.

Список використаних джерел

1. Ягодзінський, С. М., & Козинець, А. О. (2023). Стратегія удосконалення системи управління персоналом підприємства. Підприємництво і торгівля, (36), 44-50.
2. Леонтенко, О. М. (2018). Завдання служби управління персоналом у процесі формування та розвитку кадрового потенціалу організації. Київ: КНЕУ. 43 с.
3. Buhas, V., Bugas, V., & Kochirko, M. (2021). УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(8), 48-54.

УДК 621.326

СУШКО А.В., студентка 4 курсу

Науковий керівник – **ХОМЯК Н.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ОБ'ЄДНАННЯ БІЗНЕСУ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ПРИНЦИПАМИ МІЖНАРОДИХ СТАНДАРТАРТІВ

Розглядаються методичні підходи до принципів обліку та звітності об'єднання підприємств та їх бізнесу з метою підвищення доречності, достовірності і зіставності інформації, яку суб'єкт господарювання подає у своєму фінансовому звіті про об'єднання бізнесу та його результатів.

Ключові слова: підприємство, об'єднання бізнесу, придбання, покупець, гудвіл, активи, зобов'язання, доходи, звітність.

Основні принципи відображення в обліку та звітності суб'єктів господарювання процесів об'єднання їх бізнесу регламентуються Міжнародним стандартом фінансової звітності 3 «Об'єднання бізнесу».

Мета цього МСФЗ – підвищити доречність, достовірність і зіставність інформації, яку суб'єкт господарювання подає у своєму фінансовому звіті про об'єднання бізнесу та його результати. Для досягнення цього цей МСФЗ встановлює принципи та вимоги стосовно того, як покупець:

а) визнає та оцінює у своїй фінансовій звітності ідентифіковані придбані активи, прийняті зобов'язання та будь-яку частку участі, що не забезпечує контролю, в об'єкті придбання;

б) визнає та оцінює гудвіл, придбаний при об'єднанні бізнесу, або прибуток від вигідної покупки; та

в) визначає, яку інформацію слід розкривати, щоби користувачі фінансової звітності могли оцінити характер і фінансовий результат об'єднання бізнесу.

Цей МСФЗ застосовується до операції або іншої події, що відповідає визначенню об'єднання бізнесу.

Об'єднання компаній – це об'єднання окремих підприємств в одну господарську одиницю в результаті приєднання одного підприємства до іншого або отримання контролю одним підприємством над чистими активами та діяльністю іншого підприємства.

Суб'єкт господарювання обліковує кожне об'єднання бізнесу із застосуванням методу придбання.

Застосування методу придбання вимагає: а) визначення покупця;

б) визначення дати придбання;

в) визнання та оцінку ідентифікованих придбаних активів, прийнятих зобов'язань та будь-якої частки участі, що не забезпечує контролю, в об'єкті придбання;

г) визнання та оцінки гудвілу чи прибутку від вигідної покупки.

При кожному об'єднанні бізнесу один з об'єднаних суб'єктів господарювання визначається як покупець.

Покупець – суб'єкт господарювання, який отримує контроль над іншим суб'єктом господарювання, тобто об'єктом придбання.

В практиці об'єднання бізнесу, як правило, мають місце декілька варіантів:

а) Типове об'єднання інтересів. Типовим є те, що неможливо визначити покупця. Покупець не може бути визначений, якщо:

– Існує суттєвий рівноправний обмін звичайними акціями з правом голосу між об'єднаними підприємствами;

– Справедлива вартість підприємств суттєво не відрізняється;

– Акціонери кожного підприємства зберігають в основному такі самі права голосу та частку в об'єднаному підприємстві одне щодо іншого після об'єднання, як і до нього.

б) Придбання – якщо один із об'єднаних підприємств (А) отримує контроль над іншим підприємством (В).

в) Зворотне придбання – якщо підприємство, що випускає акції (А), вважається придбаним підприємством (В).

Покупець оцінює ідентифіковані придбані активи та прийняті зобов'язання за їхньою справедливою вартістю на дату придбання.

Для кожного об'єднання бізнесу покупець оцінює на дату придбання компоненти часток участі, які не забезпечують контролю, в об'єкті придбання, які є теперішніми частками власників та надають їх утримувачам право на пропорційну частку чистих активів суб'єкта господарювання у разі ліквідації, або:

а) за справедливою вартістю; або

б) за пропорційною часткою теперішніх інструментів власності у визнаних сумах ідентифікованих чистих активів об'єкта придбання.

Розподіл вартості придбання:

- Гудвіл

- Пропорційна частка меншості у балансовій вартості ідентифікованих активів та зобов'язань дочірнього підприємства до придбання

- Справедлива вартість ідентифікованих активів та зобов'язань в межах частки покупця

При цьому мають місце забезпечення на реструктуризацію, які визнаються як частина придбаних зобов'язань, якщо:

- Основні положення плану розроблені на дату, або дати придбання

- На дату придбання було офіційне повідомлення працівникам, які підпадають під реструктуризацію

- Детальний офіційний план розроблений протягом 3 місяців після дати придбання або на дату затвердження фінансової звітності до випуску

Гудвіл – нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю підприємства. Гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань на дату придбання. Гудвіл виникає при придбанні, злитті підприємств, а також в розкритті інформації про об'єднання підприємств. Гудвіл виникає в результаті:

– Невдалих торгів; або

– Плата за нематеріальні активи, які не можна було визначити на дату придбання, в результаті отримання яких збільшується перспектива отримання більших економічних вигід

Гудвіл визнається як актив і систематично амортизується протягом строку корисного використання

Залежно від величини закупівельної ціни і оціночної вартості об'єкта розрізняють гудвіл і негативний гудвіл. Якщо вартість придбання об'єкта вища справедливої (оціночної) вартості, утворюється гудвіл.

Негативний гудвіл виникає в результаті:

– Очікування витрат на реструктуризацію / майбутніх збитків

– Обліковується по кредиту в балансі і визнається як прибуток у звіті про

прибутки та збитки, коли визнаються майбутні збитки та витрати

- Вдала покупка
- Суму негативного гудвілу, яка не перевищує справедливую вартість придбаних ідентифікованих немонетарних активів, слід визнавати як прибуток на систематичній основі протягом решти середньозваженого строку корисної експлуатації ідентифікованих активів, які підлягають амортизації;

- Суму негативного гудвілу, яка перевищує справедливую вартість придбаних ідентифікованих немонетарних активів, слід визнавати як прибуток негайно

За наслідками об'єднання бізнесу кожна з сторін має робити у звітності представлення та розкриття:

Для всіх об'єднань компаній :

- Назви та опис діяльності компаній
- Метод обліку
- Чинна дата придбання

За наслідками придбання:

- Відсоток придбаних акцій з правом голосу
- Гудвіл (негативний гудвіл)
- За наслідками Вартість придбання

об'єднання інтересів:

- Опис та кількість акцій випущених/ обмінаних
- Активи та зобов'язання внесені
- Доходи, чистий прибуток/збитки до дати об'єднання, які були включені в

комбіновану фінансову звітність.

Список літератури

1. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами Харків : Фактор, 2020. 1072 с.

2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 «Об'єднання бізнесу» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006#Text

УДК 331.56

ТЕРНОВА О. О., студентка 1 курсу спеціальності 073 Менеджмент

Науковий керівник – **БОНДАР О.С.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

sashunaternova@gmail.com

САЙТИ КУПОНІВ: НАЙКРАЩІ МЕТОДИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДЛЯ БЕЗДОГАННОЇ ВЗАЄМОДІЇ З КОРИСТУВАЧЕМ

Мета даної теми полягає у вивченні та визначенні оптимальних стратегій розробки та управління сайтами купонів для досягнення максимальної ефективності в спілкуванні з користувачами .

Ключові слова: купонний маркетинг, взаємодія з користувачами, дизайн інтерфейсу, швидкість завантаження сторінок, пошук та фільтрація, персоналізація, рекомендаційні системи, інтеграція, відгуки та рейтинги, аналітика користувачів, захист від шахрайства.

Купонний маркетинг – це стратегічний підхід, який використовує привабливість знижок і акцій для впливу на поведінку клієнтів. Це перевірений часом метод, який компанії використовують для того, щоб:

- Залучати нових клієнтів: купони викликають інтерес потенційних клієнтів, які можуть вагатися, чи варто спробувати ваші продукти або послуги за повною ціною. Привабливість угоди спонукає їх зробити перший крок.

- Заохочують повторні покупки: купони призначені не лише для залучення нових клієнтів, вони також відіграють важливу роль в утриманні існуючих. Пропонуючи спеціальні пропозиції лояльним клієнтам, ви можете підвищити лояльність до бренду та стимулювати повторний бізнес.

- Збільшує кількість конверсій: своєчасний купон може стати поштовхом, який перетворить нерішучого веб-переглядача на клієнта, що платить. Сприйняття доданої вартості може значно підвищити рівень конверсії.

Коли споживачі мають незліченну кількість варіантів і оголошень на кожній платформі, маркетинг купонів привертає увагу та створює відчуття терміновості.

Створення сайту купонів і забезпечення його бездоганної взаємодії з користувачами вимагає уважного планування та використання ефективних методів.

Для досягнення найкращих результатів рекомендується вживати наступних заходів:

1.Інтуїтивний та привабливий дизайн:

- Зручність користувача: Зробіть ваш сайт легким у використанні та навігації. Важливо, щоб користувачі швидко знаходили необхідні купони та інформацію.

- Мобільна дружність: Врахуйте мобільний трафік. Забезпечте адаптивність інтерфейсу для різних пристроїв.

- Привабливість: Використовуйте яскраві зображення, зручні шрифти та естетичний дизайн, щоб привернути увагу користувачів.

2.Швидке завантаження сторінок:

- Оптимізація зображень: Зменшіть розмір зображень та використовуйте формати, які не приводять до втрати якості.

- Кешування: Використовуйте кешування для прискорення завантаження сторінок.

3.Ефективний пошук та фільтрація:

- Пошук за ключовими словами: Забезпечте ефективний пошук купонів за допомогою ключових слів та фраз.

- Фільтри: Додайте можливість фільтрації за категоріями, магазинами, рядками дії та іншими параметрами.

4.Персоналізація та рекомендації:

- Профілі користувачів: Дозвольте користувачам створювати облікові записи та встановлювати власні налаштування.

- Рекомендації: Використовуйте алгоритми рекомендацій для пропозицій купонів, які можуть бути цікавими конкретному користувачеві.

5.Соціальна інтеграція:

- Діліться кнопками: Додайте кнопки для легкого поділу купонів у соціальних мережах.

– Відгуки та рейтинги: Дозвольте користувачам залишати відгуки та ставити оцінки купонам.

6.Актуалізація та моніторинг:

– Регулярна актуалізація: Підтримуйте актуальність купонів, видаляючи застарілі та додавайте нові.

– Аналітика: Використовуйте інструменти аналітики для моніторингу популярності купонів та поведінки користувачів.

– 7.Захист від шахрайства:

– SSL-шифрування: Захистіть особисті дані користувачів за допомогою SSL-шифрування.

– Валідація користувачів: Використовуйте ефективні методи валідації для уникнення шахрайства та забезпечення безпеки.

Створення і успішна експлуатація сайту купонів вимагає поєднання зручності, швидкості та інновацій. Потрібно враховувати потреби користувачів та прагнути постійно покращувати свій ресурс.

Для досягнення бездоганної взаємодії з користувачами на сайті купонів, важливо надати їм позитивний та ефективний досвід. Ось кілька результативних підходів:

1. Система Оглядів та Рейтингів:

– Відгуки користувачів: Забезпечте можливість залишати відгуки та ставити оцінки для купонів та магазинів.

– Довіра: Ретельно керуйте якістю та достовірністю відгуків, щоб користувачі відчували довіру до інформації на сайті.

2. Ефективна Клієнтська Підтримка:

– Чат або тікет-система: Додайте можливість звертатися за допомогою через чат або тікет-систему для вирішення проблем та надання консультацій.

– Чіткі контактні дані: Надайте чіткі та актуальні контактні дані для зв'язку з адміністрацією сайту.

Купонний маркетинг дозволяє здійснювати постійний моніторинг та збільшувати ефективність сайту, враховуючи фідбек користувачів та впроваджуючи інновації для покращення досвіду.

Список літератури

1. Cooper, A., Reimann, R., & Cronin, D. (2007). About Face 3: The Essentials of Interaction Design.
2. Tondreau, B. (2009). Layout Essentials: 100 Design Principles for Using Grids.
3. Norman, D. A. (2013). The Design of Everyday Things.
4. Krug, S. (2014). Don't Make Me Think, Revisited: A Common Sense Approach to Web Usability.
5. Kaushik, A. (2012). Web Analytics 2.0: The Art of Online Accountability and Science of Customer Centricity.

ТЕРНОВА М.О., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **ШЕМИГОН О.І.**, канд. с.-г. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ПРО СИТУАТИВНИЙ ПІДХІД У МЕНЕДЖМЕНТІ

У дослідженні показано роль і місце ситуативного підходу у менеджменті.

Ключові слова: проблема, ситуативний підхід, управлінське рішення.

Подолання проблем в управлінні є один із шляхів до ефективної організації.

Проблема (в нашому випадку) – об'єкт управління (питання, недолік, процес, явище) діяльності спонукаючого характеру – незадоволений попит чи нереалізовані потреби (нестача або відсутність, надлишок або наявність чого-небудь), дефект, вада, чи загроза що змушує цілеспрямовано ліквідувати проблему шляхом уникнення взаємодії чи зміни стану об'єкту, себе чи свого ставлення до подій[1].

В нашому випадку суб'єкт (менеджер), використовуючи певний набір інструментів, прагне у максимально стислі терміни подолати (вирішити) проблему, тобто об'єкт управління і цим самим забезпечити ефективність діяльності своєї організації.

Сучасний напрям науки менеджменту історично почав свій розвиток з 40 – 50-х рр. ХХ ст. У рамках цього напрямку отримали свій розвиток значна кількість підходів, шкіл, теорій та концепцій, для яких є властивими схожість, цілісність та роздробленість одночасно. Зокрема, у сучасному менеджменті виділяють три основні підходи: кількісний, системний та ситуативний. Основними ідеями цих підходів є:

1) кількісний – для проведення досліджень в галузі менеджменту недостатньо, як раніше, словесних міркувань і описового аналізу; наукові висновки і управлінські рішення повинні будуватись на використанні складного математичного апарату, комп'ютерного моделювання та статистичного аналізу;

2) системний – організації слід розглядати як відкриті динамічні системи, ефективність яких забезпечується не якимось одним елементом, а їх сукупністю;

3) ситуативний – неможливо віднайти універсальні закономірності функціонування організації, тому основою управління має стати вивчення умов зовнішнього і внутрішнього середовища, прогнозування, використання менеджерами різноманітних методів і прийомів управління. Кількісний, ситуативний та системний підходи лягли в основу багатьох сучасних теорій менеджменту (концепція управління за цілями, концепція процесного управління, теорія стратегічного управління, концепція менеджменту якості, концепція організації, яка самонавчається) та справили визначальний вплив на формування теорії організаційної культури[2].

Аналізуючи ситуативний підхід у менеджменті, ми перш за все, говоримо про сукупність умов і обставин, що створюють певне становище, викликають ті чи інші взаємини людей; стан, положення, обстановку [3].

В рамках ситуаційного підходу до управління ключове значення набуває поняття невизначеності, що розуміється як постійна мінливість умов функціонування організації, поведінки конкурентів, споживачів і інших суб'єктів зовнішнього середовища, що вимагає створення адаптивних, швидко реагуючих управлінських механізмів. З позицій ситуаційного підходу основним завданням управління є зниження невизначеності у функціонуванні підприємства.

Ситуаційний підхід, наголошує Н. Славіна [4], прагне пов'язати конкретні прийоми та концепції з певними конкретними ситуаціями для того, щоб досягти цілей організації найбільш ефективно. На практиці він дозволяє менеджеру:

- поруч з цілісним уявленням об'єкту управління та його функціонування в зовнішньому середовищі, здійснювати ефективно управління певною ситуацією прийняттям рішень;

- приймати рішення, базуючись на аналізі та розумінні ситуації, динаміки її змін, а не виходячи із традиційного принципу спроб і помилок, припускаючи, що в діяльності організації (особливо однакового профілю) є багато спільного, в той час, як ситуація є індивідуальною і управлінське рішення необхідно приймати в тій конкретній ситуації, яка склалася для об'єкту управління на даний момент.

Сутність ситуативного підходу, на наш погляд, полягає у спробі ідентифікувати проблему, апробувати шляхи подолання останньої і потім, в результаті позитивного результату чи досвіду, рекомендувати практикам, у разі виникнення у них подібної проблеми, застосування такого підходу на практиці.

Використовуючи ситуативний підхід, управлінці можуть визначати, які саме методи і прийоми будуть найліпше забезпечувати досягнення цілей організації в конкретних ситуаціях і брати їх на озброєння.

Список літератури

1. Проблема. URL: <https://uk.wikiquote.org/>
2. Харчишина О.В. Вплив наукових шкіл менеджменту на формування теорії організаційної культури. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8328/1/10kovtok.pdf>
3. Ситуація. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D1%E8%F2%F3%E0%F6%B3%FF>
4. Славіна Н.А. Концепція ситуаційного підходу в сучасній теорії і практиці менеджменту. URL: https://sophus.at.ua/publ/2015_10_30_kampodilsk/sekcija_section_3_2015_10_30/koncepcija_situacijno_go_pidkhodu_v_suchasnij_teoriji_ta_praktici_menedzhmentu/104-1-0-1607

ТЕРТИЧНИЙ Н.О., студент 4 курсу спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник – **ПОЛЩУК С.П.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ БЮДЖЕТУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Розглянуто зміст і сутність бюджетної децентралізації, її вплив на економічний розвиток; роль у розвитку територіальних громад. Визначено головні переваги децентралізації на локальному рівні.

Ключові слова: децентралізація, бюджет, місцеве самоврядування, економічна свобода.

Децентралізація представляє собою процес, за допомогою якого влада та ресурси передаються від центрального до місцевих урядів, що має важливе значення для підвищення ефективності управління та сприяння економічному розвитку. Цей підхід виходить з припущення, що місцеві уряди краще розуміють потреби та пріоритети своїх громад, а тому можуть більш цілеспрямовано та ефективно розподіляти бюджетні кошти.

Бюджетна децентралізація є найбільш дієвим та ефективним способом надання фінансової автономії місцевим органам влади через наповнення громад потужними джерелами бюджетних надходжень, що раніше закріплювалися за центральним урядом, і розширення фінансової бази адміністративно-територіальних формувань. Іншими словами, запровадження нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів полягає у збільшенні прав місцевих органів влади, джерел формування, наданні бюджетної самостійності та побудові справжнього підґрунтя для виконання своїх повноважень [1, с. 3].

Одним з ключових аспектів децентралізації є збільшення відповідальності місцевої влади перед громадянами. Коли влада зосереджена ближче до місцевого рівня, громадяни мають кращі можливості для участі у прийнятті рішень, що безпосередньо впливають на їхнє життя. Це сприяє зміцненню демократичних інститутів та гарантує, що управління відбувається з урахуванням місцевих особливостей та потреб.

Децентралізація також стимулює місцевий економічний розвиток. Місцеві органи влади, використовуючи свої повноваження, можуть створювати сприятливі умови для бізнесу, залучати інвестиції та ініціювати проекти, які відповідають специфіці регіону. Конкуренція між місцевостями за ресурси та інвестиції спонукає до інновацій та підвищення якості публічних послуг, що в кінцевому результаті призводить до підвищення рівня життя населення [2].

Крім того, децентралізація сприяє підвищенню якості публічних послуг. Місцеві уряди можуть експериментувати з різними моделями надання послуг, швидко адаптуючись до змін у потребах громади та впроваджуючи інноваційні

рішення, оперативно реагувати на надзвичайні ситуації або місцеві проблеми, що значно покращує ефективність управління в цілому.

Важливим в умовах децентралізації є аналіз обсягів надходження до місцевих бюджетів за видами. Упродовж 2014–2020 років доходи місцевих бюджетів збільшились в 2 рази. В структурі доходів переважно переважали офіційні трансферти, частка яких в 2014–2019 рр. коливалась в районі 52,9%. Податкові надходження значно зросли упродовж цих років. В 2014 році показник становив – 75,3 млрд грн, в 2020 році – 285,6 млрд грн. Тобто податкові надходження збільшились майже у 4 рази. У 2020 році частка показника податкових надходжень становила 60,6%, а частка трансфертів скоротилась до 34%. Неподаткові надходження в 2020 році становили 22,5 млрд грн, що в порівнянні з 2014 роком збільшились у 1,8 рази [3].

Децентралізація бюджету не тільки забезпечує ефективніше та відповідальніше управління ресурсами, але й сприяє економічному розвитку, підвищує якість публічних послуг та зміцнює демократію, роблячи управління більш прозорим і відкритим для громадян [4].

Міське самоврядування може більш ефективно розподіляти ресурси, враховуючи специфіку та пріоритети громади. З лібертаріанської точки зору, децентралізація також сприяє збільшенню відповідальності та прозорості управління. Коли управлінські повноваження та ресурси розподілені між місцевими урядами, вони стають більш відкритими для контролю з боку громадян, що може призвести до зменшення корупції та неефективності [2]. Місцеві жителі отримують більше можливостей для участі в управлінні та контролі за витрачанням публічних коштів, що підсилює демократичні процеси та зміцнює зв'язок між владою та громадою. Це не тільки сприяє економічному зростанню на місцевому рівні, але й підвищує загальну конкурентоспроможність та добробут регіону.

Список літератури

1. Василенко Д. Бюджетна децентралізація як спосіб реалізації бюджетної політики [Електронний ресурс] / Д. Василенко // Науковий блог. Національний університет "Острозька академія". 2015. URL:<https://naub.oa.edu.ua/2015/>
2. Boaz David. The Libertarian Mind: A Manifesto for Freedom Hardcover – February 10, 2015. URL: <https://www.amazon.com/Libertarian-Mind-Manifesto-Freedom/dp/1476752842>
3. Бюджетна децентралізація: аналіз її впровадження в Україні та світі. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4435/4363>
4. Petlenko Y., Milanchenko V. Financial Decentralization as a Direction for Increasing the Financial Independence of Local Budgets. 2020. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/archives/9395>

ТРИГУБ К.А., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **ВИХОР М.В.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено поняття трудового потенціалу, проаналізовано стратегії управління розвитком трудового потенціалу підприємства, зосереджуючись на ефективному використанні і розвитку здібностей працівників.

Ключові слова: трудовий потенціал, функції управління, стратегія розвитку, ефективне управління,

У сучасних умовах глобалізації та стрімких технологічних змін управління трудовим потенціалом компаній стає ключовим елементом успіху і конкурентоспроможності. Правильне управління розвитком трудового потенціалу є стратегічною необхідністю для досягнення високої продуктивності та ефективного функціонування організації. Управління трудовим потенціалом – одна з найважливіших завдань суб'єкта господарювання.

Саме від ефективної системи менеджменту залежить загальний результат діяльності підприємства, який є головним важелем запуску всього механізму роботи суб'єкта господарювання. Якщо цей «важіль» буде базуватись на якісному управлінні, то і бізнес-процеси проходять злагоджено [2, с. 55].

Науковець Харун О.А. зазначає, що управління трудовим потенціалом, як будь-який управлінський процес включає загальні функції управління: планування, прогнозування, організація, координація, контроль, мотивація. Також виділяють спеціальні функції управління трудовим потенціалом як видом економічних ресурсів підприємства передбачають: визначення оптимальної чисельності працівників, підбір, відбір, адаптація та розстановка працівників по робочих місцях і етапах виробництва, забезпечення співпраці та ефективної взаємодії між усіма членами трудового колективу, забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату, своєчасне інформування та мотивування працівників тощо. До функцій управління трудовим потенціалом підприємства можна віднести: забезпечення розвитку трудового потенціалу; відтворення і розвиток типів організаційної поведінки; інтеграція працівника в організаційне середовище, координація дій суб'єктів праці; оптимізація взаємодії працівника і організаційного середовища; набуття соціальної позиції і реалізація потреб працівника в результаті трудової взаємодії [3, с. 103].

Під трудовим потенціалом підприємства розуміють наявні та перспективні здатності працівників підприємства кількісно й якісно задовольняти його потреби та реалізовувати поставлені цілі як найефективніше за умов наявності необхідного ресурсного забезпечення [1, с. 93]. Тобто ефективне управління розвитком трудових ресурсів підприємства враховує не тільки наявні здібності й кваліфікацію

співробітників, а й потенціал для подальшого зростання і розвитку. З огляду на це, стратегія управління повинна бути спрямована не тільки на підтримку поточного рівня професійної компетентності, а й на стимулювання постійного самовдосконалення і кар'єрного зростання персоналу.

Перша стратегія, яка заслуговує на аналіз, - це розвиток систем навчання та розвитку персоналу. Цей аспект охоплює створення і вдосконалення навчального процесу, тренінги, семінари та інші форми навчання персоналу. Метою є підвищення рівня знань, навичок і умінь співробітників залежно від потреб підприємства і вимог сучасного ринку. Це містить як технічну підготовку, так і розвиток м'яких навичок, таких як комунікація, лідерство і т. д.

Не менш важлива стратегія, що забезпечує мотивацію і стимулювання співробітників. Цей аспект важливий для стимулювання високої продуктивності та залучення працівників до досягнення цілей організації. Сюди входять різні системи оплати праці, бонусні програми, можливості кар'єрного росту і розвитку, визнання і похвала досягнень. Важливо враховувати індивідуальні мотиваційні фактори кожного співробітника.

Також варто взяти до уваги стратегію створення сприятливого корпоративного середовища для розвитку талантів. Цей аспект включає культуру організацій, що сприяє розвитку талантів, творчості та інновацій. Важливо створити середовище, де співробітники можуть вільно висловлювати свої ідеї, співпрацювати та експериментувати. Це включає залучення співробітників до процесу прийняття рішень, створення команд для вирішення складних завдань та надання підтримки в особистісному та професійному розвитку.

Ці стратегії дозволяють компанії ефективно використовувати та розвивати кадровий потенціал свого персоналу, допомагаючи досягати стратегічних цілей і підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку.

В цілому, управління розвитком кадрового потенціалу підприємства – складний і багатогранний процес, що вимагає системного підходу і постійного вдосконалення. Це важливий компонент стратегії успіху компанії, оскільки він впливає на всі аспекти її діяльності та конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел

1. Череп А. В., Зубрицька Я. О. Дослідження сутності економічної категорії «трудова потенціал» у менеджменті різних рівнів. Вісник ЗНУ: зб. наук. праць: Економічні науки, 2010. № 4 (8). С. 90-95.
2. Ткаченко А. М., Силенко С. А. Інноваційні підходи до управління трудовим потенціалом суб'єкта господарювання – основа формування антикризового менеджменту. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць : у 2-х вип. ПДТУ. Маріуполь, 2015. Вип. 1, Т. 1. С. 53–59.
3. Харун О.А. Функції управління трудовим потенціалом промислового підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки, 2016. Вип. 19. С. 102–105.

ТУШИНСЬКА К.О., здобувач 4 курсу, спеціальність 051 Економіка
Науковий керівник – **ПРИХОДЬКО Т.В.**, асистент
Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЛАНУВАННЯМ ТА ОРГАНІЗАЦІЮ ВИРОБНИЦТВА

Розглянуто поширення ERP-систем в Україні, особливості їх використання та найпопулярніші продукти на ринку. Наголошено на потребі подальшого розвитку і вдосконалення ERP-систем для підтримки ринку в Україні.

Ключові слова: ERP, системи управління, планування виробництва, SAP, Галактика, Oracle E-Business Suit, Microsoft Dynamics AX, DeloPro, BAS ERP, впровадження, вартість, ефективність, розвиток.

Управління плануванням та організацією виробництва зараз ґрунтується на цифрових технологіях, що автоматизують процеси і покращують ефективність. Минулі системи потребували багато ручної роботи й комунікації з постачальниками та клієнтами, але сучасні використовують передові технології. Вони спрямовані на оптимізацію ресурсів підприємства та задоволення потреб клієнтів, допомагаючи прогнозувати та використовувати ресурси ефективно.

Основні класи таких систем включають у себе Material Requirement Planning (MRP), Manufacturing Resource Planning (MRPII), Enterprise Resource Planning (ERP), Customer Synchronized Resource Planning (CSRP) та Enterprise Resource and Relationship Processing (ERPII). Кожен з цих класів має свої характеристики та особливості, спрямовані на оптимізацію різних аспектів виробництва та управління ресурсами підприємства.

MRP - це метод планування матеріальних потреб виробничого підприємства. Він полягає у розрахунку необхідності матеріалів для виробництва продукції з основного графіка замовлень і надсилає відповідні замовлення на поставку. Процес MRP включає розбиття графіка виробництва на групи продуктів, визначення матеріалів та їх кількості, перевірку наявності матеріалів на складах і визначення часу виконання замовлення. Використання MRP дозволяє управляти запасами ефективніше, реагувати на попит і оптимізувати виробничі процеси.

Переваги системи MRP: врахування майбутніх потреб у матеріалах, зменшення запасів і економія ресурсів, підвищення оборотності товарів, уникнення затримок у виробництві, зменшення термінових звернень, використання даних для логістичного планування.

Недоліки системи MRP: потреба у точній інформації, низька гнучкість, складність системи та ризик системи проблем, неоптимальні розміри замовлень, неврахування обмежень підприємства, довга підготовка до використання.

Використання MRP II дозволяє детально вивчити потреби у ресурсах та забезпечити їх достатність для вчасного задоволення вимог клієнтів. MRP II охоплює всі ресурси підприємства і забезпечує більш широкий функціонал, такий

як планування продажів, управління попитом та виробничим процесом. Використання MRP II сприяє покращенню обслуговування клієнтів, скороченню виробничого циклу і зменшенню запасів. Однак впровадження інтегрованої системи може бути складним та не дуже гнучким.

ERP - це інформаційна система для планування та управління ресурсами підприємства, що охоплює виробництво, закупівлю, відвантаження та фінансове планування. Вона комбінує принципи MRP II, логістики та фінансового планування. Мета ERP - розповсюдження принципів MRP II на різні компанії, забезпечуючи оперативну інформацію для управління та спільну інфраструктуру електронного обміну даними. Незважаючи на переваги, ERP має недоліки, такі як складність впровадження, низька продуктивність у разі обробки великого обсягу даних і обмежені аналітичні можливості.

CSRP (Customer Synchronized Resources Planning) - це система планування ресурсів, що взаємодіє з клієнтами та орієнтована на інтеграцію замовника у процес управління бізнесом. Вона охоплює прийом замовлень, розробку планів та проектів, технічну підтримку та інші етапи від проектування продукту до післягарантійного обслуговування. CSRP зміщує фокус компанії на планування на основі замовлень клієнтів, що сприяє поліпшенню якості продукту та скороченню часу виконання замовлень.

ERP II (Enterprise Resource and Relationship Processing) - це інформаційна система для ідентифікації та планування ресурсів компанії, що включає інструменти електронної комерції та інтеграцію з мережею Інтернет. Вона дозволяє керувати відносинами з клієнтами, ланцюжками постачання та електронною комерцією через Інтернет, що сприяє збільшенню цінності бізнесу та оптимізації операційних та фінансових процесів.

Так, системи ERP є новим етапом в розвитку інформаційних розробок, і вони відрізняються від попередників у декількох аспектах:

- ERP приділяє більше уваги фінансовим аспектам порівняно з MRP II.
- ERP спрямовані на управління віртуальною компанією, що може включати автономні підприємства або мати географічно розподілену структуру.
- ERP надає механізми для управління транснаціональними корпораціями, включаючи підтримку кількох часових поясів, мов, валют та систем обліку.
- Нові ERP-системи мають більше інструментів для підтримки прийняття рішень та інтеграції зі сховищами даних.

В Україні широко використовуються ERP-системи, особливо великими українськими компаніями та холдингами. Проте вартість впровадження може бути високою, що ускладнює доступність для менших підприємств. Багато іноземних компаній також активно використовують ERP в Україні, пристосовуючи їх під місцеві потреби та законодавство.

Серед найбільш затребуваних ERP-систем на ринку України можна виділити такі:

1. SAP (ERP SAP): Призначений для автоматизації бізнес-процесів, має власний хмарний сервіс та набір модулів для управління різними аспектами підприємства.

2. Галактика: Локалізована ERP-система, розроблена спеціально для українських підприємств, має високу продуктивність та захист даних.

3. Oracle E-Business Suit: Повнофункціональний набір додатків для ефективного управління бізнесом, локалізований для українського ринку.

4. Microsoft Dynamics AX: Підходить для управління різними сферами діяльності, має широкий функціонал та інтуїтивно зрозумілий інтерфейс.

5. DeloPro: Гнучкий багатофункціональний хмарний сервіс для управління підприємством на web-платформі, з можливістю безкоштовного використання програмного забезпечення.

6. BAS ERP: Багатопрофільний продукт, призначений для оптимізації роботи різноманітних підприємств, має гнучкість та доступну вартість впровадження. Хоча ринок ERP-систем має перспективи розвитку, прогрес у їх впровадженні залишається повільним.

Інтегровані системи управління та планування пройшли значну еволюцію від часів MRP до ERP, щоб відповісти на зміни потреб бізнесу, викликані ринковими умовами, глобалізацією економіки та розвитком електронного бізнесу. Сучасність відзначається переважним використанням ERP-систем в Україні, особливо серед великих компаній та холдингів, які відчувають зростаючу потребу у цих системах. Однак, не дивлячись на потенційний розвиток ринку ERP-систем, процес їх впровадження залишається повільним.

На ринку України існує значний вибір ERP-систем, які відповідають різним потребам підприємств. Серед найбільш популярних можна виокремити SAP, Галактика, Oracle E-Business Suit, Microsoft Dynamics AX, DeloPro та BAS ERP. Кожна з цих систем має свої переваги і може бути використана для автоматизації бізнес-процесів у різних галузях та масштабах підприємств. Прогрес у впровадженні ERP-систем залишається повільним через високу вартість і складність процесу імплементації. Необхідно продовжувати вдосконалювати і розвивати ERP-системи, зокрема зосереджуватися на забезпеченні їхньої гнучкості, ефективності та вартості впровадження для сприяння подальшому зростанню цього ринку в Україні.

Список використаних джерел

1. Спілка автоматизаторів бізнесу: Огляд ринку ERP-систем в Україні. URL:<https://kamala-soft.com/uk/blog/obzor-rynka-erp-sistem-v-ukraine/>

2. Ліпич Л.Г., Хілуха О.А., Кушнір М.А. Еволюція розвитку інформаційних систем управління підприємством. Економічний форум. 2021. Т. 1, №4. С. 85-94. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/254

УХАТА В. В., ПАЩЕНКО Є. А., студентки 1 курсу спеціальності 075 Маркетинг
Науковий керівник – **БОНДАР О.С.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ РОЗШИРЕННЯ БІЗНЕСУ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Метою даної праці є дослідження та аналіз ефективності цифрового маркетингу як інструменту для досягнення розширення бізнесу в епоху цифрових технологій. Висвітлено ключові стратегії та техніки цифрового маркетингу, такі як контент-маркетинг, соціальні медіа, SEO, SEM тощо, зокрема їхню роль у підвищенні конкурентоспроможності та залученні цільової аудиторії.

Ключові слова: цифровий маркетинг, ефективність, розширення бізнесу, стратегії, техніки, конкурентоспроможність, цільова аудиторія, план впровадження.

Раніше для привернення уваги клієнтів компанії спиралися на рекламні щити, газети, журнали, радіо та телебачення. Сьогодні кожен бізнес має можливість отримати потенційних клієнтів за допомогою цифрових каналів, таких як соціальні медіа, вебсайти новин та електронна пошта. Замість того, щоб залежати від кількох тисяч людей, які можуть побачити ваш рекламний щит, ви можете долучити мільйони людей з усього світу до цифрового маркетингу, запрошуючи їх у цифрову подорож.

Для привернення та утримання клієнтів сьогодні компанії використовують як традиційні маркетингові стратегії, так і інструменти цифрового маркетингу. Швидкий розвиток електронного обладнання та спеціалізованого програмного забезпечення дає змогу реалізовувати стратегії цифрового маркетингу як в онлайн, так і в офлайн-середовищах.

Компанії зараз активно користуються інструментами цифрового маркетингу, що діють онлайн. Наприклад, пошукова оптимізація (SEO) полягає в ряді дій для збільшення органічного трафіку у пошукових системах. Це включає перевірку позицій сторінки в пошуковиках, підбір ключових слів, аналіз ключових слів у налаштуваннях сайту та контенті, дослідження стратегій конкурентів та інше. Контент-маркетинг передбачає створення інформації, корисної для цільової аудиторії, що асоціюється з продукцією компанії. Блог компанії є ефективним інструментом для комунікації з потенційними клієнтами, а також можна використовувати поштові розсилки, соціальні мережі, YouTube канали та інше.

Онлайн-реклама є важливим засобом привертання клієнтів через різноманітні рекламні повідомлення. Вона містить в собі медійну рекламу на порталах новин та спеціалізованих сайтах, спам, тізерну рекламу і цільові сторінки. Контекстна реклама, зокрема, забезпечує відображення реклами для тих споживачів, хто має інтереси, що відповідають тематиці рекламного повідомлення.

Переваги цифрового маркетингу виявляються не лише в глибині аналізу та різноманітних рекламних платформах. Вони також включають доступність, зручність і гнучкість:

- Доступність. Онлайн-реклама набагато доступніша, ніж традиційні методи маркетингу, з низьким порогом входу, що робить її ідеальним вибором для новачків, тестування та малих підприємств.

- Ефективність. Завдяки докладній аналітиці та точному таргетуванню можна оптимізувати кампанії, економлячи бюджет та досягаючи кращої рентабельності інвестицій.

- Лояльність. Інтернет – це соціальне середовище, де покупці залишають відгуки та спілкуються. Позитивні відгуки мають значний вплив на рішення про купівлю, а спільноти створюють велике поле для збору зворотного зв'язку та підтримки взаємодії з клієнтами.

- Таргетування та персоналізація. Сегментація аудиторії та персоналізація відкривають унікальні можливості для маркетологів. Можна звертатися до аудиторії, яка найбільше зацікавлена у вашій продукції або послугах, створюючи релевантні та персоналізовані рекламні оголошення для кожної групи аудиторії.

- Гнучкість та динамічність. Швидкий запуск рекламних кампаній, оперативні зміни та різноманітність форматів дозволяють адаптуватися до змін у реальному часі.

У сучасну епоху цифровий маркетинг виявляється не лише ефективним, але й необхідним інструментом для досягнення розширення бізнесу. Він надає компаніям доступ до широкого кола потенційних клієнтів за допомогою онлайн-реклами, персоналізованих стратегій та аналітики, що дозволяє оптимізувати результати та ефективно вкладати бюджет. Крім того, цифрові технології дозволяють бізнесу швидко адаптуватися до змін, гнучко реагувати на потреби ринку та забезпечувати високий рівень конкурентоспроможності. Таким чином, цифровий маркетинг стає ключовим фактором успіху у сучасному бізнесі, допомагаючи компаніям досягати розширення свого впливу та відкривати нові можливості для розвитку.

Список літератури

1. Цифровий маркетинг як ефективний інструмент підвищення рівня конкурентоспроможності компанії – URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/12447/1/Ponomarenko.pdf>
2. Що таке цифровий маркетинг. Канали, інструменти, формати – URL: <https://speka.media/shho-take-cifrovii-marketing-kanali-instrumenti-formati-py7q2g>
3. Чубукова О. Ю. Складові інноваційної економіки – освіта, технологічні уклади, когнітивні технології. Науковий вісник Полісся. 2016. №3 (7). – С. 130-133.

ХАРЧЕНКО Я.О., СТЕПАНЕНКО В.В., здобувачі

Науковий керівник – **ХАХУЛА Б.В.**, доктор філософії в галузі економіки, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті розглянуто питання управління ефективністю діяльності підприємства. Визначено, що в умовах невизначеності зовнішнього середовища для кожного підприємства постає ряд критичних завдань, виконання яких є обов'язковим для збереження своєї діяльності.

Ключові слова: управління, ефективність діяльності, стилі управління, методи управління, інновації.

Стабілізація національної економіки та забезпечення технічної спроможності у подальшому розвитку багато в чому залежить від ефективності функціонування існуючих виробничих підприємств України. Враховуючи кризові умови, в яких наразі перебувають вітчизняні підприємства, важливим фактором виступає здатність оптимізувати власні бізнес процеси аби зберегти чи принаймні зупинити уповільнення економічної діяльності. Державне регулювання було спрямоване на послаблення податкового тиску для малих підприємств на час військового положення, дане рішення стало стимулом для їх розвитку. Однак більша частина національного господарства припадає на середні та великі виробничі корпуси, тому підприємцям необхідно було власними ресурсами налагоджувати роботу в кризових умовах. Варіанти оптимізації бізнес процесів є доволі розгалуженими та можуть проявляти себе як у заходах скороченого характеру по відношенню до певних ресурсів організації, так і у форматі збільшення потужностей.

В умовах невизначеності зовнішнього середовища для кожного підприємства постає ряд критичних завдань, виконання яких є обов'язковим для збереження своєї діяльності. Одним з таких є контроль та оптимізація продуктивності праці. Сучасні соціально-економічні умови вимагають від суб'єктів народного господарства не лише стабілізації бізнес-процесів, проте й поступового підвищення ряду показників. Систематична робота з підвищення продуктивності праці є одним з пріоритетних завдань для забезпечення ефективного функціонування будь-якого підприємства, сектору ринку, економіки країни загалом [1].

Роль стилю та методів управління є критично важливою для забезпечення ефективного функціонування підприємства. Стиль управління відноситься до підходу, який застосовує менеджер, щоб керувати та мотивувати працівників до досягнення цілей організації. З іншого боку, методи управління стосуються конкретних методів, які використовують менеджери для управління ресурсами, включаючи людей, фінанси та технології, для досягнення цілей організації. Ефективний стиль і методи управління відіграють вирішальну роль в оптимізації ресурсів, підвищенні продуктивності та досягненні прибутковості підприємства. Хороший стиль управління заохочує мотивацію та залученість співробітників, що

призводить до підвищення рівня задоволеності роботою, зниження плинності кадрів і підвищення продуктивності. Це, у свою чергу, призводить до економії коштів, підвищення рівня задоволеності споживачів і збільшення прибутків для підприємства. Тому керівники повинні прийняти відповідні стилі та методи управління, які відповідають цілям і завданням їхньої організації, щоб забезпечити ефективне функціонування та зростання підприємства.

Безумовно, підприємство є складною системою, яка складається з великої кількості елементів: персонал, технології, інформація, фінанси тощо. Усі ці елементи є важливими для успішної діяльності підприємства, але центральне місце серед них посідає персонал. Саме працівники підприємства розпоряджаються та використовують усі інші ресурси, від чого залежить результативність підприємства. По суті, від того, як персонал виконує свої обов'язки, залежить ефективність використання інших ресурсів. Якщо персонал буде некваліфікований, слабо мотивований, то підприємству не допоможуть ні додаткові капіталовкладення, ні новітні технології, оскільки такий персонал може використовувати їх нерационально [2].

Сьогодні у науковій літературі можна зустріти безліч доводів щодо сучасної епохи високих технологій і першочергово – значення інновацій. Частково це вірно, але доволі часто всі забувають, що будь-якими технологіями потрібно управляти, а цим займається персонал підприємства. Можливо колись науково-технічний прогрес дійде до розробки потужних роботів із штучним інтелектом, які повноцінно зможуть замінити функції персоналу і тоді ситуація зміниться. Але це якщо й відбудеться, то не скоро, а тому першочергову роль нині і, як мінімум ще впродовж декількох десятиліть, на підприємствах відіграватиме персонал. Відтак, для підприємств актуальним є пошук шляхів ефективного управління персоналом. Процес управління персоналом пов'язаний з такими поняттями як: підбір і відбір кадрів, навчання і підвищення кваліфікації працівників, соціальна політика на підприємстві, в тому числі забезпечення відповідного рівня заробітної плати та психологічного клімату в колективі, а також вибір методів управління та стилю керівництва [3].

З метою ефективного управління підприємством, впливом на трудовий колектив менеджери використовують також певний набір методів. Ці методи є невід'ємною частиною стилю управління менеджера. Від того, які саме методи використовує менеджер в управлінській діяльності залежить й стиль його управління.

Слід зазначити, що у частині методів управління підприємством постійно відбувається розвиток, з'являються нові, більш прогресивні та сучасні методи. Керівники підприємств намагаються збагатити методи управління підприємством власними розробками, нововведеннями. При пошуку шляхів підвищення ефективності управління керівники сучасних підприємств комбінують різні методи, придумують нові способи впливу на персонал тощо. Застосування тих чи інших методів управління підприємством залежить від встановлених норм і цінностей трудового колективу, а також від цілей підприємства [4].

Список літератури

1. Артеменко А.К., Антощенкова В.В., Пономарьова М.С. Мотивація та стимулювання праці в ефективному управлінні та інноваційній діяльності підприємства. Вісник ХНАУ. 2020. № 1. С. 152-163.
2. Стратегічний менеджмент. навч. посіб. / За заг. ред. Бутка М. П. [М.П.Бутко, М.Ю.Дітковська, С.М.Задорожна та ін.]. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 376 с.
3. Мазур В.С. Нові підходи і форми менеджменту, як особливого типу управління. Пріоритети економічного розвитку України: історія тасьогодення. 2016. С. 178-183.
4. Чернобай Л.І., Дума О.І. Теоретичні основи ефективності керівництва підприємством. Бізнес Інформ. 2018. №8. С. 198-204.

УДК 004.896:330.1(477)

ЦИБУЛЬСЬКИЙ К.О., студент 5 курсу спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Науковий керівник – **ТАРАСЮК А.М.**, ст. викладач
Білоцерківський національний аграрний університет

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Annotations. This article explores the integration of artificial intelligence (AI) into the Ukrainian economy, discussing its evolution, current applications, and potential impact.

Keywords: Artificial intelligence, development, potential, forecasting, risk, cybersecurity, sustainable development.

Relevance. Implementing artificial intelligence into the Ukrainian economy is critically important for its further development, as it will facilitate the optimization of business processes, increase productivity and competitiveness, as well as create new opportunities for innovation and growth. Furthermore, the use of artificial intelligence in the economy opens up new possibilities for innovation and stimulates economic growth through the development of new products and services.

Research objective. The aim of the research is to explore the utilization of artificial intelligence in the development of the Ukrainian economy, considering the potential impact of these technologies on the country's economic growth.

Essence of the research. Artificial intelligence (AI) is a field of computer science that deals with the creation of systems and programs capable of performing tasks that typically require human intelligence. These systems can exhibit intelligent properties such as language understanding, image recognition, decision-making, self-learning, and problem-solving. They are based on machine learning algorithms, neural networks, natural language processing, and other technologies.

Artificial intelligence (AI) in the development of the Ukrainian economy began to actively evolve during the onset of the digital transformation era, which commenced in Ukraine in the 2010s. The initial steps towards utilizing AI in the economy were

associated with the establishment of technological startups, research laboratories, and development departments within large corporations.

Ukrainian companies have begun to utilize AI for the optimization of business processes, data analysis, demand forecasting, and risk management. For instance, in the financial sector, the use of machine learning algorithms helps detect fraud, conduct credit analysis, and forecast financial risks [1].

State initiatives have also contributed to the proliferation of AI in the Ukrainian economy. For example, the establishment of specialized innovation hubs, laboratories, and software development centers, which receive support from the government and international investors, fosters the development of AI in Ukraine.

Big Ukrainian IT companies such as SoftServe, Grammarly, Ring Ukraine, N-iX, DataRobot, develop products and services utilizing artificial intelligence for both domestic and international markets. The opening of specialized educational programs and courses in AI also contributes to the training of professionals in this field, which is an important factor for further development of this direction in the economy of Ukraine [2].

Conclusions. Artificial intelligence holds significant potential for enhancing the efficiency and competitiveness of the Ukrainian economy. The implementation and improvement of artificial intelligence will automate many routine tasks in business, freeing up time and resources for addressing more complex challenges. Machine learning algorithms can analyze large volumes of data faster and more accurately than humans, helping to identify trends, forecast demand, and market conditions. This enables businesses to make better decisions based on current data and trends, increasing efficiency and enhancing strategic planning.

Furthermore, artificial intelligence can improve productivity by automating processes in manufacturing, logistics, and inventory management. It can optimize production schedules, forecast inventory needs, and reduce labor costs. This enables enterprises to be more flexible and react to market changes faster, thus enhancing their competitiveness.

Finally, the application of artificial intelligence can open up new opportunities for innovation and growth, especially in sectors where it is used to develop new products, improve service quality, and enhance customer interaction. The implementation of advanced technologies can act as a catalyst for the development of new markets and the creation of innovative business models, fostering economic growth.

However, it is important to consider the ethical and social aspects of AI usage, as well as ensure an adequate level of cybersecurity and protection of personal data. Through strategic utilization of artificial intelligence, Ukraine can strengthen its position on the global stage and ensure sustainable economic development in the future.

Literature

1. Muzychenko T. O, Skorba O. A, Shevchuk A, A. (2023) Artificial Intelligence as a Means of Business Process Optimization in E-commerce. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/696/630>
2. Maltsev, A. (2022) Analysis of modern achievements in the field of artificial neural networks, machine learning and computational intelligence – Information technology and society, 2 (4), 65–69. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.it.2022.2.9>

ЧЕРНІЙЧУК В.О., студентка 3 курсу спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Науковий керівник – **МАТВИЄНКО В.М.**, викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Відокремлений структурний підрозділ «Технологічно-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету»

РОЗРОБКА МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ

В статті висвітлено роль маркетингової стратегії та її вплив на конкурентоспроможність продукції. Визначено, що одним із ключових факторів успіху діяльності вітчизняних підприємств у ринковому просторі є рівень їх конкурентоспроможності, теоретичні аспекти якого формуються на розумінні конкурентних переваг.

Ключові слова: маркетингова стратегія, формування конкурентоспроможності, внутрішні, зовнішні фактори, кондитерська галузь, українські виробники

На сучасному етапі економічного розвитку України маркетингова складова відіграє ключову роль у створенні конкурентних переваг вітчизняних підприємств. Щоб реалізувати ефективні маркетингові стратегії для створення конкурентної переваги, компаніям потрібен відповідний рівень розвитку системи управління, щоб гарантувати, що всі сфери їх діяльності мають інтегрований процес для задоволення потреб їхніх цільових ринків.

Постійні зміни навколишнього середовища, загострення конкуренції, поява нових можливостей для підприємств, формування нових запитів споживачів, широка популяризація сучасних технологій та багато інших причин призвели до різкого підвищення уваги підприємств та активізації конкурентоспроможності. [1, с. 37].

На сучасному етапі економічного розвитку України маркетингова складова відіграє ключову роль у створенні конкурентних переваг вітчизняних підприємств.

Щоб реалізувати ефективну маркетингову стратегію для створення конкурентної переваги, компаніям потрібен відповідний рівень розвитку системи управління, щоб гарантувати, що всі сфери їх діяльності мають інтегрований процес для задоволення потреб їхніх цільових ринків. У процесі вивчення зовнішнього середовища вони можуть не тільки оцінити кон'юнктуру країни і ринку, а й більш чітко окреслити власне споживче коло, тим самим посиливши свої конкурентні позиції.

Постійні зміни навколишнього середовища, загострення конкуренції, поява нових можливостей для підприємств, формування нових запитів споживачів, широка популяризація сучасних технологій та багато інших причин призвели до

різкого підвищення уваги підприємств галузі та зміцнення конкурентних позицій. Ці всі ознаки характерні для підприємств кондитерської галузі.

За останні роки зросло виробництво основної продукції кондитерської промисловості України. У 2023 році воно сягнуло 69,171 млрд грн, з яких 38,59% становили кондитерські вироби з какао, шоколаду та цукру.

Кількість виробників на ринку кондитерської промисловості коливається від 200 до 800 залежно від наявності невеликих виробників, таких як кондитерські та хлібобулочні підприємства, але основною діяльністю яких не є виробництво кондитерських виробів.

Сучасна продукція кондитерської промисловості забезпечує не тільки внутрішній попит на кондитерські вироби, а й випускає продукцію для експорту за кордон.

Український ринок кондитерських виробів характеризується наявністю зовнішніх і внутрішніх конкурентів.

Українським виробникам необхідно шукати нові шляхи виходу на міжнародні ринки, в тому числі на ринки Азії, для збільшення обсягів продажів, оскільки ці країни мають високі темпи економічного зростання.

Варто зазначити, що виробництво та якість продукції української кондитерської промисловості знаходяться на досить високому рівні. Для нових виробників велика кількість компаній на ринку кондитерських виробів є перешкодою для виходу на ринок.

Ринкова економіка висунула нові вимоги до підприємств. Вони викликані гострою конкуренцією та необхідністю харчових компаній швидко реагувати на постійні зміни ринків і сфер діяльності.

Для того, щоб підприємства могли успішно вести бізнес, необхідно сформулювати маркетингову стратегію, виходячи з поточної ситуації в країні, кон'юнктури ринку та реальних бізнес-можливостей, з'ясувавши, на яких сегментах ринку суб'єкт господарювання повинен зосередити свої найбільші зусилля. Після успішної розробки маркетингової стратегії компанія може приступити до розробки детальних планів виробництва продукції та діяльності з продажу.

Одне з найпотужніших підприємств галузі – ЗАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» розробило маркетингову стратегію збуту основних видів продукції та зміцнення позицій на ринку. Суть маркетингової стратегії полягає у визначенні продуктів і ринків збуту, а також в отриманні стійких конкурентних переваг за допомогою скоординованих дій підприємств.

Маркетингова стратегія дозволяє [4]:

- визначити межі діяльності підприємства;
- виділити вектор розвитку підприємства;
- концентрувати основні зусилля на основному виді діяльності;
- досягти й підтримувати стабільну рівновагу цілей, можливостей, ресурсів підприємства;
- надати довготерміновим цілям підприємства пріоритет перед щоденними завданнями.

Варто відзначити, що при правильно проведеному ситуаційному аналізі стає очевидною маркетингова стратегія: які цільові ринки є найбільш вигідними для компанії, які конкурентні переваги на цих ринках і яку позицію повинен займати продукт. Маркетингова стратегія повинна бути розроблена досить детально, щоб обґрунтувати подальші дії. Проте вибір стратегії стримується внутрішніми та зовнішніми умовами.

Стратегічні цілі ЗАТ «Київська кондитерська фабрика Рошен»: 1) Зміцнення позицій на ринку України 2) Підвищення якості продукції та розширення асортименту 3) Освоєння нових ринків збуту.

Маркетинговий потенціал підприємства полягає в забезпеченні його постійної конкурентоспроможності. Він базується на управлінні якістю, ефективному використанні маркетингового потенціалу підприємства, ефективному використанні методів маркетингу, раціональному використанні наявних матеріальних і фінансових ресурсів і багатьох інших факторах. Ефективне використання складових маркетингового потенціалу забезпечує конкурентоспроможність підприємства [2, с. 84].

Маркетингова стратегія відповідає на питання, що, коли, як і за які кошти найбільш ефективно досягти цілей компанії, і складається з основних рішень, які визначають набір маркетингових інструментів, включаючи їх формування та адаптацію, класифікацію, ціноутворення, комунікацію та розподіл (маркетинг, збут) товарів і послуг. На вибір маркетингової стратегії впливають позиція компанії, ринковий потенціал, специфіка продукту, кон'юнктура ринку. Велике значення мають структура і методи управління організацією, особистості менеджерів та інших людей, які беруть участь в управлінні. Маркетингову стратегію компанії може розробити сама компанія або сторонній кваліфікований експерт. Процес розробки маркетингової стратегії передбачає визначення цільових сегментів ринку та розробку стратегії позиціонування. Слід також розробити стратегії підтримки та зміцнення відносин із клієнтами, а також стратегії планування нових продуктів. Формулювання плану маркетингу передбачає визначення стратегії продукту та стратегії просування товару. Ефективність маркетингової стратегії також залежить від інформаційного забезпечення: якість і кількість інформації багато в чому визначають якість самого маркетингу. Тому основним напрямком маркетингової діяльності є дотримання обраної маркетингової стратегії, яка позитивно вплине на ефективність діяльності підприємства. [3, с. 195].

Забезпечення конкурентної переваги компанії вимагає певних дій і чітких систем управління. Основним аспектом досягнення корпоративної конкурентоспроможності є реалізація маркетингової стратегії та врахування всіх ризиків і загроз.

Джерела інформації

1. Балабанова Л. В., Холод В. В., Балабанова І. В. Стратегічний маркетинг: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 630 с.

2. Омеляненко Т. В., Барабась Д. О., Вакуленко А. В. О-57 Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч.- метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2006. 272 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/197261326.pdf>

3. Писаренко В.В., Багорка М.О. Стратегічний маркетинг: навчальний посібник. Дніпро: Видавець, 2019. 240 с.

4. Офіційний сайт <https://roshen.com>

УДК: 316.46.058.2

ЧОРНОШТАН В.О., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент

Науковий керівник – **БИБА В.А.**, канд. екон. наук, доцент.

Білоцерківський національний аграрний університет

ЛІБЕРАЛЬНИЙ СТИЛЬ ЛІДЕРСТВА: ВІДКРИТІСТЬ ДО ЗМІН

У даній статті аналізується ліберальний стиль лідерства та його вплив на процеси змін у сучасних організаціях. Розглядаються особливості підходу ліберального лідера до прийняття рішень щодо інновацій та розвитку, а також взаємодія з командою у контексті відкритості до змін.

Ключові слова: Лідерство, ліберальний стиль, відкритість до змін, довіра та делегація, ініціативність та креативність, адаптація та інновації.

Використання стилів лідерства в структурах організацій розвиваються з кожним роком. Однак, серед низки лідерських стилів, ліберальний виділяється своєю особливою рисою - відкритістю до змін. Лідер з ліберальним стилем володіє високим рівнем довіри у своєму колективі. Підлеглі отримують практично повну свободу у виконанні роботи та у прийнятті рішень. Лідер висловлює загальні вказівки і періодично перевіряє якість виконання завдань, і тому цей стиль також відомий як стиль невтручання. Він сприяє розвитку ініціативності та креативності. Однак, через акцент на автономії, існує ризик того, що члени команди можуть працювати не взаємодіючи як єдина цілісна одиниця, а самостійно, що може ускладнити досягнення загальних цілей.

Відкритість до змін в ліберальному стилі проявляється в підтримки ініціатив своїх підлеглих, він надає їм можливість взяти ініціативу у впровадженні нововведень та розвитку проєктів, надаючи відповідні ресурси та підтримку. Такий підхід стимулює творчий потенціал команди та сприяє ефективному розвитку організації. Ліберальний лідер віддає перевагу гнучкому підходу до впровадження нововведень, він не боїться ризику та готовий до експериментів, адже чудові ідеї часто народжуються з неочікуваних джерел, тому такий лідер відкритий до змін, він відчиняє двері для всіх можливих ідей та пропозицій, навіть якщо не всі ідеї будуть успішними з першого разу, він готовий взяти на себе ризик невдачі в інтересах подальшого розвитку організації.

Але важливо пам'ятати, що успішне впровадження ліберального стилю лідерства вимагає балансу між наданням автономії та забезпеченням напрямку та спільної мети для всієї команди. Лідер повинен поєднувати відкритість до змін з вмінням керувати та координувати дії своєї команди, забезпечуючи її

спрямованість на досягнення спільних цілей. Від такого підходу може залежати не лише інноваційність та креативність команди, але й загальний успіх та стабільність організації в умовах постійних змін та викликів сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Ключові стилі лідерства: як знайти свій шлях до успіху, Анна Тімаревська. <https://blog.depositphotos.com/ua/stili-liderstva.html>
2. Сутність лідерства і його основні типи. <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=5282&chapterid=1170>

УДК: 005.21:005.95

ЧУМАК Б.А., ОНУФРІЄНКО О.І., здобувачі

Науковий керівник – **ХАХУЛА Б.В.**, доктор філософії в галузі економіки, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті розглянуто питання формування кадрової політики як основного інструмента стратегічного управління на підприємстві. Визначено, що кадрова політика формується як система принципів, методів і форм організаційного механізму, спрямована на розвиток та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивацію та стимулювання.

Ключові слова: кадрова політика, стратегічне управління, розвиток підприємства, кадрове забезпечення, управління персоналом.

На будь-якому, особливо переломному, етапі функціонування суспільства одним із найважливіших факторів його розвитку та прогресивного поступу була і залишається кадрова політика, яка визначає основний зміст і характер усіх видів соціального управління в державі та на підприємстві.

Розробка, прийняття і реалізація державної кадрової політики у сучасній Україні обумовлені необхідністю суттєвої активізації та підвищення ефективності здійснення соціально-економічних, політичних та інших реформ українського суспільства, значного вдосконалення механізму його управління.

Результати аналізу процесів становлення і розвитку теорії стратегії підприємства дають підстави для висновку про те, що довгостроковий успіх і прибутковість підприємства буде забезпечений постійним пошуком і створенням конкурентних переваг. При цьому способи досягнення поставлених цілей мають не меншу роль у забезпеченні стратегічного успіху підприємства, ніж вдало поставлені цілі. Таким чином, підприємство – це об'єкт управління, що не може і не повинне формуватися довільно.

Структура і діяльність підприємства визначається, насамперед, об'єктивними факторами (закономірностями) виробничого процесу, до яких відносяться: життєвий цикл продукції і технології: технологічний ланцюг виробництва кінцевого

продукту: системні властивості технології. Закономірності впливу цих факторів на господарський процес утворюють організаційно-економічні концепції діяльності підприємства, спрямованої на формування нових профілів діяльності, що і є вихідним моментом стратегічного управління. Основою будь-якого підприємства і його головним багатством є люди. При цьому сьогодні людина стала не тільки ключовим «ресурсом» підприємства, але і самим дорогим. Просування підприємств на нові ринки й у нові регіони найчастіше викликається саме цим фактом. Якість трудових ресурсів безпосередньо впливає на конкурентні можливості підприємства і є однією з найважливіших сфер створення конкурентних переваг за допомогою формування нових профілів діяльності.

Кадрова політика повинна бути націлена на залучення високопрофесійного, національно орієнтованого кадрового потенціалу України, здатного реалізувати свої творчі здібності на користь людини та на цій підставі, – всього суспільства через механізм відродження української державності. Тому одним з актуальних питань на всіх рівнях є вироблення стратегії кадрової політики, формування єдиної ідеології роботи з кадрами, яка будується на передових наукових підходах, чітких принципах, обґрунтованих, вивірених практикою вимогах [1].

Основна мета кадрової політики – це своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження персоналу, його розвитку відповідно до потреб організації, вимог діючого законодавства та стану ринку праці. Через кадрову політику здійснюється реалізація цілей і завдань управління персоналом. Кадрова політика – це сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивація та стимулювання.

Кадрова політика в умовах кризи буде ефективною за таких умов:

- скорочення всіх рівнів управління в організаційній структурі, а не на окремих робочих місцях;
- зміцнення кадрового резерву у вищій ланці управління;
- врахування взаємозалежності елементів організаційної структури підприємства при скороченні, а також стимулювання нової організаційної структури;
- виявлення і просування по службі працівників, які мають лідерські якості;
- проведення політики підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників;
- збереження кадрового ядра підприємства;
- прийом перспективних працівників зі сторони;
- централізація фінансового менеджменту, яка повинна забезпечити нагромадження потрібної кількості капіталу.

В нормальних умовах розвитку підприємства основні завдання, які повинні вирішуватись на основі кадрової політики, зводяться до:

- розробки системи науково обґрунтованого вивчення здібностей працівників, їх професійного та посадового переміщення у відповідності з діловими й особистими якостями, застосування цілеспрямованої підготовки персоналу, його розвитку;

- активізація роботи кадрових служб з питань стабілізації трудового колективу, підвищення трудової і соціальної активності працівників;
- переходу від переважно адміністративних методів управління персоналом до економічних, соціальних і соціопсихологічних;
- залучення працівників до управління виробництвом [2].

Слід зазначити, що ефективна кадрова політика повинна бути складовою частиною стратегічної програми розвитку підприємства, тобто сприяти реалізації стратегії через кадрове забезпечення; гнучкою, тобто вона має бути, з одного боку, стабільною, оскільки ізстабільністю пов'язані певні плани працівників, а з другого – динамічною, тобто корегуватись відповідно до змін тактики підприємства, економічної ринкової ситуації; економічно-обґрунтованою, виходячи з реальних фінансових можливостей, що забезпечить індивідуальний підхід до працівників. Стабільними можуть бути і ті напрямки кадрової політики, які зорієнтовані на врахування інтересів персоналу і організаційної культури підприємства. Тому кадрова політика повинна бути направлена на формування такої системи роботи з кадрами, яка б орієнтувалась на одержання не тільки економічного, але й соціального ефекту, при умові діючого законодавства, нормативних актів і урядових рішень [3].

Отже, кадрова політика визначається як система принципів, методів і форм організаційного механізму, спрямована на формування, розвиток та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивацію та стимулювання. Реалізація кадрової політики відбувається на тривалий строк і спрямована на вирішення виробничих, соціальних і особистих проблем працівників на різних рівнях відповідальності. У ринковій економіці кадрова політика спрямована на створення високопрофесійного трудового колективу, який сприяє розвитку організації та особистості. Тому кадрова політика є важливим інструментом управління персоналом, який сприяє досягненню стратегічних цілей організації, розвитку суспільства і забезпеченню ефективного використання людських ресурсів.

Список літератури

1. Довбенко В. І. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посібн. / В. І. Довбенко, В. М. Мельник. Вид. 2-ге, [перероб. та дод.]. Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2016. 232 с.
2. Драган О.І. Служба управління персоналом: Конспект лекцій для студ- спец Управління персоналом та економіка Економіка та підприємництво денної форми навчання. К: НУХТ, 2015. 87с.
3. Козак К. Б., Рубан Ю. О. Удосконалення роботи служби персоналу на підприємстві // Економіка харчової промисловості. 2015. № 2. С. 24-28.

ЧУРПТА М.А., здобувач

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.М.**, д-р. екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Узагальнено методичні підходи до оцінювання вартості підприємства - витратний (майновий), дохідний і порівняльний (ринковий) методи та систематизовано їх переваги та недоліки. Зроблено висновок про використання на практиці поєднання цих підходів, що сприятиме створенню підприємством якісної інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Розглянуто метрику основних показників, що використовуються в рамках вартісно-орієнтованого менеджменту.

Ключові слова: управління вартістю, методи розрахунку вартості, економічна додана вартість, додана акціонерна вартість, додана грошова вартість.

Узагальнення результатів наукових досліджень в області вартісно-орієнтованого управління зумовила розробки щодо практичного застосування цієї концепції у реальних умовах бізнесу. Актуальність методичних розробок в області методичних підходів на сьогодні підвищується, що пояснюється використанням вартісно-орієнтованих інновацій, які передбачають новітній розвиток в галузі бізнес-аналізу, зокрема перехід від облікової моделі до фінансової. Відомо, що існують три найпоширеніші підходи до оцінки вартості бізнесу – це витратний (майновий), дохідний і порівняльний (ринковий) методи [1-3].

Розглянемо переваги та недоліки кожного із перелічених методичних підходів до оцінювання вартості підприємства із урахуванням інформаційних потреб стейкхолдерів:

порівняльний (ринковий) підхід базується на реальній вартості підприємства (вартість продажу) підприємства з метою співставлення із конкурентними в одній й ті самій галузі. До переваг даного методу слід віднести те, що він задовольняє інформаційних потреб власників і характеризує ринкову вартість на основі порівняння теперішньої інформації про динаміку і сегмент продажів бізнесу із урахуванням впливу факторів середовища функціонування підприємства, що впливають на формування вартість;

дохідний підхід ґрунтується на аналізі доходів майбутніх періодів. До переваг даного методу слід віднести те, що він орієнтований на інтереси інвестора та визначає інвестиційну вартість підприємства на основі урахування поточної вартості майбутніх доходів від проекту, який забезпечує ефективне використання інвестицій та опції його поторного продажу, тобто урахування ліквідаційної вартості;

майновий (витратний) підхід дозволяє визначати вартість підприємства на основі розрахунку різниці між вартістю активів підприємства та його зобов'язаннями. Цей метод враховує інтереси менеджерів, оскільки базується на розрахунку суми витрат,

які вкладаються при створенні вартості чи витрат необхідних для її відтворення, саме тому цей метод базується на історичній інформації та дозволяє розрахувати вартість підприємства із врахуванням початкової вартості капіталу.

Поділяємо думку науковців, які вважають, що використання лише одного методу не дозволяє сформувати повну інформацію про вартість підприємства та його фінансово-економічні результати його господарської діяльності, саме тому доцільновикористовуват поєднання цих методичних підходів [4]. Це пояснюється тим, що комбінований підхід передбачає оцінку всіх складових, а саме, вплив фінансових і нефінансових факторів вартості, що дає змогу сформувати відповідну інформацію для керівників та інвесторів.

Водночас з метою інформаційного забезпечення управління вартості підприємства необхідно оцінити та налагодити усі сегменти функціонування бізнесу, що включає в себе фінансову, виробничу, соціальну, маркетингову інформацію тощо, оскільки в сучасних реаліях фінансова звітність українських підприємств не враховує потреби стейхолдерів. Однак, за такого підходу не подаються прогностичні показники фінансового стану й можливі фактори ризику, не відображає зміни у вартості нематеріальних активів, за рахунок чого виникає й невідповідність між балансовою та ринковою вартістю. Відомо, щоб з метою скорочення цього розриву доцільно використовувати методи, що дають змогу скоригувати фінансову звітність, серед них слід виділити такі: коригування на рівень інфляції та нормалізувати бухгалтерську звітність.

Зазначимо, що на сьогодні поширюється практика формування звітності в рамках Глобальної ініціативи зі сталого розвитку, яка розраховує фінансових і нефінансових орієнтирів до стандартів сталого розвитку, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості підприємства, що є додатковим стимулом для розвитку новітніх екологічних технологій та методів. Отже, впровадження концепції сталого розвитку та управління на основі вартісно-орієнтованого враховує не лише фінансовий капітал, а й виробничий, людський, інтелектуальний, соціальний та природний капітали, які виникають у процесі здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Щодо позитивів даної моделі дозволяє класифікувати інформацію про об'єкти, які формують вартість із врахуванням фінансових і нефінансових аспектів, що сприяє вирішенню інформаційної асиметрії на основі більш якісного інформаційного забезпечення управління вартістю підприємства.

Якщо розглянути систему показників, які використовуються у вартісно-орієнтованому управлінні, то серед них доцільно виділити рентабельність інвестицій (ROI) і прибуток на акцію (EPS). Одна, на перший погляд, ці показники не зовсім співставляються із створенням вартості підприємства, що дозволяє зробити висновок про те, що показників рентабельності недостатньо для комплексної оцінки діяльності підприємства.

Наступним показником є економічна додана вартість виникла, який характеризує ефективність фінансової діяльності, що є найбільш наближеною до визначення справжнього економічного прибутку компанії [5]. Показник EVA також є показником ефективності, який безпосередньо пов'язаний зі збільшенням капіталу акціонерів з часом. Як доводить практика, менеджери враховують показник EVA при розробці та

прийняття управлінських рішень в області інвестиційних, операційних і фінансових рішень.

Як свідчить еволюція розвитку засад вартісно-орієнтованого менеджменту у подальшому стали викорситовуватися модифіковані показники EVA, такі як MVA, SVA і CVA. Так, показник доданої акціонерної вартості (MVA), який було описано у 1991 р. у праці зарубіжного дослідника, у якій автором описано тісний зв'язок між EVA та MVA порівняно з іншими показниками ефективності [6].

Показник MVA інтерпретується як оцінка всіх поточних і очікуваних майбутніх інвестицій у діяльність бізнесу, отже, MVA дорівнює NPV і обчислюється як поточні значення всіх майбутніх EVA.

Отже, показник EVA є одним із найбільш поширених підходів до оцінювання економічного успіху підприємства або його відсутності за певний період часу. Однак, показник MVA доцільно використовувати з метою вартості, яку підприємство створило за певний період часу, і є одним із найпоширеніших методів, що використовується для оцінки вартості підприємства.

У подальшому спільно із показником EVA почав використовуватися грошовий потік віддачі на інвестований капітал (CFROI). Показник CFROI обчислюється через співвідношення скоригованих грошових надходжень у поточних цінах до скоригованих грошових видатків у поточних цінах [7]. Отже, показники EVA та CFROI показали незначну або суперечливу кореляцію з прибутковістю акцій і, отже, не відрізнялися через їх відносну відсутність внеску в оцінку вартості підприємства.

Подальшого поширення набуло запровадження у практичну діяльність використання показника доданої грошової вартості (CVA), що є модифікацією EVA у формі змінних вартості.

Іншим показником, необхідним для розрахунку доданої грошової вартості, є цільовий операційний грошовий потік, що означає величину грошових коштів, яку необхідно одержати підприємству в майбутньому для повної компенсації стратегічних інвестицій. Цей показник поділяється на рівні частини й вираховується на основі поточної вартості ануїтету.

Практичного використання набула модель доданої вартості акціонерного капіталу (SVA), що була запропонована А. Раппапортом у 1986 р. [1, с. 172].

Узагальнюючи вищезазначене можна зробити висновок, що на сьогодні існують різні методи оцінки вартості підприємства, однак універсального показника немає, а кожен із них доповнює один одного й використовується залежно від факторів, які необхідно включити та виміряти. Серед сонвоних показників, що використовують для оцінювання вартості підприємства слід виділити такі: EVA, MVA, CVA, SVA та інші.

Список літератури

1. Костирко Л.А., Терещенко О.О., Костирко, Серeda P.O. / Вартісно-орієнтоване управління фінансами підприємств: Навчальний посібник. Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2019. 466 с.

2. Рубан Ю.Б., Татар М. С. Методологічні основи оцінювання вартості підприємства в сучасних умовах *Економічна теорія та історія економічної думки*, випуск № 13, 2017. С. 18-24.
4. Юрчишена Л. В., Карпов Д. О. Концептуальні та практичні аспекти оцінки вартості капіталу підприємства. *Економіка і організація управління*. 2023. №3(51). DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.3.12>
5. Задерей В. Ю. Методи оцінки вартості компаній. *Агроевіт*. 2017. Вип. № 5. 48–54 с.
6. Fingan, M. / Extension of the EVA and MVA applications. *Financial Analysts Journal*, Volume 1(1), 1991. P. 54-556.
7. Ільченко І. Ю. Методичний підхід до оцінювання ефективності бізнес-стратегії підприємства. *Економіка АПК* №14, 2010. С. 51-56.

УДК 336.012.3/.02

ЧУРПТА Я.В., здобувачка

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.О.**, доктор філософії

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ІЗ УРАХУВАННЯМ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

Розкрито сутність фінансової стійкості підприємства та складові інформаційного забезпечення її аналізу. Зроблено висновок, що фінансова стійкість підприємства є комплексним поняттям, яке передбачає ліквідність та платоспроможність, рівновагу між власними та залученими засобами. Охарактеризовано чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства, та обґрунтована необхідність їх використання при проведенні аналізу фінансової стійкості. Зазначено, що значний вплив на фінансову стійкість має компетентність та фахові навички менеджменту та власників підприємства, що також доцільно враховувати при проведенні аналізу.

Ключові слова: фінансова стійкість, інформаційне забезпечення, власні фінансові ресурси, позикові фінансові ресурси,

У науковій літературі фінансова стійкість розглядається як комплексне поняття, що залежить від впливу сукупності чинників середовища функціонування підприємства. Водночас, до найбільш значимих чинників відносять склад та структуру джерел власних ресурсів, обґрунтованість тактики та стратегії управління капіталом [1,2]. Будь-яке підприємство може здійснювати господарську діяльність на ринку, якщо воно буде мати достатній обсяг власних фінансових ресурсів, в першу чергу, прибутку. Однак, особливу увагу необхідно приділити не лише абсолютній величині одержаного фінансового результату, але й структурі його використання та розподілу, в першу чергу частку прибутку, що спрямовується на відтворення виробничого потенціалу підприємства. Саме тому важливо розглянути складові інформаційного забезпечення, що використовується при аналізі фінансової стійкості підприємства.

Вважаємо, що інформаційне забезпечення аналізу фінансової стійкості представляє собою сукупність інформації про підприємство, напрями його

діяльності, структурних елементах, умов здійснення бізнес-процесів, стану фінансової системи, нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності та ін. Окрім цього до цього переліку доцільно включити інформацію про стейкхолдерів, їх вимоги, рівень задоволення та умов співпраці. Отже, для проведення аналізу фінансової стійкості підприємства необхідно включити досить широкий перелік різнобічної інформації, яка повинна характеризуватися досить високим рівнем якості.

Очевидно, що якість інформації як й будь-якого іншого продукту визначається цінністю, тобто її корисністю використання, а також іншими специфічними характеристиками. Як зазначено вище, для аналізу фінансової стійкості важливого значення набуває можливість об'єктивної оцінки політики розподілу та використання прибутку. Безперечно, що найбільш важливо проаналізувати використання прибутку за двома напрямками: по-перше, спрямування фінансових ресурсів на розвиток поточної діяльності за рахунок формування оборотних активів, покращення ліквідності та платоспроможності; по-друге, спрямування фінансових ресурсів у капітальні вкладення, цінні папери та ін.

Окрім власних фінансових ресурсів підприємства на його фінансову стійкість значний вплив мають склад та структура фінансових коштів, які додатково залучаються на ринку позикового капіталу. В цьому аспекті більш широкі можливості підприємства для залучення позикових фінансових ресурсів характеризують його високий фінансовий потенціал, однак одночасним із цим відбувається посилення фінансових ризиків, пов'язаних із здатністю економічного суб'єкта своєчасно розраховуватися за сформованими боргами.

Важливу роль в мінімізації фінансових ризиків відіграє резервування коштів, які гарантують збереження платоспроможності підприємства. Окремі науковці в якості найбільш важливого чинника стійкості виділяють оптимальність складу та структури власних та боргових фінансових ресурсів підприємства та раціональне визначення стратегії управління ними [3,4]. Водночас, на стабільність фінансового стану підприємства та можливі результати його господарської діяльності переважний прямий вплив має якість управління короткостроковими активами, кількість та якість задіяних у виробництві оборотних засобів, запасів і грошових активів і т.д. При аналізі та оцінці необхідно враховувати, що підприємство за рахунок зниження величини запасів і ліквідних засобів може залучити більші обсяги капіталу, що дозволить розширити виробничий процес, і тим самим, збільшити величину потенційного прибутку.

При цьому в зазначеному випадку підвищується ризик втрати платоспроможності підприємства та зупинки виробництва внаслідок недостатнього обсягу запасів. Важливим завданням раціонального управління поточними активами підприємства є необхідність збереження на його рахунках мінімальної достатньої суми грошових коштів, необхідних для підтримки поточного рівня виробничо-господарської діяльності підприємства.

Розглянуті чинники тісно взаємопов'язані із наступним переліком чинників стійкості, який включає тип виробленої продукції, робіт і послуг та технологічності виробництва. На успішність господарської діяльності підприємства також значний

вплив має структура та склад виробленої продукції. При цьому значення має не лише попередньо визначений асортимент того, що підприємство виробляє.

Немаловажливим чинником виступає також й обґрунтований підхід до технології виробництва, набір обладнання та його характеристики, системи виробництва та управління бізнес-процесами. Від перелічених параметрів залежить важливий чинник фінансової стійкості – затрати виробництва. Зазначимо, що забезпечення фінансової стійкості підприємства базується не лише на сукупній величині затрат, але й на співвідношенні постійних та змінних затрат.

Окрім цього слід зазначити, такий фактор як вимоги заінтересованих осіб, із урахуванням яких підприємство здійснює свою діяльність та які впливають на фінансову стійкість будь-якого економічного суб'єкта. Водночас, важливого значення набувають морально-психологічні вподобання власників та менеджменту підприємства, які визначають їх вимоги, а значить й економічну політику, від якої залежить й фінансова стійкість організації.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що серед вагомих внутрішніх чинників, які впливають на фінансову стійкість підприємства, окрім ефективності операційної, інвестиційної та фінансової діяльності можна виділити такі чинники, що характеризуються величиною статутного капіталу, динамікою темпів зростання власного капіталу, ліквідності та платоспроможності, величиною фінансового важеля у структурі активів та пасивів; структурою, складом і станом майна і фінансових ресурсів підприємства, в т.ч. запасів і резервів; обсягом грошових коштів і накопиченим боргом; структурою і динамікою виробничих витрат та їх порівняння із грошовими потоками підприємства; галуззю, до якої відноситься підприємство; асортиментом виробленої продукції (послуг) та часткою продукції на ринку; морально-психологічними вподобаннями власників і менеджменту підприємства; вимогами заінтересованих осіб. У реальних умовах часто зазначені чинники можуть мати різнонаправлений вплив, внаслідок чого у підприємства і менеджменту виникає потреба у розробці окремого механізму з метою пошуку оптимального рішення.

Із цією метою підприємству необхідно визначити область допустимих значень для зазначених чинників які забезпечують як додержання умов ліквідності при зростанні обсягів власного капіталу, так й економічно обґрунтовану величину боргу. Тому, визначена область значень дозволить створити передумови до зміцнення фінансового стану підприємства і закладають основу для підвищення його фінансової стійкості. Комплексний вплив вищезазначених чинників на фінансову стійкість підприємства залежить від: співвідношення власних фінансових ресурсів і позикових; стадії життєвого циклу розвитку, на якій в конкретний момент часу перебуває підприємство; рівня компетенцій і фахових навичок менеджменту підприємства.

Список літератури

1. Чепка В. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. Економіка і суспільство. 2017. № 12. С. 649-655. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/120.pdf

2. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8776> (дата звернення: 08.04.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.76](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.76)

3. Варченко О.М. Оптимізація структури капіталу як інструмент управління вартістю молокопереробних підприємств / О.М. Варченко, І.В. Артимонова, Н.І. Холоденко // *Економіка та управління АПК*. 2021. № 1. С. 111–124.

4. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна ; 2-е вид. – К.: Центр навч. л-ри, 2009. 520 с.

5. Другова О. С., Фень В. А. Теоретичні аспекти формування фінансової стійкості підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. №34. С. 138–142.

УДК: 338.242.4/.245:331.5(477)

ШЕВЧЕНКО М.С., студентка 4 курсу спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

marina.shevchenko5am@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто проблеми, з якими стикнулися ринки праці в Україні за умов воєнної економіки. Обґрунтовано необхідність застосування адекватних часу інструментів державного регулювання ринків праці.

Ключові слова: ринки праці, державне регулювання ринків праці, заробітна плата, економічна та соціальна стабільність, воєнна економіка.

Державне регулювання ринків праці є однією з важливих функцій управління економікою в будь якій країні. Регулювання зайнятості та ринків праці необхідне з кількох причин: забезпечення соціальної стабільності, забезпечення ефективного функціонування економіки, захист прав працівників, сприяння економічному зростанню, адаптація до змін у економічному середовищі.

Україна, як і багато інших країн, стикається з численними викликами у сфері регулювання ринків праці, війна ж, робить ці проблеми ще більш складнішими для вирішення. Розглянемо три періоди, щоб оцінити державне регулювання ринків праці в Україні: 1 період – до війни на Сході 2014 року; 2 період – після 2014 року; 3 період – після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. Регулювання ринків праці в Україні до, протягом і після війни неодмінно відрізняється через ряд факторів та подій, що вплинули на економічну та соціальну ситуацію країни:

– до війни на Сході України 2014 року досліджуваний ринок характеризувався рядом ключових аспектів: реформи після незалежності (Україна зазнала реформ, спрямованих на перехід до ринкової економіки та відокремлення від радянської моделі); неоднорідність ринку праці (велика неоднорідність ринку

робочої сили, адже Україна мала регіональні відмінності у рівні зайнятості, заробітних платах та розвитку підприємництва); велике втручання держави (уряд мав значний вплив на ринок праці через централізовану систему управління, де підприємства були частково або повністю державною власністю).

– після початку війни у 2014 році ринок праці відзначався такими особливостями: економічна нестабільність (після війни Україна стикнулася зі значними викликами через втрату частини території, де зосереджувалася значна частка промислового виробництва, рекреаційної зони, що спровокувало зменшення внутрішніх та іноземних інвестицій, а відтак регіональну та загальну економічну нестабільність); збільшення безробіття (конфлікт на Донбасі та зміни в економіці призвели до збільшення рівня безробіття в східних регіонах країни); необхідність реформ (уряд України відчув нові виклики в частині реформ у сфері ринку праці, включаючи спрощення умов для бізнесу, стимулювання нових робочих місць та підвищення рівня зайнятості); регулювання ринків праці після війни потребувало нових управлінських рішень на засадах гнучкості, стратегічного мислення та ефективних дій для відновлення економіки та покращення життя громадян.

– після 24 лютого 2022 року, коли росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, ситуація на ринку праці стала дуже складною і динамічною. Війна може спричинити низку проблем для регулювання ринків праці, проте найголовнішою проблемою є міграція робочої сили – жінки та чоловіки масово переміщуються в регіони подалі від бойових дій та виїжджають з країни з міркувань безпеки.

За даними МЗС України станом на кінець червня 2023 року за кордоном перебували 8 млн 177 тис. українців. Понад половина з них знайшли прихисток лише в трьох країнах: Польщі – 22 %, Німеччині – 14,6 %, США – 11 %. Значна кількість громадян України перебувають у Чехії – 7,9 %, Італії – 5 %, Канаді – 4,9 %, Іспанії – 3,4 % та Ізраїлі – 2,75 %. Майже 63 % українців-мігрантів – повнолітні, 22 % – діти до 18 років, вік ще 15 % осіб не уточнено [1].

За дослідженнями вітчизняних демографів на початок 2022 р. населення України з урахуванням анексованого Криму та тимчасово окупованих регіонів Донецької та Луганської областей становило 42 млн осіб. Вже на початок 2024 р. ця кількість скоротилася приблизно до 35 млн [2]. Повномасштабне вторгнення прискорило депопуляцію та спричинило справжню демографічну катастрофу. Це десятки тисяч загиблих та поранених, мільйони внутрішньо переміщених осіб та емігрантів.

Отже, аналіз ринків праці до війни і після її початку дає можливість виділити головні негативні наслідки, зокрема:

1) вагомий рівень безробіття – за офіційними даними Державної служби статистики, станом на кінець довоєнного 2021 рік рівень безробіття в Україні складав 10,3 %. Станом на 2024 рік він становить близько 30 %, при цьому шукають роботу 2 млн осіб всередині країни та 2,7 млн українців-мігрантів за кордон, але які готові повернутися [3];

2) відносно низька заробітна плата – станом на 01.01.2014 р. мінімальна заробітна плата складала 1218 грн, на 01.01.2022 р – 6500 грн, а починаючи з

01.10.2022 р. її сума збільшилася на 200 грн і становила 6700 грн. З 01.01.2024 р. мінімальна заробітна плата встановилася на позначці 7100 гривень, з 01.04.2024 р – 8000 грн [4]. Як бачимо з представленої динаміки, певні зрушення в сфері оплати праці є, але вони не завжди встигають за реальним життям. Багато працівників отримують заробітну плату, що не відповідає їхнім умовам праці та витратам на життя. Уряд України має поступово й регулярно здійснювати політику в економічній, фінансовій, соціальній, зовнішній та інших сферах суспільного життя;

3) економічна нестабільність: постійні зміни в економіці та валютних курсах, війна, створюють нестабільність на ринку праці та ускладнюють прогнозування;

4) існування тіньового ринку праці є для нашої держави хронічною проблемою, однак у сучасних умовах ситуація значно загострилася – розмір такого ринку нині оцінюється в 4 млн осіб і навіть більше, в тому числі 3 млн чоловіків. Збільшення відбулося через загрозу мобілізації – 1, 5 млн працівників звільнилися протягом 1,5 останніх роки через необхідність ставати на військовий облік, що потребує пошуку «золотої середини» щодо мобілізації [5].

Отже, незважаючи на досягнуті певні успіхи у сфері регулювання ринків праці, існують значні проблеми, такі як високий рівень безробіття, нестабільність заробітних плат, недостатня захищеність прав працівників та низьке працевлаштування. Для подолання цих проблем необхідно впровадження комплексу заходів, спрямованих на реформування системи соціального захисту, підтримку малого та середнього бізнесу, створення сприятливих умов для інвестицій та розвитку економіки, а також на посилення боротьби з тіньовою економікою та незаконною зайнятістю. Україна має великий потенціал для подальшого розвитку та модернізації своєї економіки. Шлях до стабільного та справедливого ринку праці вимагає спільних зусиль держави, бізнесу та суспільства. Забезпечення стабільності та прозорості на ринку праці є ключовим чинником для забезпечення економічного зростання та соціального розвитку країни. Реалізація ефективної політики державного регулювання ринків праці є важливою умовою для підвищення якості життя громадян та зміцнення економічної стабільності країни.

Список літератури

1. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну – дослідження Громадянської мережі ОПОРА : офіційний сайт *Громадянської мережі ОПОРА*. 05.07.2023. URL: <https://www.oporaua.org/viyana/kilkist-ukrayintsiv-ta-yikh-migratsiia-za-kordon-cherez-viinu-doslidzhennia-gromadianskoyi-merezhi-opora-24791> (дата звернення 28.03.2024).

2. Хлюдзинський В. На Україну чекає демографічна криза: експерт озвучив жахливі цифри : УНІАН. 23.01.24. URL: <https://www.unian.ua/society/na-ukrajinu-chekaye-demografichna-kriza-demograf-ozvuchiv-zhahlivi-cifri-12520782.html> (дата звернення 10.03.2024).

3. Рівень безробіття в Україні становить 30 % – Мінекономіки : Укрінформ. 17.01.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3654271-riven-bezrobitta-v-ukraini-stanovit-30-minekonomiki.html> (дата звернення 04.04.2024).

4. Розміри мінімальної заробітної плати : Дебет-Кредит. 13.12.2023. URL: <https://services.dtki.ua/catalogues/indexes/2-rozmiri-minimalnoyi-zarobitnoyi-plati> (дата звернення 14.04.2024).

5. Тіньовий ринок праці в Україні через мобілізацію зріс до 4 мільйонів людей :
Укрінформ. 06.03.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3654271-riven-bezrobitta-v-ukraini-stanovit-30-minekonomiki.html> (дата звернення 14.04.2024).

УДК: 657.37:005.53

ШУРБЕНКО Ю.Ю., студент

Науковий керівник – **ХОМОВИЙ С.М.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКА ЗВІТНІСТЬ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Здійснено порівняльну характеристику центрів відповідальності затрат, доходів, прибутку та інвестицій за такими параметрами, як завдання управлінського обліку, критерії оцінки діяльності центру, фінансова відповідальність, повноваження керівників.

Ключові слова: управлінський облік, звітність, центри відповідальності, управлінські рішення.

Особливості діяльності центрів відповідальності пов'язані з прийняттям важливих рішень на кожному рівні управління, починаючи від вибору об'єкта діяльності і закінчуючи обґрунтуванням загальної стратегії розвитку підприємства. Динамічне ринкове середовище та жорстка конкуренція підсилюють важливість якісного управління, що може бути реалізовано за рахунок запровадження на підприємствах управлінського обліку та аналізу за центрами фінансової відповідальності.

Центри відповідальності є свого роду перехідним етапом у формуванні тієї системи управління фінансами, яка сприяє розвитку підприємства. Реалізувавши впровадження системи обліку та аналізу за центрами відповідальності, керівництво підприємства зможе ефективно керувати своїм бізнесом і досягати якісно нових результатів.

Концепція формування системи обліку за центрами відповідальності (Responsibility Accounting) була сформульована у середині ХХ століття відомим американським вченим Джоном А. Хігінсом (1952 р.). Концепція обліку за центрами відповідальності заснована на ідеї використання відхилень для оцінки роботи тих чи інших адміністраторів (відповідальних осіб) [1, с. 16].

В Україні ідея управлінського обліку за центрами відповідальності також отримала свій розвиток як відповідь на потребу покращення внутрішньо-фірмового управління.

Сучасні науковці виділяють такі схожі ознаки поняття «центр відповідальності»:

– центр відповідальності є відокремленим структурним підрозділом підприємства;

- результати роботи центру відповідальності обов'язково вимірюються і контролюються керівником центру;
- керівник центру несе пряму відповідальність за результати діяльності ввіреного йому підрозділу.

Використання центрів відповідальності в загальній структурі підприємства дозволяє розмежувати основні функції, повноваження, права та обов'язки, необхідні для здійснення фінансово-господарської діяльності.

Організація обліку за центрами відповідальності неможлива без виділення окремих видів центрів відповідальності. Аналіз широкого кола наукових джерел засвідчив, що існує досить багато критеріїв, відповідно до яких здійснюється класифікація центрів відповідальності. Тому нами було здійснено порівняльну характеристику центрів відповідальності затрат, доходів, прибутку та інвестицій за такими параметрами, як: завдання управлінського обліку, критерії оцінки діяльності центру, фінансова відповідальність, повноваження керівників.

Ґрунтуючись на проведеному аналізі підходів до класифікації центрів відповідальності під час організації обліку за центрами відповідальності, слід зробити висновок про те, що найбільш універсальною класифікацією варто вважати виділення їх виходячи з обсягу повноважень і відповідальності, критерієм яких є характер економічних показників, за які несе відповідальність відповідний центр доходів, витрат, прибутку або інвестицій, вважаючи цей підхід до класифікації інваріантним до сфери, галузі та масштабом бізнесу підприємства.

Таким чином, варто зазначити, що облік за центрами відповідальності представляє собою упорядковану систему, яка допомагає оцінювати відповідність фактично витрачених ресурсів чи досягнутих результатів запланованим показникам по кожному підрозділу, що виступає відповідним центром доходів, витрат, прибутку чи інвестицій. Завдяки наявному делегуванню повноважень підрозділу, що визнаний як центр відповідальності, саме завдяки цьому він і отримує подібний статус. При цьому виявлені відхилення по запланованих показниках фіксуються не тільки в тому місці, де вони виникли, але також і по відповідальній особі, що є керівником відповідного центру відповідальності.

Невід'ємною складовою в організованій системі обліку за центрами відповідальності є така складова як аналіз. Аналіз повинен проводитися по кожному центру відповідальності з метою виявлення фактичного стану та досягнутих результатів, їх порівняння із запланованими (бюджетними, нормативними) показниками для використання виявлених резервів у напрямку підвищення ефективності використовуваних ресурсів кожному центру витрат, доходів, прибутку та організації в цілому.

Аналіз за центрами відповідальності повинен проводитися на основі розробленої системи показників, що повинні піддаватися ретельному контролю. Для цього необхідне формування відповідної звітності, яка повинна бути максимально деталізованою і орієнтованою на специфіку діяльності конкретного центру відповідальності. Виконання цих вимог можливе в рамках формування єдиної інформаційної системи управління підприємством.

Підхід до формування складу показників управлінської звітності по центрах відповідальності базується на наступних принципах: стратегічна спрямованість та орієнтація на майбутнє, зв'язність інформації, верифікованість, доступність, оперативність, системність, відкритість, прозорість, комплексність, результативність та ефективність [2].

В найбільш загальному вигляді перелік показників за кожним з цих видів центрів відповідальності може включати показника, що представлені у таблиці 1, але при цьому треба розуміти, що даний перелік показників не обмежується лише ними.

Таблиця – Показники для оцінки центрів відповідальності

Центр відповідальності	Метод оцінки (показник)
Центр доходу	Відхилення продажної ціни
	Відхилення обсягів продажів
	Відхилення змішаної ціни
Центр витрат	Відхилення сировини і матеріалів
	Відхилення заробітної плати
	Відхилення накладних витрат
	Відхилення адміністративних витрат
Центр прибутку	Валовий прибуток
	Маржинальний прибуток
	Операційний прибуток
	Чистий прибуток
Центр інвестиції	Віддача інвестицій (ROI)
	Залишковий дохід (RI)
	Період окупності (PP або DPP)

Джерело: [3, с. 11].

Отже, інформаційна база для складання управлінської звітності повинна ґрунтуватися на бізнес-моделі і фінансовій структурі підприємства, визначенні центрів відповідальності та ключових фінансових та не фінансових показників їх діяльності.

Список літератури

1. Андреева А. Облік та аналіз за центрами відповідальності. *Сумський державний університет*, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту. 2021 р. С. 16-17; URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/84724/1/Andreeva_bac_rob.pdf;jsessionid=340AC21F0A5993F86033497F3D9511BF](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/84724/1/Andreeva_bac_rob.pdf;jsessionid=340AC21F0A5993F86033497F3D9511BF)
2. Берестецька О. Застосування концепції центрів відповідальності для управління витратами підприємства. *Вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2018. №11 (43). URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17918/5/Berestetska_stattya.pdf
3. Богачова А.В. Передумови створення центрів відповідальності за формування собівартості на промислових підприємствах. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 1. С. 10-12.

ЮЗЕПЧУК А. В., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник – **ВИХОР М.І.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет
Uzepchuk.alina.2015@gmail.com

МЕТОДИ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розкрито цілі та викладено зміст методів конкурентної боротьби на підприємствах в сучасних умовах . Обґрунтовано значимість бути конкурентоспроможним “гравцем” на ринку в умовах ХХІ століття.

Ключові слова: конкурентна боротьба, методи , конкурентоспроможність, стратегії.

Сучасний бізнес є надзвичайно конкурентним середовищем, де підприємства постійно змагаються за ринкову частку та успіх. Якщо підприємство не буде постійно пристосовуватись до сучасних умов та змін на ринку , то не зможе бути конкурентоспроможним з іншими підприємствами.

Загалом конкурентна боротьба - це динамічний процес, що передбачає застосування певних методів. Це, передусім, поліпшення якості товарів і послуг, швидке оновлення асортименту продукції, покращення дизайну, надання гарантій та післяпродажних послуг, тимчасове зниження цін, більш зручні умови оплати [1].

Основними методами конкурентної боротьби є стратегії ціноутворення та позиціонування на ринку , інновації та дослідження як ключові фактори конкурентоспроможності, маркетингові стратегії: підходи до реклами, просування та брендування, оптимізація бізнес-процесів та управління ланцюгами постачання, розвиток та використання інформаційних технологій для підвищення конкурентоспроможності [2].

Стратегії ціноутворення та позиціонування на ринку дозволяють підприємствам визначити своє місце на ринку, відповідно до цільової аудиторії та конкурентного середовища. Цей підхід дозволяє підприємству максимально задовольняти різні потреби та вимоги різних сегментів ринку, максимізуючи прибуток і збільшуючи конкурентоспроможність.

Інноваційність спирається на процес удосконалення, відкриття нового, тобто на ефективне засвоєння та впровадження нововведень, спрямованих на оновлення технологій, техніки, організації виробництва та розроблення нової продукції, так і на проведення соціальних інновацій, спрямованих на ефективну зміну поведінки персоналу з метою отримання запланованих результатів.

Маркетингові стратегії: підходи до реклами, просування та брендування, тобто, добре спланована маркетингова стратегія, має вирішальне значення для успіху бізнесу, підприємства створюють та поширюють цікавий, корисний та цільово спрямований контент для своїх клієнтів. Наприклад, блоги, відеоуроки, електронні книги, вебінари , використовують платформи соціальних мереж для

залучення уваги, спілкування зі споживачами та побудови взаємодії з ними, також використовують дані про своїх клієнтів для створення персоналізованих пропозицій та комунікації, дані методи маркетингового просування можуть використовуватись як разом, так і окремо.

Окрім базових підходів підсилення стратегії, можна випробувати й креативні, які найкраще допоможуть виділитись у конкурентному середовищі, розробка сильного бренду, який викликає довіру та відчуття приналежності серед споживачів. Це може включати створення цікавого корпоративного образу, емоційну зв'язок з клієнтами та використання унікальних маркетингових стратегій [3].

Дослідження ефективних методів конкурентної боротьби на сучасних підприємствах виявилось надзвичайно важливим кроком у забезпеченні їхньої конкурентоспроможності. Крім традиційних підходів, доцільно використовувати креативні стратегії, які допоможуть підприємствам виділитися в конкурентному середовищі. Розробка сильного бренду, створення цікавого корпоративного образу та використання унікальних маркетингових стратегій можуть виявитися ключовими у привертанні уваги та забезпеченні успішного розвитку.

Загальною висновком стає очевидним: здатність підприємств адаптуватися до змін на ринку та використовувати різноманітні стратегії конкурентної боротьби є ключовим фактором їхнього успіху і виживання. Розуміння цих методів та їхнє ефективне використання може допомогти підприємствам не лише залишитися на плаву, а й процвітати в умовах надзвичайно конкурентного середовища.

Список використаних джерел:

1. Сутність та роль конкурентної боротьби. *Освіта.UA*. URL: [https://osvita .ua/vnz/reports/econom_theory/22015/](https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22015/) (дата звернення: 20.03.2024).
2. Конкуренція в підприємницькій діяльності: теоретичні аспекти - Облік і фінанси АПК: освітній портал. URL: [Конкуренція в підприємницькій діяльності: теоретичні аспекти - Облік і фінанси АПК: освітній портал](https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22016/) (дата звернення: 20. 03.2024).
3. Основні методи і форми конкурентної боротьби. Реферат. *Освіта.UA*. URL: [https://osvita. ua/vnz/reports/econom_theory/22016/](https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22016/) (дата звернення: 20.03.2024).

UDC: 20.500.12799/6533

BURTOVOY Y.O., bachelor student

Supervisor - **NOVIKOVA V.V.**, PhD of Economics, Associate Professor *Bila Tserkva National Agrarian University*

USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE EDUCATIONAL PROCESS

The paper will discuss the use of artificial intelligence for the educational process. The influence of artificial intelligence is growing day by day. The usage of artificial intelligence is growing, including in the field of education sphere. Artificial Intelligence is a part of science that is created by human intelligence processes by machines, especially computer systems.

Keywords: artificial intelligence, education, automation.

Artificial intelligence (AI) is rapidly evolving and penetrating all areas of our lives, and education is no exception.

Thanks to its ability to analyze data, recognize patterns, and create content, AI has the potential to transform the learning process, making it more efficient, personalized, and accessible. The use of artificial intelligence in education comes with specific challenges, including ethical concerns, the digital divide, and the need for teacher training.

With a responsible approach and careful planning, AI can become a powerful tool for transforming the learning process [1] :

1. Personalize learning: AI can adapt the content, tasks, and pace of learning to the individual needs and abilities of each student. This makes learning more effective, engaging, and meaningful for everyone.

2. Automation of routine tasks: AI can automate assignment review, grading, record keeping, and reporting. This gives teachers time to be more creative and productive with their students.

3. Support for students with special needs: AI provides personalized support and adaptive learning materials to make education more accessible and inclusive. AI can be used to create subtitles, translate text into sign language, or provide alternative formats for learning materials.

4. Creating new learning formats: AI can be used to create games, virtual and adaptive learning systems. These formats make learning more interesting and engaging, contributing to better knowledge and skill acquisition.

5. Data analysis to improve learning outcomes: AI can analyze large amounts of student performance data and identify patterns and trends.

This helps teachers improve teaching methods, adapt the curriculum, and better support their students. AI also has advantages in automating educational processes. Among other advantages [2]:

- AI can be used to create virtual assistants that can provide information and support to students.

- AI can be used to develop assessment systems that can provide students with more detailed and personalized feedback.

- AI can be used to automate administrative tasks such as student enrollment, lesson planning, and classroom management.

- AI can be used to create safe and supportive online learning environments.

In summary, AI has great potential to improve education by making it more efficient, personalized, and accessible to everyone. With a responsible approach and careful planning, artificial intelligence can transform the learning process and become a powerful tool for preparing students for success in the 21st century.

List of references

1. <https://osvita.ua/school/method/91077/>
2. Atlassian's Jira Software product training course. URL: https://university.atlassian.com/student/catalog/list?category_ids=21559-courses-by-product

UDC: 368:005.591.6

PASHKOVSKIY V.O., 4th year student of the specialty 072 Finance, banking, insurance and stock market

Research supervisor – **TKACHENKO K.V.**, PhD in Economy
Bila Tserkva National Agrarian University

TECHNOLOGICAL INNOVATIONS INSURTECH

Abstract. Innovations in insurance activities are often seen as a positive development that ensures reliability and efficiency. The introduction of new technologies leads to significant improvements in the operation of financial systems. In recent years, this opportunity in the insurance business has been driven by the development of new technologies, a phenomenon often described as "InsurTech".

Key words: innovation, InsurTech, technologies, insurance.

The rapid development of technologies opens up new horizons for the insurance industry, which can no longer remain aloof from these innovations. The emergence of InsurTech, i.e. technological solutions focused on insurance, provides insurance companies with a number of advantages. Like financial technology, insurance technology is more interested in reducing the volume of services for individuals than for companies. InsurTech is a field of technological innovation and startups that seek to improve and optimize the insurance industry.

Let's speed up the key technological innovations in InsurTech:

1. Artificial intelligence and machine learning:
 - a. automation of underwriting processes and risk determination;
 - b. big data analysis for more accurate pricing;
 - c. fraud detection using behavioral pattern analysis.
2. Internet of Things (IoT):
 - a. connected devices for asset tracking and risk monitoring;
 - b. data collection for smart insurance and personalized policies.
3. Mobile applications and platforms:
 - a. simplified processes of buying and managing policies;
 - b. integrated digital baskets for comparing insurance plans;
 - c. mobile tools for submitting claims and tracking their status.
4. Cloud technologies and big data:
 - a. storage and analysis of huge volumes of data about customers and risks;
 - b. scalable cloud solutions for infrastructure optimization.
5. Digital consultants and chatbots:
 - a. virtual assistants for providing information and self-service to clients;
 - b. 24/7 automated customer support.
6. Technologies of the distributed ledger (blockchain):
 - a. transparent and safe transactions in insurance processes;
 - b. preventing fraud and increasing transparency.
7. Partner InsurTech ecosystems:

- a. cooperation of insurers with other market players (banks, retailers, cars);
- b. integrated solutions for a comprehensive insurance experience.

Benefits of using InsurTech:

1. Increased efficiency: automating tasks and processes can lead to significant cost reductions.
2. Better risk understanding: AI and machine learning can help insurers better assess risks, which can lead to more accurate pricing and better products.
3. Personalization: InsurTech can help insurers offer more personalized products and services that meet customer needs.
4. Improved customer satisfaction: Improving customer interactions and simplifying processes can lead to higher levels of customer satisfaction.

All these innovations are helping insurance companies to become more customer-centric, efficient and competitive in the digital age.

It is important to consider how the insurance industry is responding to technological innovations in the economy and wealth, and to consider what insurance processes and policies involve. Insurers are already responding to these consequences, but there is a broader problem: how insurance responds to new risks that do not fit into people's or companies' traditional lifestyles and/or economic activities.

Insurtech has received significant venture capital, and funding trends suggest that investors value startups more during their commercial life.

Insurers themselves make strategic investments in insurance startups, which allows them to participate in these developments, as well as provide capital for the development of their business.

Insurance startups such as Friendsurance, Lemonade and Policygenius have received significant investment. Let's take a closer look at these three insurtech startups:

1. Friendsurance This is a German peer-to-peer insurance company founded in 2010. Its model is based on creating groups of friends, family or colleagues who collectively insure each other. Prizes are shared among group members and any unused funds are returned. Friendsurance operates in the auto, home and other property insurance segments. This concept helps reduce costs and create a community of mutual aid.

2. Lemonade

One of the most famous insurtech startups, founded in 2015. Lemonade offers home insurance through a mobile app and website, simplifying the purchase and settlement process. The company uses artificial intelligence and a bot to process applications. Lemonade positions itself as an ethical insurance company that donates a portion of its revenue to charity.

3. Policygenius This is an online marketplace for comparing and selling insurance policies, founded in 2014. Policygenius allows customers to compare prices and terms from different insurers for insurance types such as life, auto, home and more. The site provides educational materials, calculators and advice to help users choose the best plan. Policygenius earns commissions from insurers for attracting customers.

All of these startups are using different innovative approaches to change traditional insurance models by making processes simpler, more transparent and customer-centric through technology.

Ensuring fair provision for insurers and adequate protection is a key challenge for InsurTech regulators. Innovation and technology can lead to the biggest influx in such markets. Regardless of whether they are accused or what they appear to be, there needs to be proper regulatory monitoring to ensure that the integrity of insurers is protected.

References

1. Insurance Companies: Staying Competitive in the Digital Age What needs to be done to become a Digital Insurer? (2018). Otto & Company. Available at: https://www.the-digital-insurer.com/wp-content/uploads/2016/05/692-20160115_ArticleDigitalInsurance.pdf (date of application: 23.03.2024).
2. Wang M., Zhou H., Zhang Q., Zhang Y. (2019) InsurTech: Infrastructure for New Insurance. KPMG: Available at: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/cn/pdf/en/2019/07/insurance-technology.pdf> (date of application: 16.03.2024).
3. Sosnovska O.O. (2021). Innovatyzatsiia strakhovoho biznesu v umovakh rozvytku tsyfrovoy ekonomiky [Innovation of the insurance business in the conditions of the development of the digital economy]. *Biznes Inform.* № 7. P. 62-69
4. Shevchuk O. (2019). Tsyfrova transformatsiia u strakhovii industrii [Digital transformation in the insurance industry]. *Socio-Economic Relations in the Digital Society.* № 1 (34). P. 29–34.

UDC: 336.7

SEMENYACHENKO E.O., student of the 3rd year of the specialty 072 Finance, banking, insurance and the stock market
Research supervisor – **DRAHAN O.O.**, Candidate of Economic Sciences
Bila Tserkva National Agrarian University

THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE DURING THE WAR

The peculiarities of the functioning of the financial market of Ukraine and its main problems in the conditions of the war are considered.

Keywords : financial market, financial services, consumers.

Russia's military aggression against Ukraine caused large-scale destruction of production capital and infrastructure, brought human casualties and social losses. The war led to a reduction in jobs and incomes, a decrease in purchasing power and the amount of accumulated assets. In 2022, the national economy lost 29.2% of real GDP, and 13.5 million people were forced to leave their homes. More than 7 million people were below the poverty line, and the poverty level reached 24% of the population. Therefore, the question of studying the peculiarities of the functioning of the financial market of Ukraine in such extremely difficult conditions arises.

In modern conditions, the peculiarities of the development of the financial market of Ukraine can be attributed to:

- in connection with the improvement of the situation, which exceeded expectations, the NBU decided to revise the forecast for real GDP growth in 2024. Instead of 2.0%, growth to the level of 2.9% was predicted. It was suggested that in the coming years the economic development will accelerate and may reach 3.5–6.8%. However, if the active phase of the conflict lasts longer than the baseline assumptions (after mid-2024), economic growth may slow. Russia continues to try to destroy the economic potential of Ukraine, as evidenced by the terrorist attacks on the Kakhovka hydroelectric plant, the increase in aggressive shelling of the port infrastructure, the blockade of the "grain corridor" in the Black Sea, and the withdrawal from the grain agreement;

- inflation has decreased sharply since the beginning of the year. In January 2023, its annual rate was 26%, but by July it had already slowed to almost 11%. This was facilitated by a stable situation in the energy sector, a decrease in the cost of fuel in the first half of 2023, and an increase in supply on the food market. This process was also influenced by the actions of the National Bank, which ensured the stability of the foreign exchange market and encouraged citizens to keep more money in the national currency. At the same time, the NBU continues to predict a further decrease in inflation to 8.5% in 2024 and 6.0% in 2025;

- the strengthening of the national currency on the cash market limited the growth of prices for goods and services that are significantly dependent on imports, such as clothing, electronics, cars, medical services, etc. Another factor in the steady decline in inflation was the stability of tariffs for certain housing and communal services, in particular for heating and hot water;

– in the spring and summer of 2023, banks intensively increased deposit rates. Many banks offered the possibility of opening hryvnia deposits for a period of 3 to 12 months at a rate of 15% and above. This high yield helps protect savings from the effects of inflationary depreciation. It is not surprising that during the last months of 2023, Ukrainians actively put money into deposits in the national currency. On the other hand, the demand for foreign currency deposits decreased. All this is the result of the coordinated policy of the National Bank of Ukraine [1].

Studied the state of the financial market of Ukraine, it can be stated that at the current stage of development it is dynamic and unpredictable. Let us note the main problems of the functioning of the financial market of Ukraine at the current stage:

1) economic and political instability, which prevents its normal functioning and leads to a decrease in the level of users' trust in it [2];

2) instability of the macroeconomic environment: high inflation, exchange rate fluctuations and other macroeconomic risks can create uncertainty for businesses and investors;

3) risks associated with financial instability as a result of increased volatility in global financial and commodity markets and the movement of speculative capital [3];

4) low level of effective mobilization of internal financial resources;

5) low participation of the population in the use of securities;

6) corruption and uncertainty in the legal system, which can affect confidence in the financial market and create risks for investors [4].

Therefore, the financial market is the basis for the development and stability of the economy of Ukraine. The war has a negative impact and contains many risks for the development of the financial market of Ukraine, however, despite the military aggression, the regulators manage to achieve certain positive results foreseen in the implementation of the Financial Sector Development Strategy until 2025. The transformation of the financial market into a key component of the economic environment will allow providing financial support to the real sector of the economy through the mobilization of investments and the distribution of capital. The NBU needs to conduct a balanced policy in order to balance and ensure a healthy market and preserve honest financial market players. All these challenges and changes in the financial market caused by the war can lead to a "purification" of the market, on the one hand, by leaving strong players, and on the other hand, to a decrease in competition and a deterioration in the quality of services. It is worth taking into account the main problems that are currently relevant for the financial market of Ukraine and taking the necessary measures to minimize them. Therefore, it is precisely the appropriate actions of the state that can become the push in the direction of the development of the domestic financial market, taking into account the war and modern trends in the world, related to the activation of digitalization processes and the emergence of new financial and digital products and platforms

List of references

1. Danylyshyn B. Wartime realities: the situation in the economy and financial markets of Ukraine. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/568138_realii_voiennogo_chasu_situatsiya.html
2. Kravchuk N., Lutsyshyn O. The financial market of Ukraine during the war: realities of functioning. *World of Finances*. No. 4(73). 2022. C. 112–128. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1564/1572>
3. Borysyuk O., Datsyuk-Tomchuk M., Lipovska-Makovetska N. Imperatives of the development of the financial market of Ukraine in conditions of digitalization. *Economic journal of Lesya Ukrainka East European National University*. No. 2, 2020. P. 168–176. URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/593>
4. Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025. August 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=4

UDC: 336.73

KOVALCHUK B.S., 4th year student

Research supervisor **DRAHAN O.O.**, PhD in Economics

Bila Tserkva National Agrarian University

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ НЕБАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Abstract. The use of financial instruments by the sector of non-banking institutions in Ukraine, as well as the possibility of further development of this sector as part of the financial system, are considered. The results of the study show that financial instruments of domestic non-banking institutions have certain disadvantages of their use, compared to international experience. An additional challenge to the functioning of financial instruments is the impact of a full-scale war on the territory of Ukraine.

Key words: financial instruments, non-banking institutions, financial market, international financial market.

Non-banking institutions play an important role in the country's financial system, they fill those niches that are not fully covered by the banking system, but the functioning of their financial instruments has not yet been properly investigated. The improvement of the financial market in general leads to the growth of the role of non-banking institutions, creating a need for a detailed study of their financial instruments and their impact on the economy, as well as their development opportunities [2].

Non-banking institutions are financial institutions that do not have a license to carry out banking activities, but provide their clients with certain financial services that complement the range of banking services [1].

By definition, financial instruments are contracts that create financial assets for one party and financial liabilities or equity for another. Financial instruments can be divided into two main categories: primary and derivative. Primary financial instruments are those issued directly by debtors or issuers, for example, shares, bonds, deposits. Derivative financial instruments are those that are based on primary financial instruments or on other derivatives, for example, options, futures [3].

Ukraine has its own system of regulation and supervision of financial institutions, which differs somewhat from international standards. This can affect financial market rules and shape the restrictions that apply to financial instruments. At the international level, non-banking institutions usually have access to a wider range of assets, to a more developed infrastructure of international financial markets, use the latest technologies, which makes it possible to form a wider range of financial instruments. At the same time, such instruments may be more vulnerable to global economic and financial crises. Ukrainian non-banking institutions may be somewhat limited in their investment opportunities due to the limitations of the national market, but an advantage for Ukraine may be its own financial instruments, which are used only in the domestic market with its inherent characteristics[4].

Despite these differences, there are similar financial instruments, such as investment, insurance and leasing, which are widely used both in Ukraine and internationally. At the same time, the development of the financial sector in Ukraine inevitably leads to greater convergence with international standards and practices.

Non-banking institutions in Ukraine have a number of problems affecting the formation and use of their financial instruments. Including:

1. Insufficient regulatory framework;
2. High level of corruption;
3. Lack of developed financial culture;
4. Lack of access to financial services;
5. High level of risk.

Collectively, the above-mentioned problems become even more acute in the conditions of war and create additional difficulties for the development of non-banking institutions. However, provided appropriate measures are taken, non-banking institutions

can find ways to develop and stabilize. The main vectors of overcoming the problems of non-banking institutions in the conditions of war are:

- search and attraction of additional resources;
- expanding the geography of activity;
- changing strategy, finding measures that can help institutions increase their resilience in facing the challenges of war;
- search for additional areas of development, such as expanding the spectrum of financial services, attracting foreign investment in high-profit businesses (for example, drone production), etc.

Financial instruments of non-banking institutions in Ukraine are important for the development of the financial market and the country's economy in general. Financial instruments of non-banking institutions revitalize economic activity, allow attracting and investing funds, ensure the implementation of risk operations necessary for the economy, and strengthen financial stability. Non-banking institutions in Ukraine have a number of problems that affect the formation and use of their financial instruments, including an insufficient regulatory framework, a relatively high level of corruption, the absence of a developed financial culture, lack of access to financial services, and a high level of political and economic risk. This generally affects the state and features of the functioning of financial instruments. In the conditions of war, financial instruments have additional restrictions and risks of use caused by the imbalance of the financial market, a decrease in economic activity, and an increase in general economic risks.

References:

1. Akulenko V.L., Zakharkin O.O. (2021). Tendentsii rozvytku deryvatyviv v Ukraini ta sviti [Trends in the development of derivatives in Ukraine and globally]. *Effective economy*, vol. 5. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/74.pdf
2. Honcharenko O.O. (2017). Klasyfikatsiia nebankivskykh finansovykh ustanov yak instrument realizatsii stratehii rozvytku finansovoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Classification of Non-Banking Financial Institutions as a Tool for Implementing the Strategy for the Development of the Financial Sector of the Ukrainian Economy]. *Collection of scientific papers of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*, vol. 44, pp. 15–25 (in Ukrainian)
3. Davydenko N.M. (2010). Korporatyvni oblihotsii yak finansovi instrumenty na fondovomu rynku Ukrainy [Corporate bonds as financial instruments on the Ukrainian stock market]. *Innovative economy*, vol. 4, pp. 238–241 (in Ukrainian)
4. Cherkasova S., Medvid L., Mitsenko N. (2022). Analiz kredytnoi diialnosti nebankivskykh finansovykh ustanov [Analysis of lending activities of non-bank financial institutions]. *Economics and society*, vol. 36. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1121/1079>

UDC: 336.71/.72

NECHYTAILO V., 4th year student

Research supervisor - **TKACHENKO K.V.**, PhD in Economics

Bila Tserkva National Agrarian University

PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE DOMESTIC INSURANCE MARKET

Abstract. The urgency of the issue of the development of the insurance market of Ukraine determines the need to develop a state policy for the effective development of insurance in combination with national economic priorities, which would provide conditions for the further development of the legislative and regulatory framework, the definition of the main directions of the formation of the mechanism of insurance services to ensure social protection.

Keywords: insurance, protection, life, insurance market.

Protection of one's life and property is a completely natural desire of a person, because the need for security is close to the primary needs of a person. With the growth of human needs and aspirations, the attributes of their satisfaction become more complicated. In our time, a system of services for indemnification of losses from certain causes has been created and has no other substitutes. Such a system was called insurance, and now many agencies and companies have been established that offer their services in the field of protection.

The insurance market can be considered as a form of organization of monetary relations for the formation and distribution of an insurance fund to ensure insurance protection of society, as a set of insurance organizations (insurers) participating in the provision of relevant services.

The insurance market and financial security of its participants is an important component of the market economy and acts, on the one hand, as a means of protecting business and people's well-being, and on the other hand, as a commercial activity that brings profit and significant investments in the economy. The financial security of the insurance market, which significantly affects the socio-economic stability of society, is one of the problems directly related to the country's financial security. Today, insurance markets occupy key positions in the financial systems of economically developed countries, given the ability of these markets to accumulate significant financial resources and the main task of insurance, which is to redistribute risks. Taking this into account, the issue of ensuring the financial stability of insurance companies becomes relevant as one of the determining factors for the continuous fulfillment of their obligations, which, in turn, directly affects the property and financial interests of insured persons in the event of insurance events.

In today's world, the insurance market is one of the key elements of the country's financial system, on which the stability and security of property interests of both the state and citizens depend. Ukraine, as a country striving for integration with the European Union and actively implementing global standards into its management system, faces great challenges and prospects in the development of its insurance market.

We will determine the main factors that influence this process and analyze the prospects for its further development:

- the creation and development of an institutional and infrastructural environment favorable for the insurance business is an important aspect of ensuring the stable functioning of the insurance market. The need in such an environment is due to the need to comply with European and global standards and regulations, as well as ensuring a high level of trust in insurance companies;

- the successful functioning of the insurance system requires the ability to protect the property interests of the state, citizens and business entities. This requires an effective risk management system and an appropriate level of financial stability of insurance companies;

- the formation of an independent, fair and competent control and supervision system is a key element of ensuring compliance with the established rules and prohibition of unscrupulous activities in the field of insurance;

- establishing procedures and rules that will ensure identification and consideration of the interests of different groups in decision-making is an important step in ensuring transparency and participation in the insurance market;

- the creation of equal dialogue mechanisms between insurance organizations, policyholders and the state will contribute to the creation of effective regulatory solutions and ensure the balance of interests of all parties;

- support of insurance market subjects in matters of self-organization will contribute to the development of a competitive environment and innovations;

Taking into account the above-mentioned aspects, it can be concluded that the development of the insurance market of Ukraine in the context of European integration and globalization is a complex, but at the same time promising process. For successful development, it is necessary to solve a number of systemic problems and implement effective strategies aimed at ensuring the stability, transparency and competitiveness of the insurance market. Only thanks to this, Ukraine will be able to meet the requirements of the modern global economic environment and ensure the protection of the property interests of its citizens and enterprises.

In the further development of the insurance market of Ukraine, it is important for our country to take into account the trends of globalization and European integration, to actively implement international standards and practices in the field of insurance. In particular, it is necessary to support the creation of a favorable investment climate that promotes the attraction of foreign capital and the development of the infrastructure of the insurance market. It is also important to carry out reforms in the field of regulation and supervision in order to ensure effective control over the activities of insurance companies and ensure the protection of the interests of policyholders.

Therefore, the development of the national economy of Ukraine should be ensured by the stability, including the domestic insurance market, and the increase in the role of insurers, which will positively affect the interest of foreign investors in starting or expanding their own business in Ukraine.

The effective functioning of insurance companies in Ukraine, their successful and dynamic development, volumes and directions of financing business entities will depend

on expanding the list of insurance services, increasing their competitiveness, improving the procedure for taxation of insurance activities, increasing the requirements for the procedure for establishing insurance companies, ensuring the optimal structure of the ratio between mandatory and voluntary insurance, involvement of the insurance market in solving social insurance problems.

References:

1. [Financial Stability Review, November 2022](https://www.mdpi.com/1978444) Available at: <https://www.mdpi.com/1978444> (date of application: 10.03.2024).
2. Duma V.V. (2022) Strakhova diialnist v umovakh rosiiskoi ahresii: pravovi pidstavy y praktychni perspektyvy [Insurance activity in the conditions of Russian aggression: legal grounds and practical prospects]. Scientific works of National Aviation University. Series: Law Journal "Air and Space Law", no. 2(63), pp. 160-166.
3. Bratyuk, V.P. (2022) Suchasni realii v Ukraini ta strakhovi rynek [Modern realities in Ukraine and the insurance market]. Proceedings of the Upravlinnia sotsialno-ekonomichnymy transformatsiiamy hospodarskykh protsesiv: realii i vyklyk. Mukachevo: MDU, pp. 19-21.
4. Ruda O.L. (2022) Rozvytok strakhovoho rynku v Ukraini [Development of the insurance market in Ukraine]. Efektyvna ekonomika, no. 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634> (accessed: 11.04.2024).
5. Ofitsiyni sait NBU [Official website of the NBU]. Available at: <https://bank.gov.ua/> (accessed 12.04.2024).

УДК 37.018.3:004.94:007.52:658.562:631.524.6

КУЗНЄЦОВ Є.С., викладач кафедри менеджменту
СУХОТОВСЬКИЙ М.Г., здобувач вищої освіти ОП «Менеджмент»
Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Україна

РОЛЬ РОБОТОТЕХНІКИ ТА НЕЙРОПЕДАГОГІКИ У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ І БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ВЕЛИКИХ ДАНИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ КОРПОРАЦІЙ ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Агросектор, постраждалий від війни, потребує високотехнологічної модернізації. Робототехніка, нейропедагогіка, діджиталізація та бізнес-аналітика даних стають ключовими складовими агропромислових корпорацій.

Ключові слова: агропромисловий сектор, відродження, інноваційні технології, сталий розвиток, конкурентоспроможність.

Після завершення війни, багато колгоспних полів, колишніх символів родючої землі, залишаються зруйнованими, мов німе свідчення про минуле. Сільськогосподарські будівлі, які колись тишили око своєю маєтністю, тепер стоять безжиттєвими, зруйнованими. Тривалий час війна тримає нас у своїх обіймах, серце аграрного сектору поранене, але не зламане. Великі агропромислові корпорації постраждали найбільше, проте не втратили свою віру та визначеність.

Робототехніка, як практична рука, що виростає з попелу, стає новим способом відродження. Роботи, запрограмовані для відновлення полів та будівель,

несуть на собі величезну ношу праці, яку раніше виконували люди, та стають символом надії.

Аграрні об'єднання, розуміючи, що тільки висококваліфіковані кадри можуть привести їх до нового процвітання, докладають великих зусиль до підготовки молодих спеціалістів. Робототехніка стали невід'ємною частиною їхньої підготовки. Завдяки ним, майбутні фахівці здобувають практичний досвід та вміння, необхідні для відновлення та модернізації аграрного сектору.

Дрони використовуються для моніторингу стану земельних ділянок та будівель з висоти пташиного польоту. Вони можуть забезпечувати зображення великого обсягу землі швидко та ефективно, що допомагає у плануванні та виконанні робіт.

Разом із відродженням земельних угідь, виникла необхідність в аналізі та управлінні великими обсягами даних, що вимагало нового підходу до бізнес-аналітики. Нейропедагогіка, яка допомагає підготувати кадри для цифрового віку, також виявилася корисною для аналітиків, які мусли зрозуміти нові складні

алгоритми та підходи до обробки даних. Робототехніка та нейропедагогіка є двигуном цифрової трансформації як освіти, так і бізнесу великих агропромислових корпорацій повоєнного часу.

У процесі відновлення полів та будівель після війни використовуються різноманітні типи роботів, які спеціально призначені для цих цілей.

Самохідні трактори та комбайни використовуються для оброблення земельних угідь, внесення добрив, поливу та збирання врожаю. Вони оснащені автоматизованими системами управління, які дозволяють їм працювати безперервно й ефективно.

Будівельні роботи призначені для відновлення будівель та інфраструктури, що постраждали внаслідок війни. Вони виконують різноманітні завдання, такі як демонтаж пошкоджених конструкцій, встановлення нових матеріалів та ремонт.

Автономні роботи-підмітальники призначені для прибирання й очищення земельних ділянок від руїн після війни. Вони можуть працювати в автономному режимі, скануючи територію та видаляючи будь-які перешкоди на своєму шляху.

Ці роботи спільно виконують завдання відновлення та модернізації агропромислового сектору після війни, допомагаючи зробити процес більш ефективним і продуктивним.

Важливо зазначити, що успішне впровадження робототехніки та нейропедагогіки потребує ретельного планування, підготовки кадрів і інвестицій. Агропромислові корпорації, які зможуть ефективно використовувати ці технології, отримають значну конкурентну перевагу в повоєнний час.

Авторами систематизовано дослідження у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1 – SWOT-аналіз «Цифрова трансформація освіти та бізнес-аналітики великих даних в агропромислових корпораціях»

Фактор	Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози	Рекомендації
Персоналізація навчання	Підвищення ефективності та результативності навчання	Висока вартість впровадження	Державна підтримка	Конкуренція з боку інших компаній	Провести ретельний аналіз потреб і можливостей
Підготовка фахівців	Наявність кадрів з навичками, необхідними для праці в агропромисловому секторі повоєнного часу	Необхідність навчання персоналу	Співпраця з університетами та науково-дослідними інститутами	Зміни в законодавстві	Інвестувати в навчання персоналу
Автоматизація збору й обробки даних	Зниження витрат часу та ресурсів	Можливі технічні проблеми	Використання онлайн-ресурсів	Кібербезпека	Співпрацювати з постачальниками технологій
Штучний інтелект для аналізу даних	Кращі управлінські рішення	Етичні питання	Вихід на нові ринки	Соціальні та економічні	Розробити етичні принципи

				зміни	використання технологій
Підвищення продуктивності	Збільшення прибутку	Висока вартість впровадження	Державна підтримка	Конкуренція з боку інших компаній	Залучити інвестиції
Зниження витрат	Збільшення прибутку	Необхідність навчання персоналу	Співпраця з університетами та науково-дослідними інститутами	Зміни в законодавстві	Розробити стратегію впровадження
Підвищення конкурентоспроможності	Вихід на нові ринки	Можливі технічні проблеми	Використання онлайн-ресурсів	Кібербезпека	Захистити інформацію

Джерело: розроблено авторами

Список використаних джерел

1. Кузнецова Т., Банар О. Стратегічний управлінський підхід до діджиталізації бізнесу: вплив євроатлантичної інтеграції на модернізацію українських підприємств. Економічний вісник № 58, 2023, УГСП, С. 74-83.

УДК 338.43:005.591.6:631.6:658.5

КУЗНЕЦОВА Т.В., к.е.н., доцентка кафедри менеджменту
КУЗНЕЦОВА Д.О., здобувачка вищої освіти ОП «Менеджмент»
Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Україна

ЗЕЛЕНА СТРАТЕГІЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ Й ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Стратегічне поєднання зелених технологій та європейських стандартів у цифровому розвитку агробізнесу відкриває нові можливості для світових ринків, сприяючи екологічно чистому виробництву та використанню ресурсів.

Ключові слова: екологічно чисте виробництво, аграрні ресурси, стандарти якості, управління, ринки, можливості.

Сучасний аграрний сектор стикається з низкою викликів, обумовлених зміною клімату, обмеженими ресурсами та зростаючим попитом на екологічно чисті продукти харчування. Зелена стратегія, діджиталізація бізнесу й євроінтеграція логістичних процесів – це три ключові напрямки, які можуть допомогти аграрним підприємствам подолати ці виклики та досягти стійкого розвитку.

Результати дослідження систематизовано в таблиці 1.

Таблиця 1 – Переваги та недоліки зеленої стратегії, діджиталізації бізнесу й євроінтеграції логістичних процесів у розвитку аграрного сектору економіки

Компонент	Переваги	Недоліки
Зелена стратегія		
Сталий розвиток	<ul style="list-style-type: none"> - Покращення екологічного стану довкілля - Зниження викидів парникових газів - Збереження біорізноманіття - Покращення іміджу України на світовому ринку. 	<ul style="list-style-type: none"> - Високі витрати на впровадження екологічно чистих практик - Можливе зниження врожайності на початкових етапах переходу до екологічно чистого землеробства - Необхідність змін у поведінці фермерів та споживачів.
Діджиталізація бізнесу		
Інтернет речей (IoT)	<ul style="list-style-type: none"> - Збір даних про стан ґрунту, врожайність, здоров'я тварин тощо - Прийняття кращих управлінських рішень і підвищення ефективності аграрного виробництва - Зниження витрат на виробництво. 	<ul style="list-style-type: none"> - Високі витрати на впровадження IoT-технологій - Необхідність навчання фермерів користуванню IoT-технологіями - Ризики кібербезпеки.
Штучний інтелект (AI)	<ul style="list-style-type: none"> - Аналіз даних, прогнозування врожайності, виявлення шкідників і хвороб - Оптимізація логістичних процесів - Зниження витрат на виробництво. 	<ul style="list-style-type: none"> - Високі витрати на розробку та впровадження AI-систем - Можливість втрати робочих місць - Ризики упередженості AI-систем.
Електронна комерція	<ul style="list-style-type: none"> - Продаж аграрної продукції безпосередньо споживачам - Отримання фермерами кращих цін за свою продукцію - Розширення ринків збуту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Висока конкуренція на ринку онлайн-торгівлі - Необхідність наявності доступу до Інтернету та вміння користуватися онлайн-платформами - Можливі витрати на доставку та маркетинг.
Євроінтеграція логістичних процесів		
Гармонізація стандартів	<ul style="list-style-type: none"> - Спрощення торгівлі аграрною продукцією з ЄС - Збільшення експорту аграрної продукції - Зниження витрат на експорт. 	<ul style="list-style-type: none"> - Високі витрати на адаптацію до європейських стандартів - Необхідність змін у законодавстві та регуляторній політиці - Можливість втрати конкурентних переваг на інших ринках.
Розвиток транспортної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> - Зменшення часу та вартості доставки аграрної продукції - Збільшення експорту аграрної продукції 	<ul style="list-style-type: none"> - Високі витрати на будівництво та реконструкцію транспортної інфраструктури - Можливі екологічні ризики

	- Покращення інвестиційного клімату.	- Необхідність довгострокового планування та співпраці з іншими країнами.
Спрощення митних процедур	- Полегшення експорту аграрної продукції з України - Збільшення експорту аграрної продукції - Зниження витрат на експорт.	- Необхідність змін у митному законодавстві та процедурах - Можливість збільшення корупції - Необхідність співпраці з митними органами інших країн.

Джерело: розроблено авторами

Хоча таблиця 1 надає корисну інформацію щодо потенційних наслідків впровадження зеленої стратегії, діджиталізації бізнесу й євроінтеграції логістичних процесів в аграрному секторі, вона не дає чіткої картини зовнішніх факторів, які впливають на успіх цих стратегій.

PEST-аналіз (табл. 2) надає можливість глибше зрозуміти контекст, в якому впроваджуються ці стратегії, а також передбачити потенційні перешкоди та можливості, які можуть виникнути.

Таблиця 2 – PEST-аналіз зеленої стратегії, діджиталізації бізнесу й євроінтеграції логістичних процесів у розвитку аграрного сектору економіки

Фактор	Зелена стратегія	Діджиталізація бізнесу	Євроінтеграція логістичних процесів
Політичні фактори			
Вплив на законодавство	Можлива необхідність змін у законодавстві	Можлива необхідність змін у законодавстві	Можлива необхідність змін у законодавстві
Державна підтримка	Можлива фінансова та інша підтримка	Можлива фінансова та інша підтримка	Можлива фінансова та інша підтримка
Міжнародні відносини	Можливе покращення відносин з ЄС та іншими країнами	Можливе покращення відносин з ЄС та іншими країнами	Можливе покращення відносин з ЄС та іншими країнами
Економічні фактори			
Вартість впровадження	Високі витрати на впровадження екологічно чистих практик	Високі витрати на впровадження нових технологій	Високі витрати на адаптацію до європейських стандартів
Збільшення доходів	Можливе збільшення продажів, доходів та конкурентоспроможності	Можливе збільшення продажів, доходів та конкурентоспроможності	Можливе збільшення продажів, доходів та конкурентоспроможності
Зниження витрат	Можливе зниження витрат на виробництво	Можливе зниження витрат на виробництво	Можливе зниження витрат на транспортування та зберігання
Соціальні фактори			
Зміна споживчих вподобань	Зростаючий попит на екологічно чисту та здорову їжу	Можлива необхідність зміни кваліфікаційних вимог	Можливе покращення рівня життя в сільській місцевості

Зміна кваліфікаційних вимог	Можлива необхідність нових навичок та знань	Можлива необхідність нових навичок та знань	Можлива необхідність нових навичок та знань
Підвищення рівня життя	Можливе покращення рівня життя в сільській місцевості	Можливе покращення рівня життя в сільській місцевості	Можливе покращення рівня життя в сільській місцевості
Технологічні фактори			
Розвиток нових технологій	Можливі нові можливості	Можливі нові можливості	Можливі нові можливості
Доступність технологій	Можливі проблеми з доступністю та вартістю	Можливі проблеми з доступністю та вартістю	Можливі проблеми з доступністю та вартістю
Кібербезпека	Можливі ризики кібербезпеки	Можливі ризики кібербезпеки	Можливі ризики кібербезпеки

Джерело: розроблено авторами

Важливо зазначити, що успішне впровадження цих стратегій потребуватиме комплексного підходу, який буде враховувати як можливості, так і ризики, а також буде ґрунтуватися на співпраці держави, бізнесу та наукових установ.

Список використаних джерел

1. Кузнецова Т., Банар О., Понедільчук Т., Кузнецов Є. Перспективи розвитку HR-менеджменту, бізнесу та логістики в епоху діджиталізації й євроінтеграції. Видавництво «Ефективна економіка», Вип. 2, С. 113-120.

ЗМІСТ

Алейнікова Л.К., Драган О.О. ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	3
Бабенко К. Р., Борщ М. П., Бондар О.С. МОДЕЛІ ВИМІРУ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ.....	6
Баришполь Н. В., Батажок С. Г. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК УМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	8
Бацай Я.О., Батажок С.Г. ВПЛИВ ЯДЕРНОЇ ТА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ	10
Белозьорова О.О., Никоненко О.А. ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	13
Беца М. В., Андрюшенко О. В. ЗНАЧЕННЯ ТА СУТЬ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ....	15
Белашов О. О., Батажок С. Г. ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ.....	17
Бойко І.Ф., Варченко О.О. ВОЄННІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ.....	18
Бондаренко Д.М., Понедільчук Т.В. ВПЛИВ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КОНТРАБАНДИ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ..	21
Бородіна Є. А., Коваль Н. В. ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ НА ПРОДУКЦІЮ ВЛАСНИХ ТОРГОВИХ МАРОК ПІДПРИЄМСТВ РИТЕЙЛУ.....	24
Бучок О. С., Свиноус І. В. ОЦІНКА В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	27
Вихор В. М. РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ІНСТРУМЕНТАРІЮ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	29
Вакулюк В.А., Ліповський М.В., Хахула Б.В. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА ПІДПРИЄМСТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	32
Шидлюх В., Вдовиченко О., Орленко Р. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В МІНІСТЕРСТВІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ.....	35
Власенко С. С., Хавруцький А. Ю., Гринчук Ю.С. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ ...	39
Волохатюк А. О., Воловик К. М., Бондар О.С. ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДОРОЖНИМИ ПРИГОДАМИ В УКРАЇНІ.....	41
Гаєва В. С., Вихор М.В. МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНО-СПРОМОЖНІСТЮ В ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	43
Гиренко Я. М., Шемігон О. І. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.....	45
Гіда О.О., Сокольська Т.В. ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНО ПОЛІЦІЇ І ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ.	47
Годованик А.М., Гнедич В.І. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОПОЗИЦІЇ МОЛОКОПРОДУКТІВ – ПРІОРИТЕТНІ СКЛАДОВІ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД».....	50
Голега В. В., Арбузова Т. В. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ЯК ДІЄВИЙ СПОСІБ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ТА ВІЙСЬКОВО-СЛУЖБОВЦІВ У ЦИВІЛЬНЕ ЖИТТЯ.....	53
Гончарук О.В., Варченко О.М. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	56
Горбуненко Д.В., Богдан О.О., Хахула Л.П. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ РУХУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	59
Грузинська Є.О., Сокольська Т.В. ПУБЛІЧНЕ АМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ.....	62

Декальчук С. В., Павчук М. Б., Гринчук Ю.С. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	65
Доманська А.М, Кудрицька В.М., Арбузова Т. В. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ:ВИКЛИКИ ТА ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	67
Захарова А. О., Кокоша В. М. ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	70
Зінченко А. І., Андрущенко О. В. НЕДОЛІКИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ КП КОР «КИЇВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМ. П.К. САКСАГАНСЬКОГО»)..	74
Іванов Б.В., Андрущенко О.В. МЕТА ВВЕДЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУ-ВАННЯ ТА СПЛАТИ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ	76
Ільїна А.Г., Арбузова Т.В. РОЛЬ ЛІДЕРСТВА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	78
Ільїна А.Г., Сокольська Т.В. ВПЛИВ ОФШОРНИХ ЗОН НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ.....	81
Ільїна А. Г., Панасюк В. І. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.	83
Ільїна А.Г., Паска І.М. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ.....	88
Ісаєва О. Ю., Коваль Н. В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....	90
Косічкіна А.Д., Арбузова Т.В. ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ.....	93
Кречківський С. І., Коваль Н. В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	97
Колесніченко Л.М., Батажок С.Г. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	100
Колодник Р. В., Бондар О.С. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СИСТЕМА ДЛЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ТЕРОРИЗМОМ.....	103
Колосова К. К., Коваль Н. В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ.....	105
Кречківський С. І., Коваль Н. В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	108
Кудрицька В.М., Доманська А.М., Арбузова Т.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	112
Кудрицька В. М., Панасюк В. І. ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ НА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ СТАН СУСПІЛЬСТВА.....	115
Кудрицька В.М., Поліщук С.П. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУ-ВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ОБРОБКИ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН.....	118
Кучер В.В., Батажок С.Г. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	120
Лаге Шлапацький І. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	123
Куркодим В.Л., Мязко С.Ю., Хахула Л.П. УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ	125
Левандовський В. Р., Арбузова Т. В. ПУБЛІЧНА ВЛАДА І ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН.....	128
Литвин О.І., Сокольська Т.В. ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ.....	132

Макарук М. Л., Сокольська Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО І ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВО-СЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ.....	135
Манзій Д.О., Понедільчук Т.В. ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ.....	139
Марченко Р.А., Гаврик О. Ю. ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОЦІНКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ.....	141
Міняйло А. О., Коваль Н. В. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДОБОРУ ТА ВІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ.....	143
Надараса Є.М., Арбузова Т.В. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	147
Надараса Є.М., Понедільчук Т.В. НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ.....	149
Падалка К.О., Задорожна Р.П. ЕКОНОМІЧНА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК НАСЛІДОК ЕФЕКТИВНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	152
Пашенко Є.А., Герасименко І.О. ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ	154
Пересунько Є.М., Біліченко А.М. КОМУНІКАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	156
Пересунько Є.М., Поліщук С.П. ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	158
Плахотнюк Ю.С., Зубченко В.В. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКІВ.....	161
Побережна А. Є., Арбузова Т. В. ЕФЕКТИВНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПЕРЕШКОДИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ....	164
Побережний А.М., Однорог М.А. ЕКОНОМІЧНА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	166
Полончук Л.Ю., Арбузова Т.В. УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ КОМПАНІЇ НА ВНУТРІШНЬОМУ І ЗОВНІШНЬОМУ РИНКАХ.	169
Попкова Т.Д., Биба В.А. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ.....	172
Пустовіт Ю.О., Утеченко Д.М. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	176
Романовська Е.К., Білик О.В. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	179
Ронський А. А., Возний В. Ю., Панасюк В. І. МІЖНАРОДНА ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЗЛОЧИННІСТЬ В КІБЕРПРОСТОРІ.....	182
Саган Р. О., Приходько Т. В. ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	185
Саух Г. В., Шемігон О.І. ПРО ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ СТРУКТУРИ.....	187
Сєдокуров М.О., Тіга К.Т., Хахула Б.В. УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА	189
Сироткіна Д. Р., Вихор М.В. СУЧАСНІ МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У ПІДПРИЄМСТВАХ.....	191
Сідько О.О., Биба В.А. ЗМІСТ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАЦІ.	193
Смірнов Є.О., Полторак О.І., Хахула Л.П. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ....	196
Скиба Д.В., Паска І.М. ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ ПРИ ЗБУТІ ПРОДУКЦІЇ.....	198

Слободянюк М. В., Шемігон О.І. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНА-ЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ.....	201
Степура М.С., Гринчук Ю.С. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	203
Сушко А.В., Хомяк Н.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ОБ'ЄДНАННЯ БІЗНЕСУ ПІДПРИЄМСТВ.....	204
Тернова О. О., Бондар О.С. САЙТИ КУПОНІВ: НАЙКРАЩІ МЕТОДИ ТА РЕЗУЛЬ- ТАТИ ДЛЯ БЕЗДОГАННОЇ ВЗАЄМОДІЇ З КОРИСТУВАЧЕМ.....	207
Тернова М.О., Шемігон О.І. ПРО СИТУАТИВНИЙ ПІДХІД У МЕНЕДЖМЕНТІ	210
Тертичний Н.О., Поліщук С.П. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ БЮДЖЕТУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.....	212
Тригуб К.А., Вихор М.В. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	214
Тушинська К.О., Приходько Т.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЛАНУВАННЯМ ТА ОРГАНІЗАЦІЄЮ ВИРОБНИЦТВА.....	216
Ухата В. В., Пашенко Є. А., Бондар О.С. ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ЕФЕКТИВ- НИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ РОЗШИРЕННЯ БІЗНЕСУ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	219
Харченко Я.О., Степаненко В.В., Хахула Б.В. УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВ-НІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	221
Цибульський К.О., Тарасюк А.М. ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN ECONOMY	223
Чернійчук В.О., Матвієнко В.М. РОЗРОБКА МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТО- СПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ	225
Чорноштан В.О, Биба В.А. ЛІБЕРАЛЬНИЙ СТИЛЬ ЛІДЕРСТВА: ВІДКРИТІСТЬ ДО ЗМІН.....	228
Чумак Б.А., Онуфрієнко О.І., Хахула Б.В. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	229
Чурпіга М.А., Варченко О.М. ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	232
Чурпіга Я.В., Варченко О.О. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ІЗ УРАХУВАННЯМ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ.....	235
Шевченко М.С., Арбузова Т.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ.....	238
Шурбенко Ю.Ю., Хомовий С.М. ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКА ЗВІТНІСТЬ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	241
Юзепчук А. В., Вихор М.І. МЕТОДИ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ НА ПІДПРИЄМ- СТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	244
Burtovoy Y.O., Novikova V.V. USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE EDUCATIONAL PROCESS.....	245
Pashkovskiy V.O., Tkachenko K.V. TECHNOLOGICAL INNOVATIONS INSURTECH...	247
Semenyachenko E.O., Drahan O.O. THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE DURING THE WAR.....	249
Kovalchuk B.S., Drahan O.O. ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ НЕБАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ.....	251
Nechytailo V., Tkachenko K.V. PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE DOMESTIC INSURANCE MARKET.....	254

Кузнєцов Є.С., Сухотовський М.Г. РОЛЬ РОБОТОТЕХНІКИ ТА НЕЙРОПЕДАГОГІКИ У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ І БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ВЕЛИКИХ ДАНИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ КОРПОРАЦІЙ ПОВОЄННОГО ЧАСУ.....	256
Кузнєцова Т.В., Кузнєцова Д.О. ЗЕЛЕНА СТРАТЕГІЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ Й ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ.....	259